

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

TÉMA
ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A HOSPODAŘENÍ V KRAJINĚ

U&UR
3 | 2024

POKYNY PRO AUTORY

NABÍDKA ČLÁNKŮ

Redakce přijímá články na e-mailové adrese redakce@uur.cz. Grafické přílohy většího rozsahu je možno zaslat prostřednictvím služby pro zaslání velkých souborů (Úschovna, WeTransfer). V zasláném e-mailu prosím uveďte jméno vč. titulů, adresu pracoviště a kontaktní údaje (e-mailová adresa, telefonní číslo). Při žádosti o zařazení článku do recenzního řízení je třeba tuto skutečnost výslovně uvést. Podrobnější informace naleznete na stránkách www.uur.cz v sekci Časopis UaÚR – Pro autory – Recenzní řízení.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

Rozsah textu by měl činit cca 3–10 normostran (1 normostrana = 1 800 znaků včetně mezer a poznámek pod čarou), nedohodne-li se autor s redakcí jinak. Za každým textem příspěvku musí být uvedeno jméno autora a instituce, pod kterou spadá. Vlastnímu textu vždy předchází zhruba desetiřádkový souhrn/abstrakt (stručná informace o obsahu článku), který bude přeložen do angličtiny. Překlad zajistí redakce, popř. po domluvě s redakcí autor článku. Za nedílnou součást příspěvku je považován seznam použitých zdrojů a jejich dostupnost. Bibliografické citace musejí být zpracovány podle normy ČSN ISO 690:2022 (upřednostňován je harvardský systém). Textová část je vyžadována v textovém editoru Word. Grafická část se posílá samostatně jako příloha s uvedením zdrojů, a to v rozlišení min. 300 DPI ve formátu JPEG, TIFF, EPS nebo AI. Redakce si vyhrazuje právo výběru grafického doprovodu textu.

AUTORSKÁ PRÁVA A AUTORIZACE

Redakce předpokládá, že nabízený článek dosud nebyl publikován. Autoři odpovídají za původnost díla (viz www.uur.cz – Časopis UaÚR – Publikační etika). Články jsou po vysazení a redakční úpravě zaslány k autorizaci. Pokud se autor nevyjádří do pěti dnů od odeslání redakční žádosti o autorizaci textu, považuje redakce text za odsouhlasený a zveřejní jej s případnými redakčními úpravami.

RECENZNÍ ŘÍZENÍ

Relevantní příspěvky jsou recenzovány. Podrobnosti k recenznímu řízení jsou uvedeny na www.uur.cz – Časopis UaÚR – Pro autory – Recenzní řízení. Struktura recenzovaného článku musí odpovídat požadavkům na vědecký text: **Abstrakt** – k recenzovaným příspěvkům redakce požaduje širší shrnutí v češtině. Překlad zajistí redakce, popř. po domluvě autor článku. **Úvod** – obsahuje vysvětlení cíle výzkumu a článku, rešerši literatury a její kritické zhodnocení, pojmenování řešeného problému, respektive formulaci výzkumné otázky / pracovní hypotézy. **Metodika** – charakteristika a popis použité metody/metod. Možné je i zdůvodnění, proč byly právě tyto metody použity a jejich případná omezení. **Výsledky** – prezentace výsledků výzkumu. **Diskuse** – verifikace hypotéz, omezení použitelnosti výsledků výzkumu. **Závěr** – vyhodnocení výzkumu, nastínění dalších námětů na jeho pokračování. Za nedílnou součást příspěvku je považován seznam použitých zdrojů a jejich dostupnost. Recenzované příspěvky nejsou honorovány.

Názory autorů se nemusí vždy shodovat se stanovisky redakční rady a vydavatele.

Urbanismus a územní rozvoj

Číslo 3/2024, XXVII. ročník
Vychází šestkrát ročně.
ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3, 602 00 Brno
www.uur.cz

Redakce:

redakce@uur.cz
Mgr. Tamara Blatová (šéfredaktorka)
+420 542 423 116, +420 603 885 728
blatova@uur.cz
Hana Čechlovská (redaktorka)
+420 542 423 123, +420 732 762 852
cechlovska@uur.cz

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. Eva Fialová
prof. Maroš Finka, M.Arch, PhD.
prof. Anna Geppert, PhD
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. Jakub Kotrla (místopředseda)
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ing. arch. Vladimír Matuš
MgA. Bernard Storch
doc. Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka, CSc. (předseda)
Ing. Romana Vačkářová
doc. Ing. et Ing. Eliška Vejchodská, Ph.D.
Ing. Roman Vodný, Ph.D. (místopředseda)
doc. Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
Ing. arch. Karel Wirth
doc. Ing. arch. Maxmilian Wittmann, Ph.D.

Roční předplatné: 720 Kč + poštovné
cechlovska@uur.cz

Sazba a tisk:

GRAFEX-AGENCY, s. r. o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Náklad: 1 400 výtisků

Toto číslo vyšlo v červnu 2024.

Úplný obsah čísel je zveřejněn s půlročním
zpožděním na webových stránkách ÚÚR.

Foto na titulní straně obálky:

Polsko © iStock.com/Szymon Mazurek

OBSAH

INFORMACE O POŘIZOVANÝCH AKTUALIZACÍCH Č. 8 A Č. 9 PÚR ČR Filip Novosád, Hana Máchová, Jakub Kotrla	2
VYHLÁŠKA O ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADECH, ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍ DOKUMENTACI A JEDNOTNÉM STANDARDU Adam Balcar, Kateřina Vrbová, Josef Morkus	3
VYHLÁŠKY K NOVÉMU STAVEBNÍMU ZÁKONU Vyhláška o stanovení obecních stavebních úřadů, vyhláška o dokumentaci staveb, vyhláška o požadavcích na výstavbu a vyhláška o provedení některých ustanovení stavebního zákona Eva Fialová, Ondřej Černý, Martin Daněk, Gabriela Krauszová, Daniel Tydrych	5
STUDIE A PLÁNY PODPOROVANÉ V RÁMCI PROJEKTOVÉHO SCHÉMATU AOPK ČR V OPŽP 2021–2027 Lukáš Martinek	11
<hr/>	
Recenzovaný článek	
MONITORING A SIMULACE KVALITY OVZDUŠÍ V MIKROMĚŘÍTKOVÉ ÚROVNI; HOT-SPOT PRAHA-LEGEROVA Jan Geletič, Petra Bauerová, Michal Belda, Martin Bureš, Kryštof Eben, Vladimír Fuka, Radek Jareš, Jan Karel, Josef Keder, Pavel Krč, William Patiño, Tereza Píkousová, Jelena Radović, Jaroslav Resler, Hynek Řezníček, Adriana Šindelářová, Ondřej Vlček	13
VYMEZOVÁNÍ ZELENÉ INFRASTRUKTURY V ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍ DOKUMENTACI JAKO NÁSTROJ POSILOVÁNÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB V ÚZEMÍ Petr Kučera	22
RIZIKA BLESKOVÝCH POVODNÍ A EROZE – VÝZVY PRO ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ SPOJENÉ S DOPADY KLIMATICKÝCH ZMĚN Petr Kavka, Simona Vondráčková, Josef Krása, Tomáš Dostál, Jiří Kupka	30
PATCHWORK NÁSTROJŮ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A KRAJINY Z POHLEDU SAMOSPRÁVY Petr Klápště	39
VÝZNAM ZEMĚDĚLSKÝCH PLOCH V ÚZEMNÍM PLÁNU Vladimír Mackovič	42
ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY SO ORP ROUDNICE NAD LABEM Kamila Kloubská, Jana Kubrichtová	47
PŘÍBĚH ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY SO ORP HOŘICE Helena Vanická	51
PŘÍBĚH PARKU U VODY Tomáš Richtr	55
TŘI FAKTORY NOVĚ SE PROJEVUJÍCÍ VE SVĚTĚ URBANISMU Jiří Löw	64
NAHRAZENÍ VEŘEJNOPRÁVNÍ SMLOUVY Tomáš Pavlovský	68
<hr/>	
PRACOVNÍ JEDNÁNÍ SKUPINY PRO SLEDOVÁNÍ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ V ZEMÍCH V4+2 Elena Fedrová, Filip Novosád	70
MEZINÁRODNÍ KONFERENCE KRAJINA, SÍDLA, PAMÁTKY 2024: CESTY Adam Guzdek	71
15. ROČNÍK KONFERENCE REKREACE A OCHRANA PŘÍRODY – S PROSTŘEDÍM RUKU V RUCE! Jitka Fialová	72
PROGRAM ESPON	73
CO PÍŠÍ JINDE	74

POŘIZOVATELSKÁ PRAXE & STAVEBNĚ SPRÁVNÍ PRAXE**Mimořádná příloha:****PROSTOROVÁ REGULACE V ÚZEMÍ**

Sborník z konference AUÚP ČR, Nové město na Moravě 25.–26. dubna 2024

SLOVO ÚVODEM

Česká krajina prochází od poloviny minulého století výraznou proměnou. Došlo k pěstování vybraných (často dotacemi podpořených) plodin na velkých plochách při současné likvidaci mezí a remízků, které dříve oddělovaly jednotlivá pole a přispívaly tak k větší biologické rozmanitosti daného území. Palčivým problémem se stal zrychlený odtok vody, zesílená eroze a došlo ke vzniku horší propustnosti krajiny, v poslední době i v souvislosti s budováním fotovoltaických elektráren. Vláda ČR již v roce 2017 schválila dokument Strategický rámec Česká republika 2030, kdy jedním z cílů tohoto dokumentu je právě zhodnocení aktuálního stavu krajiny a navržení zásad její dlouhodobé obnovy a tvorby (politika krajiny). Územní plánování by právě svými specifickými územně plánovacími nástroji mělo hrát v rozhodování v krajině zásadní roli.

Prvním ze série článků k hlavnímu tématu tohoto čísla je informační článek o certifikované metodice pro implementaci zelené infrastruktury v územně plánovací činnosti, která je reakcí na dopady globálních klimatických změn do území. Následuje článek věnovaný problematice bleskových povodní a erozí, který představuje nástroje a podklady pro identifikaci rizik a problémů v území včetně návrhu vhodných opatření prostřednictvím územně plánovacích nástrojů. Další příspěvky se věnují územním studiím krajiny. Územní studie krajiny je územní studií ve smyslu § 67 nového stavebního zákona (zákon č. 283/2021 Sb.) a je tak jedním z podkladů pro rozhodovací činnost orgánů územního plánování, orgánů ochrany zemědělského půdního fondu a dalších orgánů, které se na plánování krajiny a rozhodování o krajině podílejí. Významu zemědělských ploch v územním plánu je věnován diskusní příspěvek, který představuje názor autora na možný způsob vymezení zemědělských ploch v rámci koncepce uspořádání krajiny. V rámci tohoto čísla přinášíme zajímavou esej českého urbanisty a spoluautora územního systému ekologické stability doc. Jiřího Löwa, která je zaměřením nad měnicími se podmínkami života současné populace z hledisek, jež mají zásadní vliv nejen na urbánní prostředí, ale i na krajinu. V recenzované části uveřejňujeme příspěvek kolektivu odborníků upozorňující na složitost měření a modelování znečištění ovzduší v mikroměřítkovém rozlišení a představuje numerický model na příkladu Prahy.

Třetí rubrika přináší výběr informací z odborných konferencí. Začátkem června 2024 se v belgickém Mons konala konference ESPON s názvem „Trajektorie nulového čistého záboru půdy: politiky a postupy napříč Evropou“. O konferenci jsme informovali v předchozím čísle. Sborník této konference vyjde na podzim.

Součástí čísla je tentokrát i mimořádná příloha – sborník z konference Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR, která se uskutečnila na jaře tohoto roku v Novém Městě na Moravě na téma Prostorová regulace v území. Věříme, že série článků sborníku přispěje k diskusi o optimální míře regulace nejen v územním plánu.

Příjemné čtení, nové poznatky a hezké léto přeje

redakce U&ÚR

INFORMACE O POŘIZOVANÝCH AKTUALIZACÍCH Č. 8 A Č. 9 PÚR ČR

Filip Novosád, Hana Máchová, Jakub Kotrla

Článek informuje o pořizovaných aktualizacích celostátního nástroje územního plánování, kterým je Politika územního rozvoje ČR, konkrétně o aktualizacích č. 8 a č. 9. Obě aktualizace budou pořizovány a projednávány již v souladu s novým stavebním zákonem.

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) v současné době pořizuje na základě vládou projednané Zprávy o uplatňování Politiky územního rozvoje ČR (PÚR ČR), po Aktualizaci č. 4 v souladu s usnesením vlády č. 552/2023, Aktualizaci č. 8 PÚR ČR, která má být pořizována a vládě předložena v termínu do 30. června 2025. Jedná se o řádnou aktualizaci PÚR ČR, která je pořizována na základě výše uvedené Zprávy, jejíž klíčová část d) obsahuje konkrétní návrhy na aktualizaci nyní platné PÚR ČR. Tato aktualizace se vyhodnocuje z hlediska vlivů na udržitelný rozvoj území. V rámci tohoto vyhodnocení bude zpracováno vyhodnocení vlivů této aktualizace na životní prostředí a posouzení vlivů na soustavu NATURA 2000.

Dále MMR současně pořizuje na základě usnesení vlády č. 272/2024 Aktualizaci č. 9 PÚR ČR, která má být pořizována a vládě předložena v termínu do 31. prosince 2024. Jedná se o aktualizaci PÚR ČR pořizovanou na základě § 35 odst. 5 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, z důvodu naléhavého veřejného zájmu. Předklada-
telem materiálu do vlády bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu. Účelem této aktualizace je vymezení nezbytných oblastí pro příspěvek České republiky k celkovému cíli Evropské unie v oblasti obnovitelných zdrojů energie do roku

2030. Nezbytné oblasti budou vymezeny v rámci Aktualizace č. 9 PÚR ČR jako dvě specifické oblasti, jedna pro větrné elektrárny a druhá pro fotovoltaické elektrárny. U této aktualizace se zpracování vyhodnocení jejich vlivů na udržitelný rozvoj území nepředpokládá.

Do procesu pořízení Aktualizací č. 8 a č. 9 PÚR ČR se projeví účinnost nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb., který se začne plně aplikovat od 1. července 2024. V přechodném ustanovení § 18 odst. 4 nového stavebního zákona je uvedeno: „Bylo-li zahájeno pořizování aktualizace politiky územního rozvoje přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, a nedošlo-li k předložení návrhu ke schválení vládě podle § 34 zákona č. 183/2006 Sb., zajistí ministerstvo uvedení návrhu této aktualizace do souladu s tímto zákonem. V rozsahu provedených úprav se dále postupuje podle § 71b a 71c a § 71d odst. 1.“

Ani jedna z nyní pořizovaných aktualizací PÚR ČR nebude ve fázi „předložení návrhu ke schválení vládě“, tyto aktualizace tedy budou již pořizovány a projednávány v souladu s novým stavebním zákonem. První z těchto Aktualizací (pravděpodobně Aktualizace č. 9) bude muset splnit výše uvedenou podmínku z přechodných ustanovení nového stavebního zákona tak, aby se následně dalo vyhotovit úplné znění PÚR ČR s ob-

sahovými nároky v souladu s novým stavebním zákonem (mj. bude v PÚR ČR vymezena koncepce sídelní struktury).

V současné době probíhají přípravné práce a konzultují se pracovní návrhy obou materiálů v rámci tzv. Konzultačního výboru pro zpracování PÚR ČR složeného ze zástupců ministerstev a dalších ústředních správních úřadů a krajů.

Politika územního rozvoje ČR je celostátním závazným nástrojem územního plánování a strategickým materiálem vlády v oblasti územního rozvoje, jehož hlavním účelem je koordinovat jak územně plánovací činnost krajů, resp. obcí, tak i tvorbu odvětvových a meziodvětvových koncepcí, politik, strategií a dalších dokumentů ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, které mají průmět do území.

V současné době je platná Politika územního rozvoje ČR, ve znění závazném od 1. března 2024, zohledňující Aktualizaci č. 7 Politiky územního rozvoje ČR schválenou vládou usnesením č. 89/2024.

Ing. Filip Novosád
Ing. arch. Hana Máchová
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj

Ing. Jakub Kotrla
Ústav územního rozvoje

ENGLISH ABSTRACT

Information on the Development of Updates No. 8 and No. 9 of the Spatial Development Policy of the Czech Republic, by Filip Novosád, Hana Máchová, Jakub Kotrla

The article brings information about the development of updates to the national tool of spatial planning, which is the Spatial Development Policy of the Czech Republic, namely updates No. 8 and No. 9. Both updates will be developed and discussed in accordance with the New Building Act.

VYHLÁŠKA O ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADECH, ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍ DOKUMENTACI A JEDNOTNÉM STANDARDU

Adam Balcar, Kateřina Vrbová, Josef Morkus

Po skončení přechodného období nabývá k 1. červenci 2024 aplikovatelnosti část stavebního zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon, týkající se územního plánování. Ke stejnému dni nabývá účinnosti i jeho prováděcí vyhláška č. 157/2024 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu (dále jen „vyhláška“).

Vyhláška navazuje na úpravu obsaženou ve vyhlášce č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti, a částečně ve vyhlášce č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, ve znění pozdějších předpisů.

V souladu se zákonným zmocněním vyhláška upravuje zejména náležitosti obsahu územně analytických podkladů (ÚAP) včetně údajů o území, náležitosti obsahu a strukturu zadání územně plánovací dokumentace (ÚPD), s výjimkou územního rozvojového plánu, resp. jejích změn, podrobný obsah jednotného standardu ÚPD, vymezení zastavěného území a územního opatření a požadavky na strojově čitelný formát územní studie.

Obsah **územně analytických podkladů** zůstává i nadále členěn na průběžně aktualizovanou databázi ÚAP, podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území a rozbor udržitelného rozvoje území. Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) nově povede centrální databázi ÚAP v rozsahu sledovaných jevů uvedených v příloze č. 1 vyhlášky. Úřady územního plánování a Ministerstvo obrany mají možnost i nadále vést svoje databáze v rozsahu potřebném pro plnění své působnosti s tím, že údaje vedené v centrální databázi budou povinně přebírat. V příloze číslo jedna došlo kromě úpravy rozsahu sledovaných jevů i k jejich logičtějším seřazení a přečíslování, které bylo nutné již z důvodu nesouvislé číselné řady doplněné navíc písmennými indexy.

Významnou součástí údajů o území jsou metadata, která nahrazují dosavadní

pasport údaje o území. Metadata popisují informace o vzniku, pořízení, zpracování, případném schválení nebo nabytí platnosti a účinnosti údajů o území. Náležitosti metadat údajů o území jsou upraveny v příloze č. 2 vyhlášky.

Pro minimalizaci nároků kladených na poskytovatele údajů o území vyhláška umožňuje [vedle již stavebním zákonem dané možnosti splnění povinnosti předávání údajů prostřednictvím Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN), digitální technické mapy kraje či Národního geoportálu územního plánování] dále možnost splnění této povinnosti poskytnutím údajů krajskému úřadu dle aktuální zavedené praxe (pouze pokud o ně krajský úřad v rozsahu svého správního obvodu poskytovatele požádá).

Členění rozboru udržitelného rozvoje území i jeho podkladů vychází z dosavadní právní úpravy, pouze došlo k rozdělení tématu vodní režim a horninové prostředí a tématu dopravní a technická infrastruktura včetně jejich dostupnosti.

Přechodná ustanovení vyhlášky upravují postup při pořizování rozpracovaných úplných aktualizací ÚAP obcí a na ně přímo navazujících ÚAP krajů. V současné době by bylo obtížné, neúčelné a v řadě případů i časově nereálné již rozpracované aktualizace přepracovávat dle nově vydávané vyhlášky, a proto se dle přechodných ustanovení rozpracované aktualizace dokončí podle dosavadní právní úpravy, stejně jako na ně navazující úplné aktualizace ÚAP krajů.

Oproti předchozí právní úpravě vyhláška neobsahuje obsah jednotlivých druhů ÚPD, jelikož ten je upraven přímo

stavebním zákonem (jeho přílohami č. 6 až 9). Ve vyhlášce jsou v souladu se zákonným zmocněním upraveny **pouze požadavky na obsah a strukturu zadání ÚPD nebo na obsah zadání její změny** (s výjimkou územního rozvojového plánu, u kterého vyhláška stanoví pouze požadavky na obsah zadání jeho změny). Požadavky vycházejí z dosavadní praxe, došlo však k jejich zjednodušení, a to zejména v případě zadání ÚPD.

Čtvrtá a nejrozsáhlejší část vyhlášky upravuje oblast **jednotného standardu a strojově čitelného formátu**. Oproti dosavadní právní úpravě podrobně upravující pouze jednotný standard územního plánu vyhláška nově upravuje také jednotný standard zásad územního rozvoje (ZÚR), regulačního plánu, vymezení zastavěného území, územního opatření o stavební uzávěře a územního opatření o asanaci území. Vyhláška dále v souvislosti se zákonným zmocněním stanovuje požadavky na strojově čitelný formát územní studie.

Vyhláška je v této části koncipována tak, že v jejím samotném těle je vždy stanoven rozsah standardizovaných jevů a následně v jednotlivých přílohách vyhlášky je stanovena struktura standardizovaných jevů, jejich grafické vyjádření, požadavky na uspořádání a označení složek a souborů a na výměnný formát předávaných dat.

Rozsah standardizovaných částí je u jednotlivých dokumentů rozlišný a vychází zejména z potřeby jejich využití pro navazující rozhodovací praxi v prostředí Národního geoportálu územního plánování a jejich následného sdílení jak v rámci ČR, tak v rámci evropské infrastruktury INSPIRE. Vyhláška u jednotli-

vých dokumentů přistupuje rovněž odlišně k požadavkům na výměnný formát předávaných dat. Zatímco u ZÚR byl pro předávání vektorová data zvolen formát *GML (Geography Markup Language)*, u územních plánů bylo setrváno na formátu *SHP (Shapefile)* pro GIS a formátu *DXF (Drawing Exchange Format)* pro zpracovatele pracující v CAD aplikacích.

U **zásad územního rozvoje** vyhláška přistupuje odlišně i k pojetí struktury standardizovaných jevů, kterou v příloze č. 7 popisuje oproti jiným dokumentacím pouze obecně s tím, že podrobnou datovou strukturu (konkrétní názvy vrstev, atributů a hodnot) bude udávat až připravovaná metodika.

Standard **územního plánu** navazuje na předchozí právní úpravu s určitými změnami vyvolanými novým stavebním zákonem a zkušenostmi z implementace v praxi. Novými standardizovanými jevy jsou zastavitelné území, lokality, plochy veřejné infrastruktury vymezované nad plochami s rozdílným způsobem využití a část územního plánu dotčená rozhodnutím soudu či výsledkem přezkumu nadřízeného orgánu.

Ne pro všechny jevy se standardizovanou strukturou je standardizováno i jejich grafické vyjádření. Kromě standardizovaných jevů vyhláška nestanovuje žádné další požadavky na grafické vyjádření územního plánu. Nadále je pro jednotlivé standardizované jevy určen symbol a jeho barva, včetně barvy písma, naopak font a velikost písma je možno zvolit tak, aby byl výkres dobře čitelný. Oproti dosavadnímu standardu byly na základě zkušeností z praktického využívání některé požadavky upraveny, např. byla změněna požadovaná grafika územního systému ekologické stability (ÚSES).

Ohledně koridorů vyhláška i nadále zachovává jejich členění na koridory plošně vymezené a na koridory vymezené nad plochami s rozdílným způsobem využití. Nově pak vyhláška rozlišuje koridory dle jejich typu na koridory pro dopravní infrastrukturu, pro technickou infrastrukturu a pro opatření nestavební povahy, a to včetně jejich odlišného grafického vyjádření. I nadále platí, že

celé území obce musí být pokryto plochami s rozdílným způsobem využití nebo plošně vymezenými koridory, přičemž se tyto plochy nesmí překrývat.

V rámci oddílu věnujícího se vymezení ploch s rozdílným způsobem využití vyhláška zdůrazňuje, že se tyto plochy vymezují s ohledem na specifické podmínky a charakter území, zejména za účelem omezení střetů vzájemně neslučitelných činností a požadavků na uspořádání a využívání území. Na základě tohoto se volí taková skladba ploch, která je pro řešené území nejvhodnější, přičemž není třeba využít všech kategorií ploch. Jedná se tedy o nabídku typů ploch, ze kterých projektant vybírá plochy vhodné pro danou obec, přičemž může podle charakteru území a požadavků samosprávy volit obecněji definované plochy (všeobecné) nebo plochy více specifické; oba přístupy lze v rámci jednoho územního plánu kombinovat.

Na základě projednání návrhu vyhlášky v Legislativní radě vlády došlo zejména z důvodu nedostatečného zákonného zmocnění k odstranění výjimky ze standardu územního plánu pro hlavní město Prahu, dle které se Praha mohla v odůvodněných případech odchýlit od požadavků na strukturu a grafické vyjádření ploch s rozdílným způsobem využití (jednalo se o kontinuitu dosavadní právní úpravy obsažené v § 21b odst. 6 vyhlášky č. 500/2006 Sb.).

Na základě požadavků některých měst vznesených v rámci meziresortního připomínkového řízení byly do ploch s rozdílným způsobem využití zařazeny plochy městských sídel členěné na plochy městské obytné, rekreační a produkční, plochy volné krajiny městských sídel členěné na plochy volné krajiny přírodní, rekreační a produkční, přičemž původně navrhované označení ploch volné krajiny jako ploch nezastavitelných bylo změněno na základě výsledků projednání. Využití těchto ploch je vázáno na charakter konkrétního území, nikoliv na kategorii dané obce ve smyslu obecního zřízení (tj. obec, městys, město, statutární město), jak by bylo možné pouze ze samotného názvu ploch vyvozovat. Až pořizovatelská praxe zde ukáže, zda a v jakém rozsá-

hu bude účelné tyto plochy v územích vymezovat při současné povinnosti zajištění omezení střetů vzájemně neslučitelných činností, stejně jako povinnosti zajištění dostatečné a s dotčenými orgány dojednané ochrany veřejných zájmů.

Vyhláška zachovává kontinuitu v důrazu na vymezení veřejných prostranství coby klíčových prvků sídel, jejichž přítomnost a kvalita určuje i kvalitu života v nich. Na základě negativních zkušeností praxe s dosavadní právní úpravou však problematiku tzv. souvisejících ploch veřejných prostranství vyhláška upravuje jiným způsobem. U ploch bydlení, ploch občanského vybavení a ploch smíšených obytných o rozloze větší než 2 ha, u kterých není rozhodování v území podmíněno vydáním regulačního plánu nebo uzavřením plánovací smlouvy, stanovuje požadavek na vymezení veřejného prostranství o výměře nejméně pěti procent této návrhové plochy (do výměry veřejného prostranství se nezapočítávají pozemní komunikace). Vyhláška tedy nově výslovně nevyžaduje vymezení ploch veřejných prostranství, ale stanovuje povinnost v územním plánu stanovit požadavek na vymezení veřejného prostranství. Konkrétní řešení veřejných prostranství se tedy přesouvá až do procesu rozhodování v území, případně pořizování územních studií apod. Zároveň se požadavek veřejného prostranství uplatňuje v rámci konkrétní plochy, která jeho potřebu vyvolala.

Jednotný standard regulačního plánu se v současné době omezuje pouze na jediný jev – řešené území, nicméně podrobně stanovuje požadavky na uspořádání a označení složek a souborů a na výměnný formát předávaných dat. Vyhláška zde stejně jako u územního plánu umožňuje zpracování dokumentace v prostředí GIS i CAD.

Jednotný standard **vymezení zastavěného území** obsahuje jev zastavěného území a jev nezastavitelný pozemek. Vzhledem k tomu, že vymezení zastavěného území samostatným postupem je v gesci obecního úřadu obce s rozšířenou působností, stanovuje se jako jediný možný výměnný formát předávaných dat ESRI Shapefile. Práce v GIS by zde měla již být samozřejmostí.

Stejně tomu je u jednotného standardu **územních opatření** o stavební uzávěře a o asanaci území, u kterých je vždy po jednom standardizovaném jevu – vymezení území.

Požadavky na strojově čitelný formát **územní studie** sestávají z požadavků na uspořádání a označení složek a souborů a požadavků na výměnný formát

předávaných dat, kde vyhláška umožňuje volbu mezi SHP, DXF nebo GML.

V návaznosti na vydávanou vyhlášku a změny v jednotném standardu územního plánu Odbor územního plánování MMR připravil aktualizaci metodického pokynu Standard vybraných částí územního plánu včetně vzorových datových struktur a projektů pro GIS. Následovat

bude metodika k jednotnému standardu ZÚR, v příštím roce by pak měla být připravena metodika ke sledovaným jevům ÚAP.

*Mgr. Adam Balcar
Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.
Ing. arch. Josef Morkus, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

Decree on Spatial Analytical Documents, Spatial Planning Documentation and Uniform Standard, by Adam Balcar, Kateřina Vrbová, Josef Morkus

Following the end of the transitional period, on 1 July 2024, a part of the Building Act No. 283/2021 Coll., the Building Act, relating to spatial planning, comes into force. On the same date, the Implementation Decree No. 157/2024 Coll., on spatial analytical documents, spatial planning documentation and uniform standard comes into force as well.

VYHLÁŠKY K NOVÉMU STAVEBNÍMU ZÁKONU

Vyhláška o stanovení obecních stavebních úřadů, vyhláška o dokumentaci staveb, vyhláška o požadavcích na výstavbu a vyhláška o provedení některých ustanovení stavebního zákona

Eva Fialová, Ondřej Černý, Martin Daněk, Gabriela Krauszová, Daniel Tydrych

K přípravě vyhlášek bylo přistoupeno v souvislosti se schválením zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů, který přináší zásadní změny v institucionální oblasti, významné procesní změny v oblasti stavebního řádu včetně elektronizace stavební agendy a změny hmotného stavebního práva. Tento zákon zmocňuje v § 333 odst. 1 Ministerstvo pro místní rozvoj k vydání právních předpisů – vyhlášek k provedení konkrétních ustanovení v oblasti stavební správy, stavebního řádu, kontroly ve věcech stavebního řádu, činnosti autorizovaných inspektorů a stavebního práva hmotného. Níže popsané vyhlášky byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a nabývají účinnosti dne 1. července 2024.

Vyhláška č. 130/2024 Sb., o stanovení obecních stavebních úřadů

Jedním z prováděcích právních předpisů k novému stavebnímu zákonu je vyhláška o stanovení obecních stavebních úřadů. Vyhláška v příloze č. 1 stanoví, které pověřené obecní úřady a obecní úřady vykonávají působnost stavebního úřadu. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (ORP) jsou obecními stavebními úřady ze zákona. Současně v příloze č. 2 vyhláška stanoví správní

obvody všech obecních stavebních úřadů. Vyhláška se použije pro stanovení místní příslušnosti stavebního úřadu pro posouzení záměru v působnosti obecního stavebního úřadu. Vyhláška se nepoužije pro stanovení místní příslušnosti obecního stavebního úřadu pro posouzení záměrů ve výlučné působnosti obecního úřadu ORP, u nichž se místní příslušnost stavebního úřadu řídí vyhláškou č. 346/2020 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s rozšířenou působností, území obvodů hlavního města Prahy a příslušnosti některých

obcí do jiného okresu, ve znění pozdějších předpisů.

Nový stavební zákon zakotvil zcela nový princip stanovení příslušnosti k posouzení každého jednotlivého záměru – nově je postaven na principu kategorizace staveb, která má přímou vazbu i na příslušnost k povolení záměru. Dosud nebylo vymezení správních obvodů možné kvůli dvojkolejnosti stavebních úřadů, kterými byly jak obecné stavební úřady, tak speciální stavební úřady. S ohledem na zrušení speciálních stavebních úřadů

a převedení jejich působnosti pod obecní stavební úřady je nyní možné, aby Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) nově stanovilo konkrétní vymezení správních obvodů obecních stavebních úřadů.

Nová soustava obecních stavebních úřadů bude tvořena 401 úřady na obcích I. a II. typu. Počet stavebních úřadů na obcích I. a II. typu vychází z požadavku samospráv na zachování stavebního úřadu v jejich obci, přičemž právě na základě požadavků samosprávy bude zrušeno celkem šest obecních stavebních úřadů na úrovni obcí I. a II. typu. Společně se stavebními úřady na obcích s rozšířenou působností bude soustava obecních stavebních úřadů čítat celkem 607 stavebních úřadů.

Výsledkem meziresortního připomínkového řízení je ponechání územních neskladebností, k jejichž nápravě bylo původně přistoupeno na základě podnětu Ministerstva vnitra, a to v důsledku nesouhlasů ze strany sdružení obcí s celostátní působností, krajských úřadů a zprostředkovaně ze strany jednotlivých obcí, které v naprosté většině odmítly změny ve správních obvodech stavebních úřadů. V rámci jednání s Ministerstvem vnitra bylo dohodnuto, že návrh vyhlášky bude vycházet ze stávajícího stavu (kromě těch stavebních úřadů, které na základě svého rozhodnutí již nebudou od 1. července 2024 tuto působnost vykonávat). Dále bylo dohodnuto, že zásadní podmínkou vyřešení, resp. napravení každé jednotlivé územní neskladebnosti bude souhlas příslušné obce, k jejímuž přesunu, resp. přesunu jejíhož území má dojít, dále stavebního úřadu, z jehož správního obvodu bude taková obec, resp. její území odnímáno, tak i stavebního úřadu, do jehož správního obvodu bude území takové obce nově přiřazováno. Bude se tedy vždy jednat o jakýsi trojstranný akt vzájemné dohody.

Vyhláška o stanovení obecních stavebních úřadů bude průběžně a pružně reagovat na konkrétní potřeby vzniku či zrušení stavebního úřadu v konkrétním území s ohledem na stávající a budoucí objem výstavby a s tím související úkony. Stanovení obecního stavebního úřadu nebo jeho zrušení, popřípadě změnu jeho správního obvodu bude možné

provést vždy k počátku kalendářního roku.

Vyhláška č. 131/2024 Sb., o dokumentaci staveb

Vyhláška o dokumentaci staveb je novým prováděcím předpisem stavebního zákona, která stanoví především obsahové náležitosti projektových dokumentací. Zmocnění ve stavebním zákoně je rozděleno mezi dvě ministerstva, přičemž Ministerstvo dopravy (MD) stanoví obsahové náležitosti dokumentací pro stavby dálnic, silnic, místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací, stavby drah a civilní letecké stavby. MMR pak stanoví ve vyhlášce obsahové náležitosti dokumentací pro všechny jiné stavby.

Z uvedeného pravidla existuje jedna výjimka, a to pokud jde o dokumentaci pro povolení stavby v rámci souboru staveb, která je vždy v gesci MMR, i pokud se jedná o stavbu dopravní. Pokud tedy v rámci souboru staveb bude například jedna stavba pozemní a jedna stavba dopravní, vždy se bude postupovat podle vyhlášky MMR. Ministerstvo pro místní rozvoj má dále zmocnění ke stanovení obsahu pasportu, obsahových náležitostí stavebního deníku a jednoduchého záznamu o stavbě včetně způsobu jejich vedení.

Z hlediska zpracovatele dokumentace stavební zákon rozlišuje dokumentace projektové a pak ty, které mohou být zpracovány kvalifikovanou osobou, což je osoba s patřičným vzděláním a praxí v oboru.

Projektovou dokumentací se dle § 157 stavebního zákona rozumí dokumentace pro povolení stavby, zařízení nebo udržovacích prací s výjimkou jednoduchých staveb uvedených v odst. 1 písm. c) a e) až p) a odst. 2 přílohy č. 2 nového stavebního zákona. Ustanovení je napsáno velmi složitě, v zásadě se dá ale říci, že vyhláška o dokumentaci staveb u dokumentace pro povolení stavby nečiní žádný rozdíl, zda jde o dokumentaci jednoduché stavby nebo dokumentaci jiné stavby. Rozdíl je pouze v tom, že u jednoduché stavby může být povolovací dokumentace zpracována kvalifiko-

vanou osobou, přičemž u jiných staveb musí být zpracována projektantem.

Projektovou dokumentací je dále vždy dokumentace pro rámcové povolení, dokumentace povolení změny využití území, dokumentace pro provádění stavby a dokumentace pro odstranění stavby. U vybraných jednoduchých staveb zákon nepožaduje zpracování dokumentace pro provádění stavby a dokumentace pro odstranění stavby, v tomto případě není nutné je zpracovávat. Jde o stejné stavby, u kterých v případě povolení postačuje dokumentace zpracovaná kvalifikovanou osobou. V případě, že však zákon zpracování dokumentace pro provádění stavby nebo dokumentace pro odstranění stavby vyžaduje, jde vždy o projektovou dokumentaci.

Zpracování projektové dokumentace patří dle § 155 písm. a) stavebního zákona mezi vybrané činnosti ve výstavbě, které může vykonávat pouze fyzická osoba, která získala oprávnění k jejich výkonu podle zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (autorizační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Povolovací dokumentaci vybraných jednoduchých staveb a dokumentaci pasportu stavby může zpracovat také zmíněná kvalifikovaná osoba, která má vysokoškolské vzdělání stavebního nebo architektonického směru anebo střední vzdělání stavebního směru s maturitní zkouškou a alespoň tři roky praxe v projektování staveb.

V souvislosti s definicí pojmu „záměr“ je v textu stavebního zákona užíváno též obecné označení „dokumentace pro povolení záměru“. Jde o dokumentace pro povolení stavby, rámcové povolení a povolení změny využití území. Souhrnné označení „dokumentace pro povolení záměru“ tedy zahrnuje jak projektové dokumentace, které musí být zpracovány projektantem, tak dokumentace, které může vedle projektanta zpracovat též osoba s předepsanými kvalifikačními požadavky.

Vyhláška o dokumentaci staveb v gesci MMR stanovuje obsahové náležitosti jednotlivých dokumentací a pasportu stavby samostatně v jednotlivých přílohách. První tři přílohy se týkají dokumentace pro povolení stavby, kdy první příloha se týká obecné stavby, druhá vodního díla a třetí technické infrastruktury. Čtvrtá příloha je dokumentace pro povolení stavby v případě souboru staveb – jde o již zmíněnou dokumentaci, která se použije vždy v případě souboru staveb, tedy i v případě, že součástí souboru staveb bude dopravní stavba.

Další dvě přílohy se týkají rámcového povolení, kdy jedna se týká povolení záměrů v působnosti jiného stavebního úřadu, jež slouží nebo mají sloužit k zajišťování obrany a bezpečnosti státu, které se nenachází v areálech dokončených staveb, a druhá se týká ostatních záměrů. Další příloha se týká povolení změny využití území.

Dokumentace pro provádění stavby je taktéž rozdělena mezi dvě přílohy, kdy jedna příloha se týká pouze stavby rodinného domu a stavby pro rodinnou rekreaci, přičemž u těchto staveb je dokumentace pro provádění stavby jednodušší, a to z důvodu, aby u těchto typických staveb bylo jednodušší a rychlejší její zpracování. Druhá příloha týkající se dokumentace pro provádění stavby se týká všech jiných staveb a oproti dnešní dokumentaci pro provádění stavby je mnohonásobně podrobnější, jelikož základní premisou při její tvorbě je skutečně to, aby podle ní bylo možné stavbu realizovat.

Další přílohy stanoví obsahové náležitosti dokumentace pro odstranění stavby, pasportu stavby a dále obsahové náležitosti stavebního deníku a jednoduchého záznamu o stavbě a způsob jejich vedení.

Poslední příloha stanoví obsahové náležitosti doplnění dokumentace pro vydání rozhodnutí o umístění stavby zpracované podle vyhlášky č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, ve znění pozdějších předpisů. V tomto případě jde o skutečnou raritu, jelikož vyhláška stanoví obsahové náležitosti dokumentace, která může být předkládána

pouze podle přechodného ustanovení do 30. června 2027. Konkrétně § 329 odst. 1 písm. b) stavebního zákona stanoví, že až do uvedeného data je možné předložit dokumentaci pro vydání rozhodnutí o umístění stavby doplněnou o architektonicko-stavební řešení a stavebně-konstrukční řešení. Abychom předešli výkladovým nejasnostem, definuje vyhláška obsahové náležitosti zmíněného architektonicko-stavebního řešení a stavebně-konstrukčního řešení, aby zpracovatel dokumentace přesně věděl, jakým způsobem je nutné dokumentaci pro vydání rozhodnutí o umístění stavby doplnit. Uvedená příloha pozbyde 30. června 2027 svoji relevanci, jelikož po skončení přechodného ustanovení již nebude možné danou dokumentaci stavebnímu úřadu předkládat.

Obsah dokumentací pro povolení stavby vychází z předcházející právní úpravy obsahu dokumentace pro vydání rozhodnutí o umístění stavby podle vyhlášky č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, ve znění pozdějších předpisů, přičemž v souladu se zmocněním v § 158 odst. 1 stavebního zákona je především doplněna o urbanistické a základní architektonické a technické řešení umožňující posouzení mechanické odolnosti a stability, požární bezpečnosti a vlivů na území a životní prostředí.

V souladu se zákonným zmocněním tak dokumentace pro povolení stavby nedosahuje v některých aspektech takové podrobnosti, jaké má například stávající dokumentace pro vydání společného povolení. Tento fakt je ovšem kompenzován povinností stavebníka před zahájením stavby, zařízení nebo terénní úpravy podléhající povolení dle stavebního zákona vždy zajistit vypracování dokumentace pro provádění stavby, a to s výjimkou vybraných jednoduchých staveb.

Z uvedeného lze dovodit, že stavební zákon nově klade velký důraz až na realizační fázi stavby, ale v maximálně možné míře se snaží urychlit povolovací fázi, tedy v rámci povolovací fáze postačí mít dokumentaci pouze v takové podrobnosti, která postačí k ochraně základních veřejných zájmů, ale jednotlivé detaily se řeší až v rámci realizace stavby.

Jak již bylo zmíněno, vzhledem k rozdělení zmocnění pro tvorbu vyhlášek mezi MMR a MD vyplynula nutnost doplnit k výše uvedeným dokumentacím pro povolení stavby novou samostatnou přílohu stanovující obsahové náležitosti dokumentace pro povolení stavby v případě souboru staveb. Souborem staveb se dle stavebního zákona rozumí vzájemně související stavby, jimiž se v rámci jednoho záměru uskutečňuje výstavba na souvislém území nebo za společným účelem. Náležitosti této dokumentace tedy v sobě zahrnují náležitosti pro stavby dopravní, stavby sítí technické infrastruktury, vodních děl a ostatních pozemních staveb.

Projektant v této příloze postupuje tak, že zpracuje část A (průvodní list), B (soubornou technickou zprávu) a C (situační výkresy) podle této přílohy pro celý soubor staveb, ovšem část D (dokumentaci objektů) zpracuje pro jednotlivé stavby vždy podle příslušné přílohy stanovující rozsah a obsah dokumentace nebo projektové dokumentace odpovídající dané stavbě. V případě staveb dopravních bude použita část D stanovená ve vyhlášce Ministerstva dopravy.

Vyhláška č. 146/2024 Sb., o požadavcích na výstavbu

Vyhláška o požadavcích na výstavbu je novým prováděcím předpisem stavebního zákona, kterým se stanoví podrobné požadavky na vymezení pozemků, požadavky na umístování staveb a technické požadavky na stavby. Zmocnění pro vydání prováděcího právního předpisu, který tyto požadavky stanoví podrobně, obsahuje ustanovení § 152 stavebního zákona.

Požadavky na výstavbu a stejně tak většina pojmů jsou součástí hmotného stavebního práva, které upravuje stavební zákon. Jedná se o podstatný rozdíl oproti dnešnímu stavu, kdy pojmy jako „budova“, „bytový dům“, „rodinný dům“, „byt“, „obytná a pobytová místnost“ a požadavky na výstavbu jsou řešeny pouze na úrovni prováděcích právních předpisů.

Základní terminologie je zavedena v § 12 a 13 stavebního zákona a v § 137 odst. 1

stavební zákon definuje požadavky na výstavbu jako požadavky na vymezení pozemků, požadavky na umístování staveb a technické požadavky na stavby. V následujících ustanoveních § 139 až 151 stavební zákon dále stanoví požadavky na vymezení pozemků, na umístování staveb a technické požadavky na stavby.

Povinnost dodržovat požadavky na výstavbu vyplývá ze samotného stavebního zákona, přičemž musí být respektovány nejen požadavky na výstavbu stanovené stavebním zákonem a prováděcí vyhláškou, ale i požadavky stanovené jinými právními předpisy. Z tohoto důvodu je nezbytné vnímat stavební zákon, jeho prováděcí právní předpisy a požadavky stanovené jinými právními předpisy jako jeden nedílný celek.

Návrh vyhlášky vychází ze stávající právní úpravy, konkrétně z vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, která stanovuje požadavky na vymezení pozemků a umístování staveb, dále z vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, která stanoví technické požadavky na stavby, a nakonec z vyhlášky č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, která stanoví obecné technické požadavky na stavby a jejich části tak, aby bylo zabezpečeno jejich užívání osobami s omezenou schopností pohybu nebo orientace.

Oproti dnešní právní úpravě se opouští koncept samostatné bezbariérové vyhlášky. Přístupnost je oproti bezbariérovosti širší pojem, který má zajistit užívání staveb všemi bez rozdílu, nikoliv pouze osobami se zdravotním postižením. Smyslem přístupnosti je tedy samostatné, bezpečné a důstojné užívání staveb všemi potenciálními uživateli, přičemž požadavky na přístupnost jsou nově zakomponovány do vyhlášky o požadavcích na výstavbu a jsou její integrální součástí.

Současně se připravuje nová norma k přístupnosti – ČSN 73 4001 Přístupnost a bezbariérové užívání, která stanoví jednotlivá technická řešení, jak přístupnost zajistit, přičemž tato nová

norma bude vyhláškou o požadavcích na výstavbu zezáväzněna. Nová právní úprava tedy počítá s jasnou a přehlednou hierarchickou úpravou, kdy nový stavební zákon stanoví rozsah přístupnosti, nová vyhláška o požadavcích na výstavbu stanoví, jaké stavby musí být přístupné a nová norma k přístupnosti bude obsahovat konkrétní technické parametry, neboť norma může být návodnější a obsahovat zejména schémata vzorových řešení.

Vyhláška dále v plném rozsahu zapracovává revidovaný obsah vyhlášky č. 239/2017 Sb., o technických požadavcích pro stavby pro plnění funkcí lesa, a vyhlášky č. 590/2002 Sb., o technických požadavcích pro vodní díla. Nadto jsou součástí vyhlášky technické požadavky na umělá koupaliště (bazény) a sauny, vodní díla, sklady pyrotechnických výrobků, stavby určené k nakládání s výbušninami, prostory pro přechovávání zbraní, střeliva a muniční skladiště.

Vyhláška, stejně jako stavební zákon, respektuje právo Evropské unie, kdy relevantní požadavky z evropských předpisů byly transponovány do příslušných částí této vyhlášky, například jde o požadavky na dobíjecí stanice.

Vyhláška je rozdělena do jednotlivých částí, hlav a dílů podle tematických okruhů a obsahuje celkem 14 příloh.

Část první obsahuje úvodní ustanovení a základní pojmy, v části druhé jsou řešeny požadavky na vymezení pozemků, v části třetí požadavky na umístování staveb a v části čtvrté technické požadavky na stavby. Požadavky stanovené v části první až čtvrté se váží ke všem druhům staveb bez rozdílu a provádí požadavky stanovené stavebním zákonem.

Požadavky části páté již přísluší pouze jednotlivým vybraným druhům staveb, např. stavba pro bydlení a byty, stavba pro výchovu a vzdělávání a stavba pro sport, garáž a další. Jinými slovy obecné požadavky stanovené v části první až čtvrté se použijí vždy, ale požadavky v části páté se použijí pouze na vymezený okruh staveb.

Stavebním zákonem ani vyhláškou nedochází ke změně parametrů bytů a obytných místností. Platí, že minimální velikosti obytné místnosti je 8 m² a byt pouze o jedné obytné místnosti (garsonka) musí mít podlahovou plochu minimálně 16 m². Ustanovení upravující osvětlení a stínění odkazují na řešení podle českých technických norem. Konkrétní seznam norem, popř. jejich jednotlivých článků pro aplikaci vyhlášky, bude zveřejněn ve Věstníku ÚNMZ v souladu s § 32 stavebního zákona.

Již na úrovni stavebního zákona je založena možnost odchýlení se z použití požadavků na výstavbu a rovněž možnost povolení výjimky z nich (§ 137 odst. 4, § 138). Vyhláška zachová princip stávající právní úpravy, podle které se požadavky na výstavbu uplatní též u změny dokončené stavby, údržby dokončené stavby, změny v užívání stavby, dočasné stavby, zařízení staveniště, pozemku nebo stavby, které jsou kulturní památkou nebo se nacházejí v památkové rezervaci nebo památkové zóně, a to v rozsahu, v jakém to závažné územně technické nebo stavebně technické důvody nebo jiný veřejný zájem nevyklučují. Jde o výjimečné ustanovení a pokud jej má být využito, je nutné ze strany stavebníka řádně odůvodnit, jaký závažný územně technický nebo stavebně technický důvod nebo jiný veřejný zájem vyklučuje aplikaci požadavků na výstavbu.

Výjimku bude možné povolit také z těch požadavků na výstavbu, ze kterých tato vyhláška povolení výjimky výslovně umožňuje, a za předpokladu, že se tím neohrozí bezpečnost, ochrana zdraví nebo života osob nebo zvířat, životní prostředí, sousední pozemky nebo stavby. Požadavky na vymezení pozemků a požadavky na umístování staveb bude možné stanovit v regulačním plánu nebo v územním plánu, který obsahuje prvky regulačního plánu, odchýlně od těch ustanovení vyhlášky, která to umožňují, a to i pro část území.

Ustanovení § 333 odst. 2 stavebního zákona zmocňuje MD k vydání vyhlášky o požadavcích na výstavbu pro stavby pozemních komunikací, stavby drah a civilní letecké stavby. Druhý odstavec § 152 stavebního zákona zmocňuje územní samosprávné celky, kterými

jsou hlavní město Praha, statutární město Brno a statutární město Ostrava, stanovit si prováděcím právním předpisem podrobné požadavky na vymezení pozemků, požadavky na umístování staveb a technické požadavky na stavby odchýlně od celostátních předpisů a zároveň je jim tímto ustanovením odňata možnost stanovit ve svých předpisech požadavky na výstavbu staveb dálnic, silnic, drah a civilních leteckých staveb a požadavky na stavby technické infrastruktury. Podle odst. 3 tohoto ustanovení se celostátní předpis nebo jeho jednotlivá ustanovení použijí, pokud prováděcí právní předpis územně samosprávných celků nestanoví jinak.

Jinými slovy celostátní vyhlášky budou existovat dvě, kdy vyhláška MMR se uplatní na všechny stavby kromě vyjmenovaných staveb dopravní infrastruktury, pro které stanoví požadavky na výstavbu vyhláška MD. Vedle dvou celostátních vyhlášek je nutné počítat se třemi městskými stavebními předpisy. Městské předpisy nikdy nemohou stanovit požadavky na citované dopravní stavby a na stavby technické infrastruktury, u těchto staveb se vždy použije celostátní vyhláška.

Závěrem je nutné zmínit nový způsob zezávazňování technických norem. Současné prováděcí předpisy pracují s takzvanými normovými hodnotami, což znamená, že konkrétní technický požadavek, který je v rámci vyhlášky uveden, se považuje za splněný, pokud je splněna normová hodnota podle určené technické normy.

Uvedené bylo velmi úzce zaměřeno, jelikož normová hodnota odkazuje pouze na konkrétní limitní hodnotu, nebo na konkrétní výpočet. Nově vyhláška o požadavcích na výstavbu s normami pracuje v daleko větším měřítku a de facto se dá říci, že nově jsou zezávazněna obecná technická řešení a nikoliv pouze normové hodnoty, například pokud vyhláška stanoví požadavek na uspořádání sítí, pak to samotné uspořádání stanoví norma – jde tedy o konkrétní technický požadavek, nikoliv pouze o výpočet nebo limitní hodnotu.

Klíčové je, že vyhláška rozeznává dva druhy odkazování na normy, takzvaný

odkaz indikativní a odkaz výlučný. Indikativní odkaz představuje odkaz pouze na konkrétní technický požadavek, tedy vyhláška stanoví konkrétní technický požadavek například na uspořádání sítí a ten je splněn, když je splněn požadavek normy. Takto s tím nová vyhláška pracuje v drtivé většině případů. Většina odkazů do norem je tedy indikativní. Uvedené lze rozeznat tak, že vyhláška vždy stanoví konkrétní technický požadavek a na konci vyhlášky je stanoveno, že požadavek je splněn, pokud je splněn požadavek normy.

Kromě indikativních odkazů rozeznává vyhláška ještě odkaz výlučný, který představuje zezávaznění celé normy bez výjimky, tedy jako kdybychom celou normu vtáhli do vyhlášky o požadavcích na výstavbu a celá norma se stala součástí vyhlášky, norma se musí použít celá bez výjimky. Výlučný odkaz se nachází pouze ve třech případech – první případ je v rámci přístupnosti, jak bylo již zmíněno, připravuje se nová technická norma na přístupnost a bezbariérové užívání, která právě bude zezávazněna celá prostřednictvím výlučného odkazu, jelikož je zásadním veřejným zájmem, aby požadavky na přístupnost byly splněny vždy a bez možnosti odchylek. Druhý případ jsou normy na statiku a zakládání stavby, a to z důvodu, že zde jsou eurokódy, které jsou harmonizovány na úrovni Evropské unie. Posledním případem je požadavek na hospodaření se srážkovými normami, jelikož zde je taktéž připravována nová norma.

Vyhláška č. 149/2024 Sb., o provedení některých ustanovení stavebního zákona (tzv. „formulářová vyhláška“)

Vyhláška o provedení některých ustanovení stavebního zákona provádí řadu zmocňovacích ustanovení stavebního zákona pro úpravu konkrétních podrobností v oblasti stavebního práva hmotného, stavebního řádu a kontroly ve věcech stavebního řádu.

V oblasti stavebního řádu vyhláška v prvé řadě stanoví formuláře žádostí a návrhu, včetně jejich součástí. V ustanovení § 172 nového stavebního záko-

na je totiž stanovena povinnost podávat žádosti nebo návrhy adresované stavebním úřadům a vlastníkům veřejné dopravní a technické infrastruktury ve věcech stavebního řádu pouze na předepsaném formuláři. Vyhláška obsahuje paragrafované znění, které odkazuje na jednotlivé přílohy k vyhlášce. V přílohách vyhlášky jsou pak stanoveny jednotlivé formuláře žádostí a formulář návrhu na stanovení ochranného pásma.

Vyhláška stanoví formuláře žádostí o úkony před zahájením řízení, dále stanoví formuláře žádostí o povolení stavby a nestavebních záměrů a formuláře žádostí týkající se následného užívání staveb, odstraňování a dodatečného povolování staveb, zařízení a terénních úprav. Jedná se o přílohy č. 1 až 15 vyhlášky.

Formuláře jsou koncipovány tak, aby žadatele intuitivně provedly procesem vyplnění žádosti. Ve většině případů stačí pouze zaškrtnout příslušné políčko v žádosti, některá pole potom vyžadují vyplnění textu. V případě, že k údajům v zaškrtnuté kolonce je nezbytné uvést další doplňující informace, slouží k tomu samostatná část žádosti, která se vyplňuje pouze v případě, že se záměru toto týká.

Konkrétní úprava formulářů je navázána na digitalizaci, to znamená na elektronickou podobu formulářů. Vzhledem k tomu, že stavební zákon připouští podání žádostí i návrhů v listinné i elektronické podobě, formuláře musí vyhovovat oběma způsobům podání. V souladu s digitalizací stavebního řízení jsou formuláře žádostí a návrhů připraveny tak, aby byly v případě předložení v listinné podobě strojově čitelné.

Žádosti i návrhy bude možné vyplnit a podat elektronicky prostřednictvím Portálu stavebníka. V případě vyplňování žádostí v elektronické podobě v Portálu stavebníka bude žadateli k dispozici interaktivní průvodce, který provede žadatele vyplněním potřebných údajů tak, aby vyplňoval vždy jen ty části formuláře, které se týkají jeho záměru – např. po zaškrtnutí políčka se přístupní příslušná část žádosti k vyplnění. Následně systém vygeneruje vyplněný formulář.

Kromě formulářů vyhláška dále upravuje obsahové náležitosti štítku. Mezi základní povinnosti stavebníka totiž patří i povinnost umístit před zahájením provádění nebo odstraňování stavby na viditelném místě u vstupu na staveniště štítek obsahující identifikační údaje o stavbě a ponechat jej tam až do dokončení stavby, popřípadě do vydání kolaudačního rozhodnutí, nebo do jejího odstranění. Mezi základní identifikační údaje o stavbě, které by měl štítek obsahovat, náleží zejména označení stavby, účel a druh stavby, označení stavebníka a způsob provádění stavby, údaje o povolení a termín dokončení stavby nebo jejího odstranění.

V oblasti kontroly ve věcech stavebního řádu vyhláška stanoví vzor průkazu zaměstnance stavebního úřadu pověřeného výkonem kontroly ve věcech stavebního řádu a podrobnosti rozsahu kontrolní prohlídky.

Stavební úřad provádí kontrolu za účelem zajištění ochrany veřejných zájmů chráněných stavebním zákonem. Stavební úřad může také v povolení záměru, povolení odstranění stavby, rozhodnutí o nařízení odstranění stavby, v zakazujícím opatření nebo v opatření k nápravě stanovit povinnost strpět provedení kontrolních prohlídek, pokud je to nezbytné pro zjištění, zda stavebník postupuje v souladu s povolením nebo rozhodnutím.

Kontrolu stavební úřad vykonává prostřednictvím pověřených pracovníků stavebního úřadu. Příloha č. 16 vyhlášky stanoví vzor průkazu zaměstnance stavebního úřadu pověřeného výkonem

kontroly ve věcech stavebního řádu. Z důvodu praktického užití průkazu jednou osobou pro oba typy kontroly a shodnosti uváděných informací na průkazu vyhláška upravuje jeden vzor průkazu pro oba typy kontroly.

Jak již bylo zmíněno, vyhláška stanoví také podrobnosti rozsahu kontrolní prohlídky. Účelem kontrolní prohlídky je nejen to, aby byl záměr prováděn v souladu s rozhodnutím stavebního úřadu a v souladu s dokumentací, kterou stavební úřad ověřil, ale také to, aby jeho realizace neohrožovala život a zdraví osob nebo zvířat, bezpečnost a přístupnost anebo životní prostředí. Řadu povinností ukládá stavební zákon při provádění a odstraňování staveb, zařízení a terénních úprav též stavebníkovi, projektantovi, zhotoviteli, stavbyvedoucímu či stavebnímu doзору. Plnění těchto povinností je stavební úřad oprávněn při kontrolní prohlídce kontrolovat. Stavební úřad také kontroluje, zda je na stavbě řádně veden stavební deník nebo jednoduchý záznam o stavbě.

V oblasti činnosti autorizovaných inspektorů upravuje vyhláška nezbytné podrobnosti související s postupem při jmenování členů koordinačního orgánu, jehož členy na základě návrhu obou profesních komor jmenuje MMR. Koordinační orgán bude organizačně komplexně zabezpečovat agendu autorizovaných inspektorů.

Dále pak vyhláška upravuje přípravu, provádění a obsah zkoušek. Příloha č. 17 vyhlášky stanoví Protokol o průběhu zkoušky pro výkon činnosti autorizovaného inspektora.

Žádost o udělení oprávnění k výkonu autorizovaného inspektora obsahuje kromě obecných náležitostí podle správního řádu také údaje a doklady osvědčující splnění podmínek pro výkon činnosti autorizovaného inspektora. Vyhláška stanoví, které dokumenty musí žadatel doložit, aby MMR bylo schopno posoudit, že žadatel splňuje podmínky pro udělení oprávnění k výkonu činnosti autorizovaného inspektora. Vyhláška dále konkretizuje náležitosti a způsob vedení evidence autorizovaných inspektorů.

V oblasti stavebního práva hmotného pak vyhláška upravuje rozsah a obsah systému stavebně technické prevence, včetně obsahových náležitostí oznámení výskytu závady nebo havárie a výsledku šetření jejich příčin. Pro tyto účely definuje vyhláška pojmy, čímž zpřesňuje předmět evidence systému stavebně technické prevence. Obsahové náležitosti oznámení výskytu události jsou vzhledem k rozsáhlosti textu stanoveny v příloze č. 18 vyhlášky. Součástí výsledku šetření příčin události, kterou bude do systému vkládat oznamovatel události, bude i informace o tom, zda a s jakým výsledkem byla událost šetřena stavebním úřadem nebo dalším orgánem (např. Policií ČR, Hasičským záchranným sborem ČR apod.) a jaké byly její příčiny.

*Ing. Eva Fialová
Ing. Ondřej Černý
Mgr. Martin Daněk
Ing. Gabriela Krauszová
Mgr. Daniel Tydrych
Odbor stavebního řádu
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

Decrees on the New Building Act. Decree on the Designation of Municipal Building Authorities, Decree on Building Documentation, Decree on Building Requirements and Decree on the Implementation of Certain Provisions of the Building Act, by Eva Fialová, Ondřej Černý, Martin Daněk, Gabriela Krauszová, Daniel Tydrych

The development of the decrees was initiated in connection with the approval of Act No. 283/2021 Coll., the Building Act, as amended, which introduces fundamental changes in the institutional area, significant procedural changes in the field of building regulations, including the digitisation of the building agenda and changes to substantive building law. This Act empowers the Ministry of Regional Development in Section 333(1) to issue legal regulations - decrees to implement specific provisions in the field of construction administration, building regulations, supervision in matters of building regulations, activities of authorised inspectors and substantive building law. The decrees described below have been published in the Collection of Laws and International Treaties and shall come into force on 1 July 2024.

STUDIE A PLÁNY PODPOROVANÉ V RÁMCI PROJEKTOVÉHO SCHÉMATU AOPK ČR V OPŽP 2021–2027

Lukáš Martínek

Článek informuje o vyhlášení letošní výzvy Operačního programu Životní prostředí v Projektovém schématu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR na dotační podporu zpracování územních studií krajiny a plánů územního systému ekologické stability.

Koncem minulého roku byla v rámci Operačního programu Životní prostředí 2021–2027 (OPŽP) v Projektovém schématu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) vyhlášena historicky první výzva zaměřená na podporu zpracování koncepčních studií. Vzhledem k enormnímu zájmu o tato opatření byla celková alokace finančních prostředků dvakrát navýšena na konečnou částku 125 mil. Kč. Po krátké prodlevě je aktuálně očekáváno vyhlášení 6. výzvy pro Studie a plány, která bude na rozdíl od minulých výzvy určena výhradně pro územní studie krajiny (ÚSK) a plány územního systému ekologické stability (ÚSES).

Výzva s celým názvem „AOPK OPŽP ZMV 6. výzva SC 1.3 Studie a plány“ bude

otevřena pro příjem žádostí o dotaci od 17. června 2024 a potrvá do konce října tohoto roku. Výše alokace je stanovena na 50 mil. Kč. Po skončení 6. výzvy je plánována navazující půlroční výzva, která již bude pravděpodobně zahrnovat všechna tři opatření – studie systému sídelní zeleně (SSSZ), ÚSK a plány ÚSES. Zejména u zpracování SSSZ je opět očekáván velký zájem a rychlé vyčerpání finančních prostředků.

Společným jmenovatelem pro veškeré výzvy OPŽP vyhlášené v rámci Projektového schématu AOPK ČR jsou takzvané „zjednodušené metody vykazování“ (ZMV). Hlavním principem ZMV je redukce administrativní zátěže bez nutnosti dokládání účetních dokladů a faktur.

Výše výdajů je počítána na základě cenových položek dle Nákladů obvyklých opatření Ministerstva životního prostředí (NOO MŽP). V rámci ÚSK je jednotková cena stanovena dle aktuálně platných NOO MŽP pro rok 2024 na 85 a 100 Kč za hektar, výše je závislá na velikosti řešeného území a počtu obcí. Částka je poté ještě navýšena o sedmiprocentní nepřímé výdaje, kterými jsou například příprava dokumentace projektu nebo výdaje související s vlastním podáním žádosti.

Podporovány jsou pouze projekty zpracované pro celý správní obvod obce s rozšířenou působností na celém území ČR. Oprávněnými žadateli jsou v případě ÚSK pouze obce s rozšířenou pů-

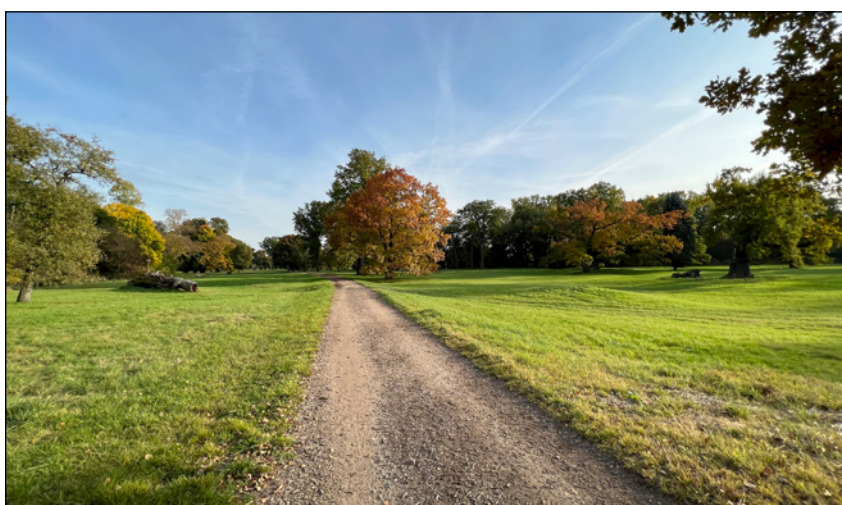

Zdroj: Městský úřad Černošice

Územní studie krajiny – SO ORP Černošice

Honzovský potok (Žďár nad Sázavou)

Krajinářský park Mošnice v Kladrubach nad Labem

sobností, v případě plánů ÚSES jsou žadatelé rozšířeni o vojenské újezdy.

Limitem pro podání žádosti do 6. výzvy jsou minimální způsobilé přímé realizační výdaje na projekt ve výši 100 000 Kč bez DPH, horní hranicí jsou celkové výdaje projektu do 200 000 eur. Procentuální výše podpory pro opatření 1.3.2 Zpracování studií a plánů je pro všechny typy podporovaných projektů stanovena na 95 %. Pro projekty, které překročí finanční limit 200 000 eur, je ur-

čena 51. výzva Státního fondu životního prostředí ČR (SFŽP ČR), výše podpory je v tomto případě stanovena dle skutečných nákladů včetně následné kontroly účetních dokladů.

Spolu s žádostí o dotaci jsou dokládány některé další povinné přílohy. Jedná se zejména o vygenerovaný rozpočet (rozpocet.nature.cz), který nahrazuje veškeré finanční doklady, čestné prohlášení o skutečných majitelích, soupis všech příloh nebo plnou moc v případě

relevantnosti. Hlavní přílohou pro studie a plány je dokumentace projektu doplněná o zakres řešeného území, která specifikuje projektový záměr a jednotlivá závazná kritéria. Zásadní změnou a zjednodušením oproti předcházejícímu období je možnost podání žádosti před výběrem zpracovatele. Smlouva o dílo není v rámci ZMV dokládána v žádné fázi administrace.

Celý administrativní proces od podání Žádosti do kladného vydání Rozhodnutí o poskytnutí dotace trvá zpravidla čtyři měsíce. Po úspěšné realizaci projektu a následném ověření výstupů projektu je celková výše dotace proplacena zpravidla do dvou měsíců od podání Žádosti o platbu.

Další možností dotační podpory pro zpracování studií a plánů jsou například výzvy v rámci Operačního programu Spravedlivá transformace určené pro regiony negativně ovlivněné těžbou a spalováním fosilních paliv nebo již zmíněná 51. výzva OPŽP administrovaná SFŽP ČR.

Bližší informace a celý proces administrace žádostí v rámci Projektového schématu AOPK ČR je popsán v Příručce AOPK ČR pro OPŽP 2021–2027 a jejich přílohách, veškeré informace naleznete na webu nature.cz/web/dotace/opzp-v-prs-aopk-cr. Případné dotazy a samotné podání žádosti je možné a doporučované konzultovat s pracovníky OPŽP v rámci místně příslušných regionálních pracovišť, viz dotace.nature.cz/web/dotace/kontakty. Dotazy lze také zasílat do dotazové schránky AOPK-Dotazy-OPZP21@nature.cz.

*Ing. Bc. Lukáš Martínek, DiS.
Oddělení hodnocení projektů OPŽP
Samostatný odbor OPŽP
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*

ENGLISH ABSTRACT

Studies and Plans Supported within the Framework of the NCA Czech Republic Project Scheme in the OPE 2021–2027, by Lukáš Martínek

The article provides information about the announcement of this year's call of the Operational Programme Environment in the Nature Conservation Agency of the Czech Republic Project Scheme for subsidies to support the development of spatial landscape studies and plans of the Territorial System of Ecological Stability.

MONITORING A SIMULACE KVALITY OVZDUŠÍ V MIKROMĚŘÍTKOVÉ ÚROVNI; HOT-SPOT PRAHA-LEGEROVA

Jan Geletič, Petra Bauerová, Michal Belda, Martin Bureš, Kryštof Eben, Vladimír Fuka, Radek Jareš, Jan Karel, Josef Keder, Pavel Krč, William Patiño, Tereza Pikousová, Jelena Radović, Jaroslav Resler, Hynek Řezníček, Adriana Šindelářová, Ondřej Vlček

Zhoršená kvalita ovzduší ve městech představuje jeden z aktuálních problémů, se kterým se administrativy měst potýkají. Vzrůstající požadavky na mobilitu obyvatel, kteří ve městech žijí, vedou ke zvýšení počtu registrovaných automobilů a růstu intenzity dopravy. S rostoucím počtem studií, které při zhoršené kvalitě ovzduší kladou důraz na významný příspěvek antropogenní činnosti, se začínají objevovat požadavky spojené s podporou cyklistické přepravy, elektromobility nebo omezení automobilové dopravy jakožto primárního zdroje znečištění v oblastech měst. Zejména v případě evropských měst, která mají často památkově chráněná historická centra, ovšem neexistují jednoduchá řešení, jako je přidání pruhu pro kola nebo rozšíření stávající komunikace. Aby bylo možné spolehlivě kvantifikovat vliv automobilové dopravy, stejně jako dalších významných antropogenních zdrojů, jsou zapotřebí velmi detailní a ověřené simulace pomocí numerických modelů. Cílem článku je poukázat na složitost měření a modelování znečištění ovzduší v mikroměřítkovém rozlišení a umožnit tak uživatelům těchto výsledků jejich poučenější a obezřetnější interpretaci.

Úvod

Člověk a jeho činnost v sídelních oblastech jsou odedávna spojeni se zhoršenou kvalitou ovzduší. Jednou z historických příčin zhoršené kvality ovzduší bylo zejména vytápění na pevná paliva, jako jsou dřevo, oleje nebo uhlí. V okrajových částech měst se jednalo nejčastěji o emise z průmyslových zdrojů. Jedním z významných milníků ve studiu vlivu člověka na znečištění městského prostředí byl tzv. londýnský „velký smog“ (*The Great Smog of London*), který trval od 5. do 9. prosince 1952. Po dobu pěti dnů zahalila město Londýn hustá mlha, která byla důsledkem výrazné inverzní situace (vzduch u povrchu byl mnohem chladnější než vzduch ve vyšších vrstvách, čímž nedocházelo k „provětrávání“ nižších vrstev a znečišťující látky zůstávaly v mlze u země). Vzhledem k nízkým teplotám vzduchu se navíc v domácnostech výrazně více topilo, zejména nekvalitním uhlím s vysokým obsahem síranů. Významnou měrou k extrémnímu znečištění ovzduší přispěly i diesellové autobusy, které nahradily dosluhující tramvajová spojení. Uvádí se, že během pěti dnů zemřelo okolo 4 000 obyvatel Londýna, dalších přibližně 8 000 zemřelo později v důsledku zdravotních komplikací [Davis, 2002]. V návaznosti na události z Londýna došlo ve většině západních zemí k přehodnocení pohledu na znečištění ovzduší; během následujících

let a desetiletí bylo přijato mnoho zákonů, politik, regulačních předpisů a doporučení prakticky na všech administrativních úrovních. Důsledkem je, že dnešní koncentrace suspendovaných částic a oxidu siřičitého se i během smogových situací pohybují na řádově nižších úrovních než během londýnské epizody; jen pro zajímavost – denní průměrná koncentrace oxidu siřičitého v Londýně byla cca 2 800 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ [Beaver, 1953], nejvyšší hodinový průměr v Praze v letech 2014–2023 byl 105 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ a počet hodin, kdy byla alespoň na jedné stanici v celé ČR překročena hodnota hodinového imisního limitu (350 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), byl v uvedeném desetiletí roven 68 [ČHMÚ, 2024]. Kvalita ovzduší i přes významné zlepšení zůstává předmětem zájmu velké části veřejnosti.

Aby bylo možné efektivně regulovat znečištění ovzduší, je nezbytné mít k dispozici podkladová data nebo je získávat pomocí tzv. monitoringu. Monitoring z historického pohledu zahrnuje zejména přímá měření, v současnosti bývá doplněn i o jiné zdroje dat, jako jsou výsledky rozptylových modelů nebo satelitní měření. První monitorovací systémy se začaly vyvíjet v 60. letech, kdy se znečištění ovzduší v tehdejší ČSSR začalo významně zhoršovat. Prvním krokem bylo sledování koncentrací znečišťujících látek; byly vytvořeny databáze Imisní informační systém (IIS)

a Registr emisí a zdrojů znečišťování (REZZO). Postupem času se IIS rozšířil z vybraných rizikových míst do všech postižených oblastí. V roce 1993 byl jedním z nově zařazených projektů do Programu péče o životní prostředí Ministerstva životního prostředí tzv. Informační systém kvality ovzduší (ISKO). Informační systém kvality ovzduší, který spadá pod Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ), poskytuje veřejně dostupné informace, archivuje data a publikuje ročenky. Zároveň je zdrojem informací pro různé instituce, které se zabývají životním prostředím, nabízí podklady pro činnosti v oblasti ovzduší, koncipuje síť měřicích stanic včetně jejich přesného umístění a určuje rozsah sledovaných látek [Fiala, 2009].

Aktuální problematika zhoršené kvality ovzduší měst je velmi často spojována s intenzivní automobilovou dopravou [Sicard et al., 2021; Kuenen et al., 2022; TERM, 2023; Magistrát HMP, 2024]. Zejména v období zimních smogových situací se začíná uvažovat o nejrůznějších opatřeních, jak snížit koncentrace znečišťujících látek v ovzduší; od omezení vjezdu do center měst až po úplné zákazy provozu automobilů v určitých zónách nebo omezení podle sudého či lichého čísla registrační značky. Obdobně závažné jsou letní epizody vysokých koncentrací přízemního ozonu, které se navíc často překrývají s epizodami

veder. Otázkou zůstává, jak významně se na znečištění ovzduší měst automobilová doprava opravdu podílí a jak nejlépe její příspěvek kvantifikovat. Jedním z používaných nástrojů je Státní síť imisního monitoringu (SSIM) provozovaná ČHMÚ [ČHMÚ, 2024]. Některé ze stanic SSIM fungují v automatickém režimu (stanice automatického imisního monitoringu, AIM) a umožňují on-line monitoring průměrných hodinových koncentrací znečišťujících látek. Část z nich jsou městské dopravní stanice, ještě menší podskupinu představují takzvané dopravní hot-spoty, které představují extrémně zatížené lokality z hlediska intenzity dopravy (konkrétně se v rámci ČR jedná o stanice Praha-Legerova, Brno-Úvoz, Ostrava-Českobratrská a Ústí nad Labem-Všebořická; seřazeno sestupně podle průměrné roční koncentrace NO_2 v roce 2022; [ČHMÚ, 2024]). Městské dopravní stanice mohou pomoci získat představu o vlivu dopravy na znečištění ovzduší. Je ovšem nezbytné zdůraznit, že měření ze stanic SSIM jsou bodová a jejich reprezentativnost záleží na typu stanice a konkrétním umístění stanice. Obzvláště u dopravních stanic je reprezentativnost měření omezena pouze na jejich nejbližší okolí. Při práci s naměřenými daty je třeba mít na paměti, že měření mohou být krátkodobě ovlivněna vnějšími faktory (např. stavební činnosti probíhající v okolí), kvůli čemuž může být reprezentativnost dočasně snížena, případně nemusí být vhodná pro porovnání s modelem, který tyto neevidované zdroje nepostihuje.

Zhoršená kvalita ovzduší je charakteristická zejména svou vysokou časoprostorovou variabilitou. Ta je, kromě vlastních emisních zdrojů, reliéfu a počasí, dána vysokou členitostí městského prostředí a také specifickými radiačními a tepelnými vlastnostmi povrchů. Radiační a tepelné vlastnosti povrchů ovlivňují v mikroklimatickém měřítku proudění vzduchu v ulicích [Resler et al., 2017], projevuje se přitom i vliv malých částí povrchu ulic či budov s rozměrem typicky jednotky až desítky metrů. Ve své podstatě se jedná o velmi složitý systém vzájemných vazeb, které je nezbytné řešit pomocí komplexních numerických modelů. Tato studie představuje vybrané výsledky dosažené v rámci projek-

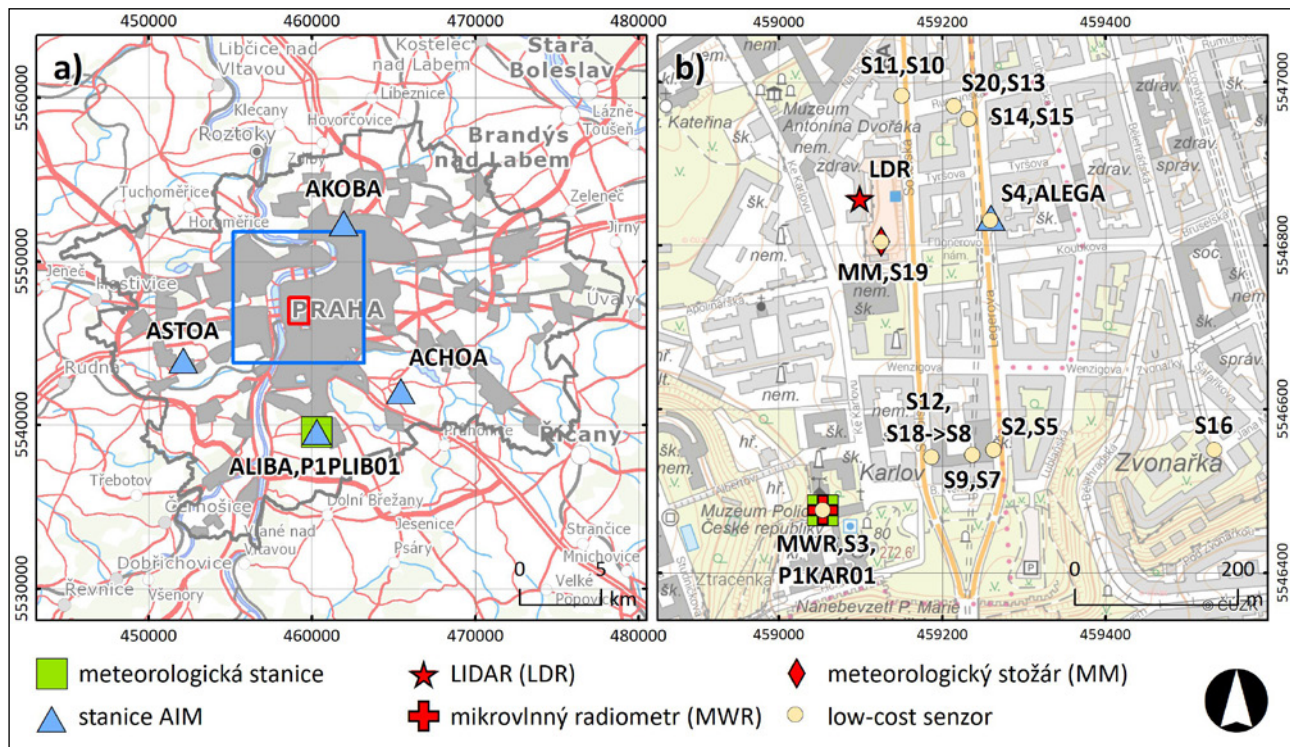
tu TURBAN (*Turbulent-Resolving Urban Modeling of Air Quality and Thermal Comfort*): modelování kvality ovzduší a tepelného komfortu s rozlišenou turbulencí v městském prostředí. Tento projekt, financovaný Technologickou agenturou ČR a Norskými fondy, zkoumal možnosti numerických modelů s rozlišením v řádu metrů pro simulace vnitřního uličního kaňonu a zaměřoval se zejména na model PALM používající metodu velkých vírů. Cílem textu je prezentovat nejen výhody, ale i možná úskalí plynoucí z využití komplexních modelů pro tvorbu opatření ke zlepšení kvality ovzduší.

Metodika

Pro získání relevantních a komplexních informací ve složitém městském prostředí je nezbytné modelovat všechny procesy související s městským mikroklimatem ve velké úrovni detailu, ideálně v prostorových měřítkách v řádech nízkých jednotek metrů. Pro detailní simulace na úrovni ulic se v současnosti používají tzv. výpočtové modely dynamiky tekutin (z angl. *Computational Fluid Dynamics*; CFD). Ty se dále dělí podle principu použitého pro výpočet turbulentního proudění na dvě nejpoužívanější metody: 1) RANS (časově-průměrované Navierovy-Stokesovy rovnice, též Reynoldsy rovnice; angl. *Reynolds-Averaged Navier-Stokes*); 2) LES (simulace velkých vírů; z angl. *Large-Eddy Simulation*). Existuje i třetí metoda, DNS (přímá numerická simulace; z angl. *Direct Numerical Simulation*), která je ale výpočetně extrémně náročná a pro praktické účely se nepoužívá. Rozdíly mezi modely typu RANS a LES a jejich příklady jsou popsány v [Geletič et al., 2022]; související technické aspekty přesahují zaměření tohoto článku. Modely LES vyžadují jemnou síť a relativně krátký časový krok výpočtu, z čehož vyplývá, že jsou náročné na výpočetní výkon. Simulace obvykle probíhají na superpočítačích nebo rozsáhlých výpočetních clusterech schopných zpracovat takto rozsáhlé úlohy. Pro účel této studie byl použitý model PALM využívající princip LES; podrobněji např. [Maronga et al., 2020] nebo [Resler et al., 2021]. Šíření znečištění ovzduší závisí zásadním způsobem na proudění vzduchu –

toto proudění je ve městech do značné míry ovlivněno energetickými procesy, které se odehrávají v městské mezni vrstvě atmosféry a které musí mikroklimatický model přesně simulovat. Jedná se zejména o interakce krátkovlnného a dlouhovlnného záření s povrchy ulic, se stěnami domů nebo se stromy. Nerovnoměrná akumulace a uvolňování záření tvoří komplexní, časově proměnlivou energetickou bilanci povrchů [Krč et al., 2021]. Model PALM se stal prvním modelem metody velkých vírů se schopností detailního zachycení energetických procesů v městském prostředí [Maronga et al., 2020]. Vzhledem k integraci chemického transportního modelu a dalších modulů představuje PALM v současné době pravděpodobně nejkompaktnější městský mikroklimatický model [Geletič et al., 2022].

Nicméně ani moderní a komplexní modely automaticky nezaručují správnost výstupů; výsledky simulací je nezbytné porovnat s měřeními, ideálně ve stejné lokalitě. Standardní meteorologická měření nemají dostatečné časoprostorové rozlišení k ověřování takto detailního městského modelu, navíc jsou často lokalizovaná mimo městskou zástavbu. Proto se organizují speciální měřicí kampaně navržené přímo pro účely validace. Předchozí měřicí kampaně v Praze-Holešovicích (2015) a Praze-Dejvicích (2018) byly primárně zaměřeny na energetické procesy v městském prostředí, koncentrace znečišťujících látek nebyly měřeny vůbec nebo pouze na omezeném počtu míst [Resler et al., 2017; 2021]. Kampaň v rámci projektu TURBAN se zaměřila na kvalitu ovzduší v uliční úrovni a dynamické procesy v modelu PALM. Od konce května 2022 do konce března 2023 byly v ulicích Legerova, Sokolská, Rumunská a jejich okolí instalovány nízkonákladové senzory pro měření koncentrací NO_2 , O_3 , PM_{10} a $\text{PM}_{2,5}$, mobilní meteorologický stožár (MM) poskytující informaci o teplotě, relativní vlhkosti, směru a rychlosti větru pod úrovní střech, aerosolový Doppler LIDAR (LDR) pro měření vertikálních profilů směru a rychlosti větru a výskytu aerosolu (suspendovaných částic) a mikrovlnný radiometr (MWR) pro měření vertikálního teplotního zvrstvení atmosféry. Senzory pro měření kvality ovzduší byly účelně umístěny ve dvou různých výš-

Obr. 1: Rozmístění měřících lokalit v rámci projektu TURBAN. Stanice mimo simulovanou doménu (a) a nízkonákladové senzory pro monitorování kvality ovzduší (S; v případě dvojic senzorů je číslo nižšího uvedeno jako první), LDR = Doppler LIDAR, MM = mobilní meteorologický stožár, MWR = mikrovlnný radiometr, P1KAR01 = meteorologická a klimatologická stanice Praha-Karlov, ALEGA = referenční dopravní stanice imisního monitoringu Praha-Legerova

kách nad sebou i na různých stranách ulice, aby byly schopny zachytit vliv proudění na znečištění ovzduší uvnitř uličních kaňonů. Dále byla využita data z profesionální meteorologické stanice Praha-Karlov (meteorologická stanice umístěna na střeše budovy Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy, MFF UK) a z referenční dopravní stanice AIM Praha-Legerova (ALEGA), na které byl umístěn i jeden kontrolní senzor (S4). Okrajové podmínky pro simulovanou doménu byly vytvořeny mediánem měření z vybraných pozadových stanic AIM (obr. 1a) doplněným o vertikální profil koncentrací z evropského ansámblu modelů znečištění ovzduší Copernicus Atmosphere Monitoring Service (CAMS). Přesné rozmístění senzorů v modelované doméně je znázorněno na obr. 1b.

Při interpretaci dat naměřených nízkonákladovými senzory je vždy nutné uvažovat relativně velkou nepřesnost zařízení. Ke snížení případné nepřesnosti je obecně doporučováno zaměřovat se spíše na měřené trendy koncentrací, nikoliv na absolutní hodnoty. Jelikož cílem projektu TURBAN bylo získat co nejrele-

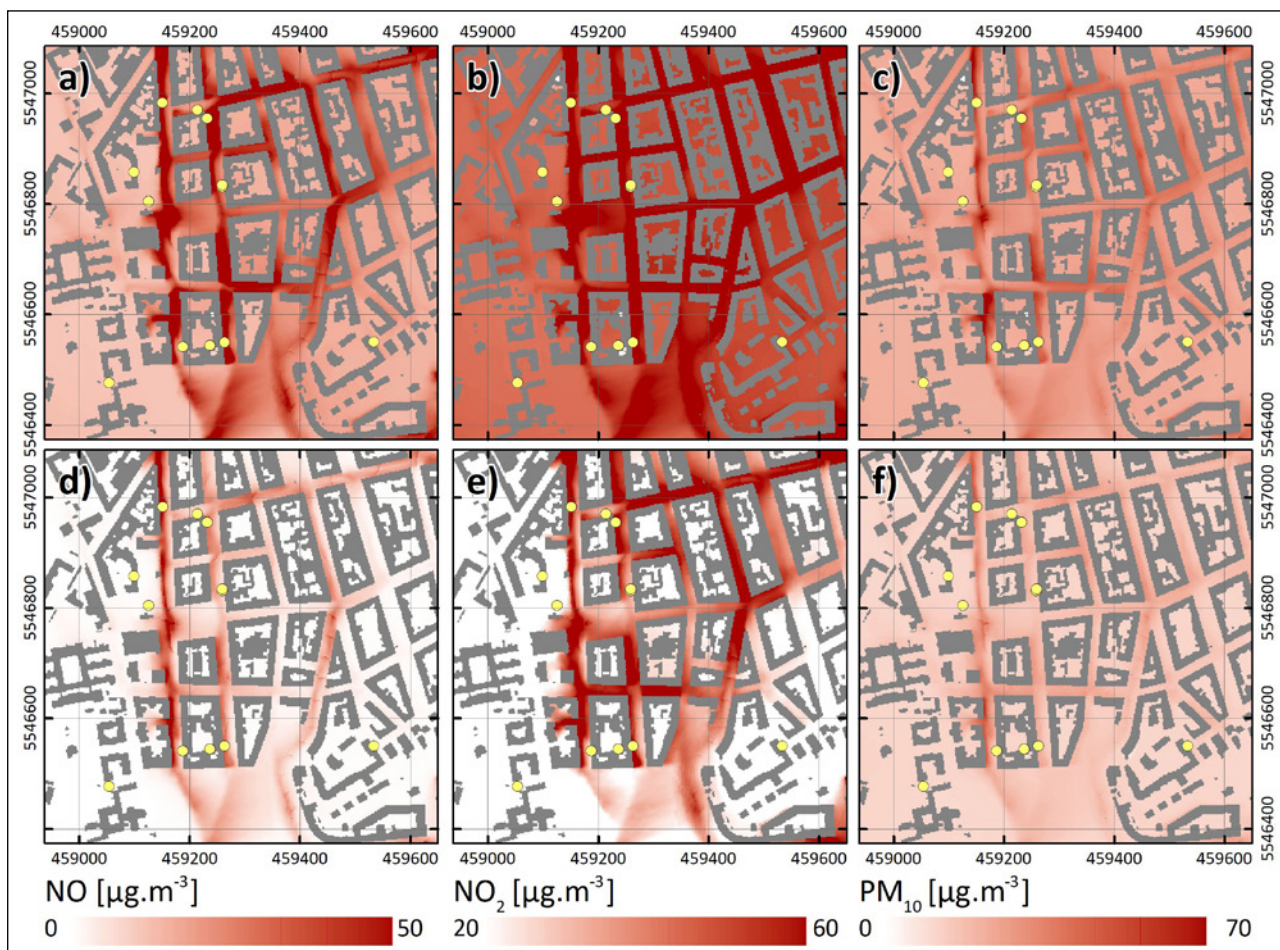
vantnější údaje o kvalitě ovzduší v různých místech a výškách nad povrchem, bylo nezbytné kvalitu naměřených dat průběžně kontrolovat a aplikovat matematické korekce využívající provedeného souměření senzorů umístěných na stanici AIM Praha-Libuš po dobu 165 dní před zahájením kampaně a cca jeden měsíc po jejím skončení [Bauerová et al., 2024]. Bez korekce mohou hodnocení prováděná na základě senzorových dat vést ke zcela mylným závěrům. Senzorová měření prezentovaná v textu prošla kontrolou a korekcí. S ohledem na složitost řešené problematiky a velké množství datových podkladů jsou níže prezentovány pouze vybrané výstupy a měření.

Výsledky

Použití komplexních modelů, jako je PALM, může mít v praxi velký přínos pro hledání správných a smysluplných řešení v oblasti zlepšování kvality ovzduší ve městech. Nezbytnou podmínkou je ale správné použití modelu, stejně jako správná interpretace výsledků, při níž je třeba postupovat nanejvýš opatrně.

Z tohoto důvodu je důležité naučit se identifikovat problematické situace, při nichž může dojít ke zkreslení výsledků. K tomuto účelu mimo jiné slouží i výše popsaná validační kampaň. Podrobná demonstrace všech možných případů přesahuje rámec článku, proto je čtenáři v rámci této kapitoly spíše představena struktura a různorodost typů výsledků projektu, aby byl schopen udělat si představu o datech, na nichž jsou závěry v kapitole Diskuse vystavěny.

Jak bylo dříve zmíněno, distribuce znečištění ovzduší ve městě je komplexní problém specifický pro dané území. Mikroměřítková simulace má možnost podchytit časoprostorovou proměnlivost znečištění, na kterou je z izolovaných bodových měření na stanicích možné jen usuzovat. Uvnitř simulované domény jsou koncentrace znečišťujících látek zastoupeny významně nerovnoměrně; liší se jak v čase, tak v prostoru. Nejvyšší koncentrace jsou typicky v nejbližším okolí ulic zatížených intenzivní automobilovou dopravou, případně v okolí významných bodových zdrojů, jako jsou např. komíny. Konkrétní lokality s vysokými koncentracemi znečišťujících látek

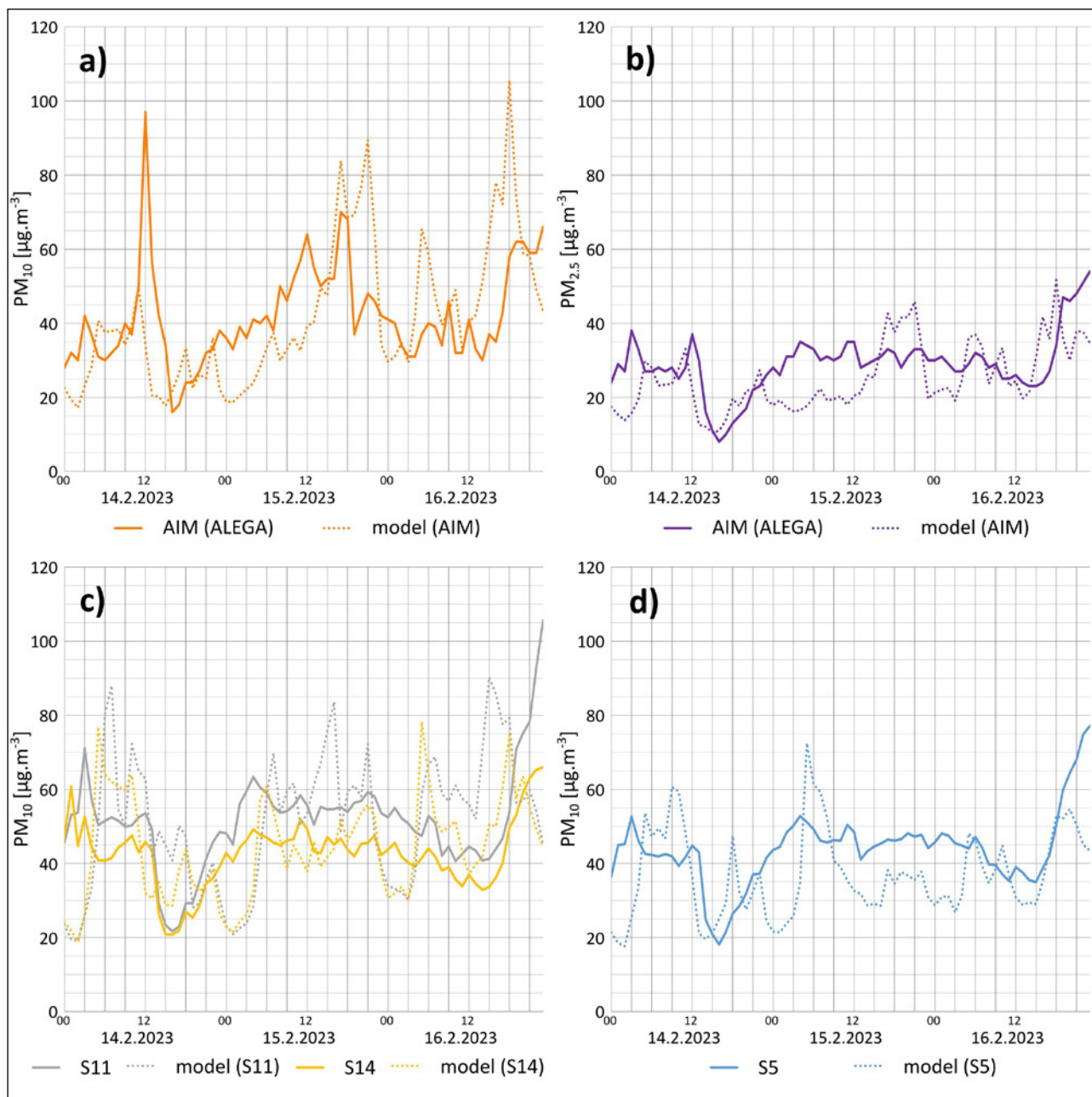

Obr. 2: Koncentrace oxidů dusíku NO, NO₂ a suspendovaných částic PM₁₀ během dopolední (a–c) a odpolední (d–f) dopravní špičky dne 13. 2. 2023 simulované pomocí modelu PALM. Mapy zobrazují průměrné hodinové koncentrace pro období 9–10 h a 17–18 h místního času. Poznámka: NO není v běžných koncentracích zdravotně závadný, nicméně je nezbytné jej v simulacích zahrnovat, protože z něj vzniká NO₂ a oba se spolu s těkavými organickými látkami (VOC) a slunečním zářením podílí na tvorbě a destrukci O₃ (tzv. fotochemického smogu), který vzniká v cyklu fotochemických reakcí těchto molekul v přízemní vrstvě atmosféry. NO a NO₂ bývají často souhrnně označovány jako NO_x

jsou především ovlivněny prouděním; z obr. 2 je patrné, že vyšší koncentrace prakticky všech znečišťujících látek jsou na závětrných, v tomto případě západních, stranách ulic. Vyšší koncentrace jsou způsobeny převládajícím prouděním ze západu, kdy se vítr z úrovně střeš stáčí o stěny budov dovnitř ulice. Vzniklý vír způsobuje na východní straně ulice sestupné proudění, uvnitř ulice dochází při zemi k transportu znečišťujících látek z východu na západ, na západní straně je stoupající proudění. Je-li vír v uličním kaňonu silný, výrazně přispívá k přenosu znečišťujících látek pryč z uličního kaňonu. Při jeho zeslabení naopak dochází k akumulaci látek uvnitř kaňonu. Simulace a měření zároveň naznačují, že transport znečišťujících látek přes střechy budov do okolních vnitrobloků je poměrně nízký.

Zajímavostí mohou být „opticky“ vyšší koncentrace znečišťujících látek v dopoledních nežli v odpoledních hodinách (sytější červená na obr. 2a–c než na obr. 2d–e). Může se to zdát překvapivé, ale tento efekt je způsobený tzv. konvekcí, resp. výstupným prouděním, které vzniká v období pozitivní energetické bilance. Ačkoliv šlo o únorový den, teplota vzduchu kolem poledne vystoupala až nad 10 °C, zároveň bylo slunečno; neutrální až nestabilní zvrstvení nad sledovanou lokalitou utvořilo optimální podmínky pro vznik konvektivního proudění, které se projevovalo i několik desítek minut po západu slunce. Převládající směr proudění společně se stratifikací atmosféry významným způsobem ovlivňuje koncentrace znečišťujících látek. V případě ulic Sokolská a Legerova jsou nižší koncentrace znečišťujících látek v případě severního nebo jižního směru větru.

Pro smysluplné výsledky, např. map prezentovaných pomocí obr. 2, je zásadní již samotná příprava podkladů pro simulace znečištění ovzduší – zejména relevance a přesnost dostupných dat – mají na výsledek významný vliv. I z tohoto důvodu je nezbytné model validovat pomocí měření. První ukázkou je srovnání modelu s profesionální stanicí AIM na ulici Legerova. Z hodinových koncentrací PM₁₀ je patrné, že simulace dobře odpovídají měření. Jedinou odchylkou – a to významnou – je průměrná hodinová měřená koncentrace ve 13 h (obr. 3a). Podobná odchylka by se dala očekávat i v případě suspendovaných částic PM_{2,5}, které s PM₁₀ do značné míry korelují; zde se ovšem nevyskytuje (obr. 3b). Odchylka dokonce nebyla zachycena ani žádnými dalšími senzory, které měřily jak v nižších (obr. 3c), tak vyšších (obr. 3d) úrovních okolních ulic.

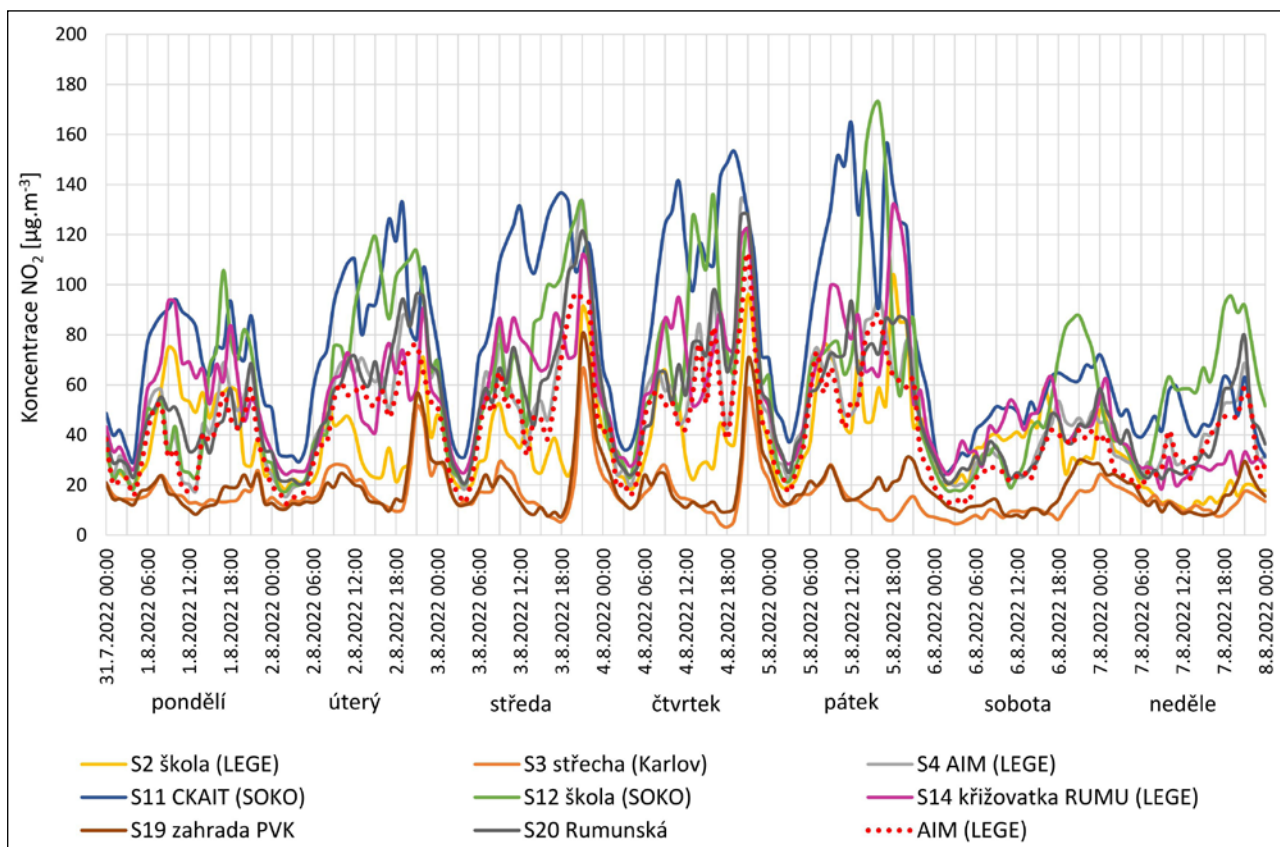
Obr. 3: Srovnání průměrných hodinových koncentrací suspendovaných částic PM_{10} z modelu PALM (tečkované linie) s měřeními (plné linie) pro vybrané stanice a proměnné. Lokality stanic jsou uvedeny na obr. 1

Odchylna má pravděpodobně vysvětlenu v dočasném zdroji – např. pokud by někdo zaparkoval nákladní automobil přímo u stanice AIM, případně mohlo dojít k dočasné stavební či jiné antropogenní činnosti poblíž stanice AIM. Pokud bychom pro validaci výsledků použili pouze bodové měření PM_{10} ze stanice AIM, mohli bychom dojít k nesprávnému závěru, že použití modelu v případě okolí stanice AIM na ulici Legerova není vhodné. Přitom ve skutečnosti je právě „realita zkrácená“ lokálním zdrojem. Jako zásadní se zde tedy ukazuje potřeba pečlivě vybírat a kontrolovat data pro

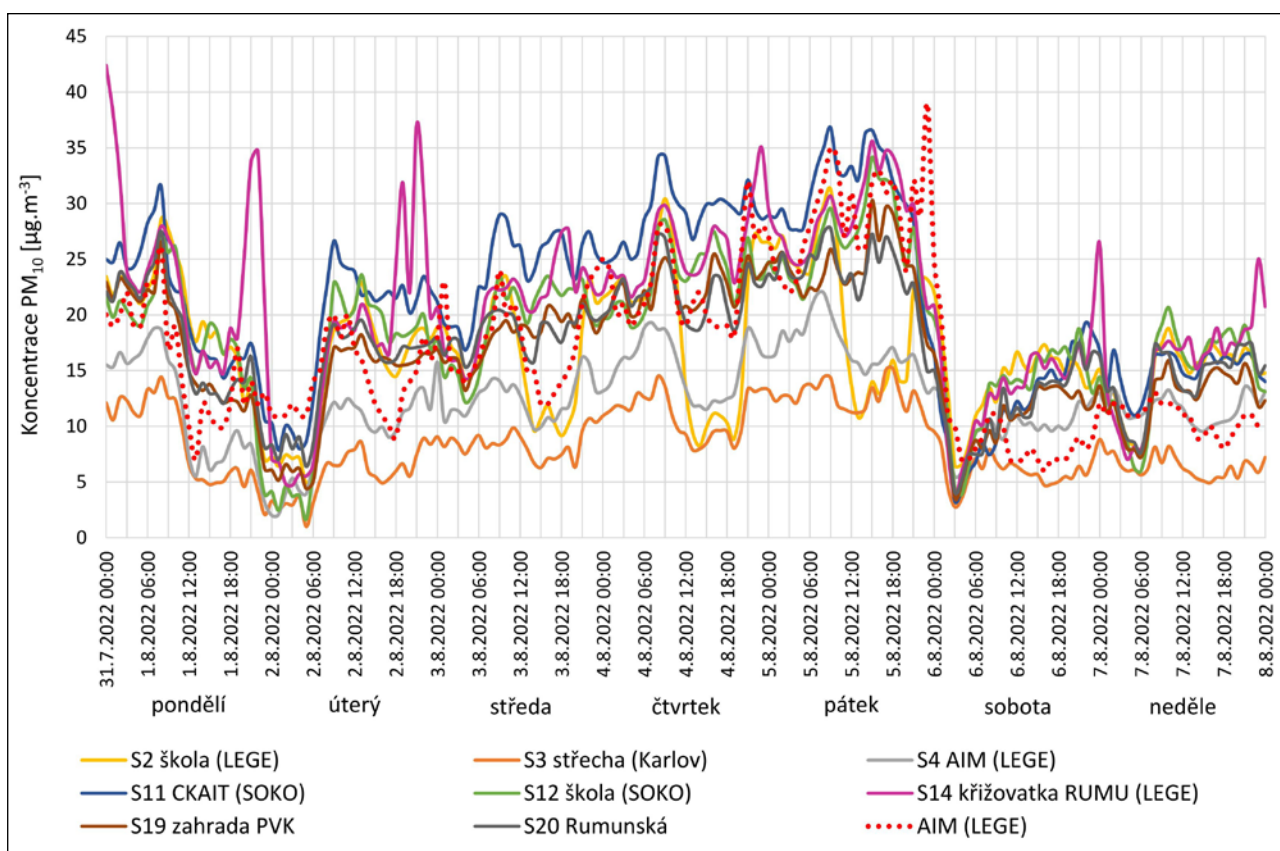
validaci, neomezit se pouze na jedno izolované měření.

Kromě validace modelových výstupů lze měření využít i k analýze dlouhodobějších trendů. Právě analýza trendů z měření a z modelu je důležitá pro kontrolu emisních vstupů modelu. Dále také může pomoci odhalit vliv procesů, které nejsou v rámci modelu zahrnuty. Měření NO_2 , který je jeden z primárních emisních výstupů z dopravy, reflektují změnu trendu koncentrací v průběhu pracovního týdne; vysoká intenzita dopravy je v ulicích od pondělí do pátku,

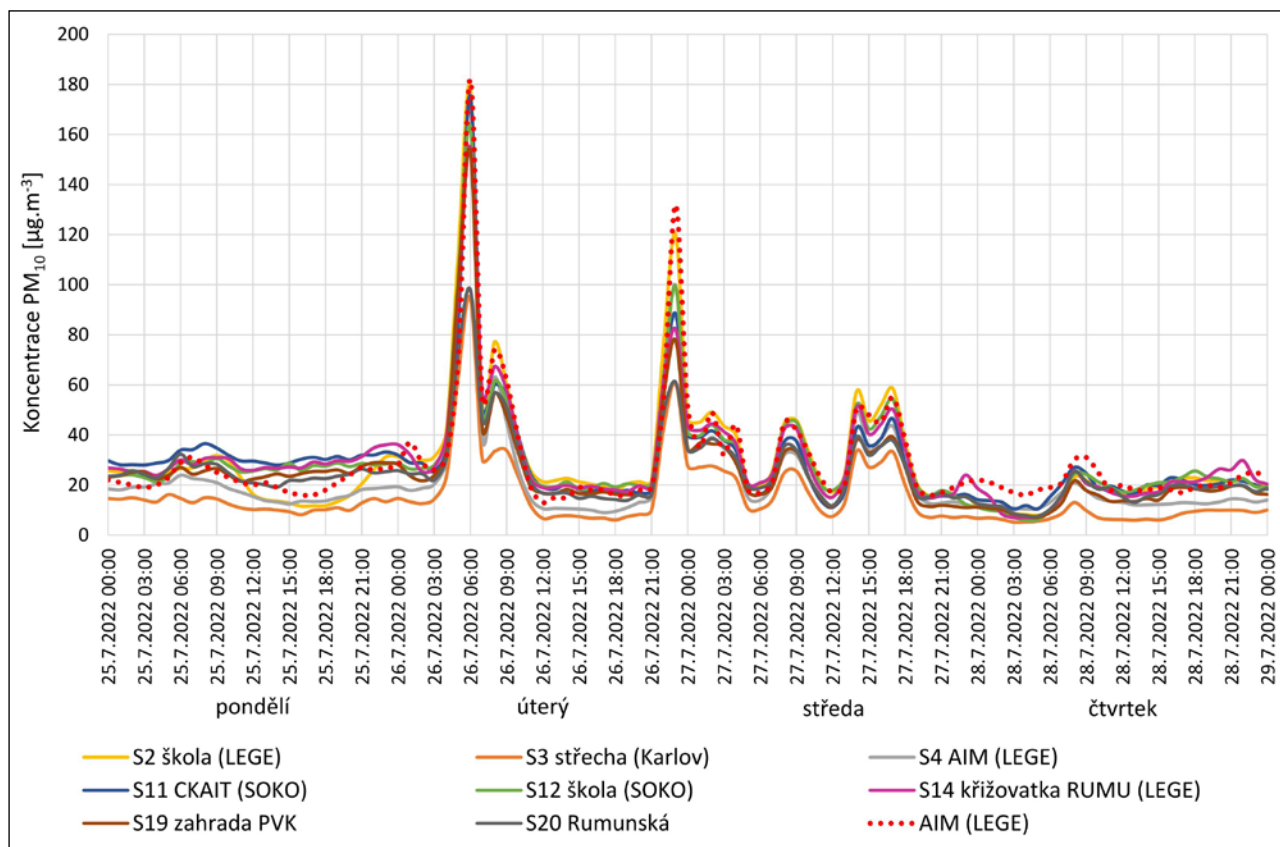
o víkendu je provoz aut obvykle nižší. Zároveň je v pracovních dnech dobře patrný efekt ranní a odpolední dopravní špičky (8–10 h a 16–20 h; viz obr. 4). Jako nejvíce imisně zatížená se v případě NO_2 projevovaly senzory v ulici Sokolské na křižovatce s Rumunskou (S11 a S10; pozn.: na obr. 4 je pro přehlednost zobrazen výsledek pouze z níže umístěného senzoru), senzory v ulici Legerova na křižovatce s Rumunskou (S14 a S15) a senzory v Rumunské ulici (S20 a S13). Nižší koncentrace byly zaznamenávány v případě senzorů umístěných na budově školy v Legerově (S2, S5) a Sokolské

Obr. 4: Průběh koncentrace NO_2 ($\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) na vybraných stanicích ve dnech 1.–7. 8. 2022 (po–ne), kdy v pracovních dnech je patrná zvýšená intenzita dopravy v ulicích Legerova (LEGE), Sokolská (SOKO) a Rumunská. Je zde i patrný rozdíl mezi pracovními dny a víkendem. AIM (LEGE) = dopravní stanice automatického imisního monitoringu ČHMÚ

Obr. 5: Průběh koncentrace PM_{10} ($\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) na vybraných stanicích ve dnech 1.–7. 8. 2022 (po–ne). Prudký pokles koncentrací ze dne 6. 8. 2022 ve 3:00 h byl způsoben intenzivními srážkami. AIM (LEGE) = dopravní stanice automatického imisního monitoringu ČHMÚ

Obr. 6: Reakce měřicí sítě na aerosolové znečištění transportované z rozsáhlého lesního požáru v Hřensku dne 26. 7. 2022 v ranních a večerních hodinách (hodinové průměry suspendovaných částic PM_{10})

ulici (S12 a S18) v blízkosti Nuselského mostu, a to pravděpodobně důsledkem lepší ventilace uličního kaňonu z otevřeného prostoru. Nejnižší koncentrace byly naměřeny na tzv. pozadových lokalitách (dále od dopravního zdroje), tedy na střeše MFF UK v ulici Ke Karlovu (S3), na střeše Le Palais Art Hotelu Prague v ulici U Zvonařky (S16, není zobrazeno), na pozemku vodojemu PVK (S19) a dále v uzavřeném nádvoří školy VĚDA (S7 a S9 ve vnitrobloku; obr. 1). V případě znečištění částicemi NO_2 byl z měření rovněž patrný rozdíl mezi pracovními dny a víkendem (obr. 4).

V oblasti měření nebylo v případě PM_{10} ani $PM_{2,5}$ zaznamenáno navzdory vysokému dopravnímu zatížení monitorovaných ulic nijak extrémně vysoké znečištění. Podobný chod koncentrací byl zaznamenáván i na jiných referenčních stanicích méně zatížených dopravou. Vysvětlením může být fakt, že doprava v České republice není hlavním zdrojem částic PM_{10} . Doprava může produkovat částice menší velikostní frakce ($PM_{2,5}$, $PM_{1,0}$ a menší), které mohou být emito-

vané z nedokonalého spalování motorů. Určitou roli hrají i emise z otěrů brzd a pneumatik, které jsou součástí částic $PM_{2,5}$ a větších. Významný podíl znečištění mohou tvořit částice usazené na povrchu vozovky, které se opakovaně dostávají zpět do ovzduší díky zvíření vzduchu projíždějícími automobily (tzv. sekundární prašnost, resp. resuspenze z dopravy). Jedná se zpravidla o hrubší částice (PM_{10} a větší), jejichž příspěvek ke koncentracím PM_{10} ve zkoumané oblasti se ale zdá relativně nízký. Nejvíce zatíženými byly opět senzory umístěné v ulici Sokolské na křižovatce s Rumunskou (S11 a S10), senzory v ulici Legerova na křižovatce s Rumunskou (S14 a S15) a senzory v Rumunské ulici (S20 a S13). Naopak méně zatížené byly senzory umístěné na budově školy při vyústění k Nuselskému mostu a senzory umístěné na pozadových lokalitách (podobně jako u NO_2), což lze vysvětlit lepším provětráváním blízko kraje uličního kaňonu.

Obecně vzato, měření potvrzují zvýšené koncentrace PM_{10} zejména v obdobích teplotních inverzí, kdy jsou zhoršené

rozptylové podmínky. Inverzní situace jsou charakteristické primárně pro zimní období. Nicméně koncentrace suspendovaných částic mohou být významně ovlivněny i vzdálenějším okolím. Vhodným příkladem může být červenec roku 2022, kdy v Národním parku České Švýcarsko vypukl rozsáhlý lesní požár. Znečištění emitované do ovzduší se šířilo napříč celou Českou republikou, a to na velké vzdálenosti. Dne 26. 7. 2022 kolem 6. hodiny ráno a kolem 23. hodiny večerní zasáhlo město Prahu, přičemž nejen referenční stanice Praha-Legerova, ale i celá senzorická síť (včetně pozadových lokalit) velice dobře zareagovala na zvýšení koncentrace suspendovaných částic v celé oblasti Prahy 2 (obr. 6).

Diskuse

Získaná data z měření i modelů ukázala mnoho aspektů kvality ovzduší v komplexním, emisně zatíženém městském prostředí. Díky rozsahu a jedinečnosti získaných dat existuje reálný předpoklad, že data budou i v budoucnosti in-

tenzivně využívána pro studium a hodnocení kvality ovzduší ve městě. Studie potvrdila vysokou časoprostorovou diferenciaci znečišťujících látek v dané oblasti a komplexitu jejich detailního měření, modelování a hodnocení. Využití senzorové sítě se potvrdilo jako efektivní cesta k získání dlouhodobějšího obrazu rozložení a časového vývoje koncentrací měřených látek, ovšem jako zcela zásadní předpoklad pro jejich využití se ukázala profesionální příprava kampaně s dlouhodobým souměřením senzorů s referenční měřicí stanicí a následná kvalitní korekce výsledků [Bauerová et al., 2024]. Bez korekce by získaná měření byla prakticky nepoužitelná, jakékoliv závěry by mohly být zcela zavádějící.

Měřená senzorová data vedla k několika nečekaným závěrům. Například se ukázalo, že na některých dvojicích nad sebou umístěných senzorů jsou v některých případech koncentrace na výše umístěném senzoru vyšší než na níže umístěném senzoru, zatímco očekávání i modelové výsledky ukazovaly na opačné rozmištění koncentrací. Tento jev může přinést nové poznatky o struktuře znečištění v uličním kaňonu a vyžaduje další zkoumání. Výsledky zároveň naznačují poměrně nízký přenos z uličních kaňonů ulic Legerova a Sokolská do uzavřených dvorů ležících mezi nimi. Získaná měření poskytují informaci o zatížení stavebně uzavřených oblastí v blízkosti dopravních tepen.

Měření a analýza jejich trendů ovšem mohou pomoci i s modelováním emisí. Další modelové simulace vybraných epizod v průběhu roku ukazují, že zatímco hodnoty PM_{10} model v průměru mírně nadhodnocuje, hodnoty NO_x jsou v průměru mírně podhodnocené. Díky opačné odchylce lze příčinu hledat spíše v emisních vstupech než v modelování ventilace uličního kaňonu. Ukazuje to na vhodnost dalšího zpřesnění emisních vstupů, přičemž více úsilí by mělo být zaměřeno na emise s největší mírou nejistoty, např. resuspenze pevných částic v uličním kaňonu či na porovnání deklarovaných emisí NO_x z motoru s hodnotami v reálném provozu. Jednou z hypotéz je vyčerpání veškerého deponovaného prachu v ulicích Legerova a Sokolská v době silného provozu, které limituje resuspenzi v těchto ulicích. Možnou

metodou dalšího zkoumání této problematiky je studium poměru koncentrací suspendovaných částic $PM_{2.5}$ a PM_{10} , protože v $PM_{2.5}$ jsou v případě automobilové dopravy zastoupeny zejména primární emise (výfukové, otěry brzd a pneumatik), zatímco v PM_{10} se významně projevuje i resuspenze jakožto sekundární emise. Vliv filtrů prachových částic v moderních autech na koncentrace suspendovaných částic v ovzduší je rovněž předmětem zkoumání (podíl nových aut s kvalitními filtry je v Praze vyšší než v jiných městech). Naopak resuspenze je emise působící bez ohledu na typ pohonu auta (emituje se i u alternativních pohonů), je závislá spíše na intenzitě dopravy, typu povrchu a stavu komunikace a její přesná kvantifikace je pro vývoj modelování v uličním kaňonu zásadní. Všechna tato zjištění by v budoucnosti mohla pomoci vylepšit jak naši znalost znečištění ovzduší v blízkosti městských dopravních tepen, tak i přesnost městských modelů zahrnujících znečištění ovzduší.

Modelová studie dále prokázala vysokou citlivost modelovaných koncentrací na meteorologických okrajových podmínkách [Radović et al., 2024], zvláště za stabilních meteorologických situací, které jsou často spojeny se zvýšeným znečištěním ovzduší. Okrajové podmínky jsou typicky odvozovány z výsledků modelů pro předpověď počasí, jako např. ALADIN (ČHMÚ, ČR), ICON (Deutscher Wetterdienst, Německo) nebo WRF (National Center for Atmospheric Research, USA). Prováděné simulace ukázaly, že zatímco ve většině případů jsou výsledky modelových simulací s okrajovými podmínkami vytvořenými na základě těchto tří modelů podobné, v případě extrémně stabilní situace (inverzní podmínky) se koncentrace získané jako výsledky jednotlivých modelů mohou lišit až několikanásobně, případně mohou dosahovat nerealistických hodnot. Příklad konkrétní situace, její důsledky a možnosti zmírnění případných efektů jsou podrobně popsány v preprintu článku [Resler et al., 2024]. Podobné situace je nezbytné eliminovat nejen během validace modelu měřeními, ale je nutné omezit jejich výskyt i v případě porovnávání urbanistických scénářů, klimatologických scénářů apod. Vzhledem k nerealistickým citlivostem mo-

delovaných koncentrací by totiž mohla být ovlivněna i srovnání scénářů, což by mohlo vést k zavádějícím závěrům. [Resler et al., 2024] ukazuje, jak cca čtyři hodiny dlouhá „superstabilní“ situace, vytvořená v modelu díky nepřesným okrajovým podmínkám z modelu ICON, dokáže ovlivnit statistiky celé tří denní simulace koncentrací PM_{10} .

Z předchozích studií zabývajících se možnostmi vylepšení tepelného komfortu v ulicích se ukazuje velmi významný mitigační vliv zeleně. Vysazování stromů v ulicích je velmi často preferováno z důvodů revitalizace městského prostředí, která pozitivně přispívá ke kvalitě života ve městech. Modelové studie vlivu zeleně v ulicích ovšem velmi často vyhodnocují pouze vliv na tepelný komfort a jen omezené množství studií současně zkoumá i vliv na kvalitu ovzduší. Jedním z důvodů je poměrně velká komplexnost problematiky, tedy i modelů [Geletič et al., 2022]. Model PALM použitý v projektu TURBAN patří do skupiny modelů, které dokáží postihnout obě části. Ulice Legerova je, stejně jako ulice Sokolská, prakticky bez vegetace. Otázkou do budoucna, která úzce souvisí např. s iniciativou „Zastromuj Prahu“, je možný vliv stromů na proudění právě v těchto typech ulic. Modelové simulace, mimo jiné publikované ve studii [Belda et al., 2021], [Geletič et al., 2022] nebo [Geletič et al. 2024], ukazují, že vlivem výsadby stromů v ulicích může dojít ke snížení proudění a turbulentního promíchávání, jehož výsledkem potom může být zvýšení koncentrací znečišťujících látek. Zavádění vegetace v ulicích s vysokou dopravní zátěží by tedy mělo být vždy předmětem pečlivého uvážení všech aspektů, včetně možného ověření pomocí vhodného modelového nástroje.

Všechny výše popsané aspekty nám ukazují, jak docílit zlepšení mikroměřítkových modelů, a tím potažmo přesnějšího a efektivnějšího plánování opatření pro zajištění potřebné kvality ovzduší. Zároveň je ale nutné si uvědomit, že z důvodu již dříve zmíněné výpočetní náročnosti mikroměřítkových modelů typu PALM, je potenciální využití těchto modelů v současné době omezeno na vyhodnocování různých scénářů. Využití těchto komplexních modelů pro posuzování plnění imisních limitů pro roční

průměry, případně další roční statistiky (n-té nejvyšší hodinové nebo denní koncentrace) je teoreticky možné na základě statistického odvození ročních statistik z výrazně omezeného počtu simulovaných dnů (vysoká výpočetní náročnost, simulace maximálně několik málo desítek vybraných dnů), přičemž potřebné metodiky jsou zatím předmětem výzkumu.

Závěr

Výsledky studie poukázaly na několik významných rizikových faktorů, které by eventuálně mohly vést k zavádějícím závěrům: 1) ačkoliv použité emisní vstupy pro model PALM byly zpracovány na doposud nejpřesnější možné úrovni detailu, stále existuje množství nejistot. 2) V současné době neexistuje jeden ideální model pro tvorbu meteorologických okrajových podmínek, který by vždy poskytoval nejpřesnější vstupní data. Je nezbytné testovat různé modely a srovnávat jejich výsledky během různých synoptických situací; zejména v případě specifických situací, jako jsou inverze. 3) Při návrhu měřicí kampaně je nezbytné od začátku dbát na design experimentu a kvalitu naměřených dat, zejména v případě nízkonákladových senzorů pro měření koncentrací znečišťujících látek. Bez širší odborné diskuse může výsledek měřicí kampaně obsahovat významné systémové a technické chyby, jež povedou k zavádějící interpretaci výsledků. 4) Moderní komplexní modely mohou poskytnout velmi přesné údaje ve vysoké úrovni detailu. Jde nicméně o složitý proces, který vyžaduje velmi pečlivou přípravu, stejně jako detailní analýzu a odbornou interpretaci. 5) Ověření modelu srovnáním s podrobným a verifikovaným měřením je součástí procesu k vybudování systému pro podporu rozhodování (tzv. *Decision-Support System*; DSS), který zapadá do nejnovější iniciativy World Meteorological Organization (WMO) nazvané *Integrated Urban Services (IUS)*. IUS by v budoucnu měly významně přispět ke

zvýšení rezilience měst vůči dopadům klimatické změny. Pro integrované vyhodnocení je vhodné použít komplexní modely, které dovedou současně popsat biofyzikální i chemické procesy městského mikroklimatu a jejich interakce. Model PALM použitý v této studii zahrnuje obojí, a tudíž je vhodným kandidátem na zařazení do budoucích IUS jako jejich mikroměřítková komponenta. Na ověřování modelu a vývoji jeho uživatelsky přívětivé aplikace pro podporu orgánů územního plánování a tvorby strategie měst se nadále pracuje. Ukázkou, jak mohou být „uživatelsky přívětivější“ výsledky modelových výstupů pro Prahu prezentovány, lze nalézt na webGIS portálu (www.project-turban.eu/pribehy).

Použité zdroje:

BAUEROVÁ, Petra – KEDER, Josef – ŠINDELÁŘOVÁ, Adriana et al. *Turban Project: Urban Observation Campaign Consisting of Street-Level Low-Cost Air Quality Sensors and Wind and Temperature Profile Measurements in Prague*. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4748860>.

BEAVER, Hugh. *Great Britain Committee on Air Pollution: Interim Report*. 6. vyd. Londýn, Her Majesty's Stationary Office, 1953, 30 s.

BELDA, Michal – RESLER, Jaroslav – GELETIČ, Jan et al. Sensitivity analysis of the PALM model system 6.0 in the urban environment. In: *Geoscientific Model Development*. 2021, roč. XIV, č. 5, s. 4443–4464. ISSN 1991-9603.

ČHMÚ. *Souhrnný roční tabelární přehled „Znečištění ovzduší a atmosférická depozice v datech, Česká republika“*. 2024. [on-line]. Dostupné z: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/2022_enh/index_CZ.html. [cit. 18. 6. 2024].

DEVRA, Lee. A Look Back at the London Smog of 1952 and the Half Century Since. In: *Environmental health perspectives*. 2002, roč. CX, č. 12, s. A734–A735. ISSN 1552-9924.

FIALA, J. Monitoring a hodnocení kvality ovzduší. In: *Atmosféra a klima. Aktuální otázky znečištění ovzduší*. 2009, Karolinum, Praha, ISBN 9788024615981, 352 s.

GELETIČ, Jan – BUREŠ, Martin – KRČ, Pavel et al. Modelování potenciálních dopadů způsobených výsadbou stromů v ulicích měst. In: *Urbanismus a územní rozvoj*. 2022, roč. XXV, č. 4, s. 12–17. ISSN 1212-0855.

GELETIČ, Jan – BELDA, Michal – BUREŠ, Martin et al. Complex Micro-meteorological Effects of Ur-

ban Greenery in an Urban Canyon: A Case Study of Prague-Dejvice, Czech Republic. In: *Stefanakis, A., Oral, H. V., Calheiros, C., Carvalho, P. (eds) Nature-based Solutions for Circular Management of Urban Water. Circular Economy and Sustainability*. 2024, Springer, Cham., s. 391–404. ISBN 9783031507250.

KUENEN, Jeroen – DELLAERT, Stijn – VISSCHEDIJK, Antoon et al. CAMS-REG-v4: a state-of-the-art high-resolution European emission inventory for air quality modelling. In: *Earth System Science Data*. 2022, roč. XIV, č. 2, s. 491–515. ISSN 1866-3516.

KRČ, Pavel – RESLER, Jaroslav – SÜHRING, Matthias et al. Radiative Transfer Model 3.0 Integrated into the PALM Model System 6.0. In: *Geoscientific Model Development*. 2021, roč. XIV, č. 5, s. 3095–3120. ISSN 1991-9603.

Magistrát HMP. [on-line]. Praha: Magistrát hlavního města Prahy, 2024, verze 29. 4. 2024. Dostupné z: https://praha.eu/web/portalzp/w/smogove_situace_a_regulace_v_praze. [cit. 18. 6. 2024].

MARONGA, Björn – BANZHAF, Sabine – BURMEISTER, Cornelia et al. Overview of the PALM Model System 6.0. In: *Geoscientific Model Development*. 2020, roč. XIII, č. 3, s. 1335–1372. ISSN 1991-9603.

RADOVIČ, Jelena – BELDA, Michal – RESLER, Jaroslav – et al. Challenges of Constructing and Selecting the “Perfect” Boundary Conditions for the Large-Eddy Simulation Model PALM. In: *Geoscientific Model Development*. 2024, roč. XVII, s. 2901–2927. ISSN 1991-9603.

RESLER, Jaroslav – KRČ, Pavel – BELDA, Michal et al. PALM-USM v1.0: A New Urban Surface Model Integrated into the PALM Large-Eddy Simulation Model. In: *Geoscientific Model Development*. 2017, roč. X, č. 10, s. 3635–3659. ISSN 1991-9603.

RESLER, Jaroslav – EBEN, Kryštof – GELETIČ, Jan et al. Validation of the PALM Model System 6.0 in a Real Urban Environment: a Case Study in Dejvice, Prague, the Czech Republic. In: *Geoscientific Model Development*. 2021, roč. XIV, č. 8, s. 4797–4842. ISSN 1991-9603.

RESLER, Jaroslav – GELETIČ, Jan – BELDA, Michal et al. Challenges of high-fidelity air quality modeling in Urban Environments - PALM Sensitivity Study During Stable Conditions. In: *Geoscientific Model Development Discussions*. 2024 [in review].

SICARD, Pierre – AGATHOKLEOUS, Evgenios – DE MARCO, Alessandra et al. Urban population exposure to Air Pollution in Europe Over the Last Decades. In: *Environmental Sciences Europe*. 2021, roč. XXXIII, č. 28. ISSN 2190-4715.

TERM. *Transport and environment report 2022. Digitalisation in the Mobility System: Challenges and Opportunities*, European Environment Agency, 2023. [on-line]. Dostupné z: https://www.eea.europa.eu/ds_resolveuid/32dd-ca81444147fdb729523b3a98fe91. [cit. 1. 2. 2024].

Mgr. Jan Geletič, Ph.D., Ing. Martin Bureš, RNDr. Kryštof Eben, CSc., Mgr. Pavel Krč, Ph.D., RNDr. Jaroslav Resler, Ph.D., Mgr. Hynek Řezníček (Ústav informatiky Akademie věd České republiky); Ing. Petra Bauerová, Ph.D., RNDr. Josef Keder, CSc., William Patiño, Mgr. Tereza Pikousová, Ing. Adriana Šindelářová, Mgr. Ondřej Vlček (Český hydrometeorologický ústav); Mgr. Michal Belda, Ph.D., Mgr. Vladimír Fuka, Ph.D., Jelena Radović, M.Sc. (Katedra fyziky atmosféry, Matematicko-fyzikální fakulta, Univerzita Karlova); Mgr. Radek Jareš, Mgr. Jan Karel (ATEM – Ateliér ekologických modelů, s. r. o.)

Micro-Scale Monitoring and Modelling of Air Quality; A Case Study of Prague-Legerova Hot-Spot, by Jan Geletič, Petra Bauerová, Michal Belda, Martin Bureš, Kryštof Eben, Vladimír Fuka, Radek Jareš, Jan Karel, Josef Keder, Pavel Krč, William Patiño, Tereza Pikousová, Jelena Radović, Jaroslav Resler, Hynek Rezníček, Adriana Šindelářová, Ondřej Vlček

Deteriorated air quality in cities worldwide is a current problem city administrations face. With the growing mobility requirements of the population living in cities, the number of registered cars and traffic intensity keeps increasing. Numerous studies emphasize the significant contribution of anthropogenic activity to deteriorated air quality. Initiatives linked to promoting bicycle transport, electromobility, or reducing car traffic as the primary source of pollution in urban areas are beginning to appear. However, simple solutions such as adding bicycle lanes or widening existing roads are often not applicable in European cities with heritage-protected historic centers. Modern numerical models are becoming mature enough to serve as a basis for reliable tools providing quantification of the impact of automobile traffic and significant anthropogenic sources in high-fidelity resolution - up to metre scale. However, several important limitations resulting from high-resolution processes need to be considered. First of all, models require very detailed input data about air quality; this includes the transport of pollution from outside the area of interest, emissions from local sources, or resuspension. Second, simulations using numerical models need to be properly validated. Particulate matter, as well as nitrogen (di-)oxide, are highly variable both in space and time. Finally, air quality strongly depends on meteorological conditions. Air quality models typically use national forecast models or regional climate models as meteorological drivers. Our results suggested that currently, no one model can be considered "best" for all potential applications. It seems to be beneficial to test at least two or three different models to analyse potential over- or under-estimation of the results. Practically, the article aims to point out the complexity of measuring and modelling air pollution at micro-scale resolution and uncertainties in fine-scale model resolution.

VYMEZOVÁNÍ ZELENÉ INFRASTRUKTURY V ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍ DOKUMENTACI JAKO NÁSTROJ POSILOVÁNÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB V ÚZEMÍ

Petr Kučera

Ministerstvo pro místní rozvoj certifikovalo v roce 2023 novou metodiku pro implementaci zelené infrastruktury v územně plánovací činnosti. Metodika reaguje na současnou aktivitu Evropské unie při ochraně životního prostředí. Pro řešení dopadů globálních klimatických změn jsou využívány ekosystémové služby, pro jejichž uplatnění může územní plánování vytvářet prostorové předpoklady zaváděním skladebných prvků zelené (zelenomodré) infrastruktury.

Úvod

Nová metodika byla vydána 7. 3. 2023 s číslem osvědčení 01/2023 pod názvem „Vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území“. Metodika byla zpracována jako jeden z výstupů projektu TA ČR BETA2 TITBMMR805. Základním cílem metodiky je zpracovat evropské pojetí zelené infrastruktury (ZI) do metodického rámce územně plánovací činnosti

v České republice. Metodika přitom vychází ze sdělení Komise Evropskému parlamentu COM(2013) 249 final s názvem „Green Infrastructure – Enhancing Europe’s Natural Capital“ [1]. Kromě návodu pro zpracování zelené infrastruktury do územního plánu se metodika rámcově zabývá také doplněním zásad územního rozvoje a regulačního plánu. V dalších výstupech řeší otázky ZI v územně plánovacích podkladech a ve vybraných oborových dokumentech mimo oblast územního plánování.

Metodika je uložena na stránkách MMR: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/publikace-a-odborne-texty/vymezovani-zelene-infrastruktury-v-uzemnim-planu>.

Metodika je členěna do několika oddílů: **část I.** popisuje cíl metodiky, terminologii a souslednost základních pracovních postupů; **část II.** obsahuje doplňující informace a vysvětlení použitých postupů. Samostatnou částí metodiky jsou dvě případové studie s příklady zapracování

vání skladebných prvků ZI do územního plánu: jde o město Písek a dále o obec Šardice. Případové studie obsahují textovou a grafickou část: a) hlavní výkres v měřítku 1 : 5 000; b) schéma prvků ZI a územní systém ekologické stability (ÚSES) v měřítku 1 : 5 000; c) další vysvětlující grafická schémata.

Metodický postup

Výzkumná práce byla v prvním kroku zahájena rozsáhlou rešeršou zahraničních i domácích pramenů.

Druhým pracovním krokem byla podrobná analýza vybraných územně plánovacích dokumentací (ÚPD) a územně plánovacích podkladů (ÚAP). Cílem této části práce bylo shrnutí současného stavu problematiky, který se projevuje spontánní reakcí zpracovatelů územních plánů (ÚP) na současné problémy životního prostředí i na poptávku orgánů veřejné správy. Kromě ÚPD a ÚAP byla pozornost věnována vybraným oborovým dokumentům mimo oblast územního plánování – pozemkovým úpravám, dílčím plánům povodí, studiím odtokových poměrů atd. Analyzovanými dokumentacemi byly územní plány Olomouce, Šardic, Manětína, Písku, Třeboně; Zásady územního rozvoje (ZÚR) Jihočeského kraje, Jihomoravského kraje, Moravskoslezského kraje; regulační plány Olomouce, Prahy-východ, Dobřichovic, Znojma-Malé Louky; ÚAP obce s rozšířenou působností Břeclavi, Zlína; územní studie veřejných prostranství Klatov; územní studie systému zeleně Tišnova, Hvozdné; územní studie krajiny Kladna, Votic; komplexní pozemkové úpravy Šardic a Bořitova.

Třetím krokem byla formulace principů a jednotlivých výkonových fází vlastní metodiky pro posilování ekosystémových služeb prostřednictvím skladebných částí ZI v územním plánu. Následoval rozbor specifik pro zásady územního rozvoje. Okrajově byla do práce zahrnuta specifika pro regulační plány. Vlastní metodika představuje výsledek č. 2 výzkumného projektu.

Ve čtvrtém kroku se výzkum zabýval sjednocením terminologie i postupů pro posilování ekosystémových služeb

v územních studiích. V zájmu koordinace rozdílných zájmů v území pak metodicky naznačuje shodný přístup i pro dokumentaci mimo oblast územního plánování.

V pátém kroku byly výsledky práce adjustovány do územních plánů modelových území (Písek a Šardice). Pro každé území byl zvolen jiný grafický přístup, aby případové studie otestovaly různé způsoby vyjádření základních skladebných principů ZI.

V průběhu celé práce probíhaly jedenkrát měsíčně výrobní výbory jak s pořizovatelem (TA ČR a MMR), tak i s Ministerstvem zemědělství (Státní pozemkový úřad) a Ministerstvem životního prostředí. Výrobních výborů bylo celkem 17; vzhledem ke karanténním opatřením covidu-19 však většina proběhla nekontaktní formou. Výsledkem intenzivních konzultací bylo několik pracovních verzí výsledků, které byly písemně připomínkovány. Všechny připomínky byly podrobeny diskusi a poté písemně vypořádány.

Výsledky

Rešerše a definice

Výstupem studia pramenů byl výsledek č. 1 s názvem „Definice zelené infrastruktury a analýza jejího obsahu ve vazbě na poskytování ekosystémových funkcí a služeb“. Jako nejvýznamnější podklady byly analyzovány „Green Infrastructure – Enhancing Europe’s Natural Capital“ [1];

„Commission Staff Working Document – Technical Information on Green Infrastructure“ [2]; „Spatial Analysis of Green Infrastructure in Europe“ [3] a další. Každý analyzovaný text byl charakterizován shrnutím svých cílů, popisem prostředků k dosažení cíle, stavem v dnešní době a předpokládanou parametrizací s časovou prognózou. Na závěr rešerše obsahuje shrnutí, do jaké míry jsou diskutované prostředky využitelné v podmínkách a právním rámci ČR. Úplný přehled zahraničních pramenů obsahuje příloha č. 1; celkový rozsah rešerše činí 38 stran.

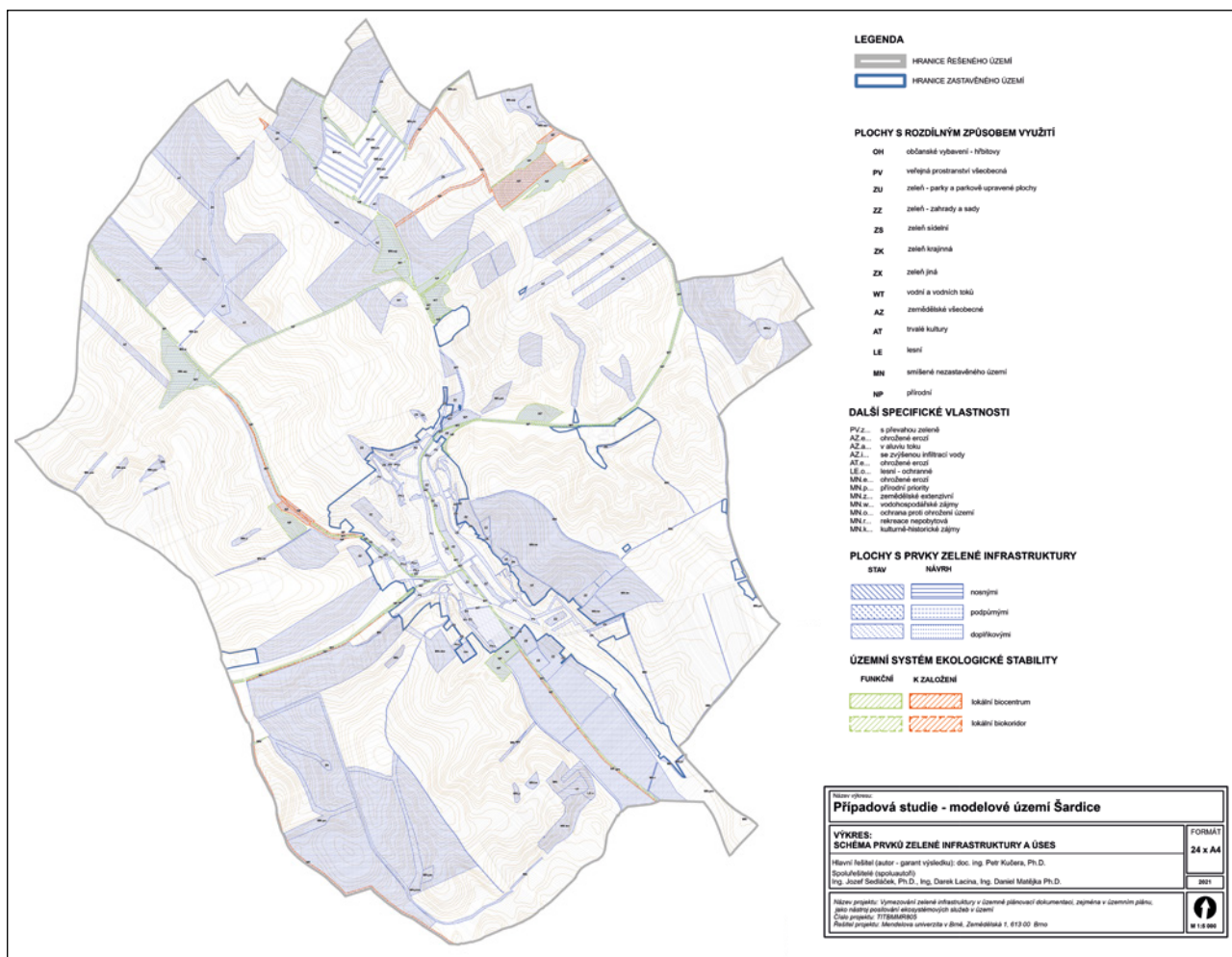
Nezbytným východiskem pro definici ZI a jejího obsahu byla rešerše právního prostředí ČR. Analyzovány byly všechny právní normy, které se dotýkají ekosystémových služeb v rámci jednotlivých složek životního prostředí, dále územního a stavebního řízení a konečně mezinárodních smluv, které ČR ratifikovala. Cílem rozboru byl přehled jednotlivých součástí ZI, které jsou předmětem právních úprav – i když často v rozdílném terminologickém pojetí. Přehled rešeršovaných zdrojů uvádí příloha č. 2; celkový rozsah analýzy činí 46 stran.

Na základě studia pramenů byla navržena národní **definice**: „Zelená infrastruktura (ZI) je síť ploch a jiných prvků přírodního a polopřírodního charakteru, které svým cílovým stavem umožňují plnění široké škály ekosystémových služeb. Síť je tvořena prvky vegetačními, vodními a pro hospodaření s vodou, které se dle významu dělí na **nosné a podpůrné**. Síť je součástí urbanizovaného i neurbanizovaného území a je převážně spojitá.“

Tab. 1: Základní přehled ekosystémových služeb

Zásobovací služby	Regulační služby	Kulturní služby	Podpůrné služby
potrava	regulace podnebí	estetické	oběh živin
sladká voda	regulace mikroklimatu	percepční	tvorba půdy
dřevo a vláknina	regulace záplav	vzdělávací	primární produkce přírodní biomasy
palivo	podpora zasakování	rekreační	
ovzduší	regulace kvality vody		
	ochrana půdy před degradací		
	regulace kvality ovzduší		

Pozn.: Intenzita zelené barvy v tabulce vyjadřuje význam vegetace pro poskytování ekosystémové služby.

Grafické schéma zelené infrastruktury (případová studie Šardice)

Územní plánování vymezuje prvky zelené infrastruktury nosné a zohledňuje prvky podpůrné s cílem vytvářet územní podmínky pro její uchování, obnovu či doplnění. Nosné prvky jsou zpravidla nositeli veřejných zájmů chráněných zvláštními právními předpisy. Územní systém ekologické stability krajiny je součástí zelené infrastruktury. Pro dosažení konektivity a polyfunkčnosti sítě může být účelné vymezovat i kategorie prvků ZI **doplňkových**.

Ekosystémové služby jsou definovány jako přínosy, které poskytují ekosystémy lidem. Lze je klasifikovat a kategorizovat mnoha různými způsoby; lze je podrobněji členit a podle různých hledisek specifikovat. Pro účely tohoto výzkumného projektu pracujeme s diferenciací ekosystémových služeb do čtyř základních skupin (viz tab. 1).

Postup pro vymezování zelené infrastruktury

Výsledkem č. 2 v rámci výzkumného projektu TA ČR je vlastní certifikovaná metodika pro vymezování zelené infrastruktury v územním plánu. Vlastní pracovní fáze pro vymezování, rozvíjení nebo doplňování skladebných prvků ZI v území lze shrnout do sedmi pracovních kroků v kap. 1.6. metodiky. Je zde zdůrazněna souslednost pracovních fází při pořizování a vypracování územního plánu s důrazem na ty výkonové fáze, při nichž lze ovlivňovat poskytování ekosystémových služeb strukturou prvků ZI.

Krok 1: Doplňující průzkumy a rozbor: interpretace ÚAP zejména s ohledem na místa, která zajišťují ekosystémové služby pro ostatní území, a místa s existujícím nebo předpokládaným deficitem/nedostatkem ekosystémových

služeb.¹ Deficit je definován na základě potřeb ekosystémových služeb, stavu území, jeho vazeb na jiná území, souběhu jednotlivých veřejných zájmů v území i připravovaných záměrů. Interpretace poznatků a závěrů z dalších dostupných podkladů, např. z existujících územních studií krajiny, územních studií systému sídelní zeleně, územních studií veřejných prostranství, probíhajících či schválených pozemkových úprav a terénních průzkumů.

Krok 2: Zpracování návrhu zadání územního plánu nebo jeho změny; popř. zpracování návrhu obsahu změny územního plánu. Z hlediska ZI jde o stanovení priorit při stabilizaci poskytovatelů ekosystémových služeb, vymezení deficitů daného území, popř. konkrétních míst s deficitem, a o formulaci požadavků pro zlepšení stavu. Přitom je prioritou hlavní cíl územního plánování:

¹ Např. zranitelná a citlivá území (jev č. 42a, 44, 46, 47, 62 v části A databáze ÚAP); dále např. území s deficitem rekreačních aktivit a další typy deficitů ekosystémových služeb v území.

účelně a hospodárně uspořádat území. Z hlediska nadřazené ÚPD jde ve vztahu k ZI zejména o požadavky na zpřesnění nadmístně významných ploch a koridorů ÚSES, které plní značnou část ekosystémových služeb přírodními procesy. Dále strukturu ZI v územních plánech ovlivňuje přítomnost nadmístně významných ploch s přírodními, kulturními a civilizačními hodnotami. Závazně je třeba respektovat také stanovení cílových kvalit krajiny a vymezení veřejně prospěšných staveb a opatření v ZÚR.

Krok 3: Zpracování připomínek, stanovisek, vyjádření a podnětů k návrhu zadání. V této fázi jsou rozhodující požadavky ovlivňující prostorové vymezení a rozsah skladebných prvků ZI jako poskytovatelů ekosystémových služeb.

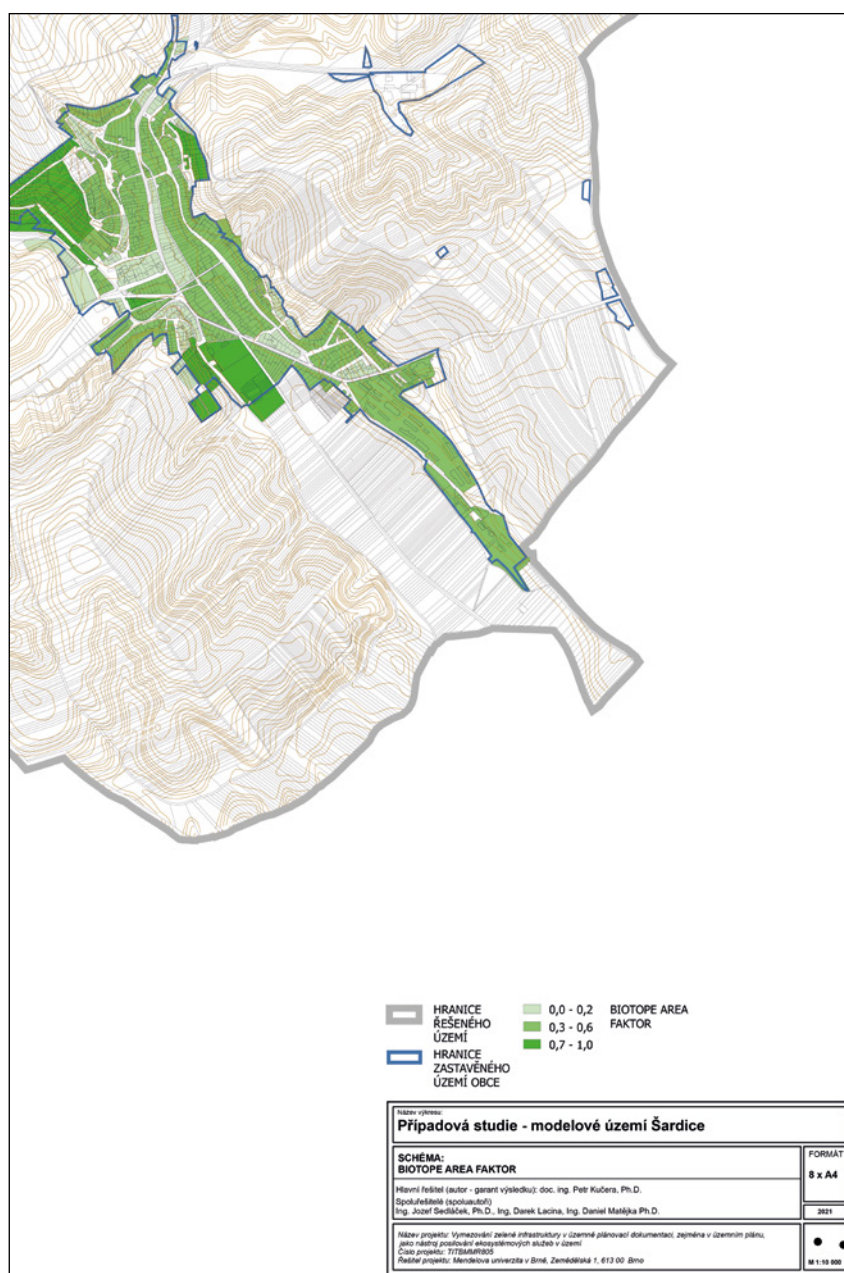
Krok 4: Zpracování návrhu územního plánu s vymezením ZI podle metodiky – zejména vymezení ploch s rozdílným způsobem využití (RZV) zařazených do sítě prvků ZI, vymezení prvků nosných a podpůrných, příp. ploch s prvky doplňkovými, stanovení podmínek pro využití ploch s RZV a podmínek jejich prostorového uspořádání a stanovení regulací překryvného systému ZI. Cílem vymezení ploch a koridorů ZI a stanovení podmínek jejich využití je ochrana stávajících prvků ZI a doplnění prvků chybějících, vždy s ohledem na potřeby konkrétního území, maximální polyfunkčnost prvků a řešení soukromých a veřejných zájmů v území v jejich vzájemné koordinaci. Konkrétní postupy k vymezení a regulaci prvků ZI jsou uvedeny v příslušných částech metodiky.

Krok 5: Úprava návrhu územního plánu dle výsledku projednání, včetně prověření funkčnosti vnitřních vazeb spojitého systému ZI v souvislosti s ostatními „vnějšími“ zájmy (z hlediska ZI) vyplývajícími z celkového a komplexního řešení cílového uspořádání území. Podstatným požadavkem je nejen plnohodnotné zajištění ekosystémových služeb, ale také dosažení maximální polyfunkčnosti ZI a řešení koordinace rozličných veřejných i soukromých zájmů v území.

V rámci kroku 4 lze pro podporu stabilizace a rozvoje funkčnosti ZI použít mimo jiné následující prostředky:

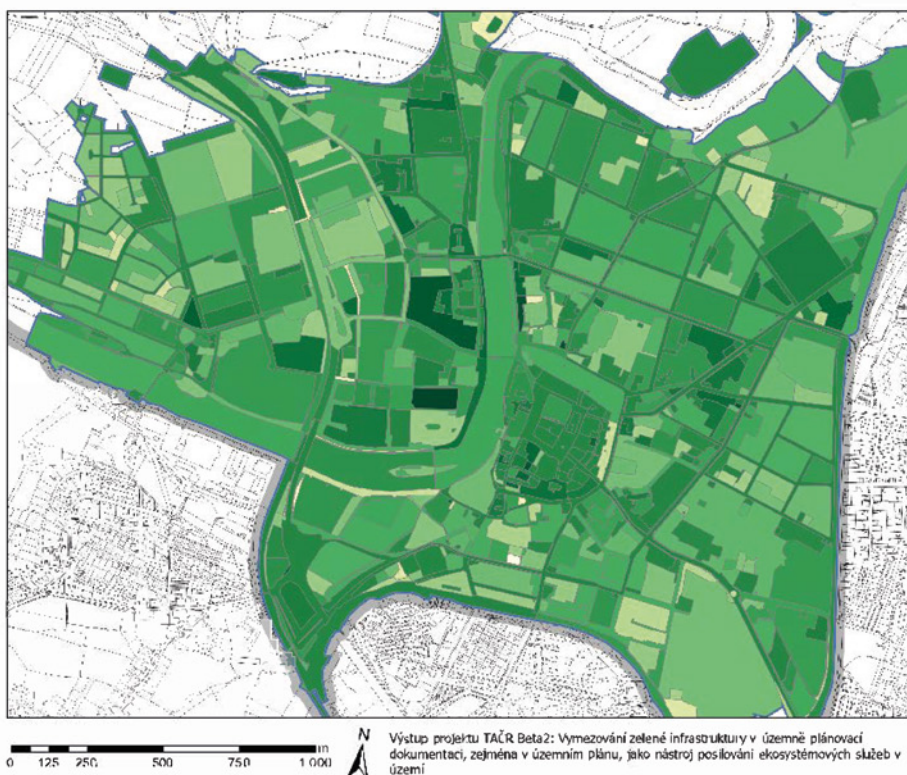
- Vyloučit pomocí nepřipustného využití všechny změny využití území (vč. staveb), které by zhoršily současný stav ZI, např. vyloučit změnu druhu pozemku na pozemek s nižší ekologickou stabilitou.
- Použít k regulaci území kvantifikovatelné parametry ovlivňující kvantitu anebo kvalitu prvků ZI (např. koeficient BAF – Biotope Area Factor, koeficient zastavenosti, koeficient zeleně). Metodické principy uvádí příslušné kapitoly metodiky.
- Stanovit z hlediska navrženého systému ZI potřebné stávající využití území jako využití hlavní, nebo přípustné.
- Stanovit z hlediska navrženého systé-

- mu ZI požadované změny využití území jako využití hlavní, nebo přípustné.
- Při existenci dostatečných informací a odborných podkladů může projektant vymezením plochy pro umístění vhodných opatření.
- V případě vodohospodářských prvků ZI, protierozních opatření nebo skladebných prvků ÚSES krajiny lze tyto vymezovat dle jejich charakteru a možností daných pro konkrétní případ stavebním zákonem (SZ) (při splnění podmínek jako veřejně prospěšná opatření nebo veřejně prospěšné stavby).
- Při vymezení vodních a vodohospodářských prvků ZI a nastavení regulace ploch s těmito plochami sousedícími

Grafické schéma Biotope Area Factor (případová studie Šardice)

SCHÉMA DEFICITU ZELÉNÉ INFRASTRUKTURY NA ZÁKLADĚ VYPOČÍTANÝCH HODNOT BIOTOPE AREA FACTOR A JEHO DOPORUČENÝCH HODNOT 1 : 10 000 - VÝREZ

Grafické schéma Biotope Area Factor (případová studie Písek – část Město)

je třeba zohlednit požadavky rámcové směrnice o vodách (RSV) na ekologický stav, resp. dosažení příznivých hydro-morfologických charakteristik vodních ploch nebo toků. Tam, kde je to při vymezení ploch a koridorů v ÚP možné, budou využity metodické principy v kap. 2.2. metodiky.

• V případě potřeby lze vymezit územní rezervu k prověření záměru.

Graficky bude návrh skladebných prvků zelené infrastruktury zobrazen v hlavním výkrese územního plánu podle zásad uvedených v kap. 3 metodiky („Zásady pro kategorizaci a grafické vyjádření zelené infrastruktury“). Předpokládá se souhrnné vyjádření sítě prvků ZI v grafickém schématu ZI; bude také zobrazena v koordinačním výkrese. V ÚP lze doplnit další schémata – např. „Grafické schéma faktoru BAF“ (viz dále). Schéma s vyhodnocením současného stavu lze učinit součástí odůvodnění. Schémata s návrhy na změnu jsou součástí výroku.

Při vymezení prvků ZI jsou zohledněny především tyto základní principy:

a) **multifunkčnost** ve smyslu poskyto-

vání širokého spektra zásobovacích/produkčních, regulačních, kulturních i podpůrných ekosystémových služeb;

b) **propojenost** ve smyslu funkční konektivity mezi skladebnými prvky ZI.

Slučitelné vedlejší, souběžné, doplňující funkční efekty mohou poskytovat komplexní užitek tak, jak to předpokládá stavební zákon. Synergický účinek lze vyjádřit překryvným značením nad plochami s rozdílným způsobem využití. Plochy pak mohou být v celém svém rozsahu prvkem ZI; v odůvodněných případech jde o plochy, které obsahují prvky ZI.

Nosné prvky zelené infrastruktury jsou v územním plánu zpravidla prostorově vymezeny jako plochy, které svým charakterem přímo plní funkce ZI: jsou to vybrané plochy zeleně, plochy vodní, přírodní apod. Hlavní využití těchto ploch je určeno pro plnění ekosystémových služeb.

Jako **podpůrné** skladebné prvky ZI vymezujeme zpravidla plochy, které plní

rozmanité hlavní funkce, ale svými vedlejšími účinky přispívají k poskytování ekosystémových služeb.

Pokud je to v daném území účelné, lze v rámci systému ZI vymezovat i prvky **doplňkové**. Praktický význam mají v zastavěném území sídla; slouží pro zajištění prostorové konektivity překryvného systému ZI. Zpravidla je nelze vyjádřit jako samostatnou plochu ve smyslu vyhlášky č. 501/2006 Sb. a standardu vybraných částí územního plánu [4]. Jedná se převážně o prvky menší rozlohy s vyšším podílem zpevněných ploch nebo liniového charakteru. V územním plánu se zpravidla nevymezují samostatně, ale jako „plochy s prvky zelené infrastruktury“.

Slučitelné ekosystémové služby vyjadřuje překryvné značení ploch – označuje soubor konektivních prvků ZI plnících ekosystémové služby v uceleném územním systému. Zásady pro grafické zobrazení obsahuje kap. 3 metodiky „Zásady pro kategorizaci a grafické vyjádření zelené infrastruktury v územním plánu“.

Ekosystémové služby prvků zelené infrastruktury

Plnění ekosystémových služeb zajišťují podmínky pro využití ploch s RZV a jejich prostorového upřádkání. Podmínky může upřesňovat nebo doplňovat regulace překryvného značení. Zachování a zlepšení poskytovaných služeb lze ovlivnit uspořádáním a vhodnou regulací ploch s rozdílným způsobem využití.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu COM(2013) 249 final [1] zdůrazňuje požadavek na náhradu technických řešení zelenou infrastrukturou tam, kde je takové řešení efektivnější. Proto metodika navrhuje zavedení nových typů ploch s rozdílným způsobem využití (viz dále).

Konkrétní vymezení prvků zelené infrastruktury vyplývá z potřeb daného území. Vzniká až v průběhu pořizování ÚP při posouzení jednotlivých veřejných zájmů v rámci místních podmínek. Obecně metodika uplatňuje zásadu, že plochy zeleně nemusí být vždy prvkem ZI. Důvody pro zařazení ploch do systému ZI v příslušné kategorii vyplývají z míst-

ních podmínek, prostorového kontextu v síti a ze zjištěného deficitu ekosystémových služeb.

Podle citované kategorizace jsou především tyto ekosystémové služby:

- 1) Soubor **mikroklimatických a hygienických** ekosystémových služeb: vyrovnávání teplotních extrémů, zachycování polévatého prachu, absorpce CO₂, rozptyl polutantů.
- 2) Komplex ekosystémových služeb/funkcí **vodohospodářských**: odvádění, zadržování a rozlivy vody, samočištění vody, převod povrchové vody do podpovrchové a podzemní. Hlavní pozornost je věnována službám ekosystémů stojatých a tekoucích vod a službám pro zadržování vody v krajině.
- 3) Soubor ekosystémových služeb souvisejících s **kulturními benefity** (estetické, percepční, rekreační a vzdělávací). Intenzita poskytování takových služeb souvisí se stavem a kvalitou prostředí. Zvýšená rekreační atraktivita je často vázaná na hodnotný krajinný ráz území.

- 4) Ekosystémové služby poskytující **ochranu půdy před degradací**: eliminace prostorových předpokladů pro ztrátu půdy a pro ztrátu její úrodnosti.
- 5) Soubor ekosystémových služeb pro zachování a zvyšování **druhové rozmanitosti a ekologické stability** – užitky vyplývající z reakce ekosystémů na jedinečnost (unikátnost) stanovištních podmínek/biotopů.

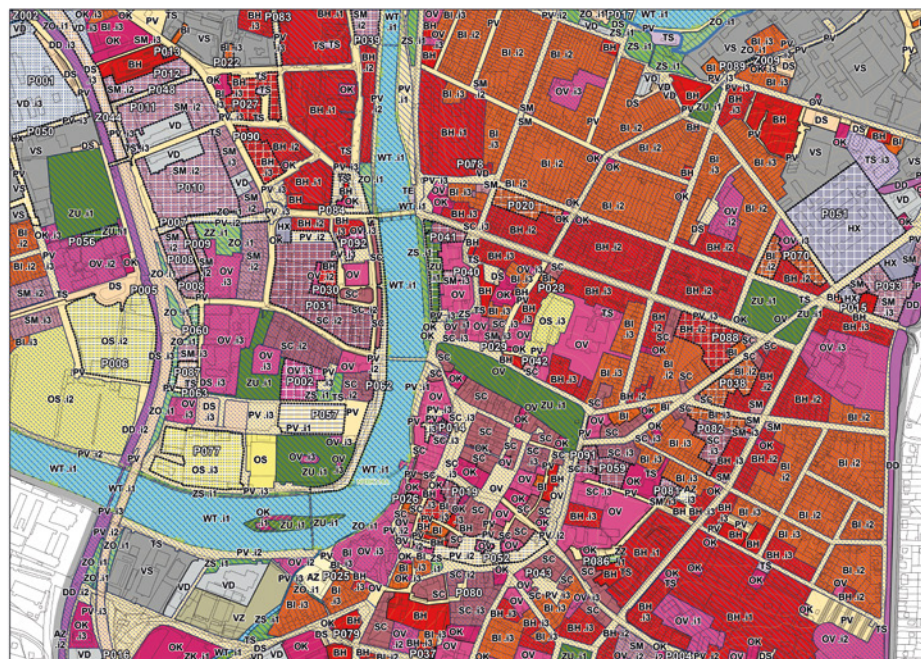
Pro sledování efektivity skladebných částí ZI lze využít několik prostorově podmíněných a v metodice využitých parametrů:

- mikroklimatické a hygienické služby: Biotope Area Factor (BAF) – kap. 2.1 metodiky;
- vodohospodářské služby: požadovaný dobrý hydromorfologický stav vod podle RSV na 60 % toku – kap. 2.2.1;
- prostorové vymezení ploch s mimořádnými předpoklady pro infiltraci: území vysoké kategorie retenční vodní kapacity (RVK) – kap. 2.2.2;
- prostorové vymezení ploch pro rozlivy a infiltraci vody v nivách – kap. 2.2.3;
- prostorové vymezení ploch pro retenční a zásobní funkce stojatých vod – kap. 2.2.4;

HLAVNÍ VÝKRES 1 : 5 000 VÝŘEZ

LEGENDA

- HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ
- HRANICE ZASTAVĚNÉHO ÚZEMÍ
- PLOCHY ZASTAVĚNÉ
- PLOCHY PŘESTAVBY
- PLOCHY ZMĚNY V KRAJINĚ
- PRŮKRYVNÁ ZNAČENÍ
- KORIDOR NAD PLOCHAMI S RZV Z NAŘAZENÉ DOKUMENTACE
- ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY
- typy:
 - okrajní
 - interiér
 - interiér nadregionální biokoridor
 - regionální biocentrum
 - lokální biocentrum
 - lokální biokoridor
- ZELNÁ INFRASTRUKTURA
- typy:
 - okrajní
 - interiér
 - okrajní zelené infrastruktury měst
 - interiér zelené infrastruktury měst
 - okrajní zelené infrastruktury pozemní
 - interiér zelené infrastruktury pozemní
 - okrajní zelené infrastruktury pozemní
 - interiér zelené infrastruktury pozemní
- PLOCHY S ROZDÍLNÝM ZPŮSOBEM VYUŽITÍ (RZV)
- typy:
 - OV - bydlení všeobecné
 - BI - bydlení individuální
 - BI - bydlení hromadné
 - RI - rekreace individuální
 - RZ - rekreace - zahradkářské osady
 - OV - občanské vybavení veřejné
 - OK - občanské vybavení komerční
 - OS - občanské vybavení - sport
 - OK - hřiště venkovní
 - PV - veřejná prostranství všeobecná
 - ZU - zelené - parky a parkové upravené plochy
 - ZZ - zelené - zahrady a sady
 - ZO - zelená ochranná a izolační
 - ZS - zelená sídelní zastavěná
 - OK - zelená krajinná
 - SV - smíšené obytné venkovské
 - SM - smíšené obytné městské
 - SC - smíšené obytné centrální
 - DS - doprava silniční
 - DD - doprava dráhová
 - TE - energetika
 - TS - elektronické komunikace
 - DO - vzdělávání a odpočívání
 - VD - výroba drobná a služby
 - VA - skladové areály
 - VZ - výroba zemědělská a lesnická
 - HK - smíšená výroba jiné
 - WT - vodní a vodních těles
 - AZ - zemědělské všeobecné
 - AZE - zemědělské všeobecné - erozně ohrožené
 - LE - lesy
 - OK - hřiště venkovní

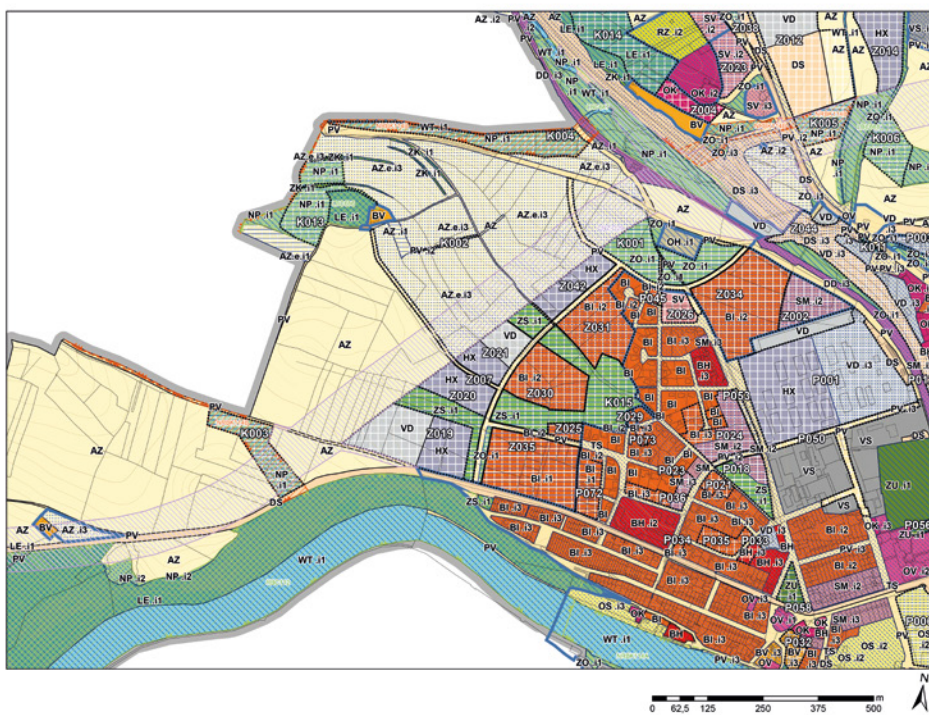
Výstup projektu TAČR Beta2: Vymezení zelené infrastruktury v územní plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území

Hlavní výkres (případová studie Písek – část Město)

HLAVNÍ VÝKRES 1 : 5 000 VÝŘEZ

LEGENDA

- HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ
- HRANICE ZASTAVĚNÉHO ÚZEMÍ
- ▨ PLOCHY ZASTAVĚNÉ
- ▨ PLOCHY PŘESTAVBY
- ▨ PLOCHY ZMĚN V KRAJINĚ
- PŘEKRYVNÁ ZNAČENÍ**
- ▨ KORIDOR NAD PLOCHAMI S RZV Z NÁDRŽNÉ DOKUMENTACE
- ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY**
- ▨ I. zóna
- ▨ II. zóna
- ▨ INKORIDORNÍ EKOKORIDOR
- ▨ REGIONÁLNÍ EKOCENTRUM
- ▨ LOKÁLNÍ EKOCENTRUM
- ▨ LOKÁLNÍ EKODOROD
- ZELĚNÁ INFRASTRUKTURA**
- ▨ stav
- ▨ návrh
- XXL - prvky zelené infrastruktury rovní
- XXL - prvky zelené infrastruktury podpůrné
- XXL - plochy s doplňkovými prvky zelené infrastruktury
- PLOCHY S ROZDÍLNÝM ZPŮSOBEM VYUŽITÍ (RZV)**
- ▨ stav
- ▨ návrh
- BV - bydlení všeobecné
- BI - bydlení individuální
- BH - bydlení hromadné
- RI - rekreace individuální
- RZ - rekreace - zahradkářské osady
- OV - občanské vybavení veřejné
- OK - občanské vybavení komerční
- OS - občanské vybavení - sport
- GX - těžba nerostů
- PV - veřejná prostranství všeobecná
- ZU - zeleň - parky a parkovní upravené plochy
- ZY - zeleň - zahrady a sady
- ZO - zeleň ochranná a sozobní
- ZS - zeleň sídelní osady
- ZK - zeleň krajinná
- SV - smíšené obytné venkovské
- SM - smíšené obytné městské
- SC - smíšené obytné centrální
- DS - doprava silniční
- DD - doprava drážní
- TE - energetika
- TS - elektronická komunikace
- TO - nakládání s odpady
- VD - výroba drobná a služby
- VS - výroba analyt.
- VZ - výroba zemědělská a lesnická
- HX - smíšené výrobní jiné
- WT - vodní a vodních toků
- AZ - zemědělské všeobecné
- AZ.e - zemědělské všeobecné - erozní ohrožení
- LE - lesy
- NP - přírodní všeobecné
- GX - těžba nerostů jiná

Výstup projektu TAČR Beta2: Vymezení zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území

Hlavní výkres (případová studie Písek – část Krajina)

- prostorové vymezení ploch pro retenční funkce v zastavěných územích: koeficient infiltrace – kap. 2.2.5;
- prostorové vymezení ploch s kulturními, estetickými, percepčními, rekreačními a vzdělávacími benefity: standardy dostupnosti – kap. 2.3;
- prostorové vymezení ploch s přirozenými předpoklady pro degradaci půdy: míra potenciální eroze – kap. 2.4.1; 2.4.2;
- prostorové vymezení ploch pro zachování a zvyšování druhové rozmanitosti a ekologické stability: prostorové a reprezentativní parametry skladebných prvků ÚSES.

Pro zajištění funkční jednoznačnosti metodika doporučuje standardu [4] zavádět nové typy ploch s rozdílným způsobem využitím:

- plochy zemědělské ohrožené erozí (AZ.e),
- plochy zemědělské se zvýšenou infiltrací vody (AZ.i),
- plochy zemědělské umožňující rozlivy (AZ.a),

- plochy trvalých kultur ohrožených erozí (AT.e),
- plochy smíšené nezastavěného území s kulturně-historickými zájmy (MN.k),
- plochy smíšené nezastavěného území s přírodními prioritami (MN.p),
- plochy smíšené nezastavěného území se zvýšenými vodohospodářskými zájmy (MN.w),
- plochy rekreace nepobytové (MN.r).

Příklady a ukázky použití poskytují případové studie pro město Písek a obec Šardice. Příloha č. 1 případových studií obsahuje podrobně vyjádřené „Příklady stanovení podmínek pro využití ploch s rozdílným způsobem využití a stanovení podmínek prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu“.

Diskuse

Problematika zelené (zelenomodré) infrastruktury je značně rozsáhlá a zasahuje do řady profesí. Prostorová regulace a územní plánování může ovlivnit jen

omezenou skupinu faktorů vytvářející nezbytné prostorové předpoklady pro funkčnost jejich prvků. V diskusích a při projednávání jednotlivých částí metodiky byly opakovaně zdůrazňovány následující poznatky:

- a) metodika uvádí jen hlavní ekosystémové služby ovlivňované územním plánem,
- b) pro jejich podporu zavádí nové druhy ploch s rozdílným způsobem využití (plochy ohrožené erozí, plochy se zvýšenou infiltrací vody, plochy pro rozlivy atd.),
- c) při vymezení způsobu využití nově zohledňuje účinnost pro ekosystémové služby a podle toho zavádí hierarchizaci prvků ZI na nosné a podpůrné (příp. doplňkové),
- d) podle jejich vlastností a významu v systému ZI využívá odstupňovanou regulaci pro plochy, které náleží do stejné kategorie způsobu využití (pomocí nástrojů jako BAF, koeficient infiltrace),
- e) od kvality stabilizovaných území v sídle odvozuje „**místní standard**“ pro kvalitní uspořádání prvků ZI. Jako

základ vhodné „hustoty“ prvků ZI nejsou použity vzory z řešených evropských měst, ale skutečnost, která se již osvědčila v řešeném místě.

Žádný z těchto prostředků nelze využívat mechanicky, ale pouze s ohledem na povahu a vlastnosti místa. Cílem výzkumného projektu nebylo rozšířit územní plány o nové kapitoly, ale v rámci existující struktury a legislativy hlouběji provázat funkční vztahy v území s cílem zvýšit efektivitu a využívání ekosystémových služeb.

Tvorba metodiky probíhala v letech 2020–2022 a výsledek je v souladu se stavebním zákonem (zákon č. 183/2006 Sb.) i s jeho prováděcími předpisy, včetně zohlednění novel vyhlášek č. 500/2006 Sb. a č. 501/2006 Sb. specifikujících standard územního plánu s předpokladem účinnosti od 1. 1. 2023. Nový stavební zákon (zákon č. 283/2021 Sb.), dále nSZ, a jeho následné úpravy před nabytím účinnosti nebylo při tvorbě metodiky možné v úplnosti předvídat. V současné době však lze konstatovat, že:

- 1) ZI vstoupila do § 10 nSZ.
- 2) ZI je obsahem „konceptu uspořádání krajiny“ (KUK) a má jasně specifikované cíle v § 80 nSZ.
- 3) V současné době je na plochách ohrožených erozí omezeno pěstování jedné plodiny na výměře větší než 30 ha orné půdy.

- 4) K rozdělení bloků orné půdy na menší celky zavádí dotační programy nové nástroje „krajinné prvky vnější (po obvodu bloku pozemků) a vnitřní (např. prameniště nebo remízy uvnitř bloků pozemků)“. O výměru krajinných prvků se nekrátí plošné dotace.
- 5) Byla přijata vyhláška č. 240/2021 Sb., o ochraně půdy před erozí. Stanovuje maximální přípustnou míru eroze na různých půdních typech. Zavádí monitoring „opakovaných erozních událostí“. Rozdělování pozemků podle bodu 4 slouží především k organizaci a realizaci protierozních opatření.
- 6) Hydrologické vlastnosti půd jsou posilovány dotacemi do trvalých travních porostů, které zlepšují vodní bilanci povodí IV. řádu pro podporu infiltrace srážkové vody a zvýšení retenční funkce půd.

Závěr

Výzkumný projekt byl ukončen třemi typy výsledků. Nejvýznamnějším je certifikovaná metodika pro vymezení zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci. Projekt je založen na poznatku, že prvky ZI zprostředkují tzv. ekosystémové služby jak člověku, tak i dalším živým organismům. Dobrý stav přírodní složky je předpokladem pro poskytování ekosystémových služeb v potřebném množství i kvalitě. Cílem

územního plánu je dosáhnout stavu, kdy tomuto záměru nebudou bránit dílčí a jednostranné způsoby využití území.

Použité zdroje:

[1] EUROPEAN COMMISSION. 2013. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Green Infrastructure (GI) — Enhancing Europe's Natural Capital. COM(2013) 249 final.* [on-line]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d41348f2-01d5-4abe-b817-4c73e6f1b2df.0014.03/DOC_1&format=PDF.

[2] EUROPEAN COMMISSION. 2013. *Commission Staff Working Document: Technical Information on Green Infrastructure (GI) Accompanying the Document „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Green Infrastructure (GI) — Enhancing Europe's Natural Capital. SWD(2013) 155 final.* [on-line]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0155>.

[3] EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY. 2014. *Spatial Analysis of Green Infrastructure in Europe. EEA Technical report No 2/2014.* [on-line]. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISSN 1725-223. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/publications/spatial-analysis-of-green-infrastructure>.

[4] MMR. 2019. *Standard vybraných částí územního plánu. Metodický pokyn MMR ČR.* [on-line]. ISBN 978-80-7538-236-8. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/f7be8642-7152-4e53-98e5-f9568de3846d/Rozdil-metodickeho-pokynu-2023-vs-2019.pdf.aspx?ext=.pdf>.

Autorský kolektiv projektu TA ČR BETA2 TITBMMR805

Mendelova univerzita v Brně: doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D. (odpovědný řešitel), doc. Ing. Dr. Alena Salašová, prof. Ing. Pavel Šimek, Ph.D., Ing. Daniel Matějka, Ph.D., Ing. Jozef Sedláček, Ph.D., Ing. Lukáš Štefl, Ph.D., Ing. Darek Lacina, Ing. Katarína Pavlačková. **Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.:** Ing. Jakub Houška, Ph.D., Mgr. Marek Havlíček, Ph.D., Mgr. Hana Skokanová, Ph.D., Ing. Martin Weber, Ing. Eva Sojková, RNDr. PhDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D. **LÖW & spol. s. r. o.:** Ing. Eliška Zimová, Mgr. Tomáš Dohnal. **Ateliér Fontes, s. r. o.:** Ing. Tomáš Havlíček.

doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.

Ústav plánování krajiny

Zahradnická fakulta

Mendelova univerzita v Brně

ENGLISH ABSTRACT

Delimiting Green Infrastructure in Spatial Planning Documentation as a Tool for Strengthening Ecosystem Services in the Territory, by Petr Kučera

In 2023, the Ministry of Regional Development certified a new methodology for the implementation of green infrastructure in spatial planning activities. The methodology responds to the current activity of the European Union in environmental protection. Ecosystem services are used to address the impacts of global climate change while spatial planning can create spatial preconditions for its application by introducing the components of green (green-blue) infrastructure.

RIZIKA BLESKOVÝCH POVODNÍ A EROZE – VÝZVY PRO ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ SPOJENÉ S DOPADY KLIMATICKÝCH ZMĚN

Petr Kavka, Simona Vondráčková, Josef Krása, Tomáš Dostál, Jiří Kupka

Adaptace sídel a jejich okolí na klimatickou změnu je současnou výzvou pro územní plánování. Vlivem zvyšující se průměrné teploty narůstá počet dní s deficitem vody a zároveň počet intenzivních krátkodobých srážek, které ohrožují sídla, jejich infrastrukturu a okolní krajinu. Územně plánovací dokumentace by měla v souladu s cíli a úkoly územního plánování připravit územní podmínky pro hospodárné využívání území a předcházení dopadům změn klimatu. Návrhy by měly být v souladu s přírodními územními podmínkami a s ohledem na již identifikovaná rizika v území. Článek nastiňuje možné problémy a konflikty spojené s odtokovými poměry a územním rozvojem. Představuje dostupné nástroje a podklady pro identifikaci možných rizik a problémů v území včetně implementace vhodných opatření prostřednictvím územně plánovacích nástrojů.

Úvod

Během zcelování zemědělského půdního fondu v období socialismu zmizely tisíce krajinných prvků transformující a přerušující povrchový odtok. Důsledkem jsou stále přetrvávající extrémní projevy eroze a transportu sedimentu. Ty pak způsobují zanášení koryt vodních toků, rybníků a vodních nádrží, poškozování infrastruktury a sídel. S postupujícím extenzivním rozvojem obcí a rozrůstáním a srůstáním sídel v posledních dekádách se zvyšují škody spojené s povrchovým odtokem a bleskovými povodněmi. Je třeba si uvědomit, že řadu přirozených procesů lze snadno predikovat. Jejich přehlížení, popírání nebo nerespektování pak může vést buď k rozsáhlým škodám nebo vysokým dodatečným nákladům spojeným s budováním ochranných opatření sídel a infrastruktury.

S využitím geografických informačních systémů a analýz digitálního modelu terénu, podrobných map využití území, údajů o vegetačním krytu a půdních podmínkách je možno území analyzovat a identifikovat lokality, kde může docházet ke konfliktu mezi odtékající vodou, erozním smyvem a zástavbou. V případě existující zástavby je pak možno zvažovat implementaci ochranných opatření – od změny ve využití zdrojových pozemků až po budování technických opatření k ochraně zastavěného území.

Územní plánování a řešení důsledků klimatických změn

Cílem územního plánování je dle zákona č. 283/2021 Sb. (stavební zákon) mimo jiné chránit krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. Územní plánování tedy určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území, zajišťuje ochranu nezastavěného území a ochranu a rozvoj zelené infrastruktury. Úkolem územního plánování je pak mimo jiné prověřovat a posuzovat potřebu změn v území, jejich přínosy, problémy a rizika s ohledem na ochranu veřejných zájmů a hospodárné využívání území, vytvářet a stanovovat podmínky pro snižování nebezpečí v území, zejména před účinky povodní, sucha, erozních jevů a extrémních teplot, a uplatňovat požadavky na adaptaci sídel a uspořádání krajiny vyplývající ze změny klimatu [zákon č. 283/2021 Sb.]. Územní plánování by tedy mělo vytvářet podmínky pro účelné řešení problémů způsobených klimatickými změnami, ale i nešetrným využíváním území. Již národní strategický územně plánovací nástroj – Politika územního rozvoje České republiky (Úplné znění závazné od 1. 3. 2024), dále jen PÚR ČR, ukládá republikovou prioritu (25) „Vytvářet podmínky pro preventivní ochranu území a obyvatelstva před potenciálními riziky a přírodními katastrofami v území (záplavy, sesuvy půdy, eroze, sucho atd.) s cílem jim předcházet a minimalizovat jejich negativní dopady. Zejména zajistit územní ochranu ploch potřebných pro

umístování staveb a opatření na ochranu před povodněmi a pro vymezení území určených k řízeným rozlivům povodní. Vytvářet podmínky pro zvýšení přirozené retenční srážkových vod v území a využívání přírodně blízkých opatření pro zadržování a akumulaci povrchové vody tam, kde je to možné s ohledem na strukturu osídlení a kulturní krajinu, jako jedno z adaptačních opatření v případě dopadů změny klimatu. V území vytvářet podmínky pro zadržování, vsakování i využívání srážkových vod jako zdroje vody a s cílem zmírňování účinků povodní a sucha. Při vymezení zastavitelných ploch zohlednit hospodaření se srážkovými vodami.“ [PÚR ČR, 2024]. Zároveň je tímto dokumentem stanovena specifická oblast (SOB9 Specifická oblast), ve které se projevuje aktuální problém ohrožení území suchem, ze které vyplývají určité úkoly pro územní plánování, mimo jiné vytvářet územní podmínky pro podporu přirozeného vodního režimu v krajině a zvyšování jejich retenčních a akumulačních vlastností, zejm. vytvářením územních podmínek pro vznik a zachování odolné stabilní vyvážené pestré a členité krajiny [PÚR ČR, 2024].

Krajskou územně plánovací dokumentací jsou zásady územního rozvoje. Ty stanovují mimo jiné koncepci rozvoje území kraje a rozvoje a ochrany jeho hodnot [zákon č. 283/2021 Sb.]. Na území obce se pak pořizuje územní plán a ten je vzhledem k měřítku zpracování vhodným územně plánovacím nástrojem, kterým lze koncepčně řešit problémy spojené s klimatickými změnami.

nami. Územní plán stanovuje mimo jiné základní koncepci rozvoje území obce, vyjádřenou zejména v cílech zlepšování jeho dosavadního stavu a požadavcích na rozvoj a ochranu jeho hodnot a koncepci uspořádání krajiny, jejíž součástí je i vymezení ploch s rozdílným způsobem využití, ploch změn v krajině a stanovení podmínek pro jejich využití, vymezení a stanovení podmínek pro zelenou infrastrukturu včetně územního systému ekologické stability (ÚSES), prostupnost krajiny, protierozní opatření, ochranu před povodněmi a suchem, rekreaci a dobývání ložisek nerostných surovin.

Do územního plánování tak vstupuje multidisciplinární pohled na řešené území, který zohledňuje všechny aspekty včetně přírodních podmínek území. Dopady klimatických změn a přírodní rizika území je tak vhodné řešit již na této koncepční úrovni předcházející další (podrobnější) činnosti.

Přetrvávajícím problémem územních plánů je častá absence důsledného řešení krajiny. Důraz je obvykle kladen zejména na zastavěná území, přičemž koncepce uspořádání krajiny, jako nedílná součást územního plánování, pouze přebírá údaje z koncepcí na úrovni krajů, případně z územně plánovacích podkladů posuzujících území v podstatně menším detailu, než by byla pro zajištění zdravé vodní bilance území potřebná. Tento deficit územních plánů se postupně mění se zvyšujícím se tlakem na potřebu řešení adaptace území na klimatické změny. Stále více zpracovatelů územních plánů zaměřuje svoji pozornost na řešení problémů v krajině, navrhuje plochy změn v krajině pro zvýšení biodiverzity a rozmanitosti krajiny, ale také pro zajištění prostupnosti území a vytvoření podmínek pro nové hodnoty krajiny.

Na území některých obcí se územně plánovací do-

kumentace mění společně s realizací projektů komplexních pozemkových úprav. V takových případech je nezastavěné území analyzováno podstatně podrobněji a pozemky pro potřebná navržená společná opatření jsou přímo zahrnuty do územních plánů formou ploch změn v krajině. Výhodou je, že jsou již dané pozemky majetkoprávně vypořádány. Přesto komplexní pozemkové úpravy nejsou jedinou možností, jak pracovat s analýzou krajiny a zamýšlet se nad riziky spojenými s klimatickou změnou a budoucím vývojem. Územní plánování by mělo reflektovat strategické cíle dané PÚR ČR a zdravá krajina by určitě měla být jednou z priorit správných strategií rozvoje každé obce.

Dopady klimatických změn na území

I přes jasné dosavadní projevy změny klimatu a stále potvrzovaný negativní trend vývoje v globálním měřítku i v měřítku ČR je obtížné přesně predikovat vývoj klimatu na našem území. Těmito predikcemi se zabývá velké množství vědeckých týmů, v rámci ČR pak zejména Ústav výzkumu globální

změny AV ČR, v. v. i. (www.czechglobe.cz). Základním projevem klimatické změny je nárůst globální teploty. Dosavadní predikované trendy vývoje je možno sledovat na webu ClimRisk (www.climrisk.cz) a jejich dopady na vodní bilanci na webu RIGH Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka (shiny.vuv.cz/RIGH/) a v mapách dostupných na webu RAIN Fakulty stavební ČVUT v Praze (rain.fsv.cvut.cz/klima/). I přes nejistoty spojené s modelováním jsou zjevné dopady globálního růstu teploty, a tím vyšší množství energie akumulované v atmosféře, což vede k intenzivnějším a krátkodobějším srážkovým epizodám. Proto je výše uvedená republiková priorita v rámci PÚR ČR zcela na místě a stále urgentnější. Projevy klimatických změn budou zejména ve větší extremitě přírodních procesů, což má za následek v zvýšení rizika rychlého odtoku, eroze a transportu sedimentů.

Rizika rychlého odtoku

Zásadním dopadem klimatických změn v ČR je zvýšená pravděpodobnost intenzivních srážek, které vedou k rychlému

Vlevo je blesková povodeň na Boskovicku [Skořepa, 2020], vpravo v obci Brzice [obec Brzice, 2021]

Povrchový odtok a vodní eroze u Víně [Mach, 2018] a u Býkovic [Kavka, 2022]

Dopady povrchového odtoku a transportu sedimentu z budovaného náspu [Kavka, 2020]

povrchovému odtoku. Povrchový odtok vzniká, když množství srážek překročí retenční schopnost půdy, což je způsobeno nejen intenzitou deště, ale také nízkou infiltrací vody do půdy. V krajině se jedná hlavně o problematiku zemědělských půd, které jsou intenzivně využívány.

Rizika eroze a transportu sedimentu

Vedle rizika vzniku povrchového odtoku je důsledkem klimatických změn zvýšená eroze a následný transport sedimentů. Erozně ohrožená je primárně intenzivně využívaná orná půda. Adaptace zemědělství spočívá zejména v diverzifikaci plodin a osevních postupů, v prosazování agrotechnických operací zvyšujících množství organické hmoty v půdě a v nárůstu podílu trvale zatravněných ploch na rizikových lokalitách. Také současná krajina s nedostatečně členěným prostorovým uspořádáním není uzpůsobená na projevy klimatických změn.

Problematika eroze se týká také infrastrukturních staveb, zejména pak svahů a násypů liniových staveb (silnice, železnice). K erozi dochází také při terénních pracích. Ochrana těchto konstrukcí je řešena nejčastěji plošným technickým opatřením pomocí geotextilií. Způsobem návrhu pro silniční stavby se zabývá TP53 [ŘSD, 2023].

Dopady na rozvoj území

Výše uvedená rizika způsobují čím dál víc problémy i v sídlech. Zastavěná území jsou atakována bleskovými povodněmi a erozními smyvy. Nejohroženější jsou části sídel v bezprostřední blízkosti zemědělsky využívané půdy. Riziko se zvyšuje vymezováním zastavitelných ploch v nevhodných lokalitách a absencí návrhu ochranné zeleně. Zároveň samotná sídla představují riziko zvýšeného odtoku ze zastavěného území do krajiny, tím dochází k zanášení vodních toků a ploch a ke škodám na zemědělské půdě. Efektivní plánování a implementace adaptačních opatření v zastavěném území, jako je zvýšení propustnosti povrchů a budování retenčních prvků, jsou klíčové pro snížení dopadů zvýšených odtoků ze zastavěného území.

Z dlouhodobého pohledu možných adaptačních strategií je vhodné zahrnout do územního plánování identifikovaná rizika odtoku a eroze a snížit tak jejich možné negativní dopady na sídla.

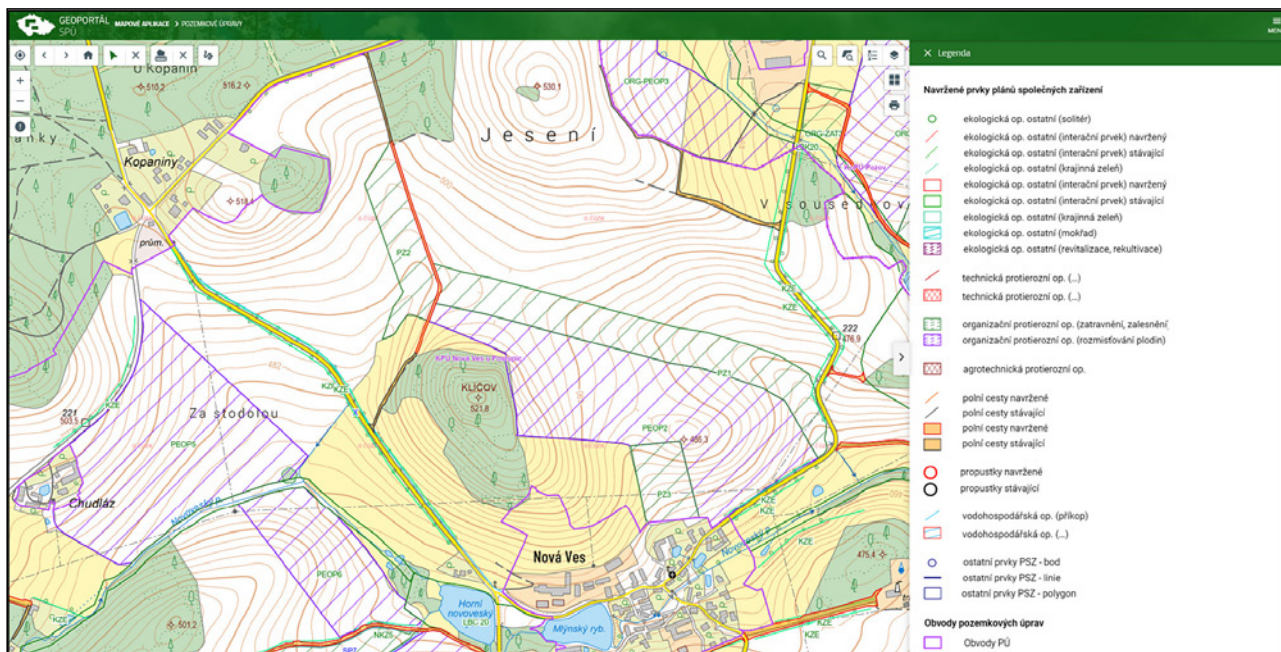
Nástroje a podklady pro plánování rozvoje sídel a uspořádání krajiny

A. Komplexní pozemkové úpravy

Vedle územního plánování jsou jedním z nejdůležitějších nástrojů umožňujících

návrh a realizaci adaptačních opatření včetně krajinných prvků a ochranných opatření do krajiny komplexní pozemkové úpravy (KPÚ). Komplexní pozemkové úpravy jsou nástrojem pro změnu uspořádání a využití zemědělské půdy a umožňují nejen změny ve vlastnických vztazích, ale i aplikaci vodohospodářských opatření a opatření pro ochranu zemědělské půdy. Součástí pozemkových úprav jsou takzvaná společná zařízení, jako jsou zasakovací a záchytné příkopy, retenční nádrže a prvky ÚSES. Pomocí těchto prvků lze zajistit efektivní ochranu zastavěného území před extrémními dopady změn klimatu. Důležitá je kooperace obecních zastupitelstev, angažovanost vlastníků zemědělského půdního fondu, ale i developerů prosazujících stavební záměry v řešených územích.

Komplexní pozemkové úpravy jsou zpracovány v souladu s územními plány. Plán společných zařízení musí být v souladu s územně plánovací dokumentací [viz § 9 odst. 15 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů]. Komplexní pozemkové úpravy tedy navazují na navrženou koncepci uspořádání krajiny v územních plánech. Zároveň jsou významným a neopominutelným podkladem pro zpracování územního plánu (nebo jeho změny), zvláště pokud územnímu plánu dosud chybí jasná konkrétní koncepce řešení krajiny zahrnující i řešení před negativními vlivy klimatických změn v krajině. Lze z nich využít do koncepcí navrhované přístupové (účelové) komunikace pro řešení prostupnosti území, návrhy ploch změn v krajině (pro ochranu zastavěného území před erozí, povodněmi atd.), prvky zeleně v krajině, prvky ÚSES apod. Vzhledem k tomu, že účelem komplexních pozemkových úprav je funkční a prostorové uspořádání pozemků a zajištění podmínek pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, lesní hospodářství a vodní hospodářství, řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny [Pozemkové úpravy, 2022], jsou významným podkladem pro zpracování koncepce uspořá-

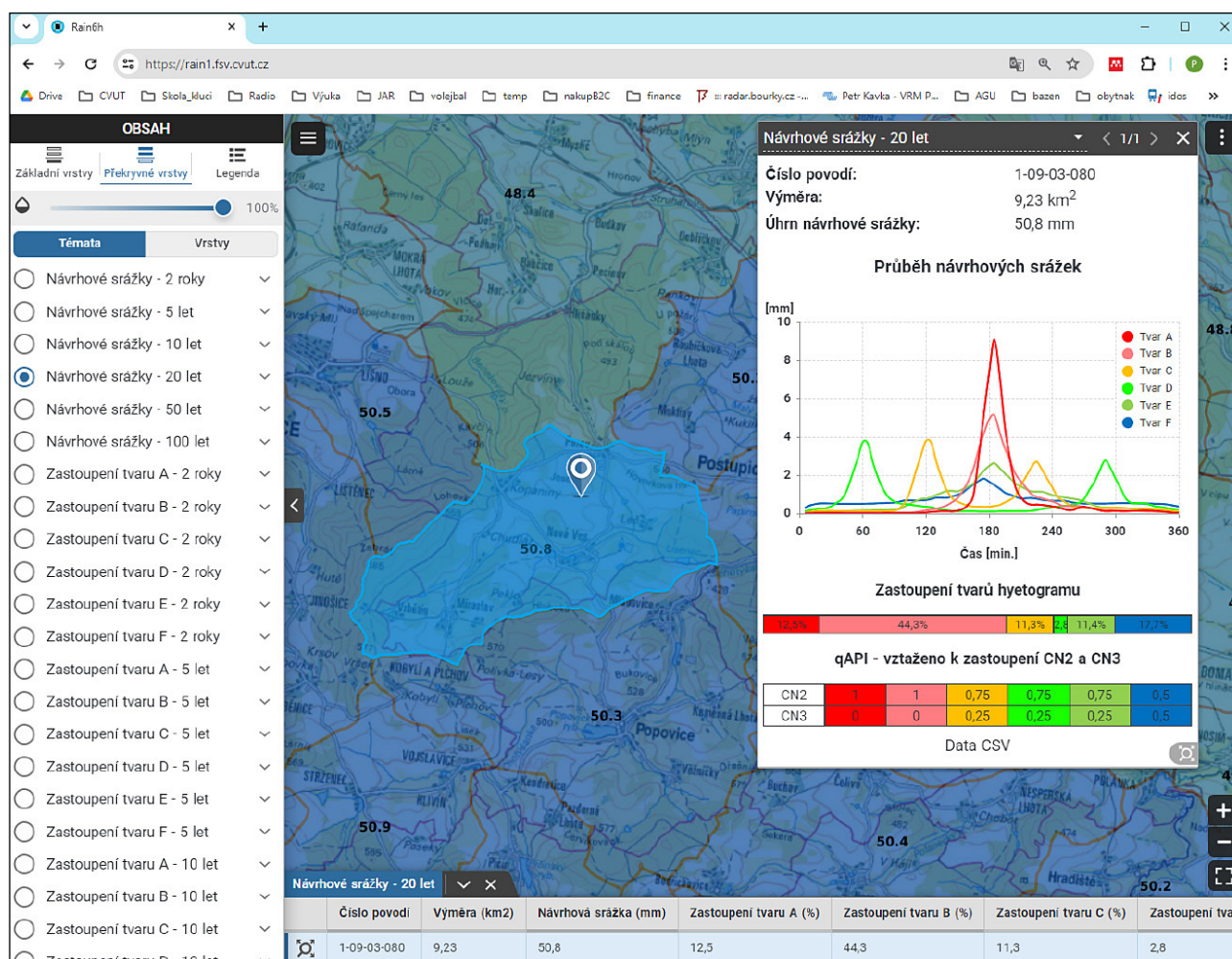

Navržené prvky společných zařízení na Geoportálu SPÚ [Geoportál SPÚ, 2022]

dání krajiny. Je však nutné si uvědomit, že podrobnost zpracování KPÚ je odlišná od zpracování územních plánů

obcí a jsou zpracovány zpravidla pouze na část správního území obce. Je tak úkolem právě zpracovatele územního

plánu, aby do svých koncepcí převzal z KPÚ taková opatření, která odpovídají navrženým koncepcím územního plá-

Ukázka dostupných dat návrhových srážek [RAIN @ FSV ČVUT v Praze]

TÉMA

nu a v podrobnosti odpovídající územnímu plánu, případně aby upozornil na případné problémy vyplývající např. z absence návaznosti na okolní území. Přehled pozemkových úprav na území České republiky je dostupný na portálu eAGRI [Pozemkové úpravy, 2021] nebo na [Geoportál SPÚ, 2022].

B. Podklady týkající se povodní

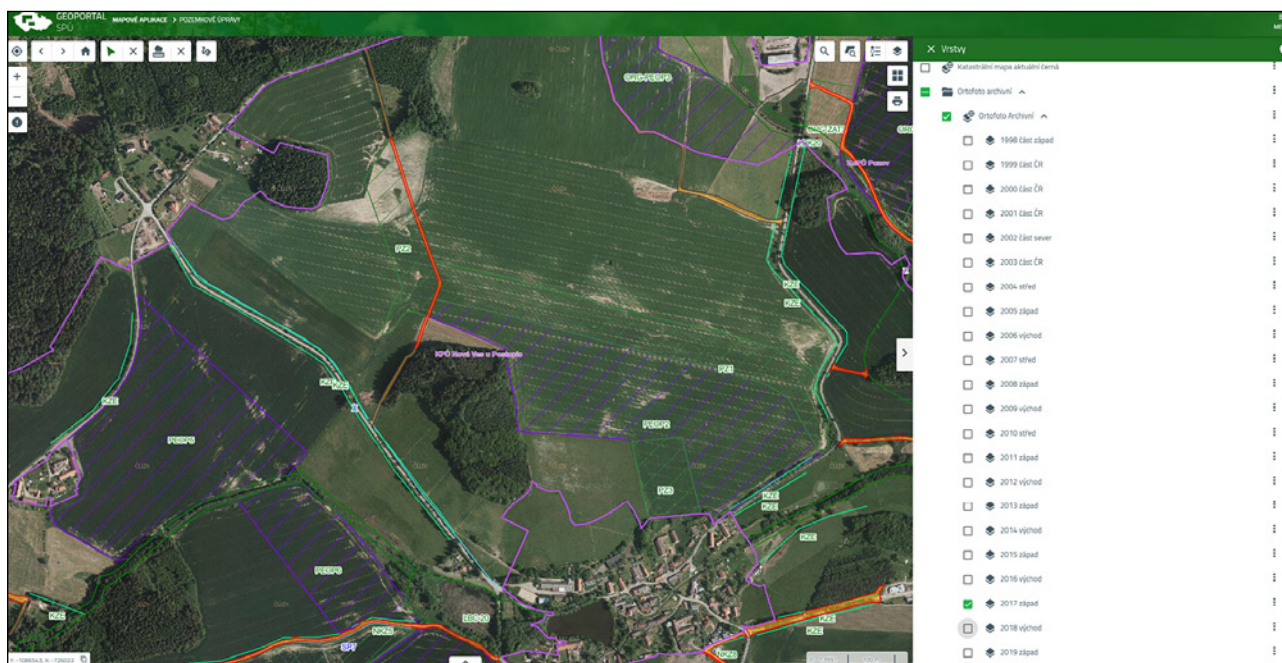
Pro potřeby územního plánování je základním předpokladem znalost odtokových poměrů řešeného území, které je vymezeno nejen hranicí katastrálního území, ale především hranicí povodí. Povodně a protipovodňová opatření na významných vodních tocích jsou relativně dobře zmapované a zejména od nejvýznamnější novodobé povodně z roku 2002 byla realizována řada opatření na ochranu obcí před rozlivem. Naproti tomu bleskové povodně z malých povodí a na ně navázaná vodní eroze jsou v rámci stanovení limitů rozvoje obcí řešeny málo, byť představují významné riziko škod. Malá zdrojová (neprůtočná) povodí s plochou do velikosti 5 km² svou rozlohou pokrývají 80 % plochy ČR. Jejich vymezením a klasifikací z hlediska možné odtokové odezvy se zabýval Kavka [Kavka, 2021; 2023]. Takto vymezená povodí jsou dostupná na datovém portálu RAIN (rain.fsv.cvut.cz).

Specifikem těchto odtoků je mimořádná rychlost hydrologické odezvy. Nástroji pro stanovení průtoků a objemů odtoku jsou hydrologické modely, pomocí kterých tyto parametry získáme na základě návrhových srážek a charakteristik zdrojového povodí. Metoda odtokových křivek SCS-CN [USDA-SCS, 1986] ve spojení s jednotkovým hydrogramem je v českých podmínkách jeden z nejpoužívanějších empirických modelů pro výpočet objemu přímého odtoku a průtoků. Z fyzikálně založených modelů je to pak epizodní model SMODERP. Hydrologické modely pracují s celou řadou geoprostorových dat. Zejména se jedná o srážková data, digitální model reliéfu, využití území a hydrologické vlastnosti půd. Samotný výpočet hydrologické odezvy a návrh konkrétních opatření je specifická technická disciplína na pomezí hydrologie a hydrotechniky a zpracovávají je odborníci v dané oblasti anebo ve spolupráci s Českým hydrometeorologickým ústavem (ČHMÚ). Z pohledu územního plánování je klíčové znát hlavní parametry modelů a jejich vstupů.

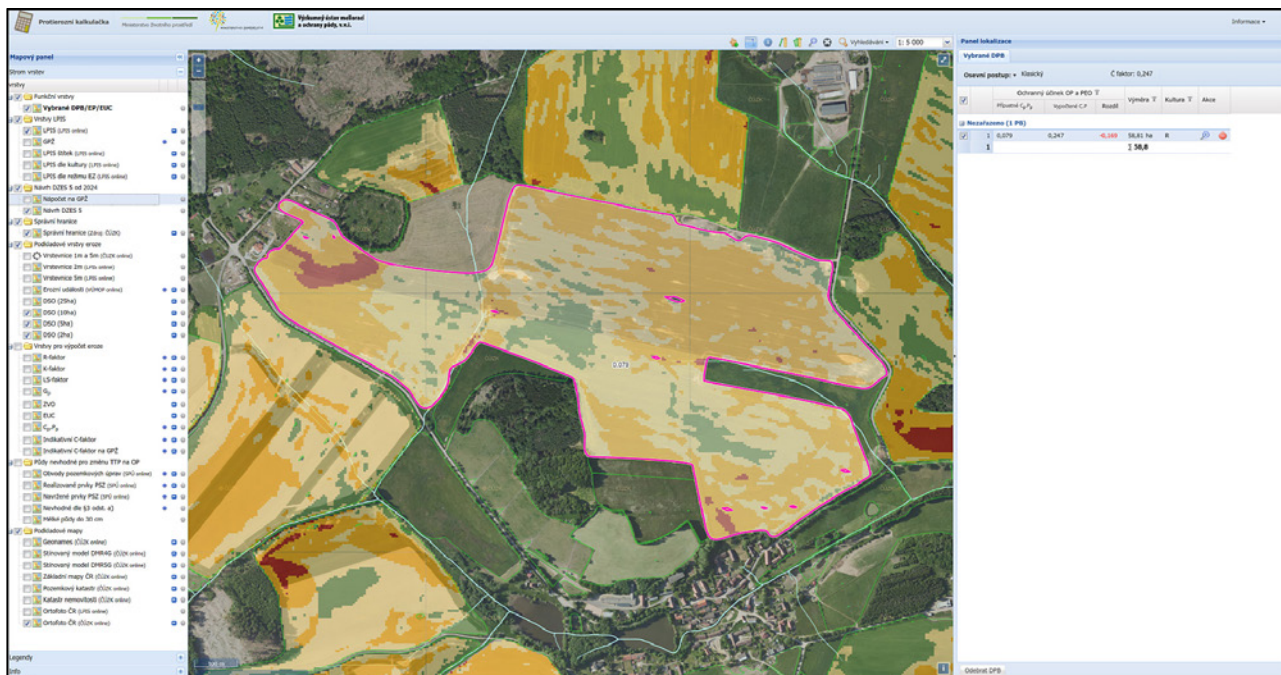
Úhrn návrhové srážky je klíčovým parametrem. Pro území ČR se jejich prostorovým rozložením zabýval v poslední době Kašpar [Kašpar et al., 2021]. V lokálním měřítku malých povodí významně ovlivňuje hydrologickou odpověď kromě intenzity srážkové události i její tvar [Müller, Bližňák & Kašpar, 2018; Bližňák,

Kašpar & Müller, 2018]. Odtokovou odezvu ovlivňují také vlastnosti půd, které ovlivňují retenci území a morfologické charakteristiky, které ovlivňují tvar odtokové vlny, a tím i celkovou reakci povodí na zvýšený odtok včetně eroze půdy. Parametrů pro popis morfologie povodí je celá řada, nejčastěji uváděnými hodnotami jsou průměrný sklon, délka svahu či topografický index [Beven et al., 2005]. Půdní data a data návrhových srážek jsou dostupná na datovém portálu RAIN. Vývoj půdních datových podkladů a jejich dopad na hydrologii je přehledně zpracován v rámci dvou článků [Strouhal & Kavka, 2022a; 2022b). Data o modelu terénu (DMR 4G) jsou nejlépe dostupná v rámci geoprohlížeče Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK) [Geoprohlížeč, 2010], stejně jako data ZABAGED.

Zpracovatelé územních plánů tak mají možnost zjistit potenciální riziko ohrožení řešeného území bleskovými povodněmi a případně se spojit s odborníky na hydrologii, kteří pomohou území detailně analyzovat a navrhnout opatření, která jsou efektivní a implementovatelná do územních plánů, např. formou ploch změn v krajině, návrhem modrozelené infrastruktury, sídelní zeleně, omezením zpevněných a zastavěných ploch v zastavěném území a vymezením zastavitelných ploch a opatření na plochách s rozdílným způsobem využití.

Zjevné erozní poškození patrné na archivních snímcích ČÚZK, dostupné rovněž na [Geoportál SPÚ, 2022]

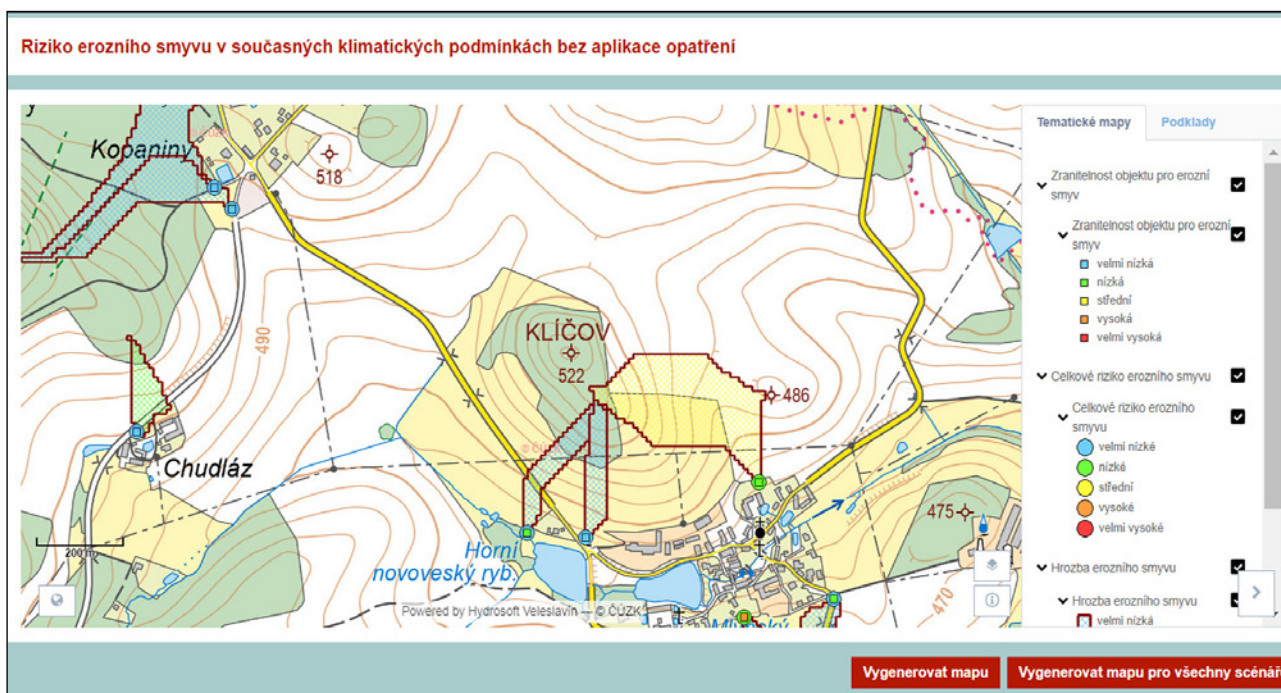
Dráhy soustředěného odtoku a možnost posoudit přípustnou míru erozního ohrožení v protierozní kalkulačce [VÚMOP, 2024]

C. Podklady týkající se eroze půdy

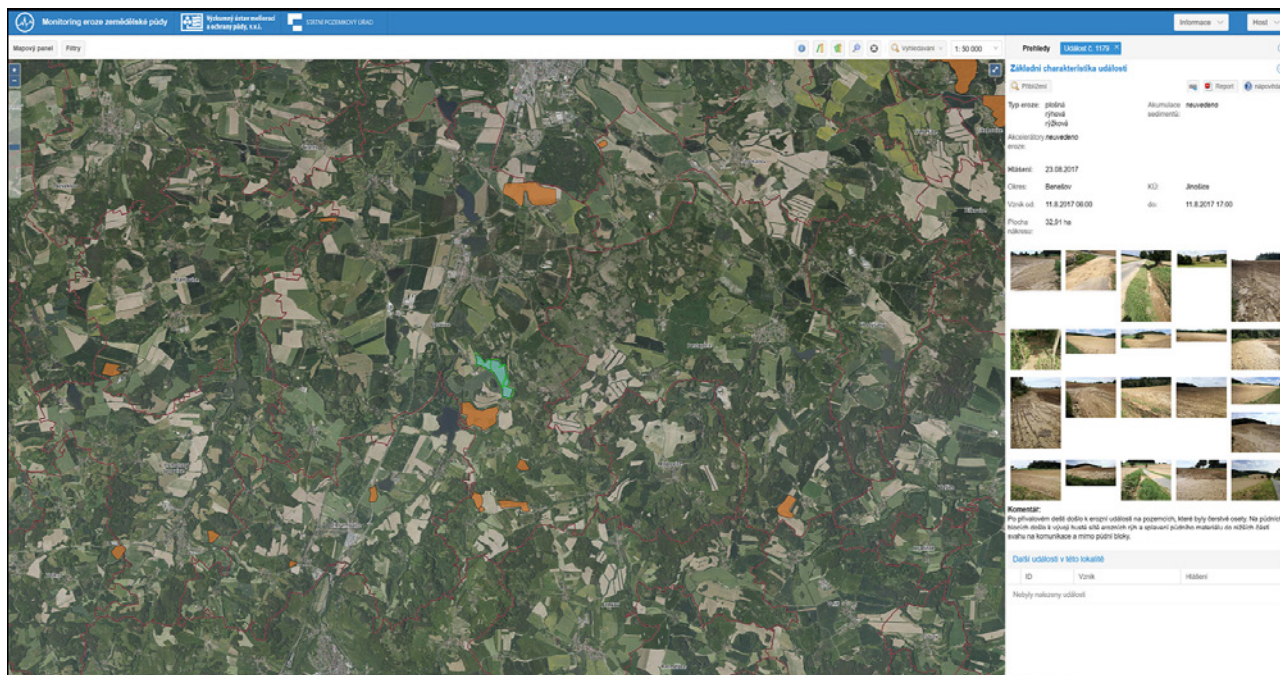
Vedle rizika negativních dopadů rychlého odtoku je eroze. Erozní proces lze rozdělit do tří hlavních částí. Samotnou ztrátu půdy v povodí [Kinnell, 2010], vstup sedimentů do říční sítě [Pandey et al., 2016] a její transport [de Vente & Poesen, 2005]. Pro samotné určení erozního ohrožení existuje celá řada metodických návodů. Standardní posouzení erozní

ohroženosti se obvykle provádí pomocí stanovení dlouhodobé průměrné ztráty [Renard et al., 1991] i přesto, že eroze je epizodní proces navázaný na extrémní deště. Základem je tzv. univerzální rovnice ztráty půdy – USLE. Vedle této metody je možné erozi hodnotit i na základě specifických událostí s využitím fyzikálně založených modelů. V ČR jsou využívány modely SMODERP [Kavka, Jeřábek & Landa, 2022] a EROSION

[Schindewolf & Schmidt, 2012]. Tyto systémy se využijí zpravidla u složitějších území, kde je předpoklad velké zranitelnosti území důsledkem eroze. V letošním roce vyšla nová Metodika protierozní ochrany [Podhrázká, 2024], která popisuje jak samotný erozní proces, tak nástroje pro hodnocení erozního ohrožení aplikované do českého prostředí a dále pak nástroje a ochranná opatření pro její snížení. Mapy erozního ohrože-

Potenciální kritické body z hlediska vstupu sedimentu do zastavěného území a pro ohrožení infrastruktury nebo nádrží [Hydroekologický informační systém VÚV TGM, v. v. i., 2024]

Dostupné údaje o skutečně zachycených erozních událostech řešené oblasti [VÚMOP, v. v. i., 2018]

ni jsou přístupné na mapovém portálu [Půda v mapách, 2024].

Z hlediska sídel a kritické infrastruktury jsou klíčová místa možného průniku vstupu sedimentu do zastavěného území. V rámci pozemkových úprav jsou pro tyto potřeby využívány tzv. kritické body [Drbal & Dumbrovský, 2009], revidované v roce 2018. Tento přístup byl následně aplikován i v rámci projektu Voda v krajině (www.vodavkrajine.cz). Oba uvedené přístupy se soustřeďují na bleskové povodně v korytech malých vodních toků a ohroženou infrastrukturu sídel. Projekt Voda v krajině pak řeší konkrétní návrhy přírodě blízkých protipovodňových a protierozních opatření v krajině k redukcí ohrožení. Projekt kritických bodů pak kvantifikuje potenciální škody na intravilánu a doporučuje vhodná opatření. Oba uvedené projekty identifikují v rámci ČR řádově stovky kritických bodů. Jiný přístup k definici ohrožení byl použit v rámci projektu VG20122015092 – „Erozní smyv – zvýšené riziko ohrožení obyvatel a jakosti vody v souvislosti s očekávanou změnou klimatu“ (<https://heis.vuv.cz/data/webmap/datovesady/projekty/eroznismyv>). Tento projekt naopak řešil výhradně přítok vnějších vod (tzv. pluvialní povodně), tedy povrchový odtok z krajiny spojený s významným transportem erozního sedimentu a jeho interakci s intravilánem a další infrastrukturu.

Podklad dává informaci o potenciálně rizikových bodech z hlediska množství transportovaného erozního sedimentu, zasažených kategoriích infrastruktury a jednoznačně vyžaduje konkrétní šetření na místě. V rámci tohoto podkladu bylo v ČR vyhodnoceno cca 150 000 kritických bodů, tedy bodů konfliktu mezi erozním sedimentem a infrastrukturou v krajině. Výsledná mapa bodů na hranicích zastavěných území a kritické infrastruktury je dostupná na [Hydroekologický informační systém VÚV TGM, v. v. i., 2024]. Odlišný pohled pak nabízí evidence proběhlých událostí. Jediným veřejně dostupným zdrojem je evidovaný výskyt erozní události, který je součástí monitoringu eroze [Kapička et al., 2021] a jehož data jsou dostupná na mapovém portálu [VÚMOP, 2018].

Shrnutí

V reakci na narůstající výzvy spojené s klimatickými změnami, jakými jsou intenzivnější srážky, zvýšené riziko povodní, eroze a rychlého odtoku, je nezbytné, aby územní plánování zahrnulo tento pohled do metod a přístupů. Tento článek poukazuje na dostupnost dat a význam integrace robustních geografických a hydrologických dat do procesu plánování, což umožňuje lepší předvídaní a adaptaci na možná rizika.

Je zřejmé, že rozvoj datové základny z hlediska hodnocení ohroženosti je v posledních letech značný. Kromě provedených analýz došlo k významnému posunu v přesnosti a dostupnosti datové základny. V oblasti DPZ (Dálkového průzkumu Země) se jedná o pokročilé satelitní snímkování a letecké laserové skenování (LiDAR), což umožňuje získávání přesnějších a detailnějších topografických a hydrologických dat. Vysoké rozlišení a přesnost těchto dat umožňují identifikovat kritická místa v krajině s vysokým rizikem soustředěného odtoku a eroze a efektivně plánovat protierozní opatření. Zpracovatel má tak možnost na základě dostupných portálů identifikovat možná rizika, konzultovat je s obcí a případně s pomocí odborníků na hydrologii přistoupit k návrhu opatření v územním plánu. I urbanistická koncepce (návrh zastavitelných ploch a ploch přestavby) by měla být navržena s ohledem na data z portálů VÚMOP, v. v. i. [2018], HEIS VÚV TGM, v. v. i. [2024] a [Geoportál SPÚ, 2022], aby nedocházelo k atakům zastavěného území a zastavitelných ploch a zároveň se vytvořila zdravá krajina schopná adaptace na klimatické změny.

Adaptační opatření na změny klimatu se v urbanizovaných územích a venkovských oblastech liší v několika klíčových aspektech. Zatímco v městském

prostředí je kladen důraz na implementaci modrozelené infrastruktury, jako jsou parky, zelené střechy a další zelené a vodní prvky, ve venkovských oblastech je adaptace venkovského a zemědělského prostředí zaměřena na zemědělské metody a postupy ke snížení dopadů, změny oševních postupů a skladby plodin, zvýšení retence vody a snížení vodní a větrné eroze. Zároveň je kladen důraz na udržitelnost vodních zdrojů a podporu biodiverzity, což zahrnuje obnovu mokřadů a dalších vodních ploch v krajině a tvorbu neproduktivních ploch.

Územní plánování představuje koncepční přístup k řešení rozvoje území a ochrany jeho hodnot. Z hlediska adaptačních opatření na změnu klimatu je důležitým nástrojem koordinující činnost v území s řešením návaznosti na nadřazené funkční systémy, okolní správní celky a respektování přirozených hranic v území, kterými jsou vymezena povodí. Základní identifikace rizikových míst a mapy erozního ohrožení jsou pro základní úroveň koncepčního řešení krajiny na úrovni územně plánovací dokumentace dostatečně podrobné a přístupné. Je žádoucí pracovat s dostupnými daty pro efektivní nakládání s územím ve vztahu k řešení dopadů klimatických změn.

Využití pokročilých GIS technologií společně s komplexní analýzou odtokových poměrů a erozních rizik představuje klíč k vytváření odolnějších a udržitelných městských i venkovských krajin. Vzhledem k rostoucí frekvenci a intenzitě klimatických extrémů je zapojení územního plánování do strategií adaptace nejen žádoucí, ale nezbytné. Spolupráce mezi vládními institucemi, výzkumnými organizacemi a komunitami spolu s aplikací moderních technologických řešení představuje cestu, jak čelit těmto výzvám a chránit naši krajinu i budoucí generace před negativními dopady změn klimatu. Toto jen podtrhuje nutný multioborový přístup k řešení krajiny a sídel v ní. Propojení znalostí je nutné nejen na straně odborníků, ale tyto odbornosti je vhodné propojovat i v rámci vzdělávání, zejména v rámci vysokoškolských studijních programů.

Tento příspěvek vznikl v rámci řešení projektu TA ČR SS06010386 – Adaptace urbanizovaných území na přívalové povodně a sucho a projektu programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI III) DH23P03OVV006 – Historická kulturní krajina v ohrožení a její vize v kontextu soudobých proměn.

Použité zdroje:

- BAUER, M.; DOSTÁL, T.; KRÁSA, J.; JÁCHYMOVÁ, B.; DAVID, V.; DEVÁTÝ, J.; STROUHAL, L.; ROSENDORF, P. 2019. Risk to Residents, Infrastructure, and Water Bodies from Flash Floods and Sediment Transport. In: *Environmental Monitoring and Assessment* 191(2): 85. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10661-019-7216-7>.
- BEVEN, K.; HEATHWAITE, L.; HAYGARTH, P.; WALLING, D.; BRAZIER, R.; WITHERS, P. 2005. On the Concept of Delivery of Sediment and Nutrients to Stream Channels. In: *Hydrological Processes* 19(2): 551–56. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/hyp.5796>.
- BLIŽŇÁK, V.; KAŠPAR, M.; MÜLLER, M. 2018. Radar-Based Summer Precipitation Climatology of the Czech Republic. In: *International Journal of Climatology* 38(2): 677–91. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/joc.5202>.
- CLIMRISK. 2024. Webová aplikace. [on-line]. Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. Dostupné z: <https://www.climrisk.cz/>. [cit. 2024-05-09].
- COURTY, L. G.; WILBY, R. L.; HILLIER, J. K.; SLATER, L. J. 2019. Intensity-Duration-Frequency Curves at the Global Scale. In: *Environmental Research Letters* 14(8). Dostupné z: <https://doi.org/10.1088/1748-9326/ab370a>.
- DRBAL, K.; DUMBROVSKÝ, M. 2009. *Metodický návod pro identifikaci kritických bodů (KB)*. Ministerstvo životního prostředí ČR.
- GEOPORTÁL SPÚ. 2022. Webová aplikace [on-line]. Státní pozemkový úřad. Dostupné z: <https://geoportal.spucr.cz/>. [cit. 2024-05-08].
- GEOPROHLÍZEČ. 2010. Webová aplikace [on-line]. Český úřad zeměměřičký a katastrální. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>. [cit. 2024-05-09].
- HYDROEKOLOGICKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM VÚV TGM, V. V. I. 2024. *Protierozní smyv* [on-line]. Dostupné z: <https://heis.vuv.cz/data/webmap/datovesady/projekty/eroznismyv/>. [cit. 2024-05-08].
- CHEN, CH. L. 1983. Rainfall Intensity-Duration-Frequency Formulas. In: *Journal of Hydraulic Engineering* 109(12): 1603–21. Dostupné z: [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0733-9429\(1983\)109:12\(1603\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0733-9429(1983)109:12(1603)).
- KAPIČKA, J.; ŽÍŽALA, D.; LANG, J.; NOVOTNÝ, I. 2021. *Monitoring eroze zemědělské půdy. Závěrečná zpráva*. Praha: VÚMOP, SPÚ.
- KAŠPAR, M.; BLIŽŇÁK, V.; HULEC, F.; MÜLLER, M. 2021. High-Resolution Spatial Analysis of the Variability in the Subdaily Rainfall Time Structure. In:

Atmospheric Research 248: 105202. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.atmosres.2020.105202>.

KAVKA, P. 2021. Spatial Delimitation of Small Headwater Catchments and Their Classification in Terms of Runoff Risks. In: *Water (Switzerland)* 13(23). Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/W13233458>.

KAVKA, P. a kol. 2023. Malá zdrojová povodí – jejich prostorové vymezení a klasifikace z hlediska rizika ohrožení rychlým odtokem. In: *Vodohospodářské technicko-ekonomické informace (VTEI)*. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2023/02/mala-zdrojova-povodi-jejich-prostorove-vymezeni-a-klasifikace-z-hlediska-rizika-ohrozeni-rychlym-odtokem-2/>.

KAVKA, P.; JEŘÁBEK, J.; LANDA, M. 2022. SMODER-P2D-Sheet and Rill Runoff Routine Validation at Three Scale Levels. In: *Water*, 14(3): 327. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/W14030327>.

MÜLLER, M.; BLIŽŇÁK, V.; KAŠPAR, M. 2018. Analysis of Rainfall Time Structures on a Scale of Hours. In: *Atmospheric Research* 211 (October): 38–51. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.atmosres.2018.04.015>.

OBEC BRZICE. 2021. Oficiální stránky obce [on-line]. Dostupné z: <https://www.brzice.cz/>. [cit. 2024-05-08].

PODHRÁZSKÁ, J.; BENDÁŘ, M.; DOSTÁL, T.; DUMBROVSKÝ, M.; HANEL, M. 2023. *Ochrana zemědělské půdy před erozí*. Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy. ISBN: 978-80-88664-00-0. Dostupné z: <https://knihovna.vumop.cz/>. [cit. 2024-05-09].

POZEMKOVÉ ÚPRAVY. 2021. Webová aplikace [on-line]. Ministerstvo zemědělství ČR, eAGRI. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/app/eagriapp/PU/Prehled/>. [cit. 2024-05-08].

PŮR ČR. 2024. *Politika územního rozvoje ČR (Úplné znění závazné od 1. 3. 2024)*. MMR, ÚÚR. Dostupné z: <https://www.uur.cz/uzemni-planovani/politika-uzemniho-rozvoje-cr/>.

RAIN @ FSV ČVUT V PRAZE. 2024. Webová aplikace [on-line]. FSV ČVUT v Praze. Dostupné z: <https://rain.fsv.cvut.cz/>. [cit. 2024-05-08].

RENARD, K. G.; FOSTER, G. R.; WEESIES, G. A.; PORTER, J. P. 1991. RUSLE: Revised Universal Soil Loss Equation. In: *Journal of Soil and Water Conservation* 46(1): 30–33.

RIGH: RISK IRRIGATION HYDROLOGY. 2024. Webová aplikace [on-line]. Hanka Mochov, VÚV TGM, ČZU, CzechGlobe. Dostupné z: <https://shiny.vuv.cz/RIGH/>. [cit. 2024-05-09].

ŘSD. 2023. *TP53 – Protierozní opatření na svazích pozemních komunikací*. Ministerstvo dopravy ČR, ŘSD. Dostupné z: https://pjpk.rsd.cz/data/USR_001_2_8_TP/TP_53_2023_2_.pdf. [cit. 2024-05-08].

SCHINDEWOLF, M.; SCHMIDT, J. 2012. Parameterization of the EROSION 2D/3D Soil Erosion Model Using a Small-Scale Rainfall Simulator and Upstream Runoff Simulation. In: *CATENA* 91: 47–55. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.catena.2011.01.007>.

SKOŘEPA, H. 2020. Blesková povodeň přinesla neštěstí i na Boskovicku. In: *Ohlasy, dění na Boskovicku* [on-line]. Dostupné z: <https://ohlasy.info/clanky/2020/06/krajina-povodne.html>. [cit. 2024-05-08].

STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. 2022. *Pozemkové úpravy* [on-line]. Dostupné z: <https://www.spucr.cz/pozemkove-upravy>. [cit. 2024-05-07].

STROUHAL, L.; KAVKA, P. 2022a. Hydrologické skupiny půd – metodiky a datové podklady (1. část). In: *Vodní hospodářství* 9/2022, str. 4–10. ISSN 1211-0760. Dostupné z: https://www.vodnihospodarstvi.cz/ArchivPDF/vh2022/vh_06-2022.pdf.

STROUHAL, L.; KAVKA, P. 2022b. Hydrologické skupiny půd – rozevřené nůžky hydrologických výpočtů (2. část). In: *Vodní hospodářství* 6/2022, str. 7–12. ISSN 1211-0760. Dostupné z: https://www.vodnihospodarstvi.cz/ArchivPDF/vh2022/vh_09-2022.pdf.

USDA-SCS. 1986. *Urban Hydrology for Small Watersheds. Technical Release No. 55 (TR-55)*. USDASCS, Washington DC.

ÚSTAV VÝZKUMU GLOBÁLNÍ ZMĚNY AV ČR, V. V. I. 2024. *CzechGlobe* [on-line]. Dostupné z: <https://www.czechglobe.cz/cs/>. [cit. 2024-05-09].

VOPRAVIL, J.; KHEL, T.; HAVELKOVÁ, L.; BATYSTA, M. 2013. *Studie zabývající se základní problematikou eroze půdy a jejím současným stavem v Ústeckém*

a Jihomoravském kraji České republiky. Praha. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/-q192979-i-CZwx92/studie-zabyvajici-se-zakladni>.

VÚMOP. 2018. *Monitoring eroze*. 2018. Webová aplikace [on-line]. VÚMOP, v. v. i. Dostupné z: <https://me.vumop.cz/>. [cit. 2024-05-08].

VÚMOP. 2024. *Protierozní kalkulačka*. 2024. Webová aplikace [on-line]. VÚMOP, v. v. i. Dostupné z: <https://kalkulacka.vumop.cz/?core=app&#home>. [cit. 2024-05-08].

VÚMOP. 2024. *Půda v mapách*. 2024. Webová aplikace [on-line]. [cit. 2024-05-08]. Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i. Dostupné z: <https://mapy.vumop.cz/>.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2024-05-09].

Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění

pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2024-05-09].

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2024-05-09].

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2024-05-09].

doc. Ing. Petr Kavka, Ph.D.
doc. Ing. Josef Krása, Ph.D.
prof. Dr. Ing. Tomáš Dostál
Katedra hydromeliorací
a krajinného inženýrství
Fakulta stavební ČVUT v Praze

Ing. arch. Simona Vondráčková, Ph.D.
prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.
Katedra urbanismu a územního plánování
Fakulta stavební ČVUT v Praze

ENGLISH ABSTRACT

Risks of Flash Floods and Erosion - Challenges for Spatial Planning Related to the Impacts of Climate Change, by Petr Kavka, Simona Vondráčková, Josef Krása, Tomáš Dostál, Jiří Kupka

The adaptation of settlements and their surroundings to climate change is a current challenge for spatial planning. Rising average temperatures are increasing the number of water deficit days, as well as the number of intense short-term storm rainfall periods that threaten settlements, their infrastructure and the surrounding landscape. Spatial planning documentation should, in accordance with the objectives and tasks of spatial planning, prepare the spatial conditions for the economic use of the territory and the prevention of the effects of climate change. The designs should comply with the natural spatial conditions and take into account the risks already identified in the territory. The article outlines potential challenges and conflicts related to drainage conditions and spatial development. It presents the available tools and background information for the identification of potential risks and problems in the territory, including the implementation of appropriate measures through spatial planning tools.

PATCHWORK NÁSTROJŮ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A KRAJINY Z POHLEDU SAMOSPRÁVY

Petr Klápště

Územní studie krajiny jsou dnes de facto jediným nástrojem, který může územní plánování použít k ochraně, péči a tvorbě krajiny v podrobnosti, která skutečně odpovídá vazbám a měřítku většiny řešených témat od krajinného rázu, přes prostupnost po vodní režim a biodiverzitu. Územní plán řeší jen příliš malý výsek území, který většina vazeb překračuje, zásady územního rozvoje jsou zase měřítkem příliš vzdálené. Krajina funguje v regionálním měřítku, tedy správního obvodu obce s rozšířenou působností. Samospráva a její rozpočty ne. Když se objeví lokální politik s ambicí „dělat to pořádně“, zjistí, že musí hledat cestu skládáním hned několika nástrojů a jejich poměrně netypického uspořádání. V této úvaze popisují, jak o této cestě uvažujeme v Jablonci nad Nisou, kde od roku 2022 mám jako neuvolněný člen rady města na starosti územní plánování.

Územně plánovací práce byly v Jablonci nad Nisou dlouhodobě zadávány podle jediného kritéria – ceny, ambice na regionální koordinaci krajiny nebyla. Poloha města na okraji chráněné krajinné oblasti (CHKO) vede k velkému tlaku umisťovat těsně za hranici záměry, které by kvůli dopadům na okolí nebo krajinnému rázu v CHKO nebyly povoleny. Trajektorie rozvoje města a krajiny v posledních dvaceti letech vedla k tomu, že v současné radě města jsme tři architekti s ambicí plánování zlepšit, a to i v oblasti krajiny.

Nyní máme šanci za pomoci dotace operačního programu Životní prostředí (OPŽP) pořídit územní studii krajiny. Ta se zpracovává pro celý správní obvod obce s rozšířenou působností (SO ORP) a koordinuje v tomto měřítku komplexně území v tématech 1) vodního režimu krajiny, 2) obhospodařované půdy, 3) ekologické stability, 4) biodiverzity, 5) krajinného rázu, 6) rekreace, 7) prostupnosti krajiny a 8) usměrňování rozvoje abiotických struktur v krajině a navrhuje k řešení těchto témat opatření využitelná jako podklad při další plánovací a rozhodovací činnosti v území, zejména při pořizování územních plánů a jejich změn.

Jak tuto šanci uchopit? Jak zohlednit naši konkrétní situaci z hlediska stavu územního plánování i rozsahu SO ORP Jablonce nad Nisou, který se skládá pouze z jedenácti obcí a patří tak v České republice mezi nejmenší?

Co v krajině potřebujeme řešit v (mikro)regionálním měřítku a v jaké podrobnosti?

Pokud chceme s krajinou našeho mikroregionu nakládat zodpovědně, znamená to řešit nejen podstatná témata, ale řešit je také v dostatečné přesnosti a podrobnosti. Produktivní způsob uvažování, jak přemýšlet o tom, co a jak zadat, je od výsledku. Kdo a jak bude se vzniklým dokumentem nebo dokumenty pracovat a k jakému výsledku má ta práce vést. Pokud si vezmeme na pomoc jako strukturu pro úvahu terminologii z metodického pokynu „Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností“, tak to dle mého názoru znamená zpracovat daná témata v níže popsaném obsahu a podrobnosti, která vycházejí z dalšího použití výstupů, které připravujeme.

Vodní režim potřebujeme řešit se zohledněním skutečných vlastností a retenčního potenciálu půd v území založených na geologických datech a schopností modelovat protipovodňový efekt dopadu většího množství menších opatření. Ta mohou mít na jedné straně menší ekonomickou efektivitu z hlediska pouhého protipovodňového efektu, ale svým přínosem biodiverzity, mikroklimatu, rekreaci, retenci vody a zlepšení rezilience zemědělské produkce vůči suchu přinášejí další ekosystémové služby. **Obhospodařované půdy, ekologickou stabilitu a biodiverzitu** je třeba řešit v návaznosti na vodní režim. Potřebujeme do řešení promítnout jednání s vlastníky pozemků a úvahy o přírodních budoucích změnách územních

plánů a veřejně prospěšných stavbách tam, kde není možné v brzké době počítat s komplexními pozemkovými úpravami. A toto vše je třeba řešit v podrobnosti dostatečné pro zadání projektování budování větších množství opatření v koordinovaných celcích.

Krajinný ráz potřebujeme v takovém detailu:

- Aby bylo možné posuzovat soulad s územním plánem. Tam, kde je již v územních plánech nějak obecně definována opora pro zohledňování jakkoli definovaného charakteru či rázu území, umožní upřesnění kvality a předvídatelnost posuzování. To znamená podrobnost zpracování, která dohlédne na každou jednotlivou plochu v území s formulováním zásad natolik konkrétních, že s tím zvládne pracovat stavební úřad.
- Aby bylo možné zpracovat změny územních plánů. To pak znamená i nastínit pro jednotlivé obce obsah zadání změn.
- Aby se mohly projektovat opatření zlepšující situaci a sloužící třeba i k rekreaci, biodiverzitě apod. To znamená podrobnost odpovídající rámcovému zadání projekčních prací.

Témata **rekreace a prostupnosti krajiny** by měla být zpracována nejen v nezastavěném území, ale v souvislosti se zastavěným územím a zastavitelnými plochami a veřejně prospěšnými stavbami.

Usměrnění rozvoje je potřeba zvažovat v rámci vyvažování veřejných zájmů a všech pilířů udržitelnosti.

Navíc nový stavební zákon zavádí novou pátou kategorii veřejné infrastruktury – zelenou infrastrukturu, kterou by bylo potřeba ve volné krajině zpracovat ve vazbě na zelenou infrastrukturu v sídle.

Současný stav – kde jsme v Jablonci nad Nisou v roce 2024?

Platný územní plán města byl schválený v červnu 2017 po šesti letech opakovaného projednávání. Koncepte uspořádání krajiny obsahuje řadu logických zásad, které ale nelokalizuje do území. Například požaduje ochranu krajinných horizontů (které nevymezuje), respektovat základní uspořádání a charakteristické znaky krajiny a obrazu města (které nedefinuje), systematicky propojovat sídelní a krajinnou zeleň (propojení nevymezuje a řadu vegetačních prvků v propojeních zařazuje do zastavitelných ploch nebo stabilizovaných ploch bydlení či smíšených). V praxi tak není reálné při rozhodování v území tyto zásady zohledňovat a je pochopitelné, že se tak nedělo a neděje.

Ve výkresu koncepte uspořádání krajiny v územním plánu města je uvedeno pět významných výhledů z rozhlédení v okolí, sedm stavebních dominant a územní systém ekologické stability (ÚSES) a přebrané informativní jevy. Územní plán pro drtivou většinu ploch s rozdílným způsobem využití požaduje respektování charakteru území či lokality (a podobně v různých plochách používá tři různé termíny), nedefinuje ale přesně, jaký ten charakter je. Důsledkem je pak velmi rozdílné očekávání různých aktérů v území a nutnost složité interpretace v rámci stanovisek k jednotlivým stavbám.

Tato malá podrobnost a ambicióznost řešení krajiny jsou pochopitelné při tom, jak byl tehdy územní plán zadán a že zpracovatelé byli vybráni podle jediného kritéria – ceny, a rozhodně to zpracovatelům nechci vyčítat. Mnohé územní plány nemají ani to.

Nový územní plán od podlahy? V politické realitě risk

Pokud bychom se při nápravě a hledání cesty k tomu, že krajina bude uspokojivě řešena a rozhodování v území získá pro investory i sousedy potřebnou předvídatelnost, chtěli vydat typickou a očekávanou cestou, zpracovali bychom nejprve územní studii krajiny pro SO ORP a následně principy z ní promítli do nového územního plánu města. Takovýto postup nám byl i několika odborníky na územní plánování a krajinné plánování doporučen. Prakticky by měl několik důsledků:

- **Dlouhý čas, než by se podařilo alespoň něco změnit.** Pořízení územní studie krajiny s přípravou se blíží dvěma letům, nový územní plán s opakovanými veřejnými projednáními (ta jsou u územního plánu statutárního města jistotou) při velmi optimistickém odhadu 4–6 let. Dvoje volby v průběhu proces minimálně ještě zpomalí. Takže k prvnímu promítnutí nového obsahu do územně plánovací dokumentace a zlepšení situace dojde odhadem za 7–10 let. Do té doby by bylo vše při starém.
- **Neúnosné a těžko obhajitelné náklady.** Platný územní plán je zatím starý pouze sedm let, začínat od nuly by znamenalo výdaj odpovídající rozpočtu územního plánování města na pět let. Pokud bychom všechny požadavky na potřebnou podrobnost a zpracovanost územní studie promítli do jejího zadání, znamenalo by to dle našich kalkulací překročení možného financování územní studie krajiny z OPŽP přibližně čtyř- až pětinasobně. Zadotovat takto z rozpočtu města řešení okolních obcí je obhajitelné ještě méně. I proto, že některé obce SO ORP z řady důvodů (pro jejichž uvádění zde není prostor) o takto podrobný dokument nestojí.
- **Procesní nejistota** spojená s tím, že nový územní plán znamená projednávání veškerého jeho obsahu od začátku. To znamená potenciální průtahy při projednávání většiny zásad územního plánu, které ani nebude potřeba měnit.

Jaký plánujeme postup?

Nastavili jsme vlastní cestu, ve které se chceme těmto negativům vyhnout. Kroky níže označené shodným číslem probíhají paralelně, následující čísla následují po sobě.

Základní logika postupu a jeho přínosy jsou:

- Různá podrobnost pro různá území. Je pro nás jako samosprávu ekonomicky výhodné z rozpočtu zaplatit nejpodrobněji zpracované území města a povodí Nisy a jen v dotacemi pokryté podrobnosti zbytek SO ORP.
- Pro přípravu projektů revitalizace ve volné krajině pracovat s postupem, který umožní několik iterací a zpřesňování.
- Postupovat místo nového územního plánu pomocí jeho změn. To bude jednodušší i levnější, protože nebude třeba v územním plánu řešit a projednávat to, co není problematické.
- Změny zapracovávat do rozhodování v území a územně plánovací dokumentace postupně po částech tak, jak budou připravené, aby pozitivní dopad na rozhodování v území nastal co nejdříve.

Krok 1a: Územní studie charakteru zástavby a koncepte mobility pro území města Jablonec nad Nisou.

Jedná se o dva koncepční dokumenty zadané zároveň jako jedna zakázka, protože to umožní zpracovatelskému týmu, a tím i městu, úspory z rozsahu (urbanisté a krajináři využijí terénní průzkum pro obě). Územní studie charakteru zástavby dodefinuje charakter území a stanoví zásady pro stavby ve stabilizovaných, přestavbových i zastavitelných plochách a jejich úpravy. Popíše přitom i roli vegetace. Bude podrobnější než územní studie krajiny. Ihned po registraci se začne využívat jako podklad pro rozhodování v území a zároveň poslouží jako podklad pro územní studii krajiny a také změnu územního plánu, která charakter v odpovídajícím měřítku zpřesní. Koncepte mobility mimo jiné navrhne a stabilizuje prostupnost v sídle i volné krajině a navrhne zelenou infrastrukturu ve veřejných prostranstvích spolu se změnami dopravního režimu. Bez provazby dopravního režimu a zelené infrastruktury by do řady ulic neby-

lo reálné zelenou infrastrukturu umístit. Bude podkladem přímo pro projekty úprav veřejných prostranství, dopravního značení, event. změny územního plánu. Studie je zpracovávána s výraznou participací veřejnosti s plánovacími setkáními ve všech čtvrtích, aktuálně je po první vlně setkání v průběhu práce na analytické fázi.

Krok 1b: Digitální dvojče povodí Nisy a studie odtokových poměrů s návrhem opatření pro část povodí III. řádu.

Studie bude zpracovaná tak, aby pracovala se skutečnými parametry půd v území a byla schopná navrhnout drobnější přírodě blízké prvky zadržování vody v krajině. To znamená, že pak bude možné do modelování povodňového chování a propočtů protipovodňových opatření začlenit i menší opatření v krajině. To je nezbytné i vzhledem k vysoké zastavěnosti a sevěřeným podmínkám v údolí Lužické Nisy. Za tímto účelem jednáme o spolupráci s Českým hydrometeorologickým ústavem (ČHMÚ) na vytvoření dynamického modelu, který bude pracovat i s vlivem land use a s podzemní vodou – digitálního dvojčete povodí. Navržená opatření pak budou sloužit jako podklad pro územní studii krajiny, která je prováže s dalšími tématy a případně upraví změny územního plánu a jednoznačná opatření rovnou pro přípravu projektů a realizace. Studie se bude věnovat povodí III. řádu Lužické Nisy po vnější hranice Liberce. Na zadání spolupracujeme s městem

Liberec a Libereckým krajem, který se bude na nákladech podílet z 50 procent. Díky dynamickému modelu bude možné studii zpracovat v několika iteracích a postupně tak opatření zpřesňovat dle výsledků projednávání projektů a zpřesněných údajů o území.

Krok 1c: Paralelně běží zpracovávání regulačních plánů a územních studií v územích, kde jsou v platném územním plánu podmínkou pro rozhodování v území.

V nich se již snažíme zpracovat zelenou infrastrukturu a zodpovědnější práci s charakterem území / krajinným rázem, prostupností území apod. Podařilo se tak například s investory v největším rozvojovém území Horní Proseč dohodnout a do regulačního plánu na žádost promítnout omezení výstavby v ekotonech, práci s vodním režimem a nové tůně, důslednou práci s tvarem zástavby a staveb, zohlednit historické cesty a trasy rekreačního pohybu i pohybu zvěře. To vše při redukcí zastavitelných ploch o cca třetinu a zároveň ještě výraznější redukcí budování nových komunikací, takže výsledek funguje i ekonomicky jako development.

Krok 2a: Územní studie krajiny naváže na předchozí podklady, díky nimž bude alespoň v části území dostatečně podrobná a přesná. Doplní další témata a vazby v území. A to i když ji zadáme za částku odpovídající možné dotaci, tedy nákladům obvyklých opatření OPŽP.

Krok 2b: Zpracování závěrů územní studie charakteru zástavby a koncepce mobility pro území města do územního plánu formou změny. Zpracováno bude to, co odpovídá měřítku územního plánu. Protože v kapitolách koncepce má řešení krajiny i charakter území oporu, bude se jednat o rozvíjení stávající koncepce, ne její popření či radikální změnu.

Krok 3: Zpracování závěrů územní studie krajiny do územního plánu formou další samostatné změny.

Závěr

Nastíněný postup není univerzální, vychází z naší konkrétní situace, ale jeho základní principy univerzální být mohou. Tedy zajistit podrobné odborné podklady co nejdříve a samostatně a postupovat od neopomenutelných územních studií k závazným územně plánovacím dokumentacím, a díky tomu mít alespoň nějaké použitelné výstupy dříve. Odpovídá to i trendům, jak o svém plánování přemýšlí města napříč Evropou, se kterými sdílíme zkušenosti.

*Ing. arch. Petr Klápště, Ph.D.
člen rady města,
určený zastupitel pro územní plánování
a místopředseda výboru pro územní
plánování, rozvoj a dopravu
Magistrát města Jablonec nad Nisou*

ENGLISH ABSTRACT

Patchwork of Spatial Planning and Landscape Tools from the Perspective of Local Government, by Petr Klápště

Landscape studies represent nowadays in fact the only tool to be used by spatial planning to protect, maintain and create landscapes in a detail that truly corresponds to the links and scale of most of the topics addressed, from landscape character to permeability, water regime and biodiversity. The spatial plan on the one hand addresses too small a piece of the territory, which most of the links go beyond, and the spatial development principles are on the other hand, too distant in scale. The landscape operates at a regional scale, i.e. the administrative district of the municipality with extended powers while local government and its budgets do not. When a local politician emerges with the ambition to “do it right”, he finds out that he has to look for a way of combining several tools and arranging them in a rather atypical way. This reflection describes how this path is being approached in Jablonec nad Nisou, where the author has been in charge of spatial planning as a non-exempt member of the city council since 2022.

VÝZNAM ZEMĚDĚLSKÝCH PLOCH V ÚZEMNÍM PLÁNU

Vladimír Mackovič

Plochy s rozdílným způsobem využití (dále i plochy) se v územním plánu používají k promítnutí návrhu územního plánu do řešeného území. Článek předkládá k odborné diskusi autorův přístup ke způsobu vymezení zemědělských ploch v návrhu koncepce uspořádání krajiny. Níže uvedený přístup sleduje žádoucí způsob promítnutí fenoménu zemědělské půdy do řešeného územního plánu, a tím způsobem stanoví v řešeném území rámcové podmínky pro změny a užívání zemědělské půdy.

V první části je čtenář seznámen s obecnými pokyny pro vymezení ploch s rozdílným způsobem využití. Následně jsou tyto pokyny vztaženy na vymezení ploch zemědělských. Třetí část charakterizuje a odůvodňuje přístup k zapracování polyfunkční zemědělské půdy do koncepce uspořádání krajiny. Cíl charakterizovaného přístupu spočívá ve (1) smysluplném rozlišení zvýšených produkčních a mimoprodukčních hodnot zemědělské půdy v řešeném území, (2) respektování specifických podmínek v území a rozdílných nároků na prostředí, (3) signalizaci potřeb adaptačních opatření a (4) vyznačení prostorů, které vyžadují podrobnější řešení ohrožené nebo narušené zemědělské krajiny.

Úvod

S ohledem na vysoký podíl zemědělské půdy z výměry státu lze konstatovat, že způsoby užívání zemědělské půdy zásadně ovlivňují krajinářské charakteristiky přibližně poloviny území ČR. Státní správa, které na základě složkových zákonů (např. lesní zákon, vodní zákon, zákon o ochraně přírody a krajiny, horní zákon, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu apod.) přísluší ochrana veřejných zájmů v krajině, může ovlivňovat přístup zemědělců k půdě jen nepřímou. Jedná se například o daňovou nebo dotační politiku. Jedním z dalších nástrojů, které má veřejná správa k dispozici pro ochranu veřejného zájmu, je institut územního plánování. Prostřednictvím ploch s rozdílným způsobem využití lze v území nastavit pravidla pro jeho užívání a změny stávajícího stavu. Možnost využití tohoto nástroje však výrazně závisí na tom, jakým způsobem jsou tyto plochy vymezeny a jaké regulativy jsou k nim vztaženy.

Pokyny stanovené pro vymezení ploch s rozdílným způsobem využití

Rámec pro vymezení ploch s rozdílným způsobem využití stanovuje vyhláška č. 501/2006 Sb.¹ Představuje rá-

mec pro odpovědi na otázky, proč a jak se mají vyznačovat plochy s rozdílným způsobem využití.

Účely ovlivňující způsob vymezení ploch s rozdílným způsobem využití

Citovaná vyhláška uvádí následující účely, pro které se vyznačují plochy s rozdílným způsobem využití:

- K naplňování **cílů a úkolů** územního plánování – relevantní cíle je tedy nutné promítnout do řešeného území pomocí ploch s rozdílným způsobem využití. Nestačí jen jejich komentář v textu.
- **Ke stanovení** územních podmínek pro (1) vzájemně se doplňující, podmiňující nebo nekolidující **činnost**, (2) další **členění** ploch na pozemky a (3) stanovení **ochrany veřejných zájmů** v těchto plochách.

Principy pro vymezení ploch s rozdílným způsobem využití

Plochy se vyznačují **podle** stávajícího nebo **požadovaného** způsobu **využití** s **ohledem** na:

- specifické **podmínky** v území,
- **charakter** území,
- potřebu omezit v území **střety** vzájemně **neslučitelných** činností,
- s ohledem na **rozdílné nároky** na prostředí,

- požadavky na **uspořádání a využívání** území,
- požadavek **chránit** stávající cesty umožňující bezpečný průchod krajinou,
- potřebu, je-li to nezbytné, vytvářet nové cesty,
- zpravidla o rozloze větší než 2 000 m².

Vymezení jednotlivých ploch s rozdílným způsobem využití má tedy vycházet a zohledňovat výše uvedené principy a kritéria, která jsou relevantní pro řešené území.

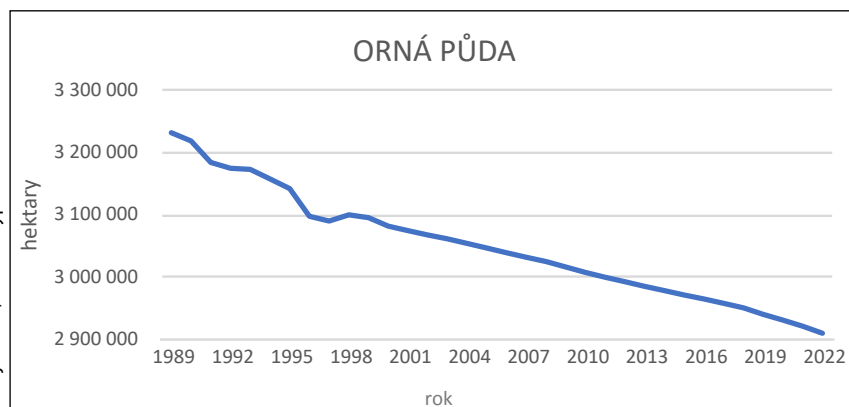
Rámec pro vymezení ploch zemědělských

Z hlediska vymezení zemědělských ploch jsou důležité dvě záležitosti. Pokyny stanovené vyhláškou pro vymezení ploch s rozdílným způsobem využití a úzká vazba na koncepci uspořádání krajiny.

Naplňování cílů a úkolů územního plánování

Zemědělství se výrazně dotýká vytváření podmínek pro **udržitelný rozvoj území**. Zemědělská půda je nezbytná k produkci potravinových komodit. To představuje jednu ze zásadních podmínek udržitelného rozvoje. Rychlost trendu trvalého úbytku orné půdy se nedaří

¹ Vyhláška o obecných požadavcích na využívání území č. 501/2006 Sb.; zrušena k 1. 1. 2024, nicméně ji lze aplikovat až do vydání nového prováděcího předpisu, nejpozději však do 1. 7. 2027 (v souladu s § 332a stavebního zákona č. 283/2021 Sb.).

Trend vývoje rozlohy orné půdy ČR v letech 1989–2022

významněji zpomalit (viz graf). Vymezením zemědělských ploch lze naznačit, které prostory v řešeném území je žádoucí dlouhodobě stabilizovat zejména pro zemědělskou prvovýrobu a vytvořit udržitelnou možnost produkce zemědělských komodit i budoucími generacemi. Polyfunkční charakter zemědělského půdního fondu ovlivňuje další faktory udržitelného rozvoje území. Zásadní je zejména jeho vliv na vodní režim území a na malý koloběh vody (vodní zdroje, povrchový odtok, výpar apod.).

Rozdílné nároky na prostředí

Krajina plní, nebo by plnit měla, řadu funkcí ve veřejném zájmu. Jednotlivé funkce mají rozdílné nároky na prostředí a na jeho způsob využití. Tato skutečnost se týká i zemědělského půdního fondu, který plní řadu mimoprodukčních funkcí. Z hlediska zemědělské půdy lze při vymezování ploch s rozdílným způsobem využití rozlišit dvě varianty.

- V prostorech, kde **le** jednoznačně rozlišit plochy dle **požadovaných** způsobů využití území, vymezit odpovídající typy ploch (např. plochy přírodní, plochy zemědělské, plochy vodní a vodohospodářské, plochy lesní, plochy krajinné zeleně).

Plocha **zemědělská** by měla mít stanoveny regulativy tak, aby byla zajištěna i ochrana územních podmínek pro mimoprodukční funkce zastoupené na dané ploše.

- V prostorech, kde **nelze** v měřítku územního plánu odůvodněně vymezit adekvátní typy ploch (například by měly menší plošný rozsah než vyhláskových 2 000 m²), je vhodné v návrhu koncepce uspořádání krajiny vymezit plochu **smíšenou nezastavěného území**. U tohoto typu plochy se nestanovuje **jedno hlavní** využití. Smíšená plocha nezastavěného území má především **umožnit nekonfliktní koexistenci** těch dílčích funkcí, které je žádoucí stabilizovat v daném prostoru. Jako názorný příklad lze uvést prostor údolní nivy. Ten má zvýšený význam jak vodohospodářský, tak ekologický. A často mají nadprůměrně příznivé půdní poměry pro zemědělskou prvovýrobu.

Rozdílné nároky na přírodní prostředí je potřeba zohledňovat při vymezování zemědělských ploch jak z hlediska produkčních, tak mimoprodukčních funkcí půdy. Různorodost zemědělské půdy se odvíjí od podmínek podloží, terénních, vodohospodářských, klimatických apod.

Další faktory, které ovlivňují způsob vymezování zemědělských ploch, vyplývají ze skutečnosti, že jsou v území prostory, kde je žádoucí mírnit negativní vlivy ze zemědělského hospodaření, tj. je potřeba omezit střety jak vzájemně neslučitelných činností, tak s ohledem na jejich **rozdílné nároky** na prostředí. Jedná se o prostory, kde jde například o:

- potřebu řešit protierozní ochranu,

- zvýšené riziko znečištění podzemních vod,
- možnost zvýšit retenci povrchových vod,
- potřebu zohlednit prostorové atributy preventivní ochrany krajinného rázu,
- možnost dát odvodnění novou funkci,
- přímou návaznost obytných ploch a orné půdy velkovýrobně obhospodařované,
- přírodní prostředí vhodné pro pěstování chmele či vinné révy,
- potřebu ochránit krajinný ráz, segmenty historické nebo komponované krajiny.

V různorodé krajině ČR existuje jistě řada dalších prostorů, které mají specifické požadavky na způsoby zemědělského obhospodařování.

Zohlednění charakteru území

V citované vyhlášce č. 501/2006 Sb. v § 3 odst. (3) se požaduje zohlednění charakteru území. Zemědělské plochy jsou vymezovány v nezastavěném území. Z definice pojmu „charakter území“, kterou uvádí stavební zákon č. 283/2021 Sb. v § 41², nelze větší část pro zemědělské plochy aplikovat. Definice je zaměřená zejména na zástavbu a veřejná prostranství. V tomto příspěvku je pojem „charakter volné krajiny“ přiblížen definicí Jiřího Kupky, který uvádí:

„Charakter krajiny se odvíjí od souboru znaků a jevů, jimiž krajina působí na člověka a jimiž se vyznačuje. Charakter krajiny vyjadřuje její určité vlastnosti, které ji odlišují od jiných, nebo které jsou naopak pro různé krajiny společné.“³

Charakter krajiny dle výše uvedené definice se odvíjí od souboru znaků a jevů, jimiž krajina působí na člověka. Zohlednění charakteru krajiny, jako jednoho kritérium pro vymezování ploch v nezastavěném území, tedy souvisí s pocity lidí, které v nich krajina vyvolává, tzn. se třetím, sociálním pilířem udržitelného rozvoje. Na úrovni územního plánu se jedná zejména o preventivní dlouhodo-

² Stavební zákon č. 283/2021 Sb., Charakter území (§ 41). Charakter území se určuje zejména podle funkčního využití, struktury a typu zástavby, uspořádání veřejných prostranství, dalších prvků prostorového uspořádání a urbanistických, architektonických, estetických, kulturních a přírodních hodnot území, včetně jejich vzájemných vztahů a vazeb, a to především vymezením v územním plánu.

³ KUPKA, J. 2017. Udržitelný rozvoj krajiny a její kulturní identita. In: *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí*, č. 2017/02, str. 61–71. ISSN 1805-3246. Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.eu/sites/regionalnirozvoj.eu/files/casopis_2017_2.pdf.

bou ochranu specifikovaného souboru hodnotných znaků a jevů v řešené krajině. Jako jejich zdroj lze například využít územně analytické podklady (ÚAP). Problém je v tom, že se v ÚAP obvykle nacházejí převážně „hodnoty tvrdé“ vyplývající z dat limitů využití území. Výrazně ale chybí „měkké hodnoty“ krajinné, urbanistické, civilizační apod., které lze evidovat jako jevy 11, 13a (viz příloha č. 1 k vyhlášce č. 500/2006 Sb.⁴ v tabulce A).

Rámec pro stanovování regulativů

Vyhláška č. 500/2006 Sb. uvádí strukturu podmínek stanovených pro využití ploch s rozdílným způsobem využití. Jedná se o tyto skupiny podmínek:

- **Tzv. hlavní využití**, tj. stanovení převažujícího využití dané plochy. Hlavní využití zemědělské plochy představuje zemědělská prvovýroba s primární vazbou na zemědělsky obhospodařovanou půdu a na její přírodní podmínky (sluneční záření, teplotní režim, vodní režim, oslunění apod.).
- **Přípustné využití**. Na zemědělské ploše jsou přípustná opatření pro ochranu a rozvoj mimoprodukčních funkcí zemědělské půdy. Jako příklady lze uvést krajinná opatření potřebná pro obecnou ochranu přírody a krajiny, jako jsou skladebné části místního územního systému ekologické stability (ÚSES), renaturace drobných vodotečí, opatření půdoochranná, ekologická či zlepšující vodní režim řešeného území apod.
- **Podmíněně přípustné využití**. Je nutno vždy uvést a odůvodnit podmínku přípustnosti. V současné době se objevují kombinované formy využití zemědělských pozemků, jako je například agrolesnictví či agrolvoltaika. S akutní potřebou adaptace zemědělské krajiny na probíhající klimatické změny lze očekávat plošně a investičně rozsáhlá opatření. Jsou otázky k odborné diskusi, zda rezervovat hlavní využití zemědělské plochy jen pro klasickou formu zemědělského hospodaření či připustit v této kategorii jako hlavní i kombinované využití zemědělské půdy (agrolvoltaika, agrolesnictví) nebo další formy zemědělského hospodaření, jako je regenerativní zemědělství,

ekologické zemědělství, precizní zemědělství, které se mohou projevit výraznějším vlivem na charakter krajiny a na její ráz.

- **Nepřípustné využití**. Nepřípustné jsou činnosti výrazně omezující nebo znemožňující obhospodařování dané zemědělské plochy či znehodnocující kvalitu nebo kvantitu pěstovaných rostlin.
- **Cíle a zdroje regulativů**. Regulativy a podmínky vztahované k jednotlivým plochám mají stanovit pravidla pro užívání dané plochy, potažmo v jejich souhrnu pro uspořádání krajiny navržené v územním plánu. Cíl těchto pravidel spočívá ve vytvoření územních podmínek pro dlouhodobou koexistenci aktivit a funkcí, které má řešená krajina plnit ve veřejném zájmu, a přitom nadbytečně nezasahovat do vlastnických práv. Nevhodné jsou podmínky, jejichž ověření nepřísluší stavebnímu úřadu (např. způsob orby, osevní postupy, intenzita hnojení apod.). Vymezení plochy a stanovení podmínek vztahovaných k dané ploše by mělo akceptovat relevantní ustanovení složkových zákonů, která se týkají možností územního rozvoje a dané kompetence jednotlivých dotčených orgánů. I ze stavebního zákona lze odvodit podmínky pro regulaci zemědělské plochy. Jedná se o:
 - **Rozhodnutí o umístění stavby**. Na plochách zemědělských by měla být výstavba silně omezena. Lze připustit stavby nezbytné pro zajištění zemědělské prvovýroby v daném prostoru, případně v řešeném území. U záměru stavět je potřeba také zvážit preventivní ochranu krajinného rázu stanovením podmínek (např. pro výškovou regulaci).
 - **Rozhodnutí o změně využití území**. Ze spektra možných změn využití území lze pro regulativy aplikovat zejména:
 - **Terénní úpravy**, tj. změny terénu, jimiž se podstatně mění vzhled prostředí nebo odtokové poměry (např. násypy či závážky). Je potřeba zvážovat, kde je například nezbytné vyloučit závážení údolnic, rušení mezí, nevhodně měnit retenční podmínky či odtokové poměry apod.
 - **Změny druhu pozemku nebo způ-**

sobu využití pozemků, zejména se jedná o zřizování, rušení a úpravy vinic, chmelnic, lesů, parků, zahrad a sadů. V tomto případě bude potřeba také zvážit, jak se bude přistupovat k agrolesnictví, agrolvoltaice atd.

– **Úpravy pozemků**, které mají vliv na schopnost vsakování vody. Význam a důležitost tohoto ustanovení se zvyšuje v souvislosti s probíhajícími klimatickými změnami a s narůstajícím deficitem podzemních vod.

- **Rozhodnutí o dělení, nebo scelování pozemků**. V případě vymezování zemědělských ploch a ploch smíšených nezastavěného území je potřeba zvážit, kde je potřeba omezit či vyloučit slučování zemědělských pozemků s cílem zvýšit plošný rozsah bloku orné půdy. Takzvané formy „průmyslového“ obhospodařování zemědělské půdy vycházejí z předpokladu, že v krajině budou zemědělské pozemky přizpůsobovány technickým a ekonomickým parametrům zemědělské techniky. S tím souvisí požadavky na nivelizaci území (zasypávání údolnic, odstraňování mezí) a nároky na zvyšování velikosti pozemku či úpravu jeho tvaru. To může stále vyvolávat požadavky na slučování pozemků. V krajině však již většinou není žádoucí zvětšovat plošný rozsah bloků orné půdy.

Spektrum složkových zákonů specifikuje veřejný zájem na ochraně jednotlivých složek krajiny a na tvorbě prostředí. Pokud je využita možnost vymezovat podtypy ploch, lze lépe vyjádřit genius loci řešeného území.

Zemědělské plochy jako součást koncepce uspořádání krajiny

Východiska

Vazby zemědělského půdního fondu na udržitelný rozvoj území

Udržitelný rozvoj území patří mezi základní cíle územního plánování, které je nutno přiměřeným způsobem promítat

⁴ Vyhláška o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti č. 500/2006 Sb., verze 4; zrušena k 1. 1. 2024. Vyhlášku lze stále aplikovat, a to až do vydání nového prováděcího předpisu, nejpozději však do 1. 7. 2027 (v souladu s § 332a stavebního zákona č. 283/2021 Sb.).

do všech výstupů územního plánování. Zemědělský půdní fond (dále i ZPF) má vazby na všechny tři pilíře udržitelného rozvoje. Je významnou složkou přírodního pilíře (například jako biotop pro široké spektrum organismů či prostředí důležité pro doplňování podzemních vod). Hospodářské využití půdy je součástí ekonomického pilíře. Zemědělská krajina má i důležité vazby na sociální pilíř. Způsob využívání zemědělské půdy tak představuje významný faktor ovlivňující udržitelnost rozvoje území.

Zemědělský půdní fond jako součást řešení územního plánu

Řešení územního plánu se zabývá zemědělskou půdou v návrhu dvou koncepcí. Urbanistická koncepce navrhuje, kde a v jakém rozsahu získá zemědělská půda atribut zastavitelné plochy. Druhou koncepcí je návrh uspořádání krajiny. V této koncepci lze, či je nutné, uplatnit celou řadu informací o zemědělské půdě v řešeném území a o vazbách ZPF na další složky území. Zemědělská půda svým rozsahem a polyfunkčním charakterem patří mezi nosné faktory koncepce pro uspořádání krajiny.

Specifika při vymezení zemědělských ploch

Potřeba stanovit cíle pro návrh koncepce uspořádání krajiny v řešeném území

V zadání územního plánu nebývá dostatečně stanoven strategický cíl návrhu koncepce uspořádání krajiny pro úroveň řešené obce. Obvykle bývá požadováno promítnutí cílových kvalit krajiny z úrovně kraje. Z měřítka 1 : 100 000 se však do měřítka 1 : 5 000 příliš informací nepromítne. Přitom pokyny pro implementaci Evropské úmluvy⁵ o krajině uvádějí, že „cílové charakteristiky krajiny by měly být definovány pro jednotlivé úrovně (celostátní, regionální, místní atd.)“. Přínosem mohou být územní studie krajiny zpracované na úrovni správního obvodu obcí s rozšířenou působností (dále i ÚSK

SO ORP). Vazby v krajině přesahují správní hranice jedné obce a ÚSK SO ORP se jimi může zabývat. Uspořádání krajiny v územním plánu má směřovat k její udržitelnosti na místní úrovni. To znamená, že jednak musí přispět k vyřešení problémů krajiny na úrovních SO ORP a kraje a jednak se má zabývat problémy krajiny, které nejsou zřejmé na úrovni regionální ani na úrovni SO ORP. Pro místní obyvatele však mohou mít zásadní význam.

Faktory určující vymezení zemědělské plochy

Agregaci zemědělské půdy do zemědělských ploch ovlivňuje řada faktorů, které mohou být protichůdné. Následuje několik příkladů takových faktorů.

- **Produkční hledisko.** Plocha by měla mít relativně **vyrovnané přírodní podmínky** pro rostlinnou výrobu (půdní poměry, terénní poměry, vodohospodářské poměry, oslunění apod.). Z hlediska hospodářské funkce patří mezi důležité faktory velikost a tvar obhospodařované plochy.
- **Hledisko mimoprodukčních funkcí ZPF.** Regulativy by měly vytvořit územní podmínky pro **nekonfliktní koexistenci** produkčních a mimoprodukčních funkcí ZPF na dané ploše. Jedná se například o „malý koloběh“ vody (retence do podzemních vod, povrchový splach, výpar, albedo apod.).
- **Hledisko přírodního prostředí.** Z doplňujících průzkumů, územně analytických podkladů, ÚSK SO ORP, obořových materiálů apod. lze čerpat informace o potřebě řešit problémy v přírodním prostředí, které souvisejí s užíváním zemědělské půdy (např. kde je potřeba řešit protierozní ochranu, kde je zvýšené riziko znečištění podzemních vod, kde je možnost zvýšit retenci povrchových vod apod.). Územní plán sice nemůže zjištěné problémy přímo vyřešit, ale může stanovit podmínky pro využití ploch.
- **Hledisko „ekotonových prostorů“.** Při členění zemědělské půdy na zemědělské plochy je potřeba také zohlednit

prostory, ve kterých nejsou žádoucí negativní vlivy z velkovýrobních intenzivních forem zemědělského hospodaření. Jedná se o tzv. „ekotonové prostory“ (např. rozhraní bydlení x orná půda; voda x orná půda, ochranná pásma).

- **Hledisko krajinného rázu.** V zachovaných částech historických úprav krajiny, v segmentech komponované krajiny a v částech území, kde vyhodnocení preventivní ochrany krajinného rázu specifikovalo zvýšené hodnoty, je nutné reagovat při vymezení zemědělských ploch.
- **Zelená infrastruktura.** Samostatnou skupinu faktorů, které mají vazbu na zemědělskou půdu představuje „zelená infrastruktura“ (ZI). V roce 2023 byla vydána certifikovaná metodika⁷. Aplikace ZI při vymezení zemědělských ploch představuje novinku, která by si zasloužila samostatný článek.

Ohraničení zemědělských ploch

Pro ohraničení zemědělských ploch využívat dle možnosti stávající linie v terénu (přírodní, technické). V odůvodněných případech zvýraznit hranici návrhem krajinné zeleně.

Regulativy

Územní plán se zabývá územím ve dvou časových horizontech. V dlouhodobém horizontu promítá do území koncepcí (např. urbanistickou či koncepcí uspořádání krajiny). Zároveň stanovuje podmínky pro realizaci aktuálních záměrů na změny v území. Regulativy tedy musí vystihnout podstatu obou časových horizontů. Z hlediska koncepcí by se mělo jednat o „pomyslná pravidla“ pro užívání území, která by měla směřovat k udržitelnému rozvoji území na dané úrovni. K tomu však musí přispívat i podmínky pro rozhodování o aktuálních záměrech. Prováděné změny musí být v souladu s navrženou koncepcí.

⁵ Doporučení CM/Rec (2008)3 Výboru ministrů členskými zeměmi o pokynech pro implementaci Evropské úmluvy o krajině; kapitola II.2.2. Definice cílových charakteristik krajiny. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16802f80c8>.

⁶ Ekoton je rozhraní jednotlivých krajinných složek (viz <http://www.envic.cz/faq/co-je-to-ekoton.htm>).

⁷ MMR. 2023. *Vymezování zelené infrastruktury v územním plánu*. Certifikovaná metodika. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/publikace-a-odborne-texty/vymezovani-zelene-infrastruktury-v-uzemnim-planu>.

Závěr

Článek prezentuje autorův přístup k vymezení zemědělských ploch v návrhu koncepce uspořádání krajiny. Na úrovni obce lze vymezením zemědělských ploch naznačit žádoucí přístup k diferenciaci zemědělského půdního fondu v řešeném území. Smysluplné rozčlenění zemědělské půdy, by mělo v zemědělských krajinách představovat těžiště návrhu koncepce uspořádání krajiny. Dá se namítnout, že bonitované půdně ekologické jednotky (též BPEJ) již poskytují o zemědělské půdě dostatečné množství informací. Tyto údaje sice lze účelně využívat pro posuzování konkrétní lokality či zóny, pro uspořádání krajiny je však nezbytné agregovat spektrum relevantních informací a také zohlednit odpovídajícím způsobem faktor zemědělského hospodaření. K tomu lze využít právě vymezení zemědělských ploch. Uvedený přístup umožňuje vyznačit prostory:

- s nadprůměrnými přírodními podmínkami pro rostlinnou výrobu,
- ve kterých má zemědělská půda zvýšený význam pro mimoprodukční funkce,

- s potřebou nápravných opatření (např. protierozní, protipovodňová, adaptační opatření),
- se specifickými podmínkami pro zemědělskou prvovýrobu,
- ve kterých je zvýšené riziko střetu zemědělského hospodaření s další funkcí či hodnotou v daném prostoru.

V současné době se v územních plánech většinou používá pro celé řešené území jeden „univerzální“ typ zemědělské plochy. To však neumožňuje navrhnout koncepci polyfunkční krajiny. Zvláště když dotčené orgány ztotožňují plochu s rozdílným způsobem využití (plochy zemědělské, plochy lesní) s evidovaným druhem pozemku v katastru nemovitostí (ZPF, les). Je proto důležité, která kritéria či které faktory je potřeba zohledňovat při vymezení jednotlivých ploch s rozdílným způsobem využití. Nedílnou součástí plochy jsou stanovené regulativy, podmínky či pravidla pro využití a změny dané zemědělské plochy.

Pro odůvodnitelný návrh racionální koncepce uspořádání krajiny je potřeba mít

dostatek informací a údajů o všech složkách krajiny. Teprve na jejich podkladě lze navrhnout její udržitelné uspořádání. Prostřednictvím použitého spektra ploch, způsobem jejich vymezení a stanovením regulativů lze promítnout do řešeného území jak návrhy rozvoje koncepcí, tak podmínky pro realizaci záměrů změn v území.

Řešení krajiny musí dostatečně zohlednit „obě strany jedné mince“. Krajina totiž plní řadu funkcí, které jsou ve veřejném zájmu. To je jedna strana mince. Tou druhou stranou jsou práva vlastníků pozemků, ze kterých se krajina skládá. Územní plánování patří k základním nástrojům, které mají v kompetenci řešit vazby veřejného zájmu a vlastnických práv v území. Tuto skutečnost je nutné mít na zřeteli jak při vymezení ploch s rozdílným způsobem využití, tak při navrhování změn v krajině.

*Ing. Vladimír Mackovič
pracovní skupina Krajina
Asociace pro urbanismus
a územní plánování ČR*

ENGLISH ABSTRACT

The Importance of Agricultural Areas in the Spatial Plan, by Vladimír Mackovič

Areas with different types of use (hereafter referred to as areas) are used in the spatial plan to project the spatial plan draft into the addressed area. The article presents the author's approach to the method of delimitation of agricultural areas in the landscape layout concept draft for expert discussion. The approach described below aims at a desirable way of projecting the phenomenon of agricultural land into the spatial plan layout and thus establishing framework conditions for changes and use of agricultural land in the addressed area.

The first part makes the reader familiar with the general guidelines for delimiting areas with different types of use. These guidelines are subsequently applied to the delimitation of agricultural areas. The third part characterises and justifies the approach to incorporating multifunctional agricultural land into the landscape layout concept. The goal of the characterized approach is to (1) meaningfully differentiate between the enhanced productive and non-productive values of agricultural land in the addressed area, (2) respect the specific conditions in the area and the different demands on the environment, (3) signal the need for adaptation measures, and (4) indicate areas that require more detailed management of threatened or deteriorated agricultural landscapes.

ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY SO ORP ROUDNICE NAD LABEM

Kamila Kloubská, Jana Kubrichtová

Územní studie správního obvodu naší obce s rozšířenou působností (SO ORP) začala vznikat v roce 2016 sepsáním zadávací dokumentace a podáním žádosti o dotaci. Studie řešila v té době největší problémy podřipské krajiny, kterými byly zejména velké bloky zemědělské půdy, a s tím spojená eroze a (ne)prostupnost krajiny, narušení vodního režimu a stávající nebo budoucí těžba štěrkopísků. Dnes bychom ke studii přistupovali jinak. V roce 2016 jsme netušili, že budeme vydávat závazná stanoviska úřadu územního plánování a nepředpokládali jsme energetickou krizi a s ní související tlak na výrobu energie z obnovitelných zdrojů, z pohledu krajiny a správního obvodu naší ORP zejména z fotovoltaické a větrné elektrárny.

Úvod

Impulzem pro rozhodnutí zpracovat územní studii krajiny (ÚSK) pro správní území naší ORP byla jedna z konferencí Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR, kde byl prezentován příspěvek s pilotním projektem ÚSK. Vzhledem k intenzivně využívané zemědělské krajině, s minimálním zalesněním a podílem krajinnotvorných prvků a také absence stavových prvků územního systému ekologické stability, se ÚSK jevila jako vhodná volba pro správní obvod naší ORP.

Cílem pořízení ÚSK bylo vytvořit odborný komplexní dokument umožňující koncepční přístup k řešení krajiny. Dále posílení koordinační úlohy územního plánování v nezastavěném území a vytvoření základního podkladu pro plánovací a rozhodovací činnost v krajině bez ohledu na to, který orgán je k rozhodování příslušný.

Rozhodující byla spolupráce s orgánem ochrany přírody a krajiny a také zahrnutí preventivního hodnocení krajinného rázu do ÚSK, což jsme ocenili až později, tedy v době, kdy bylo, a dosud stále je, povinností úřadu územního plánování vydávat závazná stanoviska k jednotlivým záměrům.

Výběr projektanta, zadání územní studie

Rozhodnutí požádat o dotaci předcházela diskuse s Odborem životního prostředí našeho úřadu. Výsledkem byl výběr okruhů k řešení, pro naši oblast se ukázalo jako nezbytné řešit **zemědělství** –

a s tím související prostupnost krajiny, **těžbu nerostů** – a to včetně zátěže ze stávající těžby, předpokládané zátěže z budoucí těžby štěrkopísků a zejména následná rekultivace, a s ohledem na přicházející klimatickou změnu **narušení vodního režimu** – ohrožení povodněmi, záplavami a suchem. Kladli jsme důraz také na prostupnost krajiny a po dohodě s kolegy i na krajinný ráz a návaznost územních systémů ekologické stability.

Problémem v části zadání nebyla samotná zadávací dokumentace, ale výběr zhotovitele, který byl učiněn na základě dvou kritérií:

- **termín a nabídková cena** – váha 60 %
- **návrh řešení** – váha 40 % (Podmínkou bylo zpracovat návrh řešení územní studie na maximálně devět normostran. Podmínka maximálního počtu normostran se ukázala být pro některé nabídky neuchopitelná a odevzdali návrh řešení na výrazně větším počtu normostran, což je handicapovalo při samotném hodnocení. Hodnotící komise pracovala pouze s prvními devíti normostranami.)

Důležitou podmínkou byla profesní a kvalifikační kritéria, tedy složení týmu a doklad o zpracovaných zakázkách od veřejného zadavatele.

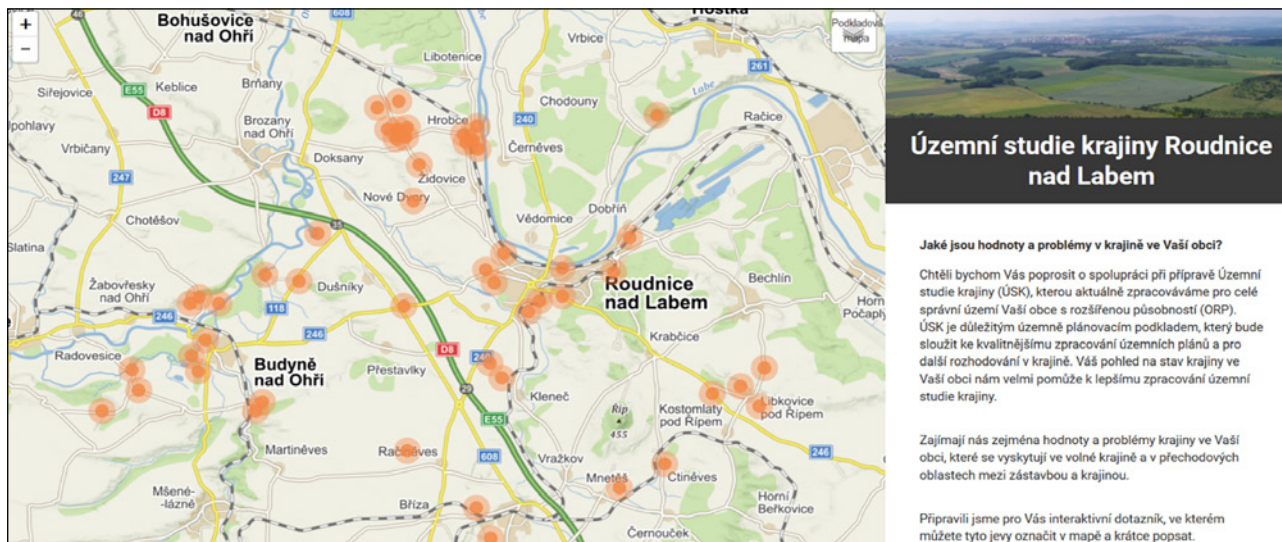
Návrh územní studie

Po výběru zhotovitele zpracovala vítězná firma nejprve „Doplňující průzkumy a rozbor“. Projektanti připravili interaktivní pocitovou mapu, díky které jsme zjišťovali zájmy jednotlivých obcí. V rámci této etapy jsme jednali se starosty

obcí a dalšími organizacemi a spolky v území (myslivci, rybáři, včelaři, sdružení zabývající se ochranou přírody, případně starostové doporučili jednání s konkrétními osobami činnými v oblasti životního prostředí). Výstupem byly problémy a hodnoty zakreslené ve formátu Shapefile (SHP) s atributem popisujícím problém, výstupy byly doplněny při společném projednání a využity při zpracování návrhu.

Projednávání jsme od začátku nastavili jako konzultace se samosprávami (aktivně se účastnily dvě třetiny obcí našeho správního obvodu), probíhaly konzultace s vybranými dotčenými orgány a spolky, které jsou aktivně zapojeny do ochrany přírody anebo ke své spolkové činnosti krajinu jako takovou potřebují (myslivci, včelaři, rybáři a oslovili jsme i velké zemědělce působící v území). Od zemědělců jsme zaznamenali minimální odezvu a většinou, a to zejména z počátku, i negativní reakce. Proto pro nás bylo překvapivé, že nyní někteří s obcemi spolupracují a naplňují tak některé cíle z ÚSK. Přisuzujeme to zejména osvětě, částečně zřejmě i změně dotační politiky v oblasti zemědělství a někdy také řešením v rámci komplexních pozemkových úprav.

Územní studii krajiny jsme také v průběhu pořizování konzultovali s orgánem územního plánování Ústeckého kraje a kolegy z dalších pěti úřadů územního plánování našeho kraje. Tyto odborné konzultace zaštilil krajský úřad a přizýval na ně zástupce ministerstva zemědělství či životního prostředí. Důležitá byla zejména výměna informací, postupů a praktické ukázky toho, jak co nejlépe uchopit toto, v té době nové,

Pocitová mapa s vyznačenými problémy či hodnotami (Doplňující průzkumy a rozborů ÚSK SO ORP Roudnice n. Labem, Ekotoxa, s. r. o.)

téma. Přínosem bylo, že našich setkání se účastnili pořizovatelé i zpracovatelé, setkání se konala v jednotlivých obcích s rozšířenou působností a měla vždy určité téma nebo otázku. Naše územní studie byla v tuto dobu nejvíce rozpracovaná a tak doufáme, že mohla být pro kolegy z okolních ORP inspirací či poučením z našich chyb.

S projektanty jsme se na našich výrobních výborech dohodli, že pro určitou uchopitelnost či praktičnost budou vytvořeny tzv. karty obcí. Dnes poměrně známý termín byl v roce 2017 novinka, která se do určité míry inspirovala územně analytickými podklady (ÚAP). Toto ře-

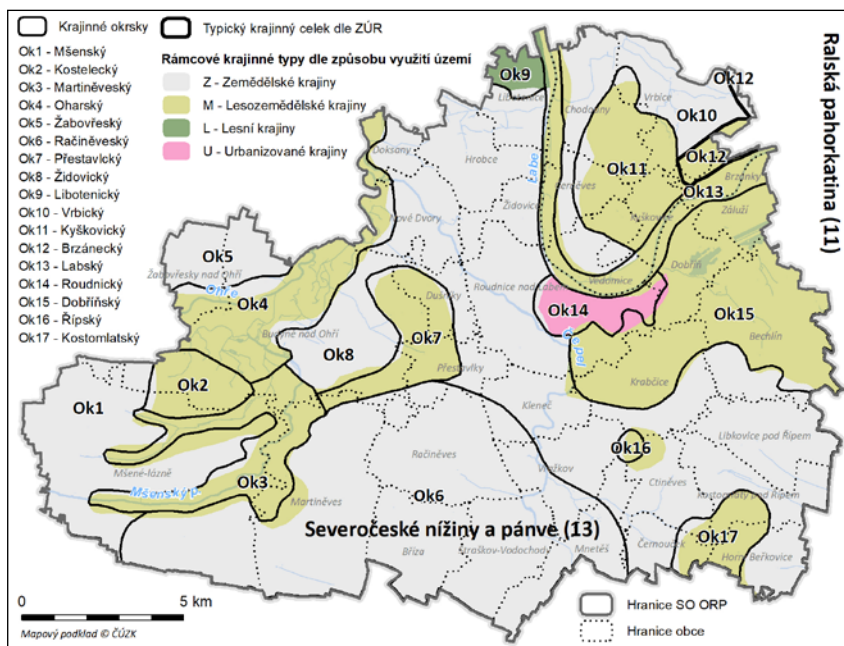
šení se ukázalo jako ideální a velmi praktické. Součástí karty obce jsou problémy v území a doporučená opatření (tato jsou vázaná na hlavní výkres prostřednictvím kódů). Obsahují pro každou obec popis vytipovaných problémů k řešení a zároveň návrhy opatření v krajině. Jednotlivé problémy jsou rozděleny do oblastí: urbanizace, sídla, krajina, dále vodní režim krajiny, retence vody v území, ohrožení povodněmi, ohrožení erozí, ochrana přírody a biodiverzity, územní systém ekologické stability, lesnictví, prostupnost krajiny, rekreace a turistický ruch, těžba nerostných surovin, sesuvná a poddolovaná území, brownfieldy v extravilánu, znečištění a kontaminace. Textová část

studie pak sestává z návrhu opatření pro celé území, z rámcových doporučení pro krajinné okrsky a závěrečného přehledu doporučených opatření včetně jejich odůvodnění. Grafická část studie má měřítko 1 : 10 000 (datové vrstvy v SHP, doporučení k doplnění ÚAP), součástí jsou i textové přílohy [Vazba sídla a krajiny, Ochrana krajinného rázu, Ochrana přírody – ukázky ekologicky stabilnějších ploch (ESP) a Příloha k erozní části – katalogy opatření].

Naše územní studie (tedy vize krajiny i následné členění na krajinné okrsky) respektovala vymezení typů krajin v Zásadách územního rozvoje Ústeckého kraje, které byly vymezeny v souladu s typologickým členěním krajin ČR autorů Jiřího Löwa a Jaroslava Nováka. Některé části byly pouze zpřesněny s ohledem na měřítko a konkrétní znalost v území.

Vymezeny byly celkem čtyři typy krajin: lesní, lesozemědělská, zemědělská a urbanizovaná. Vymezeno bylo celkem 17 okrsků. Krajinné okrsky jsou tedy sklaďebnými jednotkami nižší úrovně typů krajin. Vymezení bylo následující: **krajina lesní** – Libotenický okrsek; **krajina lesozemědělská** – okrsek Kostelecký, Martiněveský, Oharský, Přestavlký, Kyškovický, Brzánecký, Labský, Dobříňský, Řipský, Kostomlatský; **krajina zemědělská** – okrsek Mšenský, Žabovřeský, Račiněveský, Židovický, Vrbický; **krajina urbanizovaná** – Roudnický okrsek.

V rámci Návrhové části proběhla prezentace a projednání výstupů (opět se sta-

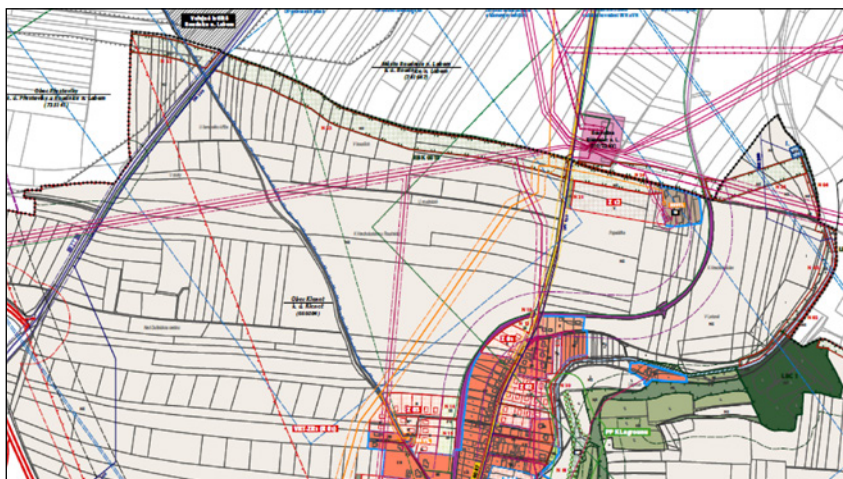
Vymezení krajinných okrsků (ÚSK SO ORP Roudnice n. Labem, Ekotoxa, s. r. o.)

rosty obcí a případně jejich zástupci či výběrem veřejnosti s aktivním zájmem o životní prostředí a dalšími organizacemi a spolky v území) a konzultace s dotčenými orgány. Schválení využití naší ÚSK se datuje ke konci roku 2018.

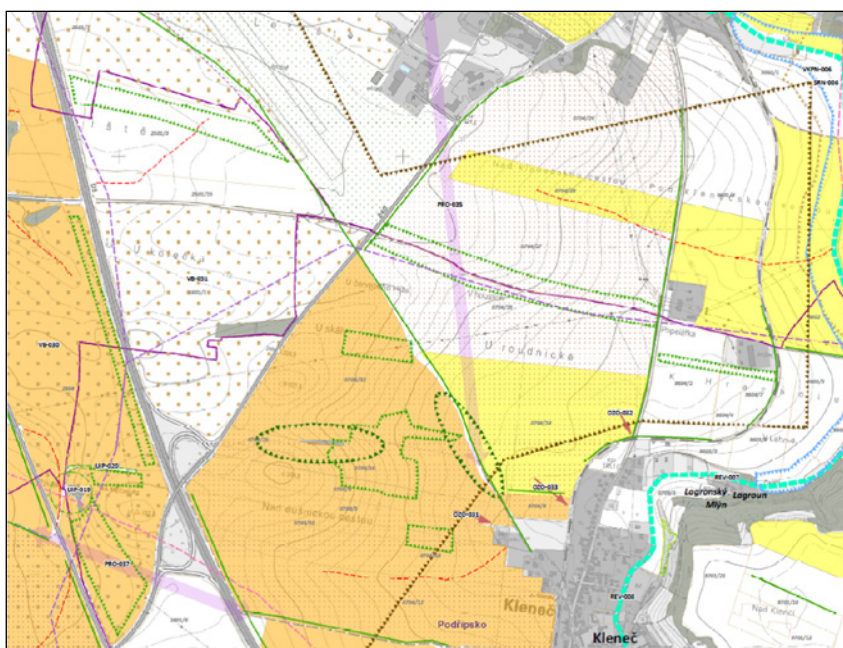
V době zpracování územní studie jsme ji požadovali využít zejména pro zpracování zpráv o uplatňování a následných změn územních plánů, kdy se po dohodě s obcemi rozhodlo o zapracování ÚSK do územních plánů. Po dohodě s dotčenými orgány se nám daří zapracovávat plochy pro krajinné prvky do územních plánů. Při zpracování zprávy o uplatňování vkládáme do kapitoly „Problémy k řešení v územním plánu vyplývající z územně analytických podkladů“ ještě podkapitolu problémů k řešení, které vycházejí z ÚSK. Tyto problémy vybereme na základě karty obce a jedná se o problémy, které je možné řešit nástroji územního plánování, většinou se jedná o navrzení systémů protierozní ochrany zemědělské půdy, které vymezujeme na základě dohody s orgánem ochrany zemědělského půdního fondu nebo o nevhodně navržené zastavitelné plochy (většinou jde o plochy, o kterých rozhodlo zastupitelstvo na základě změny územního plánu pro konkrétního navrhovatele). Následně požadavek na zapracování ÚSK vkládáme ještě do kapitoly „Pokyny pro zpracování návrhu změny“. Je naprosto nezbytné tento požadavek konzultovat s obcí a do dokumentace ho zapracovávat s jejím souhlasem. S našimi obcemi máme výbornou spolupráci, pro většinu z nich pořizujeme i změny územních plánů a máme mezi sebou naprostou důvěru. Obdobné je to s projektanty. Máme štěstí na osvětlené starosty a skvěle spolupracující projektanty, což je pro území vždy velkým přínosem.

Územní studii nemůžeme nikdy zpracovat celou, a proto s projektantem vždy konzultujeme, co je možné zapracovat a co již nikoliv, následně se snažíme tento návrh projednat s dotčenými orgány. Často narážíme na problémy zejména tam, kde se začínají zpracovávat pozemkové úpravy, řešení vždy konzultujeme s obcí a na základě vzájemné dohody vybereme nejlepší možné řešení.

Při zpracování ÚAP do nich zapracováváme i problémy z ÚSK. Územně ana-

Územní plán Kleneč s vymezeným biokoridorem (Ing. arch. Ladislav Bareš, PAFF – architekti, v. o. s.)

Územní studie krajiny SO ORP Roudnice n. Labem (Ekotoxa, s. r. o.) s vymezeným biokoridorem

lytické podklady jsme koncipovali obdobně jako ÚSK, tedy máme kartu obce a rozbor udržitelného rozvoje území (RURÚ) zpracováváme pro každou obec jednotlivě, součástí jsou problémy k řešení v územně plánovací dokumentaci.

V grafické části územní studie máme výkres jevů navržených na doplnění do ÚAP, kde jsou jevy, které nemají svého poskytovatele a jejichž získání vyžaduje nejen znalost území, ale také odborné znalosti. Jedná se např. o urbanistické a krajinné hodnoty, oblasti krajinného rázu, návrh nových ekologicky stabilnějších ploch, návrh na vymezení významných krajinných prvků, návrh protipovodňových opatření, návrh suchých retenčních nádrží, návrh proti-

erozních opatření, návrh ploch k zalesnění atd.

Závěr

Závěrem lze říci, že s ohledem na správné území naší ORP a změny, které přišly s republikovým záměrem výstavby vysokorychlostní železnice včetně terminálu pro osobní přepravu a údržbovou základnu na území obcí správního obvodu naší ORP, bychom se nyní daleko více soustředili na prostupnost v krajině, vodní režim a případně krajinnotvorné prvky, které budou eliminovat či kompenzovat tuto liniovou stavbu. Ostatně od některých našich obcí (a to nikoliv jen obcí, na jejichž katastrálním území je

Realizace biokoridoru, která proběhla díky dohodě mezi obcí, hospodařícím zemědělským subjektem a mysliveckým sdružením

navrhovaná liniová stavba) pociťujeme tlak územní studii přepracovat či doplnit. Do naší krajiny také v blízké budoucnosti zasáhne výrazně větší rozvoj výroby energie z obnovitelných zdrojů, a to zejména nová výstavba fotovoltaických elektráren. Tuto otázku si naše územní studie krajiny také nepokládala. Je tedy otázkou kolik fotovoltaických elektráren na území jedné obce může vzniknout, jak daleko má být od zastavěného území, jak bude zajištěna prostupnost v krajině, tedy jak velké bloky fotovoltaických panelů jsou ještě akceptovatelné. Je zřejmé, že stejně jak se mění okolnosti, bude nutné změnit i územní studii krajiny, aby reagovala na nové vlivy, které zásadně ovlivní krajinu na Podřipsku.

Použitá literatura:

AGROLESNICTVÍ. 2013. *O tom, jak se může stát zemědělec agrolesníkem, vypráví v exkluzivním rozhovoru Radim Kotrba pro www.Agropress.cz.* [online]. Dostupné z: <http://agrolesnictvi.cz/?p=706>. [cit. 2. 5. 2018].

ANDĚL, P. 2005. *Hodnocení fragmentace krajiny dopravou.* Praha: AOPK ČR, 99 s. ISBN 80-86064-92-1.

BALATKA, B. 2006. *Zeměpisný lexikon ČR.* Vyd. 2. Brno: AOPK ČR, 580 s. ISBN 80-860-6499-9.

ČÍLEK, V. et al. 2017. *Voda a krajina: kniha o životě s vodou a návratu k přirozené krajině.* Praha: Do-kořán, 200 s. ISBN 978-80-7363-837-5.

CULEK, M. (ed.). 1996. *Biogeografické členění České republiky.* Praha: Enigma, 347 s. ISBN 80-853-6880-3.

CZECHINVEST. 2008. *Národní strategie regenerace brownfieldů.* [online]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/nsrbf>.

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ. [online]. Dostupné z: <http://www.cuzk.cz/>.

FRAMEADAPT. 2014. *Rámce a možnosti lesnických adaptačních opatření a strategií souvise-*

jících se změnami klimatu. [online]. Dostupné z: <http://www.frameadapt.cz/frameadapt/>.

GREMLICA, T. et al. 2011. *Rekultivace a management nepřírodních biotopů v České republice. Závěrečná zpráva za celé období řešení projektu 2007–2011.* [online]. Dostupné z: <http://www.ekopolitika.cz/cs/publikace/publikace-uep/vav-sp-2d1-141-07-rekultivace-a-management-neprirodnich-biotopu-v-ceske-republice-view.html>.

HYDROEKOLOGICKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM VÚV TGM [online]. Dostupné z: <http://heis.vuv.cz/>.

CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M., GRULICH, V., LUSTYK, P. (eds.). 2010. *Katalog biotopů České republiky.* Vyd. 2. Praha: AOPK ČR, 445 s. ISBN 978-80-87457-03-0.

INTERSUCHO. [online]. Dostupné z: <http://www.intersucho.cz/>.

KUČA, K. 2014. Oblasti dochovaných strukturálně výrazných plujin v České republice. In: *Zprávy památkové péče*, 74(1), s. 34–49.

KURFÜRST, P. 2002. *Řízení poptávky po dopravě jako nástroj ekologicky šetrné dopravní politiky.* Praha: Centrum pro dopravu a energetiku, 112 s.

LÖW a spol. 2005. *Typologie české krajiny.* Projekt č. VaV 640/01/03, program Biosféra. Brno.

MAPOVÝ PORTÁL KLUBU ČESKÝCH TURISTŮ [online]. Dostupné z: www.kct.cz.

MARTINIK, A. et al. 2014. *Agrolesnictví – skriptum pro posluchače MENDELU.* Brno: Mendelova univerzita v Brně. [online]. Dostupné z: <https://uzpl-fraxinus.mendelu.cz/index.php/konference-pestovani-lesu/sborniku=ke-stazeni?download=5:skripta-agrolesnictvi>.

MÍCHAL, I. 1994. *Ekologická stabilita.* Vyd. 2. Brno: Veronica, 275 s. ISBN 80-85368-22-6.

MMR. 2015. *Politika územního rozvoje ČR.* [online]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Koncepcie-Strategie/Politika-uzemniho-rozvoje-Ceske-republiky/Navrh-Aktualizace-c-1-Politiky-uzemniho-rozvoje-CR>.

MŽP, 2017. *Národní akční plán adaptace na změnu klimatu.* [online]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/narodni_akcni_plan_zmena_klimatu.

MŽP, n.d. *Strategie přizpůsobení se změnám klimatu v podmínkách ČR.* [online]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu_adaptacni_strategie.

MŽP. 2009. *Atlas krajiny České republiky: Landscape Atlas of the Czech Republic.* Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR. ISBN 978-80-85116-59-5.

MŽP. 2015. *Povodňový informační systém MŽP* [online]. Dostupné z: <http://www.povis.cz/html/index.html?pzpr.htm>.

MŽP. *Systém evidence kontaminovaných míst.* [online]. Dostupné z: <http://www.sekm.cz/>.

QUITT, E. 1971. *Klimatické oblasti Československa.* Praha: Academia, 73 s.

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS. *Brownfields.* [online]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/brownfields>.

SKLENIČKA, P. 2016. *Velké produkční bloky orné půdy jako zdroj diskonektivity biotopů – příčiny a následky. Aktivita v projektu Fragmentace biotopů v ČR.* Praha: ČZÚ. [online]. Dostupné z: <https://www.fzp.czu.cz/cs/r-6899-projekty-a-spoluprace-s-praxi/r-6923-projekty/r-13356-archiv-projektu/r-7668-fragmentace-biotopu-v-cr/r-8090-aktivity-projektu/aktivita.html>.

SUCHO V KRAJINĚ. [online]. Dostupné z: <http://www.suchovkrajine.cz/>.

ŠÁLEK, M. et al. 2018. Bringing Diversity Back to Agriculture: Smaller Fields and Non-Crop Elements Enhance Biodiversity in Intensively Managed Arable Farmlands. In: *Ecological Indicators*, Vol. 90, p. 65–73. ISSN 1470-160X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2018.03.001>.

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ. *Registr kontaminovaných ploch.* [online]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/ukzuz/puda-a-vyziva-rostlin/bezpecnost-pudy/registr-kontaminovanych-ploch>.

ÚSTŘEDNÍ SEZNAM OCHRANY PŘÍRODY. [online]. Dostupné z: <http://drusop.nature.cz/portal/>.

ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY ORP ROUDNICE NAD LABEM. 2018. Zpracovatel: Ekotoxa, s. r. o. Dostupné z: <https://www.roudnicenl.cz>.

VAČKÁŘ, D. 2016. *Ekosystémové služby a jejich využitelnost v ochraně přírody.* Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/fakulta/zivotni-prostredi/CZV/prednasy/2016/david-vackar-ekosystemove-sluzby>.

VAČKÁŘ, D. et al. 2014. *Metodologický rámec integrovaného hodnocení ekosystémových služeb v České republice.* [online]. Dostupné z: https://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/ekosystemove-sluzby/es_metodika_final_2014.pdf.

Vyhláška č. 178/2012 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

ZAHRÁDKOVÁ, S. et al. 2015. *Hodnocení rizika vysychání drobných vodních toků v České repub-*

lice. In: *Vodohospodářské technicko-ekonomické informace*, roč. 57, č. 6, s. 4–16. ISSN 0322-8916.

Zákon č. 254/2001 Sb., zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 334/1992 Sb., zákon České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

ZÁSADY ÚZEMNÍHO ROZVOJE ÚSTECKÉHO KRAJE (AKTUALIZACE). 2017.

Ing. Kamila Kloubská
Ing. Jana Kubrichtová
Úřad územního plánování
Městský úřad Roudnice nad Labem

ENGLISH ABSTRACT

Landscape Spatial Study of the Administrative District of the Roudnice nad Labem Municipality with Extended Powers, by Kamila Kloubská, Jana Kubrichtová

The spatial study of the administrative district of our municipality with extended powers started to be developed in 2016 with the development of the tender documentation and the submission of the funding application. At that time, the study addressed the greatest challenges of the landscape under the Říp hill, which were mainly large plots of agricultural land and the associated erosion and (non)permeability of the landscape, disturbance of the water regime and the existing or prospective gravel extraction. Today we would approach the study differently. In 2016, we did not know that we would be issuing binding opinions of the planning authority and did not anticipate the energy crisis and the associated pressure on renewable energy production, particularly photovoltaic and wind power from the perspective of the landscape and the administrative district of our municipality with extended powers.

PŘÍBĚH ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY SO ORP HOŘICE

Helena Vanická

Článek se zabývá využitím dotačního titulu z Integrovaného regionálního operačního programu na projekty územních studií krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností. Popisuje důvody pořízení, proces a výstupy územní studie krajiny. Dále shrnuje význam dotačního titulu a postavení odborníků v územním plánování. Věnuje se možnostem realizace výstupů a opatření navržených v krajině. V závěrečné části předkládá zkušenosti pořizovatele s jejím využitím.

Výzva vyhlášená v roce 2016 z Integrovaného regionálního operačního programu na projekty územních studií krajiny pro správní obvod obcí s rozšířenou působností (SO ORP) poskytla jednu z mála možností, jak se zabývat krajinou celého zájmového území. Úřad územního plánování, jako pořizovatel územních plánů pro celý SO ORP, získal možnost doplnit a rozšířit odborné a podrobné údaje o území. Studie se tak pro náš úřad stala jedinečnou příležitostí, jak vstoupit do spolupráce s odborníky, které bychom jinak do celého území v jednom čase nikdy nedostali.

Správní obvod obce s rozšířenou působností Hořice se nachází v Královéhradeckém kraji. Skládá se z 29 obcí s počtem cca 18 500 obyvatel. Rozloha činí 192, 87 km². Území je rozděleno na tři

geomorfologické podcelky. Hřeben Hoříčského chlumu vytváří výrazný geomorfologický a klimatický předěl v území.

Krajina je v převážné části územních plánů odsunuta na druhé místo. Obce i města kladou důraz především na problematiku zastavěného území a zastavitelných ploch. Zastavitelné plochy představují oblast zájmů jednotlivých vlastníků či investorů. Krajina je velice často veřejností vnímána pouze jako území pro zemědělce, les a rekreaci. Krajina prostě jenom je. Její změny nastávají většinou pomalu a plíživě.

Při pořizování studie bylo prvním krokem získat podporu vedení města. Následně byly osloveny všechny obce v našem území a postupně bylo jednáno se všemi zástupci obcí. Na jednáních

bylo vysvětlováno, proč je dobré studii pořídit, co obcím přinese, co bude výsledkem a k čemu budou výsledky sloužit. Obce se k naší iniciativě stavěly rozdílným způsobem. Je nutné zdůraznit, že jsme se nikde nesetkali s jednoznačným zamítnutím. Obce se obávaly především administrativní zátěže. V malých obcích jsou zastupitelé neuvolnění a vlastní správní agenda je obsáhlá. Bylo přislíbeno, že nedojde k nadměrnému zvýšení požadavků na jejich čas. Nastavené financování studie bylo i pro menší obce přijatelné. O administraci dotačního titulu se starala obec s rozšířenou působností.

Vyhlášení dotačního titulu předcházelo pilotní projekt zpracovaný na menším zájmovém území. Bez tohoto pilotního projektu a následně vypracované me-

todiky by mnoho příjemců dotace svoji žádost nepodal. Práce s krajinou je velmi opomíjenou částí nejen územního plánování. Bylo velmi obtížné si představit reálný objem práce při realizaci takto jedinečného projektu. Nebýt dotačního titulu, který přinesl zdroje do území, s vysokou pravděpodobností by se nepodařilo získat sdružené prostředky od jednotlivých obcí. Problematika krajiny, která je velice obsáhlá, není zástupcům obcí blízká. Teprve pilotní projekt a jeho výstupy pomohly ukázat, jak budou vypadat výsledky a k čemu je bude moci obec využít. Z těchto důvodů bylo zadání zpracováno až po vydání metodiky. Zpracovatel územní studie krajiny byl vybrán na základě výběrového řízení. Naší velkou výhodou byla znalost zpracovatele z předchozích let, kdy se podílel na zpracování územně analytických podkladů (ÚAP). Naš zpracovatel územní studie krajiny se také podílel na pilotním projektu, čímž i on získal jedinečnou zkušenost s tímto novým typem studií z pohledu územního plánování. Tým zpracovatele tvořili odborníci z různých profesí. Lidé těchto specializací nebývají zaměstnanci státní správy. Na

tvorbě územních plánů se vždy podílí i specialisté, je však pouze na jednotlivých zpracovatelích územních plánů, jakým způsobem a v jakém rozsahu zajistí specialisty a jakou část budou zpracovávat samostatně. Zpracování studie znamenalo pro malé obce výjimečnou možnost, jak získat spolupráci vysoce specializovaných odborníků ve svém prospěch, a pro specialisty znamenala výzvu, jak skloubit své široké znalosti a vědomosti s každodenním využitím v reálných územních plánech. Zdroje z Evropské unie tak umožnily malým obcím využít odborníky, které by jinak ze svých rozpočtů nebyly schopny hradit pro jejich úzkou specializaci. Realizace pro jednu obec by nepřinesla kýženě výsledky. Vzhledem k tomu, že krajina nerespektuje správní území obcí, nastala příležitost řešit celou krajinu alespoň v rozsahu SO ORP.

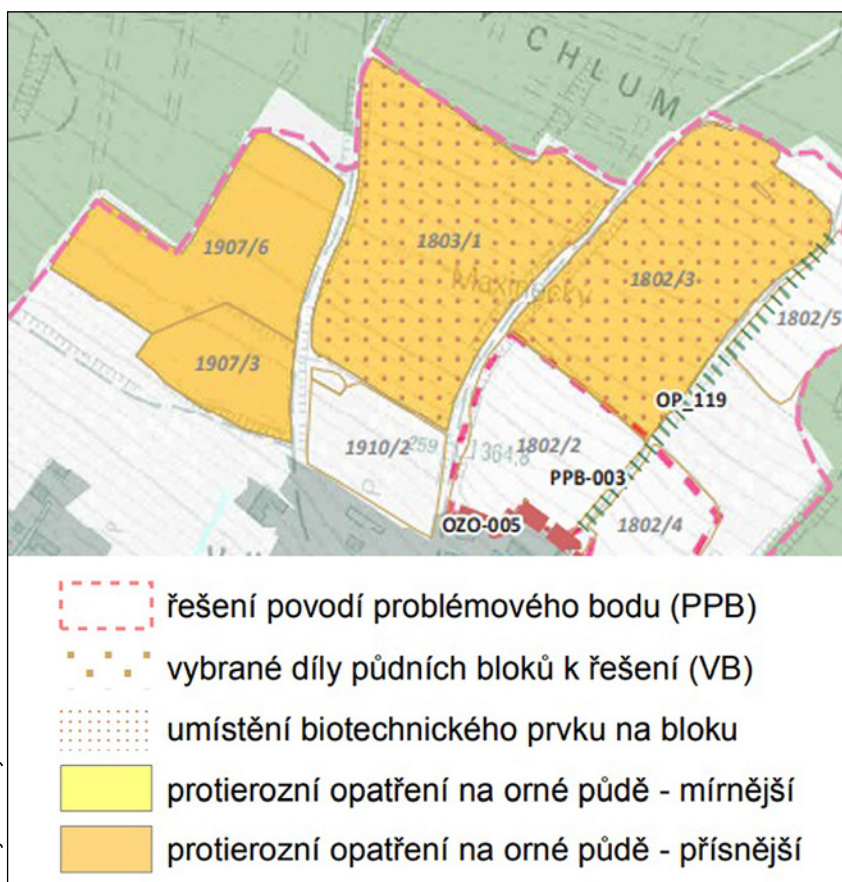
Nastalo dvanáct měsíců usilovné práce. Bez předchozích znalostí území zpracovatelem by se tato práce nedala stihnout. Pracovníci úřadu územního plánování byli propojkou mezi zpracovatelem a jednotlivými obcemi. Již v počátku

byla dohodnuta přímá spolupráce mezi zpracovatelem a obcemi. Představitelům obcí byly předkládány rozpracované části studie, teprve po konzultacích byly dokončeny. Pořizovatelé neplnili roli prostředníka, ale byli nápomocni při prezentaci studie pro veřejnost. Na základě zkušeností z územně analytických podkladů byly vytvořeny „karty obcí“. Jedná se o jednoduchý přehled pro území jedné obce. Jsou v nich zachyceny předem definované okruhy a navržená řešení. Starostové, ale i ostatní zájemci, tak mají v ruce základní přehled o postavení obce v krajině. Z těchto karet lze i následně vycházet pro tvorbu opatření či vytyčit směr zájmu rozvoje území. Je v nich zachycen stávající stav, definovány případné problémy a navržena řešení. Obce získaly odborné údaje v oblasti vodního režimu, erozí, ochrany přírody a krajinného rázu, územního systému ekologické stability, lesnictví, prostupnosti krajiny v návaznosti na rozvoj území v oblasti urbanismu, rekreace a turistického ruchu, těžby a pozůstatků činností (brownfield, znečištění a kontaminace).

Nově získané poznatky o území pomáhají naplnit jeden z původních záměrů, pro který jsou ÚAP vytvořeny. V územním plánování představují významný zdroj pro průzkumy a rozbory potřebné při tvorbě kvalitních územních plánů obcí.

Textová část územní studie obsahuje údaje získané za účasti odborníků, v podrobnosti, která může výrazným způsobem napomoci v odůvodněních územních plánů. Doplnila tak územně analytické podklady v části, která měla být nápomocna při tvorbě odůvodnění v navazujících řízeních. V době vzniku naší studie bylo pro argumentaci našich odůvodnění při rozhodování v daleko větší míře využíváno odůvodnění územně plánovacích dokumentací. Byly v nich uvedeny popisy a důvody, které vedly zpracovatele ke stanovení regulativu ve výrokové části územního plánu, tj. v návrhu. V současné době je upřednostněna tvorba jednoznačných definic pojmů jako součást návrhu.

Při tvorbě zadání studie byl v době jejího vzniku kladen zvýšený důraz na problematiku erozí a zadržování vody v kraji-

Zdroj: Městský úřad Hořice

Územní studie krajiny SO ORP Hořice

ně. Z hlediska územního plánování jsme se snažili, abychom co nejvíce záměrů této problematiky mohli využít přímo při pořizování územních plánů jednotlivých obcí. Díky studii tak byly v celém území prověřeny lokality vhodné pro zadržování vody v krajině. Vytípané lokality se postupně snažíme zapracovat do nových územních plánů.

Změnou* zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), došlo i k tomu, že některé jevy ovlivňující krajinu nebyly řešeny v podrobnosti, která by byla v současnosti velmi užitečná. Například změna § 18 v odst. 5 upravila znění na: „*Uvedené stavby, zařízení a jiná opatření včetně staveb, které s nimi bezprostředně souvisejí včetně oplocení, lze v nezastavěném území umísťovat v případech, pokud je územně plánovací dokumentace z **důvodu veřejného zájmu** výslovně nevyklučuje.*“ Nově vložený § 19 písmeno j) „*s ohledem na charakter území a kvalitu vystavěného prostředí vyhodnocovat a, je-li to účelné vymezovat vhodné plochy pro výrobu; plochy pro výrobu elektřiny, plynu a tepla včetně ploch pro jejich výrobu z obnovitelných zdrojů vymezovat rovněž s ohledem na cíle politik, strategií a koncepcí veřejné správy v oblasti energetiky a klimatu*“ významným způsobem ovlivňuje obsah nově vznikajících územních plánů. „Staré územní plány“ vznikaly v době, kdy zákon tyto možnosti takto nedefinoval, a tudíž je neřeší. Územní studie krajiny je právě významným zdrojem argumentů pro ovlivnění realizace těchto specifických staveb.

Jedná se především o vliv některých staveb na krajinu. Zajímavé je také porovnání základních struktur, jak byly vymezeny ve studiích, které vznikly v navazujících územích či v jiných měřítkách a zasahují i naše území. Přířnos studie pro území je značný. Bohužel její potenciál není dostatečně využit. Externí zpracování umožnilo získat velké množství dat umožňující daleko preciznější zpracování nezastavěného území ve vznikajících územních plánech. Bohužel „praktické“ využití územních plánů je z pohledu obcí zaměřeno především na zastavě-

Podhorní Újezd a Vojice 2010–2012

Zdroj: www.mapy.cz

Podhorní Újezd a Vojice 2019–2021

Zdroj: www.mapy.cz

né území a zastavitelné plochy, jak bylo konstatováno již v úvodu. Představitelé obcí jsou vystaveni tlaku především v této oblasti. Největší pozornost je tedy věnována tvorbě regulativů pro plochy určené k výstavbě všech typů. S volnou krajinou a její ochranou se nadále pracuje v daleko menším rozsahu. Vytvoření regulativů omezujících zásahy do volné krajiny nebo její přeměny je velmi často chápáno negativně. Při tvorbě nových územních plánů není vždy možnost jít do takové hloubky, která by umožnila využít veškeré návrhy a doporučení získané ve studii. Některá doporučení a naznačené směry nemohou být realizovány územními plány. Cíle a úkoly územního plánování nezahrnují podrobnost, která by byla potřebná pro všechny oblasti navržené k řešení. Bohužel jsme se nasetkali s příliš velkou odezvou u jiných odborů či organizací, které by výstupy

mohly využít. Rozdílný pohled na řešení problémů a možnosti, kterými disponují, se odráží v nízkém využití. Příkladem je zemědělsky obdělávaná krajina. V procesu pořizování studie byli zemědělci součástí dění. Ve venkovském prostoru jsou nedílnou složkou života. Jejich existence se se životem vesnice každodenně prolíná. Je to oblast, ve které dochází k nejčastějšímu rozčarování. Navržená doporučení by měla vést k méně konfliktnímu obhospodařování krajiny. Úpravy představují investice či alespoň změnu dosavadních zaběhnutých způsobů. Neexistují však dostatečně účinné mechanismy, které by uvedly v život navržená řešení, byť je jejich potřebnost více než zřejmá.

Názorným příkladem je (ne)využití z karty obce Podhorní Újezd a Vojice. V přehledu nalezneme základní informace,

* Zákon č. 19/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2023 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

doporučení pro vodní režim krajiny, retenci vody v území, opatření proti ohrožení povodněmi, omezení erozí a problémy k řešení. Zastavěná místní část Vojice je ohrožena lokálními záplavami, které jsou způsobeny přívalovými srážkami. Nad zástavbou došlo v minulosti k vykácení sadů. Nyní zde hrozí záplavy způsobené povrchovým odtokem vody. Karta obce doporučuje obnovu sadů. Obdobně v kartě najdeme informace týkající se ohrožení erozí. Představují jí velké bloky orné půdy. Erozní výpočty ukazují na potenciální problémy s vodní erozí v ploše na blocích pod lesem a východně od zástavby. Dále jsou zde uvedeny informace k větrné erozi. Zhruba polovina půd ve střední části obce je náchylná k ohrožení větrnou erozí, výše jmenované bloky pod lesem jsou větrnou erozí také ohroženy. Navržená opatření směřují k zachování sadů a jejich obnově. V lokalitách bez výsadby je doporučováno rozčlenění na menší bloky, zatravnovací pásy či plošné zatravnění.

Může se zdát, že tato pravidla ochrany jsou téměř obecně známá. Jejich realizace pro řádného hospodáře se svěřeným majetkem by neměla představovat složitá rozhodování. Předpokládá se, že právě zemědělci mají největší zájem

na ochraně půdy proti erozi. Následující snímky ukazují vývoj v území v čase a grafické vyjádření informací o území ze studie krajiny. Přestože obec má opakující se zkušenost s bleskovými záplavami a tekoucím bahnem, nebylo nikdy dosaženo nápravy. Nebyl nalezen mechanismus, jak donutit „někoho“ k jakémukoliv změně.

S postupujícím časem se objevuje i otázka možnosti aktualizace studie. Část doporučení byla realizována. Od schválení studie vznikly dokumenty, které by měly být v aktualizaci zapracovány. Vzniklé dokumenty mají vliv na některé výstupy, je tedy potřeba jejich doplnění, úprava nebo i případné dostatečné zdůvodnění jiného řešení.

Může se zdát, že využití studie pro náš SO ORP nenaplnilo všechna očekávání. Je nutné důrazně takové závěry odmítnout. Rozbory, data a především návrhy v objemu, rozsahu a spektru, která studie poskytuje, by jiným způsobem nebylo možné získat. V dané chvíli došlo k unikátní souhře příznivých okolností pro krajinu a vznikla tak možnost získat zdroje i pro malé obce s velmi malými rozpočty. Pilotní projekt a metodika umožnily představit budoucí výstupy.

Podařilo se získat odborníky na velmi vysoké úrovni a přesvědčit představitele všech obcí o významu ochrany krajiny. Výše uvedené okolnosti daly vzniknout materiálu, který zatím nikdo neměl k dispozici. Zveřejněním na webových stránkách města a vložením do Evidenice územně plánovací činnosti (iLAS) byla studie zpřístupněna všem zájemcům o problematiku krajiny. Údaje z ní jsou využívány možná méně intenzivně, než by mohly být. Představují však velmi širokou základnu důležitou pro mezioborovou spolupráci a sledování dlouhodobého vývoje území. Studie představuje jednoznačný přínos. Je možno sledovat měnící se pohled na význam a směřování územního plánování, rychlý vývoj využívaných technologií a požadavky na široké spektrum odborností na jednotlivých úřadech územního plánování. Bez dostatečného množství dat, v rozsahu celých správních území, nebudeme moci naplňovat požadavky kladené na územní plánování, byť jejich využití bude probíhat postupně.

*Ing. Helena Vanická
Oddělení územního plánování
a regionálního rozvoje
Městský úřad Hořice*

ENGLISH ABSTRACT

The Background Story of the Landscape Spatial Study of the Administrative District of the Hořice Municipality with Extended Powers, by Helena Vanická

The article deals with the use of a subsidy from the Integrated Regional Operational Programme for landscape spatial studies for the administrative district of a municipality with extended powers. It describes the reasons for the development, process and outputs of the landscape spatial study. It also summarises the importance of the subsidy and the role of experts in spatial planning. It discusses the possibilities of implementing the outputs and measures proposed in the landscape. In the final part, it presents the experience of the procurer its use.

PŘÍBĚH PARKU U VODY

Tomáš Richtř

Píše se rok 2015. Nacházíme se v městské části Praha 7 na území, které jen s velkou dávkou představivosti připomíná veřejný prostor. Místo, kterému je vhodné se vyhnout, ohraničené vysokou protipovodňovou zdí a rezavým oplocením. Velkou část plochy podél řeky tvoří betonové panely s odstavenými auty, chátrající rezidua po industriálním období a neudržovaná zeleň. Že zde není návštěvník vítán, je zřejmé z množství odpadků a pochybných individuí pohybujících se v blízkosti mostních objektů. Místo neprostopupné a uzavřené z jedné strany technickými budovami přístavu a z druhé betonárnou. Místo jako stvořené pro budoucí městský park.

Jak dlouhá je cesta od zanedbaného místa se špatným dopravním napojením a s chybějící prostupností pro pěší i cyklistickou dopravu ke kvalitnímu městskému parku s dobrou návazností na město? Jaká jsou úskalí místa v blízkosti řeky s industriální minulostí a kolik překážek je třeba překonat, to vše zmíní tento článek.

Park U Vody (2015)

Území o velikosti tří hektarů se nachází v severní části holešovického poloostrova na levém vltavském břehu a je součástí příměstského parku Trojská kotlina. Nad pozemky parku vede frekventovaný silniční most Barikádníků, který je součástí severojižní pražské magistrály, významného tahu propojujícího centrum města s dálnicí D8 na Ústí nad Labem. Středem území parku vede železniční most spojující pražská nádraží v centrální a severní části města jakožto součást nákladního i osobního obchvatu města.

Park U Vody se nachází v aktivní povodňové zóně, na území s významným povodňovým rizikem a vysokým ohrožením. Parková rekreační plocha je jedna z mála možností, jak území využít při respektování zákonných omezení. Terén se mírně svažuje směrem k řece, pouze jižní strana parku tvoří v místě oplocení prudký terénní zlom. Ze severní strany je park ohraničen řekou Vltavou. Na jižní straně tvoří z velké části hranu parku přibližně šest metrů vysoká protipovodňová stěna. Zbytek jižní strany parku byl v minulosti oplocen jako reakce na nezajištěné prostředí a problematické skupiny osob, které zde periodicky nalézaly útočiště v okolí mostních pilířů. V západní části kolem silničního mostu má park více přírodní charakter se vzrost-

lými stromy a přechází do neudržované divočiny. Z východní strany pak sousedí s oploceným soukromým areálem přístavu. Napříč celým řešeným územím podél nábřeží vede nefunkční kolejová vlečka.

Za určitou zajímavost z předindustriální doby lze bezesporu považovat místo nájezdu do vody v severovýchodní části, kde se v historii přestupovalo z kočárů do lodiček. Toto místo bylo v nedávné době obnoveno a dnes slouží pro potřeby soukromých osob a integrovaného záchranného systému, zejména hasičů, pro nakládku a vykládku člunů.

Od počátku 20. století se území využívalo zejména k průmyslovým účelům, dlouho jako překladiště sypkých hmot a jako součást nákladního přístavu. Popis „překladiště“ je na místě dnešního parku uveden již na plánech z roku 1909. V první polovině 20. století zde byly položeny koleje vedoucí do přístavu naproti holešovické kose, později koleje ústily do areálu betonárky, která zajišťovala dodávky pro výstavbu pražských sídlišť. Od 70. let byly koleje napojeny na nově vybudované nádraží Praha-Holešovice. Objekty překladiště jsou viditelné ještě na leteckých snímcích z 90. let 20. století. Pozemky následně zůstaly ve vlastnictví hl. m. Prahy, v jihovýchodní části parku bylo zřízeno odtahové parkoviště a do zbytku území nebylo kromě základní údržby investováno.

Plánování (2015–2020)

Prvním krokem na cestě k novému parku je vždy zajištění práva nakládat s předmětnými pozemky, které byly z větší části v majetku města. V roce 2015 městská část Praha 7 požádala hlavní město

Prahu o svěřeni pozemků parku do své správy. V roce 2017 městská část svůj požadavek na svěřeni rozšířila o pozemky, které společně tvoří jeden smysluplný celek, a současně požádala o grantovou výzvu 2016 (Program Parky) vyhlášenou nadací Proměny Karla Komárka. Pozemky byly nakonec městské části Praha 7 v roce 2019 úspěšně svěřeny, avšak na uvedenou grantovou výzvu Praha 7 nedosáhla.

Dalším krokem pro oživení zapomenutého místa je vtisknout dané ploše funkci, která zajistí alespoň minimální sociální dohled a přitáhne na místo širší veřejnost z blízkého okolí. Ve stejné době hledala místní komunitní zahrada nové místo, a tak vznikla oboustranně výhodná spolupráce. Komunitní zahrada, která zde působí od roku 2016, ukázala, že dané místo lze vnímat a využívat i jinak než jen jako betonové plochy s parkujícími auty. Pro zajištění bezpečnosti bylo nezbytné mít komunitní zahradu oplocenou, aby nedocházelo ke krádežím či ničení vykonané práce. Tato skutečnost byla vždy na hraně zákonů s ohledem na požadavky týkající se aktivní zóny záplavového území. V zadání soutěže byla budoucnost komunitní zahrady parku potvrzena s tím, že bude potřeba pro ni najít správné místo a její prostorové vymezení, které bude v souladu s platnou legislativou.

Velkým úspěchem a důležitým předpokladem pro fungování budoucího parku bylo dojednání možnosti prostupu skrz sousední areál na území bývalé betonárky západně od parku. Před touto domluvou se na území nacházela pouze úzká mezera vinoucí se mezi zdí betonárky a řekou, kterou se obratnější pěší uživatelé naučili využívat. V danou chvíli se jednalo o jediné možné pěší spojení

Architektonická situace projektu

podél řeky od Holešovic ke Stromovce. Do budoucna se však toto spojení stalo zcela nepostradatelným tahem, což se v plné síle ukázalo zejména při jeho uzavření kvůli realizaci stavby parku.

Tato nová prostupnost lokality podél řeky způsobila, že si jí široká veřejnost začala všimnout a projevovala o ni zájem. Otevřely se nové možnosti propojení dopravních pohybů jak v návaznosti na plánovaný park, tak ve smyslu celoměstských tras cykloprovozu. V návaznosti na úsilí městské části o vybudování parku byla zahájena příprava pro realizaci projektu páteřní cyklotrasy A1, která podpoří propojení mezi Stromovkou a ulicí Varhulíkové – dolními Holešovicemi. Přestože byla cykloprovozná v parku vítána, otevřela se díky ní nová témata související s vedením cyklotras v parcích v kontextu řeky. Rozhořela se diskuse

o tom, zda má cyklotrasa vést v komfortní šíři a provedení přímo podél řeky, anebo by měla být naopak oddálena od řeky, aby břeh mohl být ponechán v přírodě blízkém charakteru s ohledem na ochranu fauny a flory a také pro využití i pěšími návštěvníky parku. Odpovědí byl kompromis, jehož cenou byla ztráta přírodního charakteru břehu. Podél řeky povede ve zpevněném povrchu dva metry široká stezka a po jižním okraji parku bude vedena čtyři metry široká cyklostezka tak, aby zůstal střed území uvolněný pro parkové využití.

V kontextu těchto jednání a postupných příprav proběhla první participace s veřejností přímo na místě. Účast byla překvapivě vysoká a navzdory nepříznivému větrnému počasí se sešla skupina přibližně 50 lidí – rodičů s dětmi, pamětníků, zástupců místních komunitních or-

ganizací a spolků. K zájmu bezpochyby přispěla i skutečnost, že dolní Holešovice postrádají větší parkové plochy a musejí se spoléhat pouze na Stromovku, která z tohoto místa nebyla dlouhou dobu snadno dostupná. Tato participace přinesla novou energii do plánování parku a následně byly zahájeny postupné práce na přípravě architektonické soutěže, aby byl zaručen výběr kvalitního návrhu pro dané místo ve veřejném prostoru hlavního města Prahy.

Zlomovým okamžikem ve vnímání daného místa jako parku bylo odstranění většiny pozůstatků industriálního období překladiště při předání pozemků do správy městské části, aby byla zajištěna bezpečnost území, a zrušení odtahového parkoviště. Tato proměna v roce 2019 byla tak radikální, že se časem začalo zapomínat, jak vypadalo toto území na začátku procesu, a že tento stav je jen dalším krokem na cestě k přípravě městského parku. Z původně betonových ploch, na kterých často stálo množství aut, se po osetí v průběhu let stala zelená louka lákající k posezení či hrám. Recyklát z vybouraných betonových panelů byl v místě vysypán do první jednoduché cestní sítě.

V roce 2020 následovala druhá participace formou dotazníku, aby se ověřil nejen zájem o nový park, ale aby se názory budoucích návštěvníků promítly i do zadání připravované soutěže. V porovnání s rokem 2017, kdy proběhla veřejná vycházka, se radikálně změnil celkový pohled na území, upravil se způsob využití parku i očekávání jeho návštěvníků a zvětšilo a rozšířilo se spektrum uživate-

Participace veřejnosti

lů. Odstranění betonových ploch a vznik rozsáhlé nespécifikované zelené plochy zásadně ovlivnily vnímání charakteru parku, důsledná práce s lidmi bez domova včetně opakovaného úklidu podmostí zároveň značně zvýšila pocit bezpečí mezi uživateli parku.

Nyní téměř 80 % dotazovaných odpovědělo, že park vnímají jako bezpečný, a více než polovina uvedla, že po odstranění betonových ploch ho již nepovažují za zanedbané místo. Pobyt osob bez domova je však stále vnímán jako největší riziko, které by mohlo trávení volného času v parku ohrozit, několik respondentů skupinu osob bez domova či uživatelů drog explicitně napsalo do komentářů. Změna pohledu nastala také v nazírání na stávající zeleň, přes 84 % dotazovaných nyní dokonce uvedlo, že souhlasí s tvrzením, že park je jedinečný kus přírody se vzrostlými stromy uprostřed města. Návštěvníci si začali k parku budovat nový vztah a vnímat ho více pobytově, nikoli již pouze jako koridor k rychlému přesunu do cílové destinace. Někteří dotazovaní do komentářů vysloveně uvedli, že místo vnímají jako zanedbané, ale že nelze popřít, že se situace mění, a vyjádřili přání dalších úprav.

Jako další krok postupného osvojování si místa veřejností vyhlásila městská část anketu týkající se jména parku. Objevila se zajímavá pojmenování „Mokřad“, „park Josefa Bicana“ a další, nejvíce hlasů však získalo již zařazené označení „park U Vody“. S tímto novým jménem se park mohl vydat k dalším milníkům na své cestě k realizaci.

Při přípravě soutěže začala probíhat první konzultační setkání a otevíraly se první okruhy témat. Vystávala technická úskalí, která dále měla na podobu parku důležitý vliv.

Soutěž (2020–2021)

První významnou skutečností pro budoucí projednávání parku bylo umístění většiny ploch parku v aktivní zóně záplavového území, což znamená, že mohou být při výskytu přirozené povodně zaplavena vodou, a jsou na ně proto kladeny vysoké bezpečnostní nároky. Zkrátka kolovaly zvěsti, že v aktivní

Situace pod mostem Barikádníků před vyklizením

zóně není možná žádná nová výstavba, výsadba ani řešení standardního mobiliáře, který je pro fungování městského parku v plné kvalitě nezbytný. Na svolaném kulatém stole se některé obavy sice potvrdily, ale nakonec panovala shoda v tom, že nová výsadba i mobiliář se nesmí stát místem zachytávání dřeva a jiných naplavenin, které by mohly vytvořit lokální přehrazení. Veškeré prvky v parku musí být hydrodynamického

tvaru, pevně spojeny se zemí a umístěny v souladu se směrem proudění velké vody. Padla i zmínka o přemnožení bobrů, která tehdy vzbudila mírné úsměvy, nicméně v současné době se toto téma stalo již reálným.

Otevřená architektonická soutěž představuje transparentní způsob, jak získat co nejkvalitnější návrh na revitalizaci veřejného prostranství. Smyslem a cílem sou-

Louka s panely (2015) v porovnání s loukou po jejich odstranění (2024)

Zdroj: Úřad městské části Praha 7

Zdroj: Úřad městské části Praha 7

Současný stav parku

těže v tomto případě bylo znovunavázání vztahu s řekou na levém vltavském břehu, posílení jedinečného charakteru parku se zachovalou stopou průmyslového provozu a využití potenciálu jednoho z mála veřejných míst v městské struktuře s rozlehlou zelenou plochou, která umožňuje volný pohyb kolem vody. Proto bylo pro zadání zvoleno motto: „Park u řeky. Divoký i udržovaný. Industriální. Holešovický. Komunitní.“ Velkým tématem v té době byla i klimatická situace měst. Městská část Praha 7 v roce 2019 vyhlásila klimatickou nouzi a zavázala se hledat opatření, která povedou ke zlepšení aktuální situace. Z tohoto pohledu byla realizace parku velkou příležitostí. Proto se do zadání dostaly požadavky, které kladly důraz na vhod-

né vegetační a terénní úpravy odpovídající materiálové a druhové řešení se zohledněním principů modrozelené infrastruktury. Podstatnou stránkou zadání byla i ekonomická udržitelnost řešení, ve chvíli zadání a průběhu řešení dosud nebylo konkrétně dořešeno financování projektu a bylo nezbytné respektovat odhadované investiční náklady na revitalizaci parku ve výši 25 mil. korun.

Aby některé věci nebyly ze strany odborné poroty podceněny, byla tato porota doplněna o odborné znalce ve specifických oblastech (záplavové území, následná údržba, posouzení vhodnosti navržených taxonů zeleně atd.), kteří se podíleli na vyhodnocení soutěžních návrhů a odborně posoudili přezkouše-

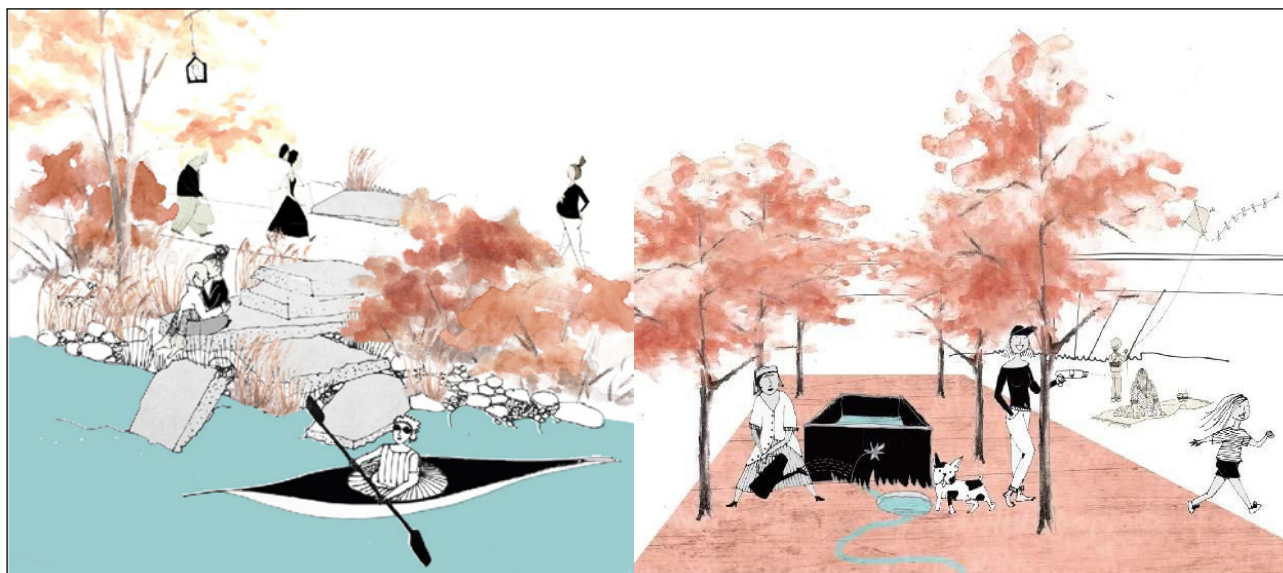
Architektonický návrh studia YYY, s. r. o.

né soutěžní návrhy. Jednalo se zejména o zástupce institucí, které se budou podílet na následném povolovacím řízení. Stanoviska dotčených orgánů a společností pak byla součástí zadání, aby na ně mohly soutěžní návrhy adekvátně reagovat.

Samotný proces architektonické soutěže proběhl relativně hladce. Do soutěže se přihlásilo 20 soutěžních návrhů, které představovaly široké spektrum názorů na dané území a řešení parku. Byly uděleny ceny za 1. a 2. místo a čtyři návrhy byly oceněny odměnou za inspirativní řešení. Vítězem a také osloveným týmem pro zpracování další fáze projektu byl zvolen ateliér YYY, s. r. o. Koncept návrhu se opírá o industriální minulost, která hraje zejména v materiálovém řešení a detailech důležitou roli, celkové řešení je založeno na jakýchsi „rozprscích“, parkových náměstích zapojených do parku paprskovitou cestní sítí. Zcela neopominutelnou roli pak hraje práce s vegetací.

Realizace všech navrhovaných myšlenek a snaha o uchování fragmentů minulosti a jakési syrovosti a nedořečenosti v budoucnu byly náročným úkolem nejen v rámci povolovacího řízení, kde jakákoli originalita je často v rozporu s nějakou normou, legislativou či požadavky na bezpečnost, ale zejména v rámci realizace, kdy se muselo hledět na čas, technickou realizovatelnost a finanční náročnost řešení.

Pořádání architektonických soutěží pro městskou část nebylo úplnou novinkou. V nedávné době před touto soutěží pořádala např. soutěž na novou radnici či řešení uličního prostoru ulice Františka Křížka. Přesto je architektonická soutěž forma zadávání veřejných zakázek, která s sebou nese mnoho témat a různých názorů na její uplatňování. Může jít např. o zcela základní otázku, zda architektonické soutěže představují objektivní přínos a zda nejsou jen zátěží pro veřejné finance, zda následné jednací řízení bez uveřejnění přespříliš nesvazuje ruce jedné či druhé straně a zda výběr na základě architektonické studie dokáže prověřit zkušenosti, kvalitu a schopnost soutěžících týmů vést takto složitou zakázku i v navazujících stupních přípravy projektu. Tyto veskrze interní diskuse

Zdroj: YYY, s. r. o.

Architektonický návrh studia YYY, s. r. o.

představují samostatný proces, který není nikdy jednoduchý ani jednoznačný a je zcela jistě důležitou kapitolou v příběhu parku, který si ponese jeho skrytí aktéři jako další z mnoha zkušeností.

Norské fondy aneb za jak dlouho je možné postavit park? (2020–2024)

Koncem roku 2020 se objevila možnost kofinancování projektu z Norských fondů z programu „Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu“. Podmínky této otevřené výzvy byly konkrétně nastaveny následovně: max. 26 mil. Kč, termín čerpání do 30. 4. 2024. Řeklo by se, že není nad čím váhat, avšak vyskytly se hlasy, dnes je nazýváme moudřejší, prozřetelnější či prostě zkušenější, které důrazně varovaly, ne-li dokonce odmítaly, žádost o dotaci podat. Otázka byla položena jednoduše: Je reálné povolit a postavit park za tři a půl roku? Dnes, právě s odstupem těchto tří a půl let, bychom se k tomu spíše nepřiklonili. Přestože byl v době podání žádosti vybrán zpracovatel projektové dokumentace, přestože všechny zúčastněné strany vyvinuly enormní úsilí dodržet termíny a přestože v některých momentech a skutečnostech lze mluvit o velkém štěstí, kompletní dokončení parku v dubnu 2024 se zdá být nemožné. Ale o tom až dále.

Vidina výrazné finanční podpory projektu, a tím i jeho realizovatelnosti, nakonec rozhodla, žádost byla koncem

roku 2020 podána a v květnu 2021 byla na základě rozhodnutí Ministerstva životního prostředí schválena dotace ve výši 21 mil. korun. Součástí této finanční podpory byla pro městskou část i řada povinností týkajících se komunikačního plánu. Městská část byla v tomto ohledu již připravena. Na úřadě byla v roce 2020 posílena pozice koordinátora participace a komunikace s veřejností a prezentace projektů byla v té době běžnou praxí.

Od zahájení realizace projektu byli občané Prahy 7 průběžně informováni o aktuálním dění v nově vznikajícím parku různými komunikačními kanály. Kromě webu, Facebooku a místního periodika Hobulet probíhala propagace parku také v našich školských zařízeních. Díky podpoře z Norských fondů se podařilo zrealizovat několik velmi úspěšných interaktivních seminářů v základních a mateřských školách na téma voda – o její cestě, koloběhu, úpravě, zdrojích, spotřebě, umělé úpravě krajiny a hospodaření s vodou. Proběhla i výtvarná soutěž, kdy děti základních škol v rámci tzv. projektových dnů tvořily díla na téma řeka ve městě. Jedno z vítězných děl se dokonce stalo předlohou pro oficiální logo nového parku. Pro děti z mateřských škol dále proběhlo několik divadelních představení místního divadelního spolku – interaktivní adaptace Vodnické pohádky od Karla Čapka. Všechny tyto aktivity měly dětem přiblížit problematiku vody ve městě, klimatických změn a vlivu lidských činností na životní prostředí.

Díky projektu byla uspořádána v květnu 2022 mezinárodní konference věnovaná motivu města a řeky, koncepci a rozvoji nábřeží i šetrnému přístupu k původním technickým a architektonickým prvkům v cenném přírodním prostředí. Na akci, na které byly představeny projekty české i zahraniční, se sešla řada odborníků pro oblast životního prostředí, vodního hospodářství a klimatickou problematiku, architekti a široká veřejnost.

Projektová fáze (2021)

Na proběhlou soutěž a výběr projektanta parku navazovalo jednání bez uveřejnění vítěze soutěže. Pro vyjednávání bylo důležité, že podmínky pro uzavření smlouvy včetně nákladů na projekt i realizaci byly již součástí zadání soutěže.

Přesto se ani tato shoda nerodila snadno a jednalo se o přetahování mezi jistotou zadavatele a právy dodavatele. Řešenými tématy byly autorizace potřebné k povolení a realizaci parku, ale také vyvážené nastavení smlouvy a termínů realizace, které byly zásadně ovlivněny termíny dotace z Norských fondů. Lze přiznat, že nastavení termínů bylo ve vztahu k dodavateli velmi tvrdé, avšak v případě, že by tyto termíny nebyly dodrženy, musela by se celá dotace vracet. Škoda městské části by byla v tomto případě vysoká.

Vlečka protínající park

Aby bylo ze strany investora možné podchytit všechny technické aspekty řešení a předejít budoucímu zdržení projektu, byl pro celou tuto fázi uzavřen smluvní vztah na konzultační služby s předsedou poroty, architektem a krajinným architektem, jehož zkušenosti s realizacemi parků byly pro průběh projektu velmi přínosné. Realizace parku byla v té době pro městskou část poměrně nová a s ohledem na uvedené limity projektu bylo toto řešení logické a ve finále pomocné i pro projektanty parku.

Součástí zadání byl také požadavek na návrh etapizace funkčního rozdělení projektu na stavební objekty a vegetaci s pojmenováním všech prvků a příslušných profesí, aby v následující etapě mohly být tyto části řešeny a povolovány samostatně. To byl důležitý aspekt zadání, protože již v tuto chvíli byl znám hrubý harmonogram a bylo zřejmé, že termíny budou napjaté. Možnost rozdělit projekt na různé samostatné části mohl zajistit urychlení povolování projektu, případně řešit dílčí zádrhele jednotlivých částí. Vzhledem k běžícímu projektu proběhla konzultace projektu a představení návrhu ve fázi aktualizace studie veřejnosti v době letních

prázdnin. I přesto se jí zúčastnilo zhruba 20 účastníků, kteří měli nejen možnost se s projektem seznámit, ale vznášet i podněty týkající se vybavenosti parku, zeleně či cestní sítě, které byly v dalších fázích do projektu zapracovány.

Až po této, spíše přátelsky laděné, akci následovalo skutečné bojiště v podobě přípravy projektu na povolení a projednání se všemi dotčenými orgány státní správy a dalšími hlavními aktéry v území. Než bude příběh pokračovat dál, je čas udělat malou odbočku, která se však pro další vývoj ukáže jako kritická.

Vlastník sousedního pozemku

Území parku protínají staré nefunkční koleje. A to je celý příběh, který se ovšem dále bude rozvíjet do netušených rozměrů. Koleje jako takové mají v parku své místo, jedná se o relikv předcházejících dob, který je architektonickým návrhem respektován, a stal se jedním z motivů nově vznikajícího parku jako memento jeho industriální minulosti, jež určuje jeho současný charakter. Samotné koleje leží na pozemcích svěřených

do správy městské části Praha 7 a částečně na pozemcích správce vodního toku. Patří k historické vlečce, jejíž provoz byl zrušen v roce 2015 na žádost společnosti, která je vlastníkem Přístavu Holešovice, do něhož vlečka na konci své existence ústila. V roce 2021 byla rozebrána část vlečky, která byla v majetku Správy železnic a kterou byla tato vlečka napojena na drážní síť. Pozemky v místě tohoto napojení byly terénně upraveny pro potřeby sousedního developmentu. Od této doby se již jedná o koleje položené na pozemku bez jejich napojení na jakoukoli železniční síť.

Se znalostí těchto informací městská část zahájila jednání se společností, která se označuje za vlastníka vlečky, již v době přípravy architektonické soutěže. V rámci soutěže pak bylo jednou z příloh také vyjádření této společnosti k připravované soutěži, v němž společnost potvrdila potřebu zachování vlečky pro případné budoucí využití. Pro soutěžící, stejně jako pro městskou část, byl toto vstupní požadavek, který projekt bude respektovat. V průběhu projednávání projektu městská část pokračovala v započatém jednání s touto společností, kde byl projekt společnosti představen, a byla vysvětlena konkrétní technická řešení přechodů přes nefunkční koleje tak, aby byla umožněna průjezdnost po těchto kolejích, pokud by byl někdy v budoucnu provoz obnoven. Tato dohoda měla být ukotvena i v memorandu, které bylo v té době připravováno. Následně však přestala tato společnost na opakovaně výzvy reagovat a memorandum nakonec uzavřeno nebylo. Projekt však pokračoval plynule dál.

Povolování projektu (2021–2023)

Dle uzavřené smlouvy s dodavatelem bylo na vypracování projektové dokumentace, zajištění a zapracování vyjádření dotčených orgánů státní správy a zajištění kladného rozhodnutí stavebního úřadu osm měsíců. To se zdá jako dlouhá doba, nicméně s odstupem času v prostředí v centru města to zcela objektivně bylo nedostatečné. K projektu se vyjadřuje řada institucí, přičemž každá má jasný názor, co má řešené území splňovat, a více než často zasahují do

návrhu způsobem, jenž je z autorského pohledu nepřiměřený. Architekt se v ten moment stává, jak se trefně vyjádřila architektka Rapsová, „advokátem vize projektu“, za kterou je stále dokola potřeba bojovat na mnoha frontách. Tento boj v sobě nese velká rizika a urputné bránění vize bez ochoty ke kompromisům a pochopení druhé strany může být nejen nebezpečné, ale hlavně velice zdlouhavé. V momentě, kdy čas je pro investora cennější komodita snad i než samotná vize parku, je potřeba být spíše citlivý vyjednávač než válečník. Bohužel se reálně potvrdily obavy ohledně projednávání stavby v aktivní zóně záplavového území. Zajištění stanoviska správce vodního toku se přes veškerá úsilí a účast městské části Praha 7 protáhlo na sedm měsíců. A to navzdory skutečnosti, že všechny zúčastněné strany musely prokázat hodně dobré vůle, což jim slouží ke cti. Samotný proces získání stanoviska spíše poukázal na systémové nastavení, které při přílišné přísnosti nepřipouští v aktivní zóně záplavového území ani mlatové cesty či levandule, které lze terminologicky zařadit mezi keře, přestože se fakticky nemohou stát překážkou povodni.

Následné povolení projektu na stavebním úřadu už proběhlo hladce a v září roku 2022 bylo vydané společné územní rozhodnutí a stavební povolení, jemuž byla v listopadu vyznačena právní moc.

Z poklidné vody se však ozval vlastník přístavu, jenž se prohlašuje i za vlastníka vlečky, a přihlásil se jako opomenutý účastník. V podaném odvolání požadoval nezasahovat do vlečky jakožto drážní stavby vysokého významu se zachováním ochranného pásma 30 m, které by zjednodušeně řečeno znemožnilo realizaci parku. Toto odvolání bylo vyhodnoceno jako opožděné a právní moc rozhodnutí zůstala. Jednalo se však o první sněhovou kouli, která, ač zprvu malá, začala na sebe nabírat žaloby, odvolání, kasační stížnosti a v době realizace parku se z ní stala hotová lavina, která všem, kdo usilovali o vytvoření veřejného parku v dolních Holešovicích, nedávala spát. Některá řízení stále probíhají, proto se tento článek tomuto tématu bude věnovat pouze okrajově, ačkoli množství hodin nad tím strávených je nebetýcné.

Projektová fáze přípravy prováděcí dokumentace byla výrazně urychlena. Na podporu kontroly technické stránky projektu, harmonogramu i ve vztahu k následné realizaci byl již v této fázi zasloužen technický dozor stavby, který měl proces přípravy a realizace parku hlídat. Termín dodání prováděcí dokumentace byl nakonec dodržen a mohl se začít soutěžit zhotovitel, aniž by v tuto chvíli hrozilo nějaké dramatické zpoždění. Za zmínku stojí pouze rozdělení projektu na část osvětlení a elektroinstalací z důvodu zpoždění subdodávky projekčních prací. Samostatné řešení si vyžádalo nové napojení parku od mostu Barikádníků, které v projektu nebylo zapracováno a v této fázi představovalo narušení procesu a termínů celého parku.

Výběr zhotovitele 2022–2023

Abychom navýšili šance na uzavření veřejné zakázky na zhotovitele parku, proběhlo předběžné oznámení půl roku před samotným vyhlášením. V prosinci 2022 pak byla oficiálně zveřejněna výzva k podání nabídek na zhotovitele parku. Zadání bylo formulováno znovu, zejména s ohledem na termíny realizace a skutečnost, že realizovaný park leží v aktivní zóně záplavového území s pracemi i na říčním břehu. Nad rámec uvedeného byla již v této fázi požadována alespoň částečná prostupnost parku pro veřejnost i v průběhu realizace, pokud to nebude s ohledem na bezpečnost aktuálních fází vyloučeno. Technická a kvalifikační kritéria měla tři hlavní body – reference realizace parku o velikosti min. 10 mil. Kč bez DPH, realizace pracující s povrchy, které jsou řešeny v parku U Vody, a reference realizace břehových úprav ve veřejném prostoru se zásahem do říčního koryta. S ohledem na poměrně široká kvalifikační kritéria byla hodnotícím kritériem ekonomické výhodnosti nabídky jen nejnižší nabídková cena. Prověřovali a konzultovali jsme i jiné možnosti zadání veřejné zakázky, všechna však ztroskotala na větší časové náročnosti, kterou nebylo možné s ohledem na termíny Norských fondů připustit. Lhůta na podání nabídek byla stanovena na druhou polovinu ledna 2023.

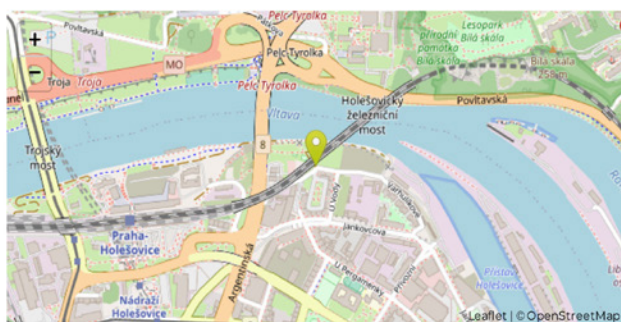
Jak už to tak chodí, před koncem této lhůty začaly chodit dotazy a každý do-

taz, který by mohl mít vliv na pořadí nabídek a zasahoval do výkazu výměr, znamenal prodloužení lhůty. S každým blížícím se koncem lhůty jsme trnuli, zda na nás ve schránce nečeká nový dotaz. Lhůty byly postupně posouvány až do první poloviny března 2023, tedy téměř o dva měsíce později, než bylo plánováno. Dle zadaného klíče byl z pěti přihlášených týmů vybrán zhotovitel. Tím však příběh výběru zhotovitele neskončil, neboť v lhůtě určené pro podání případných námitek dorazila námitka proti rozhodnutí o výběru dodavatele ze strany nevybraného účastníka výběrového řízení. To byla situace, kterou si nikdo nepřál, neboť neměla dobré východisko. V případě, že bychom námitku potvrdili, případný vyloučený účastník by se mohl odvolat k Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Obdobná situace by mohla nastat, kdybychom námitku zamítli. V obou případech by to znamenalo zdržení, které by nebylo v souladu s udržitelností projektu a nebylo by jej možné v průběhu realizace dohnat. Nezbývalo než námitku zpracovat s co největší péčí a doufat, že toto vypořádání bude dostatečné.

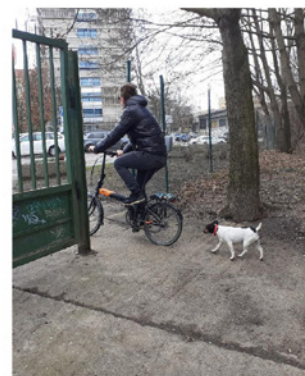
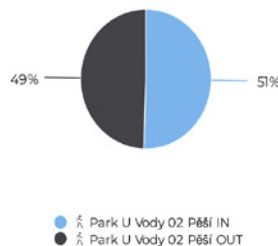
Samotný obsah námítky prohluboval nejistoty, které ohledně projektu panovaly. Mimo rozporování technické kvalifikace týkající se povrchů, které se dalo snadno potvrdit, či vyvrátit, bylo upozorněno i na rozpor referenční stavby zasahující do říčního koryta, které už bylo komplikovanější, protože byl založen více na výkladu jednotlivých slov než smyslu reference. Při hodně přísném výkladu by mohla dopadnout situace tak, že by nebyl vyloučen jen napadený účastník, ale i všichni ostatní. Na závěr námítky je pak uváděn přímý vztah vybraného zhotovitele ke společnosti, kterou prokazuje zhotovitel svou kvalifikaci a která má shodného jednatele. U této společnosti pak námitka poukazuje na značnou pochybnost a na fakt, že tato společnost zřídka realizuje plnění řádně a odborně, v požadované kvalitě a termínech. To následně dokládá skutečností, že tato společnost je běžně vylučována z účasti ve veřejných zakázkách s odkazem na § 48 odst. 5 písm. a) zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, jelikož se dopustila závažných a opakovaných pochybení při plnění dřívějšího smluvního vztahu se

1. červen 2022 → 30. červen 2022

Lokalita

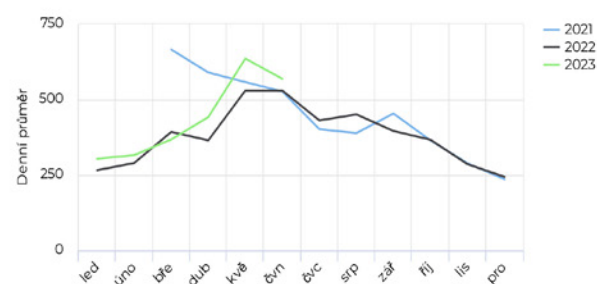

Podíl směrů

Meziroční srovnání - Měsíce

01.01.2020 → 03.08.2023

Denní průměr

530

+4,7%

Porovnáváno s: 02.06.2021 → 01.07.2021

Denní maximum

823

středa
22. čvn 2022

Denní průměr - mimo víkend

01.01.2023 → 03.08.2023

Denní průměr

431

+5,7%

Porovnáváno s: 02.01.2022 → 04.08.2022

Denní průměr - dny víkendu

01.01.2023 → 03.08.2023

Denní průměr

437

+11,2%

Porovnáváno s: 02.01.2022 → 04.08.2022

Zdroj: Úřad městské části Praha 7

Monitoring návštěvnosti parku

zadavatelem, která vedla k předčasnému ukončení smluvního vztahu.

Všechny námítky byly podrobně vyhodnoceny a zdokumentovány, rozporované reference byly navštíveny, bylo komunikováno se stavebníky těchto akcí a byly doplněny veškeré relevantní podklady potvrzující danou referenci. Ohledně propojení společností bylo konstatováno, že propojení předmětných společností samo o sobě nezakládá žádný zákonný důvod pro vyloučení vybraného dodavatele. Uvedená pochybení neaplnovala podmínky dané zákonem, které by ospravedlnily vyloučení tohoto účastníka.

Na závěr lze říct, že námítky byly odmítnuty. Následovalo deset dní obav, zda nedojde k návrhu na zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který by znamenal konec nadějí na realizaci parku v potřebných termínech. Navzdory tomu, že návrh na zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podán nebyl, jednalo se o varování, že průběh realizace a smluvních vztahů

má být řešen s velkou péčí. K uzavření smlouvy se zhotovitelem došlo v druhém půlce dubna, opět se značným zpožděním oproti průběžným plánům.

Realizace 2023–2024

Realizace měla být zahájena předáním staveniště, které proběhlo v květnu 2023. Fakticky však byly práce v parku zahájeny o dva měsíce později. I přes opakované apely městské části bohužel ze smlouvy nevyplývala žádná možnost, jak zhotovitele přimět k činnosti. Jediné sankce byly navázány na termín dokončení stavby, které však zhotovitel opakovaně potvrzoval, dokládal aktualizovaným harmonogramem a argumentoval zahájeným procesem stavby, jenž má svoje kroky, které však nejsou vidět. Nespokojenost s realizací stavby projevovala i veřejnost, která opakovaně reklamovala, že se na stavbě nic neděje, přestože je staveniště oplocené. V té době byl park již velmi oblíbený, což dokazuje návštěvnost parku, která v letních měsících dosahovala i více než 500 návštěvníků denně. Ve smlouvě se požadovaná minimální prostupnost parku

v průběhu realizace ukázala jako velmi důležitá, nicméně i navzdory zajištění této prostupnosti docházelo k pronikání veřejnosti na staveniště a narušování stavby. Ničení součástí zajištění staveniště bylo na denním pořádku a znamenalo pro stavbu značné výdaje nad rámec předpokládaných nákladů. Tato společenská nezodpovědnost bohužel způsobovala škodu i pro veřejnost samotnou, protože opět komplikovala realizaci stavby a dodržování stanovených termínů.

Koncem července 2023, krátce poté, co se stavební práce konečně rozběhly, v datové schránce městské části nečekaně přistálo předběžné opatření soudu, kterým bylo přikázáno stavbu jako celek zastavit. Návrh na vydání předběžného opatření, spolu s tzv. žalobou z rušené držby, byl podán vlastníkem sousedních pozemků, o kterém již byla řeč. Důvodem podané žaloby byla dle souseda opět snaha ochránit funkčnost zmiňované, dlouhodobě nefungující, železniční vlečky, která se nachází v prostoru budoucího parku U Vody.

Proti předběžnému opatření bylo městskou částí podáno odvolání, které bylo naštěstí úspěšné. Po litém boji právníků, kteří se na sklonku léta potili v soudní síni možná více než pracovníci na stavbě, městská část vyhrála i ve věci samotné a žaloba z rušené držby byla pravomocně zamítnuta. Důvodem pro zamítnutí byl ve výsledku právní závěr soudu, že bývalá vlečka je věcí movitou. A jelikož příslušnou žalobou se lze domáhat výlučně ochrany věci nemovitě před stavební činností, nemohla být úspěšná. Soused se ovšem nevzdává ani v současné době a vede soudní řízení další, v nichž se domáhá zrušení pravomocného společného územního rozhodnutí a stavebního povolení pro park U Vody.

Podstata všech těchto soudních sporů je poměrně nesmyslná, když bývalá vlečka již obnovena být nemůže a je v takovém technickém stavu, že by bez kompletní výměny všech částí pravděpodobně železniční provoz ani neunesla. Současně je zajímavé, že byt' nemá soused žádný relevantní doklad o vlastnictví bývalé vlečky (sám ji nepostavil a nemá k dispozici např. kupní smlouvu, jejímž předmětem by tato vlečka byla) a nemá ani žádnou smlouvu či věcné břemeno, které by jej opravňovalo mít vlečku na pozemku městské části umístěnou, je prozatím správními úřady i soudy brán jako účastník řízení a má možnost napadat projekt,

jenž je mnohonásobně hodnotnější než předmětná vlečka. Tato soudní řízení stále probíhají. Doufáme, že pro městskou část dopadnou rovněž úspěšně.

K dnešnímu datu 12. března 2024 je stavba v plném proudu. Cyklostezka i stezka kolem řeky jsou téměř dokončeny. I park jako takový se značně posunul, jarní zelení prosvítá nová cestní síť, workoutové hřiště, chystá se nová výsadba. S přicházejícím teplejším počasím se opět zvyšuje tlak veřejnosti na možnost park užívat. I z toho důvodu je jedním z hlavních aktuálních cílů otevřít průchodnost a realizovanou část parku pro veřejnost při splnění všech legislativních podmínek, zejména s ohledem na návštěvníky parku a probíhající stavební práce. Připravuje se i prohlídka stavby pro veřejnost, aby občané měli co nejvíce informací a omezilo se nezákonné pronikání osob na stavenišť, které způsobuje nemalé škody.

Je začátek roku 2024, tedy uplynulo téměř desetiletí od zahájení příprav na realizaci nového parku. To je vskutku dlouhá doba, a přesto park dosud není hotov. Doufáme, že tento článek vnese trochu pochopení do procesu, který má mnoho vrstev, podílí se na něm mnoho aktérů a na cestě k realizaci čeká mnoho často překvapivých překážek. Věříme, že tento příběh bude mít šťastný konec, ačkoli ani v tuto chvíli ještě není vyhráno.

PARK U VODY

Norway grants STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY PRAHA PRA 001 PRA 002 PRA 003 PRA 004 PRA 005 PRA 006 PRA 007 PRA 008 PRA 009 PRA 010 PRA 011 PRA 012 PRA 013 PRA 014 PRA 015 PRA 016 PRA 017 PRA 018 PRA 019 PRA 020 PRA 021 PRA 022 PRA 023 PRA 024 PRA 025 PRA 026 PRA 027 PRA 028 PRA 029 PRA 030 PRA 031 PRA 032 PRA 033 PRA 034 PRA 035 PRA 036 PRA 037 PRA 038 PRA 039 PRA 040 PRA 041 PRA 042 PRA 043 PRA 044 PRA 045 PRA 046 PRA 047 PRA 048 PRA 049 PRA 050 PRA 051 PRA 052 PRA 053 PRA 054 PRA 055 PRA 056 PRA 057 PRA 058 PRA 059 PRA 060 PRA 061 PRA 062 PRA 063 PRA 064 PRA 065 PRA 066 PRA 067 PRA 068 PRA 069 PRA 070 PRA 071 PRA 072 PRA 073 PRA 074 PRA 075 PRA 076 PRA 077 PRA 078 PRA 079 PRA 080 PRA 081 PRA 082 PRA 083 PRA 084 PRA 085 PRA 086 PRA 087 PRA 088 PRA 089 PRA 090 PRA 091 PRA 092 PRA 093 PRA 094 PRA 095 PRA 096 PRA 097 PRA 098 PRA 099 PRA 100

Park U Vody: realizace 2023–2024 (není dokončeno)
Projektant: YYYYY, s. r. o.
Zhotovitel: Environmental Building, a. s.
Projekt byl podpořen účelovou dotací z magistrátu hl. m. Prahy a grantem z Norských fondů. Financováno z Fondů EHP a Norska 2014–2021 – program CZ-ENVIRONMENT.

*Ing. arch. Tomáš Richtř
Oddělení rozvoje urbanismu,
architektury a veřejného prostoru
Odbor rozvoje a péče o veřejný prostor
Úřad městské části Praha 7*

ENGLISH ABSTRACT

The Background Story of the Park by the Water, by Tomáš Richtř

The year is 2015. We are in the Prague 7 district in an area that resembles a public space only with the greatest amount of imagination. A place to be avoided, bounded by a high flood barrier and rusty fencing. Most of the area along the river is composed of concrete panels with parked cars, decaying remnants of the industrial period and neglected greenery. The amount of litter and strange individuals hanging around the bridge structures evidently prevent visitors from coming. The site is impenetrable and closed off by the port's technical structures on one side and a concrete plant on the other. Truly a place ideal for a future city park.

TŘI FAKTORY NOVĚ SE PROJEVUJÍCÍ VE SVĚTĚ URBANISMU*

Jiří Löw

Tato esej je zamýšlením nad měnícími se podmínkami současného života naší populace z hlediska dopadů tří zásadních faktorů – klimatických změn, informačních technologií a stále vyššího podílu našeho volného času – na krajinu i urbánní prostředí.

Úvod

Po celá staletí jsme zvyklí počítat s určitým chováním přírodních živlů a jim odpovídajícím vzorcům získávání potravy a vůbec chování celé naší populace. Do tohoto ustáleného systému nám však zprvu nenápadně, ale dnes již razantně vstupují vlivy nové. Především jde o hrozby **klimatických změn**, které se přes uklidňování našich nedávných prezidentů ukazují jako zcela reálné. Globální oteplování se zrychluje.

Zdánlivě nezávisle se prohlubují a zrychlují dopady vědeckého pokroku v minulém i současném století. Automatizace výroby a **informační technologie** ovládají stále více náš svět a před našima očima jej mění.

Když budeme pozorně sledovat vývoj naší krajiny, neujdou nám její jinak neologické změny. Při hledání příčiny deformací jejího charakteru a rázu narazíme na zdánlivě nesouvisějící problematiku **vývoje našeho volného času** na úkor času vázaného.

Je jisté mnoho dalších faktorů ovlivňujících vývoj našeho hmotného světa a způsobujících revoluce v krajině i jejím osídlení. Neolitické odlesnění naší krajiny prvními zemědělci (7 000 let př. Kr.), velká středověká kolonizace (13. století), objevení Ameriky (16. století), uplatnění parního stroje v průmyslové revoluci (19. století), ale i revoluce chemická – masivní nástup pesticidů (20. století), to vše nám udává příklady zásadních změn krajiny. Rozhodujícím faktorem těchto relativně úspěšně zvládnutých změn byla povolnost, ský-

tající čas na vývoj v krajině existujících přírodních společenstev a civilizačních systémů. Základem úspěšnosti byla neustálá přítomnost „refugií“ z minula – jak přírodních, tak civilizačních.

Zprvu nenápadný, dnes však akcelerující vliv tří zde uvedených faktorů na naše obytné i přírodní prostředí způsobuje revoluci našeho života.

I. Klimatické změny

Vzhledem k naší poloze na rozhraní kontinentálních a oceánských vlivů se oteplování u nás zatím našťěstí projevuje vedle celkového oteplení „jen“ nárůstem letních veder, nedostatkem srážek a jejich extremitami. Ve skutečnosti ale nevíme, jak bude nejen v daleké budoucnosti, ale i zanedlouho. Měli bychom opustit pýchu „verneovských“ inženýrů („*Že něco nevíme, nevdá, naši inženýři to čas vynaleznou.*“) a svou neznalost si přiznat. Naše inženýrská opatření se totiž vždy dotýkají až následků změn. Pro budoucnost nemáme žádné hlubší prognostické údaje (přestože jsme na to měli celý výzkumný ústav plný ekonomů) a nezbyvá proto než použít historické zkušenosti. Těch však máme, pokud jde o problematiku klimatických změn, málo, a navíc se nabízí i jiné souvislosti než pouhé naše chyby. Dost možná se projevují i souvislosti se střídáním dob ledových v pleistocénu (poslední glaciál skončil před cca 12 000 lety a my nevíme, jestli je to definitivní konec, nebo začátek dalšího interglaciálu, kdy bylo mnohem tepleji než dnes, a zda to všechno skončí za 30 000 let znovu v ledovcích).

Reakcí na velkou neznámou vznikla u nás již v 70. letech koncepce ochrany živých přírodních sítí v krajině – územní systémy ekologické stability (ÚSES). Jejím hlavním cílem – nechat přírodu přirozenému sukcesnímu vývoji a přizpůsobit se těmto změnám – se v oněch letech zdál mnohým zbytečným strašením. Hlavní důraz na přírodní – lesní – ekosystémy je přitom kritizován některými přírodovědci i dnes. Mnozí považují za klíčová současná pestrá, antropicky podmíněná společenstva, existenčně závislá na aktuálních způsobech hospodaření a **na stabilních klimatických podmínkách** (a na nákladném managementu). To vede k pojetí krajiny jako okrasné zahrady pro všechny. Význam starého konceptu „*nechat přírodu na pokoji, aby se mohla přirozeně vyvíjet*“ v ÚSES je však nutno brát nanejvýš vážně.

Ochrana ÚSES je existenčně významná i ve velkých městech. Města v podstatě vždy leží na vodních tocích tvořících s okolními terasami a svahy nehnutelné katény biokoridorů zabezpečující všechna hlavní přírodní kontinua na vodní tok vázaná (vodní, pobřežní, povodňová i svahová). Jejich současná záměna ve městech za zahradnická nábřeží či louky pro venčení psů (jak je to v případě Brna a jeho „regionálního biocentra“ Cacovický ostrov či v Praze nahrazování břehových porostů „náplavkami“ a zužování přirozeně zaplavovaných niv okolo řek) vytváří zničující bariéry. I ve městech (stejně jako v rurální krajině) musíme bezpodmínečně zachovat ono přírodní kontinuum – biokoridor i se zabezpečením propojenosti toku (i za cenu výstavby rybochodů).

* Poznámka redakce: Text, který svojí formou neaspiruje na splnění formálních náležitostí kladených na odborný text, uveřejňujeme jako inspirativní osobní výpověď autora podloženou bohatou životní zkušeností. Autor článku je český urbanista, architekt, spoluautor ÚSES a jedna z klíčových osobností ochrany životního prostředí v České republice.

Pro samotný život ve městech jsou rostoucím problémem letní vedra a přívalové deště. Přehřáté městské prostory sídla v létě dusí (a bude hůř). Základní otázkou tedy je – co s obtěžující sluneční energií ve městech? Stará zahradnická řešení nás stále nabádají k ochlazující „umělecké“ výsadbě zeleně a vodních prvků, což ale dnes již nestačí a může to být i kontraproduktivní ve spojení s náklady na náročný management a malou účinnost. Skutečná cesta je historicky ukázána v teplém středomoří, a to zastíněním úzkými ulicemi a plachtami (i šňůrami prádla) nataženými přes ně.

Od ochrany před sluneční energií je potom jen krok k jejímu využití a odvedení formou solárních panelů na střeších domů (i namísto plachet přes ulice). Z města se tak může stát velkoplošná solární farma, kde na rozdíl od polí je zastínění země vítáno. Města je možno brát jako velké zdroje solární energie jinak nás ničící.

Paradoxní je, že i deště se v současných klimatických změnách projevují častými průtržemi mračen, a to bez ohledu na celkovou velikost srážek – i snížené celkové srážky mohou krýt velké přívalové deště.

Přívalové deště každé pořádné jižanské sídlo řeší vybudováním podzemních cisteren a zasakovacími prvky u všech zpevněných ploch, a naopak zachytáváním vody ze střešních domů do závlahových nádrží. To je voda pro naše bazény a fontánky. Dešťovou kanalizaci bychom pak s nadsázkou mohli zcela zrušit.

Poučením tedy je respektovat přírodní vývoj společenstev a pečlivě je monitorovat pro rekonstrukce.

II. Revoluce informatiky

Růst našich měst byl od 19. století dán potřebou soustředění manuálních pracovních sil v blízkosti průmyslových provozů (proto zrušení nevolnictví v roce 1781) a koncentrace administrativ vzájemně informačně propojených. Vznikala tak velkoměsta se složitými aglomeračními vztahy. Tyto silné koncentrační síly jsou poslední dobou ne-

Ilustrační foto (ulice Ledra v Nikósii, Kypr)

nápadně, ale stále výrazněji narušovány probíhající informační revolucí.

S dynamickým rozvojem robotizace a automatizace ubývá potřeba kumulace dělnických profesí, kterých je v průmyslových provozech stále méně. Tento trend ještě zrychluje využití umělé inteligence (odhaduje se, že nahradí až 60 % současných pracovních sil).

V rámci rozvíjející se informační revoluce prostřednictvím internetu postupně mizí i další kumulační tlaky dané nutností sdílení informací administrativ. Epidemie covidu nás šťastně navedla na používání institutu domácího pracoviště a informačního propojení v sítích. Tyto nástroje již nezmizely s covidem, ale naopak se stále znatelněji rozvíjejí. Nabízí únik s každodenních povinných cest do práce i osvobození od paradoxu touhy po venkovském či vilovém bydlení v zahradách, a přitom nutnosti žít v drahém, koncentrovaném, kompaktním městě. Internet tedy znamená mimo jiné zásadní nárůst našeho volného času a osvobození od diktátů docházkových vzdáleností a spádovostí.

Využití informačních sítí, živé databáze všech informací (např. Wikipedie) a sociálních sítí v důsledku umožňují zřízení domácího pracoviště s virtuální přítomností kdekoli. Stejně tak umožňuje i nákupy mimo městská obchodní centra využitím e-shopů a sítí jejich logistických center.

Trend stěhování se na venkov se samozřejmě týká jen části městské populace. Část touží po každodenním společenském styku i za cenu nižšího standardu bydlení, i zde však jde o nižší nároky na dojíždění do center a pohyb ve městě vůbec.

Zvyšující se nároky na venkovská sídla se projeví na změně jejich funkcí – zemědělská výroba je již dlouho okrajová (význam zemědělství je uměle zveličován) a rozhodující jsou, a stále více budou, funkce rezidenční. Můžeme očekávat zvýšenou poptávku po stavebních pozemcích (ale i po starých domech) na venkově kdekoli (dojezdová vzdálenost pro občasná návštěvy centra může být i 100 km, což splňuje prakticky každé naše sídlo). Rezervy pro tato nová

Zdroj: <https://www.flickr.com/photos/rubenholtjensen/53278506838>

zadání přitom v rurální krajině jsou stále velké. Využití druhého bydlení (již dnes se většina rekreačních chat a chalup využívá pro bydlení, hlavně v důchodu) a jeho úpravy na bydlení celoroční lze očekávat ve velkém. Mimo tyto stávající objekty existují velké plošné rezervy v sídlech, zejména v pohraničí (tato sídla byla před vysídlením Němců až dvojnásobná), ale i v horských oblastech (rozptýleného osídlení) a řetězového osídlení v údolích. Je věcí územního plánování, aby se aditivní rozvoj nezměnil v developerské kobercovky.

V nové rurální krajině budou pro osídlení ztrácet význam velké, nadmístní dopravní stavby – dálnice a VRT, které budou sloužit pouze globálnímu obchodu. Naopak vzroste význam kvality místních komunikací.

Může také poklesnout význam složitých hromadných soustav technické infrastruktury – jak energetických (částečná náhrada fotovoltaikou a dalšími místními obnovitelnými zdroji), tak vodohospodářských (místní zdroje místo skupinových vodovodů).

Celkově může vývoj znamenat zvýšení prostorového komfortu domů i přiblížení přírodě. Zároveň to bude znamenat zásadní změny nejen v osídlení, ale i v sociologických vazbách a v naší historické krajině struktuře. Tomu se musí přednostně věnovat urbanistická teorie.

III. Volnočas

V posledním století do našeho světa vstupuje stále více volný čas a jeho využívání.

T. G. Masaryk připomíná, jak „bojoval za osmihodinovou pracovní dobu“, ale málo se ví, kde viděl hlavní problém tohoto velkého zápasu. Tedy: „**Čím kratší práce denně, tím větší prázdně (volný čas). A pak nastává problém, ne jak nejvíce pracovat, ale jak nejlépe využít prázdně. A to je vlastně hlavní problém. Jak pracovat, to více méně každý poměrně snadno si zodpoví; ale co má dělat, když nepracuje? Všecko zlo společenské pochodí právě z prázdně, to jest z neumění zacházet s prázdní... Vět-**

šina lidí neví, co má v neděli dělat, jak má volný čas, jak se říká, zabít. Tedy problém osmihodinové doby práce je nesmírně důležitým problémem mravním a sociálním.“ (1900).

Volný čas jako protipól času vázaného (potřebného pro životní funkce člověka včetně obživy) se v historii vyvíjel různě – někdy a pro některé byl velkým problémem, někdy zase zcela zmizel.

Ve starověku existoval volný čas svobodných lidí díky otrocké práci druhých. Problém, co s volným časem, byl řešen dvěma způsoby platnými dodnes.

Aristoteles (4. století př. Kr.) chápe volný čas jako „**čas na rozumování, čtení veršů, setkávání se s přáteli a poslouchání hudby, tedy sebezdokonalování**“. Nemá tedy nic společného s lenošením a nicneděláním.

Tento ideál byl samozřejmě ještě ve starověku atakován narůstajícím volným časem spodiny římské společnosti, živěné bohatým státem a požadující ve volném čase pokleslou zážitkovou zábavu. Decimus Iunius Juvenalis jej v prvním století po Kr. definoval heslem „**panem et circenses**“ (**chléb a hry**). Aristotelské či Juvenalské využití volného času můžeme od té doby v různém mixu vidět dodnes.

Volného času během středověku bylo málo – prakticky jen neděle a zasvěcené svátky. I feudálové, kteří teoreticky volný čas měli, jej museli věnovat především nácviku bojových dovedností, neboť jejich jediná, ale zásadní, povinnost vůči poddaným byla chránit je se zbraní v ruce (proto hony, turnaje apod.).

To se v 15.–16. století změnilo s nástupem profesionálních armád žoldnéřů namísto stávající šlechtické domobrany. Při hledání náplně toho nového volného času šlechta (stejně jako ve všem ostatním v období renesance) hledala vzory v antice – a našli Aristotela. Začíná éra budování zámků s obrazárnami, salony, knihovny, míčovny, pavilony a zámeckými zahradami (byly ale soukromé a sloužily pouze pánovi a jeho hostům!).

K postupnému nárůstu **každodenního volného času** i v nižších vrstvách

obyvatel dochází až v 19. století (Anglie, r. 1833). I jeho využití se zprvu drží Aristotelovského modelu (skauting, divadelní spolky, nedělní výlety apod.). Postupné snižování délky pracovní doby (od 12 hodin, přes 10 hodin r. 1847 až po současných 8 hodin) ale zvětšovalo tlak na krátkodobé aktivity v místě bydliště (sokolovny, orlovny, DTJ atd.). Ty se s nárůstem zastoupení nevzdělaných vrstev stále více ubírají Juvenalskou cestou.

V současné době se mění základní městské funkce ve prospěch volnočasových, zaměřených na každodenní rekreaci a zábavu. Vznikají i rozsáhlá zážitková centra (aquaparky, sportovní areály, jezdecké farmy, stadiony, arény atd.).

K dalšímu velkému zlomu dochází zavedením volných sobot (u nás r. 1968). **Víkendový volný čas** je hlavní důvod rozvoje domácího, místního cestovního ruchu a masivně zvedá hlad po **druhém bydlení** v chatách a chalupách. Zvětšuje i možnosti trampingu a dvoudenních výletů v širším okolí. Inicjuje vznik zábavních areálů ve městech i kdekoli jinde.

Základem jsou zážitkové atrakce přírodní či umělé, nové či staré, hmotné či organizační především ve městech. Ty jsou stále více komerčními zařízeními pro zvýšení atraktivity přetvářeny.

Zážitková turistika ve volné krajině atakuje zprvu na horách (lyžařská střediska) a na hradech a zámcích (atrasy jarmarků, řemesel, her na vodníky, čarodějnice i jiná „tajemna“), později kdekoli (na každém kopci „eurozřehledny“, u každé přehrady plavecké atrakce, kempy, vodácké areály, umělé kanály atd.). Tyto atrakce by se samozřejmě nikdy nevyplatily, nebýt veřejných či skrytých dotací (fondy EU na rozhledny, výstavba lodních tras pod záminkou potřeb vodního hospodářství atd.).

Snaha využít pro komerci všechna cenná místa vede k ataku na chráněná přírodní území, tedy jako by se obrátil důvod jejich vzniku – z ochrany přírodních vzácností na expozice přírodních atrakcí. Tam, kde nejsou žádné atrakce, je považováno za nezbytnost je atrapy uměle vytvářet (country městečka, aquaparky, dinoparky, disneylandy,

výběhy již dávno vyhynulých „prakoní a praturů“ apod.).

Využitelnost dané krajiny pro atrakce má však své přirozené limity (kapacity využitelnosti rázovitosti). Volnočasovému průmyslu chybí včasná autoregulace, a tak, jsou-li přirozené limity naplněny, odpovídá zážitkový průmysl umělým zvyšováním atrakcí, které dále podlamují původní ráz, který je přílák. Přírodní prostor přeměňují na virtuální atrapy ztrácející hodnotu, horská střediska se rozrůstají do nesourodých areálů s podobou slumů. **Cestovní ruch tak „požírá své krajiny“** (podobně jako Velká francouzská revoluce „požírá své děti“) a stává se hrozbou jejich obytnosti.

Vznik dovolených (od šesti dnů ve 20. letech 20. století až po současné čtyři týdny) nastolil další problém v podobě dlouhodobých pobytových volnočasových aktivit mimo bydliště. Zprvu se projevuje v prvorepublikových letních bytech, později začíná **rozvoj mezinárodního cestovního ruchu** jako zásadně významného hospodářského odvětví. Ve světovém měřítku jsou přitom významné pouze vybrané atraktivity, což jsou fakticky velehory, teplá moře a světové památky. U nás máme pouze Prahu, která praská ve švech a vzbuzuje již dnes silnou nevoli místních, dále západočeské lázně obsazené druhou ligu bohatých z východu a potom snad Karlštejn a Český Krumlov.

I zde, a v mnohem větším měřítku (naštěstí mimo nás), cestovní ruch přeměňuje celé krajiny na virtuální prostor ztrácející vnitřní hodnotu. Zničil tak roz-

sáhla území Azurového pobřeží ve Francii (původně exkluzivní krajina bohatců je natolik přelidněna, že se praví bohatci odstěhovali jinam) a úspěšně pokračuje kolem celého Středomořího moře. I mezinárodní cestovní ruch tedy ničí rázovitost krajiny a „**požírá je**“.

Hlavní městské atrakce se však začínají bránit a někde to dělají razantně (např. Benátky, Baleáry). Ochrana před tímto devastujícím, vítězícím Juvenálským typem volnočasových aktivit a rozsahem komerčního cestovního ruchu je zásadním úkolem budoucnosti.

Honba za hromadnými zážitkovými atrakcemi i v naší krajině se zvyšuje a v budoucnu ji bude stále více ohrožovat. Jádro problému ovšem je (jak píše T. G. M.) v hodnotových soustavách „mravních a etických“. Je třeba **hledat náhradu za staré volnočasové evropské kognitivní typy Aristotelovské** vycházející z antické a křesťanské tradice (platné až do začátku 20. století). Nové osvícenecké, sekularizované, multikulturní evropské tradice vyžadují i nové typy volnočasových aktivit a cestovního ruchu. V nich by měly výrazně převažovat aktivity kognitivní nad pouhými Juvenálskými, komerčně zážitkovými. Vedle redefinice smyslu volnočasových aktivit je třeba hledat cestu jejich naplnění. Půjde přitom (stejně jako u všech tří nastíněných problémů) o cestu ochrany – tedy cestu opačnou než dnes – nehledat krajiny pro naplnění nenasytých podniků cestovního ruchu, ale předem hledat možnosti, které krajiny nabízejí, aniž by byly poškozeny. U nás to znamená v první řadě

nekompromisní ochranu přírodních hodnot a opět pečlivého monitoringu skutečného vývoje alespoň velkoplošných chráněných území a přírodních parků. Od něj je třeba odvíjet účinnou ochranu i rázovitosti našich krajiny.

Na závěr si všimněte, jak i tyto tři zdánlivě vzdálené faktory jsou spolu provázány. Volnočasové aktivity ohrožují ochranu přírody a krajiny, informační technologie uvolňují volný čas, ...

Použité zdroje:

LÖW, J. 1995. *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability: metodika pro zpracování dokumentace*. Brno: Doplněk. ISBN 80-85765-55-1.

LÖW a kol. 2004. *Vyhodnocení potenciálu krajiny ČR z hlediska možného dalšího územního rozvoje v CHKO v ČR*. Projekt MŽP č. VaV SK/620/16/03, řešitel LÖW & spol. s. r. o., AGERIS, s. r. o., 2003–2004.

LÖW a kol. 2005. *Typologie české krajiny*. Projekt MŽP č. VaV 640/01/03 za rok 2003–2005, řešitel LÖW & spol. s. r. o., 2003–2005.

LÖW a kol. 2010. *Ochrana krajinného rázu jako podstatného rysu české kulturní krajiny*. Projekt MŠMT č. 2B06126, řešitel LÖW & spol. s. r. o., FSS MUNI v Brně, 2006–2010.

LÖW, J., WITTMANN, M., DOHNAL, T. 2022. *Tvorba rurální krajiny a její nástroje*. 1. vyd. Brno: CERM, 333 s. ISBN 978-80-7623-072-9.

MÍČHAL, I. 1992. *Ekologická stabilita*. Brno: Veronika pro Ministerstvo životního prostředí ČR. ISBN 80-85368-22-6.

WIKIPEDIE. *Otevřená encyklopedie: Volný čas*. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Voln%C3%BD_%C4%8Das&oldid=23099346. [citováno 23. 4. 2024].

doc. Ing. arch. Jiří Löw

ENGLISH ABSTRACT

Three Factors Newly Emerging in the World of Urbanism, by Jiří Löw

This article represents a reflection on the changing conditions of contemporary life of our population in terms of the impact of three major factors - climate change, information technologies and an increasing share of our leisure time - on the landscape and the urban environment.

NAHRAZENÍ VEŘEJNOPRÁVNÍ SMLOUVY

Tomáš Pavlovský

Článek se věnuje institutu veřejnoprávních smluv z pohledu praktikujícího architekta. Autor článku upozorňuje na výhody tohoto institutu, kterou je zejména rychlost povolení stavby, a tím i rychlejší návrat vložených investičních prostředků. Zmíněna je i nová právní úprava, která se tohoto institutu dotýká.

Zaujal mě článek architekta Jiřího Gerö s názvem „Zkušenosti s veřejnoprávní smlouvou podle stavebního zákona č. 183/2006 Sb.“, který vyšel v čísle 1/2024 tohoto časopisu. S ohledem na skutečnost, že veřejnoprávní smlouvu jsem také využíval, bych chtěl tento obsáhlý článek doplnit o několik postřehů, aby vznik ucelený názor na tento institut. Také chci nastínit náhradu této alternativní formy rozhodování za existence nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb.

Veřejnoprávní smlouva

Obrovskou výhodou veřejnoprávní smlouvy je rychlost povolení stavby, tedy rychlejší návrat vložených prostředků do celkové investice, a to zejména u komerčních a průmyslových areálů. Náklady na právní služby a náročnější inženýrskou činnost při veřejnoprávní smlouvě se ale mohou vrátit násobně, jedná se tak o efektivní nástroj pro ekonomicky smýšlející investory [Gerö, 2024, str. 27].

Za důležité považuji zmínit, že, byť se jednalo o poměrně rychlé povolení staveb, byly v zákoně také lhůty, jež bylo nutno respektovat. Ve specifických případech, např. při posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí, pro které bylo vydáno stanovisko, nešlo veřejnoprávní smlouvu uzavřít vůbec. Zákonem nebyl upraven postup pro případ, kdy návrh smlouvy včetně dokladu o právu k pozemku či stavbě neměl předepsané náležitosti. Důležité je zmínit, že návrhem na vydání veřejnoprávní smlouvy nebylo zahájeno správní řízení, nešlo tedy využít postupů správního řádu a vyzvat žadatele o doplnění návrhu. Stavební úřad do 30 dnů od podání veřejnoprávní smlouvy posoudil a mohl ji i odmítnout. Proto bylo velice důležité si smlouvu před jejím oficiálním podá-

ním nechat odsouhlasit správním orgánem. Pokud bylo vše v pořádku, úřad vyvěsil informaci o podaném návrhu na úřední desku, kde v případě klasické lhůty visela osm dnů. Jednalo-li se o veřejnoprávní smlouvu o umístění stavby nebo o umístění a provedení stavby, jinými slovy tato smlouva nahrazovala rozhodnutí o umístění stavby či společné povolení, bylo vyvěšeno oznámení o uzavření veřejnoprávní smlouvy na úřední desce po dobu patnácti dní.

Nahrazení společného řízení i veřejnoprávní smlouvy

Při povolování některých staveb v minulosti, abych se vyhnul zdoluhavému společnému řízení, se mi osvědčilo, po dohodě se stavebním úřadem, rozdělit a překloupat řízení do zcela jiného schématu, protože na veřejnoprávní smlouvu stavební úřad nechtěl přistoupit.

Rozdělení do dvou samostatných řízení podle zákona č. 183/2006 Sb.

V areálu, který jsem projektoval a kde docházelo ke stavebním zásahům a změnám, jež stavební úřad chtěl původně řešit společným povolením, se podařilo, po dohodě s ním, rozdělit řízení do změny užívání stavby a územní souhlas. V budově, kde pouze docházelo ke změně využití, to bylo řešeno změnou užívání dle § 126 a 127 zákona č. 183/2006 Sb. (dále jen „stavební zákon“). Také bylo odůvodněno, že stavba podstatně neměnila nároky stavby na okolí, byla v souladu se záměry územního plánování, s veřejnými zájmy chráněnými tímto zákonem a se zvláštními právními předpisy. Také se nedotýkala práv třetích osob a nevyžadovala posouzení jejich účinků na okolí, proto se výše zmíněné dalo takto povolit. Výhodou souhlasu se změnou u užívání stav-

by bylo, že nebylo správním rozhodnutím a nešlo se proto proti němu odvolat. Nově umístovaná komerční stavba o zastavěné ploše 40 m² byla řešena územním souhlasem, a to na základě posouzení podle § 96 odst. 4 stavebního zákona a § 15a vyhlášky č. 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního rozhodování, územního opatření a stavebního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Územní souhlas nepozbýval platnosti v případech podle § 96 odst. 9 stavebního zákona, což byl tento případ. Vše bylo náročnější na projekční práce a inženýrskou činnost, protože se musela zpracovat dvojí projektová dokumentace. K těmto dvěma typům řízení se také museli vyjádřit a vydat kladná stanoviska správci sítí a dotčené orgány státní správy. Tuto duplicitu někteří z nich nesli nelibě. Velkou výhodou ale bylo, že se ušetřilo několik cenných měsíců času, protože neprobíhalo společné řízení s nutnými lhůtami.

Postup za existence nového stavebního zákona

Naopak veřejnoprávní smlouva je institut velice rychlý a pružný, který dokáže investorovi ušetřit několik měsíců času, což je v investiční výstavbě podstatné. Velkou výhodou je i nemožnost brojit proti této dohodě odvoláním, čímž se celý proces značně urychlí [Gerö, 2024, str. 26].

Byť institut veřejnoprávní smlouvy podle stavebního zákona č. 283/2021 Sb. (dále jen „nový stavební zákon“) již využít nelze, v případech záměrů a staveb jiných než vyhrazených bylo u žádostí podaných do 30. 6. 2024 postupováno podle stavebního zákona a souvisejících právních předpisů (tedy územní řízení, stavební či společné řízení) a bylo možné řízení zahájit a rozhodnout o žádosti. Rovněž do tohoto data bylo mož-

né žádat o územní souhlas, tedy postupem, který jsem nastínil výše.

Podle nového stavebního zákona se pak posuzují žádosti podané od 1. 7. 2024. Nový stavební zákon přináší jedno řízení (spojení územního a stavebního řízení v jeden celek) s možností vydání rozhodnutí také v tzv. zrychleném řízení za splnění podmínek uvedených v § 212, které nahrazuje dosavadní zjednodušené postupy (ohlášení stavby, územní souhlas atd.). Náhradu za veřejnoprávní smlouvu, která byla alternativní formou rozhodování, tedy přináší samotný zákon. U těchto záměrů, resp. staveb tak přichází v úvahu povolení či povolení záměru s posouzením vlivů a povolení stavby nebo zařízení ve zrychleném řízení. Přitom platí, že povolení nebudou vyžadovat tzv. drobné stavby (příloha č. 1). Nový stavební zákon si tak klade za cíl, že díky jednomu stavebnímu řízení se povede jen jedno odvolací řízení s případným soudním přezkumem, to vše do jednoho roku. Tato myšlenka by tak měla uklidnit všechny investory, kteří dosud využívali výhod veřejnoprávní smlouvy. Je však otázkou, zda ke zrychlení rozhodovacího procesu skutečně dojde a zda investoři nebudou nakonec s povděkem vzpomínat na klady veřejnoprávní smlouvy.

Závěr

Budiž útěchou, že projektovou dokumentaci zpracovanou podle vyhlášky č. 499/2006 Sb. nebo vyhlášky č. 146/2008 Sb. může stavebník předkládat stavebnímu úřadu za existence nového stavebního zákona až do 30. 6. 2027 a stavební úřady ji budou posuzovat rovněž podle těchto právních předpisů.

Podle § 172 odst. 4 nového stavebního zákona pak platí, že „(...) *nejpozději s podáním žádosti vloží stavebník projektovou dokumentaci nebo dokumentaci pro povolení záměru do evidence elektronických dokumentací. Dokumentaci pro povolení záměru, která nemusí být zpracovaná projektantem, vloží do evidence elektronických dokumentací stavební úřad, neučiní-li tak spolu s podáním žádosti stavebník.*“

Jedním z pilířů nového stavebního zákona má být rychlost rozhodovacího procesu, kdy se standardně má rozhodnutí vydávat do 30, resp. 60 dní. Problém však tví v nevyhnutelnosti těchto lhůt a současně v násobné prodlevě rozhodovacího procesu, pokud si stavební úřad bude vyjádření dotčených orgánů opatřovat sám. Ze zkušenosti

z minulosti lze předpokládat, že než se s novým stavebním zákonem všichni sžijí a naučí se s ním pracovat, dojde ke značným prodlevám při povolování staveb, jak tomu bylo i při poslední novelizaci. Lze zmínit, že docházelo až k ročním průtahům, když nově museli ke každé stavbě vydávat souhlasná stanoviska odbory územního plánování a soulad s územním plánem neposuzoval přímo stavební úřad, jak tomu bývalo dříve. Je též možné, že nový stavební zákon přinese tolik problémů, že institut veřejnoprávní smlouvy do něj bude v příští novelizaci zase vrácen.

Použité zdroje:

GERÖ, J. 2024. Zkušenosti s veřejnoprávní smlouvou podle stavebního zákona č. 183/2006 Sb. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, roč. 27 (2024), č. 1, str. 25–27. Brno: Ústav územního rozvoje. ISSN 1212-0855.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 23. 4. 2024].

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 23. 4. 2024].

*Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D.
Projekční kancelář
Thomas Pierre architects*

ENGLISH ABSTRACT

Replacement of the Public Law Contract, by Tomáš Pavlovský

The article deals with the institution of public law contracts from the perspective of a practising architect. The author of the article draws attention to the advantages of this concept represented especially by the speed of issuing building permits and thus a faster return of the incurred investment funds. It also mentions the new legislation dealing with this concept.

PRACOVNÍ JEDNÁNÍ SKUPINY PRO SLEDOVÁNÍ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ V ZEMÍCH V4+2

Dne 9. dubna 2024 se v Praze uskutečnilo jednání zástupců Skupiny pro sledování územního plánování v zemích V4+2. Spolupráce v rámci skupiny, pokrývající státy Visegrádské čtyřky (Česko, Slovensko, Polsko, Maďarsko) a dále Bulharsko a Rumunsko, trvá již od roku 2008 a jejím hlavním účelem je předávání aktuálních informací o územním plánování v zapojených zemích. V souvislosti s českým předsednictvím ve Visegrádské skupině bylo Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) organizátorem letošního setkání, které proběhlo hybridní formou. Osobně se jednání zúčastnili zástupci z MMR, Ústavu územního rozvoje (ÚÚR) a Úřadu pro územní plánování a výstavbu Slovenské republiky, ostatní účastníci se jednání zúčastnili vzdáleně.

Program jednání byl členěn do tematických okruhů, přičemž každá země měla představit informace ke dvěma bodům jednání, jimiž byly „Národní politika územního plánování (systémy a dokumenty)“ a „Standardizace a digitalizace územního plánování“.

K daným tématům vystoupili za Českou republiku Josef Morkus a Filip Novosád (MMR), kteří představili nový stavební zákon, nástroje územního plánování a aktuální informace o Politice územního rozvoje ČR. Standardizaci a digitalizaci územního plánování se dále věnoval Josef Morkus, který popsal historický přehled, požadavky na standardy u jednotlivých dokumentů a otevřené otázky týkající se např. řešení textové části, identifikace zrušených částí apod.

Systémy územního plánování na Slovensku popsal Marek Dinka (Úřad pro územní plánování a výstavbu Slovenské republiky), který upozornil na nový zákon o výstavbě a územním plánování a ustanovení Úřadu pro územní plánování a výstavbu SR. V rámci standardizace a digitalizace územního plánování představil portál územního plánování a popsal důvody pro potřebu standardizace a významné změny vyplývající z nové legislativy.

Za Bulharsko vystoupil Ivaylo Stoyanov (Ministerstvo regionálního rozvoje a veřejných prací), který u dokumentu územního plánování na celostátní úrovni zdůraznil význam zákona o regionálním rozvoji z roku 2020 a uvedl budoucí plány v oblasti územního plánování v Bulharsku. Jeho kolegyně Antoniya Yordanova a Ekaterina Geshanova následně představily Národní strategii pro digitální transformaci stavebního sektoru do nových technologií a podrobně popsaly projekty, které v rámci této strategie probíhají (např. jednotný informační systém a registr pro územní plánování, investiční výstavbu a povolování staveb).

Maďarský systém územního plánování představila Sarolt Borbély (Ministerstvo pro výstavbu a dopravu), která popsala jeho hierarchii a blíže specifikovala dva regiony s vysokou prioritou (Budapešť, Balaton). V oblasti digitalizace územního plánování v Maďarsku zmínila legislativní změnu v roce 2009 a elektronický systém E-TÉR (*Electronic Spatial and Urban Planning Support System*). Dále představila tři aplikace v rámci stavební povolovacího procesu a zmínila absenci standardizace územního plánování v Maďarsku.

Za Polsko vystoupila Patrycja Artymowska (Ministerstvo regionálních fondů a regionální politiky), která popsal základní reformu v přístupu k územnímu plánování v Polsku se zaměřením na model funkční a územní struktury a na význam participace. Dále pokračoval Łukasz Marciniak (Ministerstvo pro ekonomický rozvoj a technologie), který vysvětlil důvody pro nezbytnou reformu systému územního plánování a dále popsal vznik nového dokumentu Obecný plán obce. Tématu digitalizace a standardizace se dále věnovala jeho kolegyně Anna Michalik, která popsal relevantní legislativu, zákon upravující požadavky na data, nástroje podporující vznik Obecného plánu obce nebo klíčové funkcionality registru územního plánování.

Rumunský systém územního plánování představila Alina Huzui-Stoiculescu (Ministerstvo rozvoje, veřejných prací a správy), která popsal jeho hierarchii, jednotlivé typy dokumentů územního plánování na různých úrovních, výzvy související s územním plánováním, relevantní legislativu a národní městskou politiku. Digitalizaci a standardizaci územního plánování se následně věnoval Benjamin Stoica-Fuchs, který představil jejich aktuální stav a validační platformu pro územně plánovací dokumenty.

Josef Morkus následně přešel k prezentaci politiky architektury a stavební kultury v České republice. Uvedl její historii a hlavní dokument s upřesněním hlavních vizí a témat.

V závěru byly představeny webové stránky V4+2 (Elena Fedrová, ÚÚR), řešena byla potenciální participace na projektu ESPON zaměřeného na vnitřní periferie v rámci prostoru V4+2 (Radu Necşuliu, Rumunsko), prezentován byl dále projekt ESPON KARPAT – Determinants and Opportunities for the Socio-economic and Spatial Development of the Carpathian Region (Kinga Stanczuk, Polsko) a rovněž byly představeny priority polského předsednictví v Radě EU (Patrycja Artymowska, Polsko). Dále byla diskutována případná potřeba aktualizace dokumentu Společná strategie územního rozvoje států V4+2.

Během celého jednání kladli účastníci dotazy a svými poznámkami interaktivně vstupovali do jeho průběhu.

*Ing. Elena Fedrová
Ústav územního rozvoje*

*Ing. Filip Novosád
Oddělení koncepční a metodické
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE KRAJINA, SÍDLA, PAMÁTKY 2024: CESTY

Milovníci architektury a přírody se letos podruhé setkali na mezinárodní konferenci Krajina, Sídla, Památky, která se konala 17. dubna 2024 na Fakultě stavební Vysokého učení technického v Brně (VUT). Tématem letošního ročníku byly „cesty“. Cesty vnímáme v mnoha rovinách a vyvolávají v nás různé asociace. Můžeme si představit pěšiny, polňačky, silnice, dálnice, železnice, vodní cesty i dopravní tepny. Tyto fyzické trasy protkávají krajinu, umožňují nám pohyb a přepravu zboží a lidí. Cesta ale může mít i hlubší, symbolický rozměr. Může představovat duchovní cestu, vývoj architektury, proměny krajiny v čase nebo cestu za poznáním. Cesty nejsou jen samotné trasy, ale zahrnují i různá zastavení a orientační body. Patří sem stavby sakrální i světské, které se podél cest nacházejí. Díky silnicím a železnicím se do krajiny a měst dostaly i nové typy staveb, jako jsou zastávky, železniční stanice, překladiště, mosty a viadukty. Tyto stavby vyprávějí fascinující příběh proměn krajiny vlivem dopravy. Konference Krajina, Sídla, Památky 2024 se zaměřila na komplexní vnímání cest a jejich vliv na krajinu, sídla a památky. Přednášející z různých oborů sdíleli své poznatky a zprostředkovali účastníkům hlubší pochopení fenoménu cest v historickém i současném kontextu.

Konferenci zahájil svým projevem profesor Petr Hruša, významný brněnský architekt a vedoucí Katedry architektury na Vysoké škole báňské – Technické univerzitě v Ostravě. Následovaly prezentace v kategoriích Krajina, Sídla a Památky, z nichž byly pro hlavní program vybrány tři z každé kategorie. Tereza Steklá z Univerzity Karlovy v Praze prezentovala výzkum vlivu dopravní infrastruktury na reliéf a dynamiku krajiny v okolí Staré Boleslavi. Zaměřila se na vývoj od středověku do současnosti, kdy se intenzita vlivů cest na reliéf značně zvýšila. Narovnávání a zkracování Labe a Jizery za účelem zesílení a protipovodňové ochrany vedlo ke ztrátě cenných informací o historii

reliéfu. Katarína Falathová z VUT v Brně se věnovala roli Dunaje v rozvoji Vídně a Bratislavy. Prezentovala geomorfologické faktory, které ovlivnily uspořádání a infrastrukturu obou měst, a ukázala, že Dunaj hraje klíčovou roli v jejich růstu. Peter Brada ze Spolku pre autentickú krajinu predstavil vývoj tesařských technik v lidové architektuře Slovenska. Prezentoval inovativní a integrální charakter lidového tesařství a vývoj široké škály forem krovů od středověku do 20. století. Profesor Jiří Kupka z Českého vysokého učení technického v Praze (ČVUT) se zaměřil na symboliku poutí a jejich roli v krajině, zejména v baroku. Poutní cesty s kaplemi a křížovými cestami symbolizují cestu člověka životem a překonávání životních těžkostí. Martina Lehnertová z ČVUT v Praze se věnovala vlivu dopravy na vzhled a fungování sídel. Zdůraznila nutnost hledat rovnováhu mezi dopravou a ochranou památek v historických centrech měst. Monika Stará z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem prezentovala průmyslovou historii Ústecka na příkladu Chabařovic. Základem rozvoje obce v 19. století byla infrastruktura – železnice, silnice, vlečky, lanovky, vodní toky a podzemní chodby. Prezentovala vztah mezi cestami a průmyslovými památkami a jejich vliv na studium průmyslových areálů. Zároveň se zaměřila na budoucnost území. Hana Řehulková z Masarykovy univerzity v Brně se věnovala Heideggerovu a Norberg-Schulzovu pojetí bydlení a Patočkovu konceptu hermeneutiky. Prezentovala otázku, jak dosáhnout „básnického bydlení“ v těchto teoriích a jaké to má důsledky pro architekturu a urbanismus. Martina Mrázová z Mendelovy univerzity v Brně sledovala proměny sochařské výzdoby Brna v období normalizace. Porovnávala původní plány z roku 1972 se současností a analyzovala měnící se důvody pro umísťování umění do veřejného

prostoru. Zmínila i trendy dočasných uměleckých instalací. Filip Binder z Akademie věd České republiky ukázal, jak šlechtické cesty koncem 18. a v 1. polovině 19. století inspirovaly proměny české architektury a krajiny. Cestování do zahraničí i po Česku přinášelo stavebníkům, architektům, stavitelům a zahradníkům nové nápady, které se odrážely v proměnách jejich sídel a zahrad. Tyto hlavní prezentace byly doplněny o kratší ukázky témat, které se věnovaly horským přechodům, archeologii historických tras, problému, když cesta přestane být cestou, cestami vody, ale také putováním z Prahy na jih.

Konference nabídla širokou škálu zajímavých témat a opět ukázala, jak úzce jsou propojené krajina, sídla a památky. Prezentace zdůraznily důležitost péče o krajinu a historické památky a jejich ochranu před negativními vlivy moderní doby. Už nyní je však připravován další ročník konference, který se bude konat 23. dubna 2025 opět na stejném místě – v historické aule Fakulty stavební VUT v Brně.

Veškeré, i výše neprezentované, příspěvky budou k dispozici v konferenčním sborníku, který bude vydán na konci léta a bude volně ke stažení na webových stránkách www.krajinasisdlapamatky.cz.

*Ing. arch. Adam Guzdek, Ph.D.
Ústav architektury
Fakulta stavební
Vysoké učení technické v Brně*

15. ROČNÍK KONFERENCE REKREACE A OCHRANA PŘÍRODY – S PROSTŘEDÍM RUKU V RUCI!

„Rekreace a ochrana přírody – s prostředím ruku v ruce!“ byl název konference, kterou uspořádala Česká společnost krajinných inženýrů s Ústavem inženýrských staveb, tvorby a ochrany krajiny Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně. Na pořádání konference spolupracovala Česká bioklimatologická společnost, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Partnerství, o. p. s.

Nad konferencí převzal záštitu Jan Mareš, rektor Mendelovy univerzity v Brně, Libor Jankovský, děkan Lesnické a dřevařské fakulty MENDELU, Tomáš Vrška, ředitel Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny, Dalibor Šafařík, generální ředitel Lesů České republiky, s. p., Jan Grolich, hejtman Jihomoravského kraje, Ivan Bartoš, ministr pro místní rozvoj ČR, a Marek Výborný, ministr zemědělství.

Jednalo se již o jubilejní 15. ročník konference, který se uskutečnil ve dnech 13. až 15. května 2024 v krásném prostředí zámku ve Křtinách. Konference se zúčastnilo cca 80 účastníků (prezenčně i on-line) nejen z ČR, ale i ze Slovenska, Polska, Turecka či Ugandy.

Konferenci zahájil krátkým proslovem Tomáš Pospíšil, ve kterém také přivítal účastníky a představil Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny a jeho problémy spojené s intenzivním rekreačním využíváním území. Dopolední sekci zahájil svým příspěvkem Artur Boháč z Technické univerzity v Liberci o erozi geolokalit se zaměřením na Prachovsko. Dopoledne ještě proběhly dvě paralelní sekce a stejně tak i odpoledne před odbornými exkurzemi. Dalšími tématy konference byly například účinnost ekoduktů pro zvěř a lidská aktivita na nich, popř. turistické využití postvulkanických zdrojů v lokalitě Covasna v Rumunsku.

Marek Haliček přednesl příspěvek svého týmu na téma významu historické vinohradnické krajiny v ochraně přírody a krajiny. V České republice je v současné době řešen komplexní krajinný výzkum v rámci projektu Centrum krajiny

a biodiverzity (DivLand), část projektu se zabývá historickými strukturami v krajině. Historická kulturní krajina je dlouhodobě vytvářena a ovlivňována lidskou činností. Lidské aktivity jsou zde převážně udržitelné aktivity bez intenzivní mechanizace, tyto aktivity vedou ke zvýšení kulturních a přírodních hodnot území. Vinohradnická krajina byla také hodnocena jako jedna z cenných historických struktur krajiny. V modelovém území v okolí měst Hodonín a Kyjov byly sledovány jednotlivé znaky této krajiny, jejich význam pro zachování kulturního a přírodního dědictví, udržitelné podnikání v zemědělství a rozvoj cestovního ruchu. Při terénním a mapovém archivním průzkumu byly nalezeny různé typy dochovaných tradičních historických struktur krajiny s typickými rysy, které je žádoucí zachovat pro další generace. Při terénních šetřeních a diskusích s místními vinaři, podnikateli v cestovním ruchu a turisty bylo zjištěno, že typické historické viniční krajiny a přilehlé historické vinné sklepy jsou jedním ze zásadních důvodů pro pravidelné návštěvy regionu. Jejich ochrana a zachování je nezbytné pro udržitelný rozvoj území a zachování kulturního a přírodního dědictví.

Jaroslav Rožnovský představil výsledky práce svého týmu zaměřené na změnu klimatu, která je nejvíce vyjadřována globálním oteplováním. Z jejich analýzy teploty vzduchu za období 1961–2020 naměřené na klimatologických stanicích Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) vyplývá, že zimní teploty statisticky prokazatelně rostou. Tato skutečnost má dopad i na podmínky rekreace v chladném období, které jsou vyjádřeny měsíci listopad až březen. Z hodnocení denní celkové výšky sněhové pokrývky na vybraných klimatologických stanicích v pohoří Beskyd, Jizerských hor a Šumavy vyplývá, že výskyt sněhové pokrývky byl za hodnocené období vždy proměnlivý s tím, že trend vyjadřuje její postupný pokles. Na mnoha místech v posledních letech nebyla dostatečně vysoká sněhová pokrývka potřebná pro lyžování. Kvůli postupné-

mu oteplování se jeví, že přírodní podmínky pro lyžování bude nutné nahrazovat umělým zasněžováním.

Studie představená Terezou Pohankovou zkoumala vliv vegetace na ochlazovací efekt ve městě Olomouc pomocí dat z družic Landsat 8 a Landsat 9 za období od března 2023 do března 2024. Výsledky ukázaly, že luční porosty a ostatní vegetace mají nejvýznamnější vliv (CCI v hodnotách 0,45–0,63), zatímco zemědělská půda vykazuje kolísavou chladičskou kapacitu kvůli sezónním pracím. Jak bylo předpokládáno, umělé a zastavěné povrchy mají nejnižší schopnost ochlazovat. Studie potvrzuje zásadní roli vegetace pro snížení efektu tepelného ostrova a zdůrazňuje potřebu zachování zdravých vegetačních ploch a jejich případného rozšiřování v rámci urbanistických strategií pro zajištění tepelného komfortu obyvatel a příjemnějšího městského prostředí.

Koncept místně zakotveného učení na příkladu chráněné krajinné oblasti (CHKO) Český ráj představili Dominik Rubáš a Anežka Nejedlová. Místní krajina je část prostoru, která člověka obklopuje od jeho dětství a nabízí mu možnosti kognitivního, emocionálního i psychomotorického rozvoje. Žáci v ní vyrůstají a vytvářejí si k ní vztah, který se může v průběhu života rozšířit i na větší prostorová měřítka. Tento vztah může být ovlivněn významy, které žáci danému území přidělují. Existuje ovšem jen málo výzkumů, které by se zabývaly konceptem „*place meaning*“ ve vzdělávání. Předkládaný výzkum se snaží tuto mezeru ve výzkumu vyplnit. Respondenty jsou žáci pátých ročníků základních škol nacházejících se v oblasti CHKO Český ráj či v její těsné blízkosti. Výzkumu se zúčastnilo 257 žáků, tedy 44 % z jejich celkového počtu. Data byla shromážděna pomocí terénního výzkumu s využitím dotazníku a byla doplněna rozhovory s žáky ve skupinové diskusi. Odpovědi byly vyhodnoceny pomocí obsahové analýzy, deskriptivní statistiky a statistické analýzy. Výsledky ukázaly, že z konkrétních míst si žáci pod pojmem

Český ráj představí nejčastěji Trosky a Turnov. Zároveň byla tato místa žáky nejčastěji rozpoznána na fotografiích. Žáci nejčastěji spojují Český ráj s přídavnými jmény „krásný“, „hezký“ a „chráněný“. Chlapci poznali více významných míst než dívky a celkově znalost těchto míst signifikantně roste s časem, který děti tráví v přírodě. Výsledky přispěly k výzkumu vztahu k místu – důležité oblasti environmentálního vzdělávání.

V rámci konference proběhly tři exkurze. Jedna z odpoledních exkurzí byla vedena do Botanické zahrady a arboreta Mendelovy univerzity v Brně, kde byla představena práce s návštěvnickou veřejností, areál zahrady a především sbírka kosatců a sbírka orchidejí. V arboretu se starají o jednu z největších sbírek orchidejí ve střední Evropě. Druhá odpolední exkurze byla do lokality v okolí obcí Řícmanice a Babice nad Svitavou. V této lokalitě byly na podzim roku 2023 vytrasovány a vyznačeny trasy pro jezdce na koních, které vznikly jako konsensus mezi vlastníkem lesa, zástupci obcí, provozovateli koňských stájí a zástupci ochrany přírody. Poslední konferenční den byla odborná exkurze vedena do

Foto © AVC MENDELU

Účastníci exkurze se dozvídají, jakým způsobem pracují zaměstnanci Botanické zahrady a arboreta Mendelovy univerzity s návštěvnickou veřejností

Slovanského hradiště v Mikulčicích. Proběhla návštěva Archeologické expozice a rozhledny v návštěvnickém centru. Návrh interpretačního plánu, který v současné době zpracovávají členové Sdružení pro interpretaci místního dědictví, představila Zuzana Jakobová. Interpretací plán pracuje s českou i slovenskou stranou hranice a obě lokality (Mikulčice a Kopčany) propojuje.

Sborník konference, ze kterého jsou od autorů převzaty texty výše, můžete nalézt zde: bit.ly/4cq1Xyj.

*doc. Ing. Jitka Fialová, MSc., Ph.D.
Ústav inženýrských staveb,
tvorby a ochrany krajiny
Lesnická a dřevařská fakulta
Mendelova univerzita v Brně*

PROGRAM ESPON

Nová publikace ESPON

V měsíci dubnu byl dokončen překlad publikace s názvem „Územní perspektiva zelené industrializace“, která vznikla jako výstup švédského předsednictví v Radě Evropské unie. V publikaci jsou uvedeny důvody, proč je pro regiony přechod na zelenou industrializaci potřebný, jaké jsou možnosti a výzvy spojené s přechodem od stávajícího průmyslu na nová průmyslová odvětví a také doporučení zejména pro místní správu, jak k těmto výzvám přistupovat. Publikace je dostupná na webových stránkách Ústavu územního rozvoje, který se na zpracování spolu s Ministerstvem pro místní rozvoj podílel.

Nové webové stránky ESPON

V průběhu několika posledních měsíců byly vyvíjeny nové webové stránky ESPON, které na základě zpětné vazby uživatelů a interních i externích konzultací získaly svou finální podobu. Nové stránky ESPON a jejich vylepšené členění na sekce má nabídnout uživatelům moderní web, který bude snadno ovladatelný a umožní rychlé vyhledávání informací. Dostupnost nových stránek ESPON je na původní adrese www.espon.eu.

Autorizované architektky bude i nadále zastupovat Jan Kasl

Představenstvo České komory architektů (ČKA) po volbách konaných 20. dubna 2024 na valné hromadě zvolilo jako svého předsedu architekta Jana Kasla, který tak potvrdil mandát a pokračuje ve funkci zastávané od dubna 2019. První místopředsedkyní se stává Markéta Zdebská, druhým místopředsedou byl zvolen Petr Lešek.

Programové priority ČKA na rok 2024

Pozornost bude stejně jako v předchozích letech věnována prosazování architektonických soutěží upřednostňujících kvalitní návrh před nejnižší nabídkovou cenou a propagování pozic městských a krajských architektů. Dále bude ČKA věnovat větší péči novému systému celoživotního vzdělávání architektů zaměřenému na udržitelnost a klimatickou změnu, a to i v souvislosti s iniciativou New European Bauhaus, jež v rámci politiky Green Deal propojuje architekturu a umění se světem vědy, vzdělávání a inovací. Vybrané semináře a školení budou nabízeny i mladé generaci čerstvých absolventů oborů architektury, se kterými se na začátku letošního roku podařilo navázat bližší kontakt. Jako každý rok bude ČKA prostřednictvím České ceny za architekturu a ve spolupráci s vybranými spolky a subjekty propagovat kvalitní architekturu a systematickou péči o vystavěné prostředí. V neposlední řadě bude ČKA nadále usilovat o zadávání veřejných zakázek s důrazem na kvalitu; zaměří se přitom také na nevýhodné smlouvy o dílo, které jsou architektům často předkládány ze strany veřejných zadavatelů, resp. ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj se pokusí dokončit vydání vzorových smluv pro veřejné zadavatele.

[ČKA, 23. 4. 2024; redakčně kráceno]

Nový Terminál Jihlava VRT už má svou podobu

Správa železnic v Jihlavě vyhlásila vítěze otevřené architektonicko-urbanistické soutěže na nový terminál vysokorychlostní železnice Jihlava VRT. Z celkového počtu 25 architektonických ateliérů, které se soutěže zúčastnily, zvítězil návrh francouzsko-českého sdružení AREP Architectes – monom. Výstavba má začít v roce 2029.

Porota u vítězného návrhu ocenila způsob, jakým se nový dopravní uzel zapojuje do krajiny a zohledňuje přítomné významné krajinné prvky v širším okolí. Z dopravního hlediska potom vyzdvihla přehlednost všech přestupních vazeb v terminálu a velmi dobře vyřešené autobusové nádraží. Vzhledem k předpokládané kapacitě terminálu až 6 000 cestujících denně, tedy až 300 cestujících za hodinu ve špičce, porota ocenila krátké trasy přestupu mezi jednotlivými druhy dopravy, které návrh efektivně řeší.

Soutěž se zaměřila na začlenění terminálu do krajiny a úpravy veřejného prostranství, stejně jako na železniční estakádu přes dálnici D1 a související objekty. Jihlavský terminál bude na Vysočině sloužit jako klíčový přestupní uzel mezi vysokorychlostní tratí (VRT) a veřejnou i osobní dopravou. Hlavními kritérii při výběru vítězného návrhu proto byla kvalita urbanistického, dopravního, krajinářského a environmentálního řešení i ekonomická efektivnost investičních nákladů.

„Nový terminál podpoří jak dálkové cesty, tak denní dojíždění v rámci koncepce rychlých železničních spojení. Integrace VRT do konvenční železniční sítě a snaha o dosažení klimatické neutrality navíc ukazují, že jde o projekt s dalekosáhlým významem nejen pro Vysočinu, ale pro celou Českou republiku,“ uvedl generální ředitel Správy železnic Jiří Svoboda.

Díky exponované poloze nového terminálu v blízkosti krajského města i dálnice D1 lze předpokládat, že po dostavbě

Zdroj: Správa železnic

Terminál Jihlava VRT, autoři sdružení AREP Architectes – monom

dojde k významnému rozvoji okolního území, který se promítne v rostoucím ekonomickém výkonu celého regionu. Jihlavským terminálem denně projede až 118 vlaků. Dvakrát za hodinu zde potom zastaví vysokorychlostní spoj, kterým cesta do Prahy potrvá 52 minut, do Brna jen 36 minut.

„V našem podání chce být terminál minimalistickou a zároveň ekologickou dominantou s nízkou energetickou stopou. Přizpůsobuje se topografii místa a již existující infrastrukturu využívá k omezení dodatečné výstavby,“ vysvětlil architekt Igor Hobza, zástupce vítězného sdružení AREP Architects – monom. V soutěži porota ocenila také práce od MS architektů a od Sdružení Pelcák a partner architekti + HBH Projekt + Link projekt, které se umístily na druhém a třetím místě. Všechny předložené návrhy navíc přinesly pozoruhodné dílčí podněty a zajímavá řešení.

[StavbaWEB, 6. 6. 2024]

Eva Jiříčná představuje aktualizovaný návrh Centra Nového Žižkova

Upravený návrh Evy Jiříčné ze studia AI – DESIGN má jen jednu rozvlněnou věž vysokou 80 metrů místo tří. S původním návrhem zvítězila architektka Jiříčná v mezinárodní architektonické soutěži. Odborná porota vybírala z návrhů od 98 ateliérů z 30 zemí světa. Následně pět let probíhaly úpravy vítězného projektu podle požadavků řady institucí, aby bylo dosaženo shody na výškách a celkovém řešení zástavby.

Původní návrh měl oproti tomu tři věže do výšky až 100 metrů. Stavby v lokalitě jsou nyní jinak urbanisticky uspořádány a mateřská škola se v novém projektu výrazně zvětšila na pět tříd a vydělila se do samostatného objektu. „Často dostávám otázku, zda za lepší považuji původní, nebo nový návrh. Těžko říci, každý má své přednosti. Je naprosto normální, že soutěžní návrhy mají svůj vývoj na základě projednávání. Urbanismus a výšky staveb jsou v novém návrhu řešeny jinak, ale architektura a kapacity podlažních ploch zůstávají velmi podobné,“ říká autorka návrhu Eva Jiříčná.

Zdroj: Central Group

Více než tisíc bytů a také komerce a mateřská škola

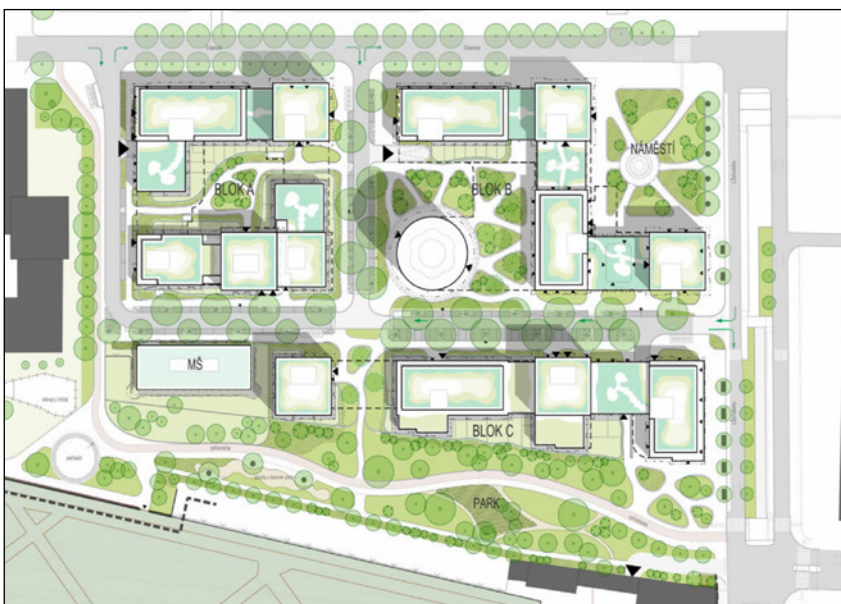
Aktuální upravený návrh se skládá z pěti designově řešených staveb. Ty obsahují více než tisícovku bytů různých velikostí. Byty zde budou určeny jak na prodej do vlastnictví, tak i k dlouhodobému pronájmu. V přízemí objektů v hlavních komunikačních zónách vznikne řada komerčních prostorů pro drobné obchody, služby, restaurace a kavárny. Velkým přínosem bude také velká mateřská škola, kterou Central Group v lokalitě na své náklady postaví a zdarma předá městské části Praha 3.

„V centru lokality, v místě původní výškové telekomunikační stavby, vyroste jako

dominanta projektu 80 metrů vysoká rezidenční věž. Tato designová stavba bude unikátně vertikálně a horizontálně rozvlněná. A to díky speciálně tvarovaným balkonům s ohýbaným skleněným zábradlím. To dává stavbě její ojedinělou estetickou podobu a zároveň pomáhá stínění bytů,“ doplňuje architektka Jiříčná.

Unikátní ecosmart řešení s „vertikální zahradou“

Dominantní rozvlněná věž v centru lokality je řešena jako ecosmart stavba. V balkonech věže bude integrována zeď s automatickým zavlažováním, která bude vytvářet unikátní „vertikální zahradu“. Kromě výškově dominantní bílé věže s 25 podlažními zde vzniknou ještě

Zdroj: Central Group

další nižší rezidenční stavby s čistou designovou architekturou, které dominují bílé, stříbrné a šedé barvy doplněné rozsáhlou zelení.

Důraz je kladen na udržitelnost a ekologii. Vznikne zde více než 15 000 m² ploch veřejné zeleně – velký park s hřišti, zeleň uvnitř projektu, zelený veřejný prostor kolem centrální věže a nové náměstí s vodním prvkem. Široce se zde pracuje s modrozelenou infrastrukturou. Stavby mají zelené střechy, retenční nádrže na zalévání, fotovoltaiku, tepelná čerpadla, rekuperaci a řadu dalších ekologických prvků.

Další postup přípravy a realizace projektu

„Projekt je nyní už v pokročilém stadiu jednávání a finalizuje se změna územního plánu ze speciální technologické funkce na funkci smíšenou. Dokončuje se demolice dřívějšího telekomunikačního komplexu a intenzivně už probíhají projekční práce na novém návrhu. Zahájení výstavby předpokládáme po získání stavebního

povolení zhruba za tři roky,“ říká zakladatel a šéf Central Group Dušan Kunovský.

Na dotažení tohoto projektu designových staveb je ještě hodně práce i pro autory architektonického návrhu. Je třeba dispozičně optimalizovat vnitřní řešení staveb a dořešit mnoho designových detailů. Zpracovat se musí i návrhy vodního prvku na náměstí, návrhy uměleckých děl v lokalitě a optimálně navrhnout kvalitní veřejný prostor se zelení. Cílem investora i architektů je to, aby se v lokalitě nejen dobře žilo jejím novým rezidentům, ale aby zde rádi trávili svůj čas i lidé ze širokého okolí.

240 milionů příspěvek Praze a další náklady

S výstavbou Centra Nového Žižkova jsou pro Central Group spojené vysoké vedlejší náklady. Kromě nových bytů a související infrastruktury zde bude totiž na své náklady stavět pro městskou část i velkou mateřskou školu s pěti třídami a rozsáhlou zahradou s hřišti. Na náklady investora zde také vznikne nové náměstí s vodním

prvkem u křižovatky ulic Olšanská a Jana Želivského a rozsáhlá parková zeleň.

„Celkové příspěvky pro město za možnost stavět v této lokalitě nové byty činí pro Central Group více než 240 milionů korun. Z toho 108 milionů korun je náš příspěvek na základní školu. Na této lokalitě bude výrazně profitovat i stát. Z prodeje bytů v tomto projektu získá jen na DPH zhruba 1,5 miliardy korun do státního rozpočtu,“ dodává Kunovský.

Ve stovkách milionů korun se pak počítají náklady investora na velmi náročnou demolici dřívějšího komplexu Ústřední telekomunikační budovy (ÚTB) ze 70. let. Technologicky zastaralý objekt už před lety přestal sloužit svému účelu. Protože se pro tento stavebně a energeticky velmi problematický komplex budov nepodařilo nalézt jiné využití, bylo rozhodnuto o jeho ekologickém odstranění. Nyní se dokončuje komplikovaná a nákladná demolice s likvidací více než 3 000 tun karcinogenního azbestu.

[StavbaWEB, 20. 5. 2024]

TISKOVÉ ZPRÁVY

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Vláda odstartovala první kroky ke zvýšení dostupnosti nájemního bydlení v Česku

Osm miliard korun na investice do výstavby, přes dvě stovky státních pozemků, které vláda bezplatně převede na obce a města, i příprava bytových projektů – to jsou konkrétní výsledky vlády vycházející z jejího programového prohlášení. Konkrétní parametry podpory dostupného nájemního bydlení dnes představili předseda vlády Petr Fiala, vicepremiér Ivan Bartoš a ministr financí Zbyněk Stanjura. Cílem investiční části reformy Bydlení pro život je zvýšení podílu dostupných nájemních bytů na trhu. Vláda pro tento účel zajistila v první fázi zhruba osm miliard korun z Ná-

rodního plánu obnovy, které budou prostřednictvím Státního fondu podpory investic (SFPI) a Národní rozvojové banky určeny na financování bytových projektů samospráv. O dalších finančních zdrojích kabinet jedná například s Evropskou investiční bankou, s pojišťovnami, penzijními fondy a počítá i se zapojením soukromého sektoru.

První výstavba dostupného nájemního bydlení se už realizuje, a to například na území Prahy, kde probíhá výstavba takových bytů ve spolupráci obce a developera, nebo v Českých Budějovicích, kde je investorem výstavby bezmála tři stovky bytů město. Poradenství ohledně výstavby projektů dostupného nájemního bydlení už využívá obec Korytná u hranic se Slovenskem s devíti stovkami obyvatel. „Bydlení, které si budou lidé moci dovolit, je jednou z mých osobních priorit a jeden z předpokladů pro restart Česka. Abychom mohli zajistit dostupné bydlení, musíme být schopni stavět dostatek bytů. Proto zahájíme dlouhodobý

program podpory bytové výstavby. Propojíme stát, obce a soukromý sektor, abychom mohli výhodně stavět a zajistit tak nájemní byty pro mladé rodiny a potřebné profese, jako jsou například zdravotní sestry nebo učitelé. Tím zároveň rozhybeme celý trh s bydlením. Existují už i konkrétní projekty, první byty budou připravené už do tří let,“ zahájil společnou tiskovou konferenci Úřadu vlády, Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) a Ministerstva financí (MF) premiér Petr Fiala.

Ministr Bartoš představil definici dostupného bydlení, kterou obsahuje také v dubnu přijatá novela zákona o Státním fondu podpory investic. „Jedná se o výhodné nájemní byty pro mladé do 35 let, veřejně prospěšné profese a lidi, kteří nepatří mezi pětinu populace s nejvyššími příjmy. Cílová skupina je široká, pokrývá zhruba dva miliony obyvatel včetně části střední třídy,“ vysvětlil. S výjimkou veřejně prospěšných profesí nájemníci v dostupných bytech nemohou vlastnit nemovitost k bydlení – to má zajistit, aby podporu státu

získali lidé, kteří ji v danou chvíli nejvíce potřebují, například mladé rodiny nebo senioři. Dostupné nájemní bydlení bude poskytováno pouze vybraným cílovým skupinám za zastropované nájemné stanovené ve vazbě na nájemné tržní. Dostupné nájemné se může každoročně zvýšit nejvýše o míru inflace s horním limitem čtyři procenta. „Bydlení musí být dostupné i pro lidi s běžnými příjmy, kteří ale nezdedili žádný dům a kvůli vysokým cenám nemovitostí nedosáhnou na hypotéku nebo teď prostě vlastní byt koupit nechtějí. Jde například o mladé rodiny s dětmi, ve kterých jsou rodiče teprve na startu kariéry,“ vysvětlil Bartoš.

Ministerstvo financí v rámci plánů vlády podpořit dostupné nájemní bydlení provedlo v minulém roce rozsáhlou inventuru majetku, jejímž výsledkem byla identifikace nepotřebného majetku pro stát. V rámci této inventury bylo vytipováno přes 200 pozemků, které stát vyhodnotil jako vhodné svými rozměry i lokací pro potřeby výstavby dostupného nájemního bydlení. Zároveň resort vytvořil cenovou mapu, která zahrnuje jak dostupné informace o nájemním trhu, tak data o cenové hladině nabízených bytů na realitních portálech. „Pokud mluvíme o dostupném nájemním bydlení, je cenová mapa klíčovým nástrojem pro definování cenové hladiny těchto bytů na trhu. Ministerstvo připravilo celou řadu modelů výstavby dostupného bydlení postavených na různé formě kooperace s privátním sektorem,“ řekl ministr financí Zbyněk Stanjura s tím, že stát je připraven spolupracovat na výstavbě nájemního bydlení s privátními partnery či rozšířit modely spolupráce i o další možné zdroje.

Veřejnou podporu dostupných bytů s nižším než tržním nájemným umožnila dubnová notifikace, kterou MMR vyjednálo s Evropskou komisí. Už v září díky tomu nabídne SFPI program Dostupné bydlení, ve kterém budou k dispozici 4,5 miliardy na zvýhodněné úvěry. V příštím roce se k němu přidá Národní rozvojová banka se svými nástroji za 3,5 miliardy korun. V obou případech tvoří většinu prostředků peníze z Národního plánu obnovy, které budou dále doplněny o zdroje státního rozpočtu a soukromého sektoru. „Jde o inovativní finanční nástroje, různé kombinace půj-

ček s výhodnou úrokovou sazbou, případná dotace vždy tvoří jen menší část. Díky tomu se peníze z úvěrů budou vracet státu a získáme tím možnost, jak výstavbu hlavně obecních bytových fondů podporovat dlouhodobě,“ dodal Bartoš. Při zapojení soukromého kapitálu prostřednictvím pákového efektu resort odhaduje investice do dostupného bydlení do roku 2026 ve výši zhruba 15–20 miliard korun. O dalších zdrojích financování MMR a MF jedná s Evropskou investiční bankou, se kterou také spolupracuje na výběru vhodných projektů výstavby.

„Podpora dostupného bydlení přinese zajímavé zakázky pro stavební podniky a díky multiplikačnímu efektu i do dalších oblastí. Tento projekt se tak stane dalším impulsem pro českou ekonomiku. Efektivně k tomu navíc využijeme finanční prostředky z Národního plánu obnovy, půjde zhruba o 9,5 miliardy korun,“ uvedl ministr průmyslu a obchodu Jozef Síkela. Z průzkumu MMR a Svazu měst a obcí ČR vyplývá, že téměř tři čtvrtiny samospráv mají zájem o bytovou výstavbu, zkušenosti s ní ale v posledních osmi letech mělo jen 37 % dotazovaných obcí. Resort už proto nabídl na projektovou přípravu samospráv přes 1,4 miliardy korun z Národního plánu obnovy. Ve všech krajích také v dubnu začala působit centra podpory investic a jejich pobočky SFPI. Starostkám a starostům nabídnou vhodné modely financování projektů dostupného bydlení a poradí například v právní a technické oblasti. Toto regionální poradenství doplní experti z Národní rozvojové banky, kteří jsou připraveni pomoci především s většími a komplikovanějšími projekty (příp. PPP projekty).

Detailní seznam regionálních center podpory investic do bydlení i s kontakty můžete najít na sfpi.cz/regionalni-centra-podpory-investic-do-bydleni/.

Odkaz na cenovou mapu nájemního bydlení najdete na www.mfcr.cz/cenova-mapa.

Další informace k dostupnému bydlení můžete získat na stránkách Bydlení pro život.

[27. 5. 2024]

Regionální centra pro podporu investic už pomáhají desítkám obcí s bytovými projekty

Regionální centra pro podporu investic do bydlení, která v dubnu založil Státní fond podpory investic (SFPI), už naplno poskytují služby samosprávám. Od starostů a starostek evidují desítky žádostí o konzultace nejrůznějšího charakteru. S činností jednoho z těchto osmi nových expertních poradenských center se na svém výjezdu do Plzeňského kraje seznámil místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš.

„Regionální centra pro podporu investic jsou důležitou částí mozaiky, kterou je naše reforma Bydlení pro život. Jsem nadšený ze zájmu, který už samosprávy o jejich služby projevíly. Věřím, že centra budou městům a obcím velkou oporou, a to nejen při zářijovém spuštění našeho programu Dostupné bydlení,“ řekl místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš při příležitosti návštěvy plzeňského Regionálního centra pro podporu investic do bydlení.

„Regionální centra řeší dotazy z nejrůznějších oblastí. Těší mě, že se po tak krátké době svého fungování stala partnery našich starostů a starostek. Naši experti zodpovídají dotazy ohledně projektového řízení, implementace a strategického plánování investic, dále pomáhají s finančním modelováním a financováním projektů a také s technologickými návrhy a řešením staveb, aby byly efektivní a udržitelné,“ vysvětluje ředitel SFPI Daniel Ryšávek.

Ministr Ivan Bartoš navštívil i město Přeštice, které leží dvacet kilometrů jižně od Plzně. Na místě se chystá projekt dostavby areálu pro seniorské bydlení a moderní zázemí terénní pečovatelské služby. Také tam vznikne 14 nových bytů pro seniory. S přípravou projektu pomáhá Regionální centrum pro podporu investic do bydlení SFPI. „Jsme rádi, že stát prostřednictvím poradenství SFPI poskytuje také expertní podporu konkrétním záměrům, jakým je projekt pro naše seniory v Máchově ulici. Obce tak mohou zrychlit a zefektivnit investiční výstavbu,“ říká Tomáš Chmelík, sta-

rosta města Přeštice. Obec plánuje na tento projekt nájemního bydlení využít program SFPI Dostupné bydlení, který bude spuštěn v září.

[30. 5. 2024]

Vláda schválila zákon o podpoře bydlení. Pomůže ochránit až 1,6 milionu lidí před pádem do bytové nouze

Návrh zákona vládě společně předložilo Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) a Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) s cílem zabránit dalšímu zhoršování bytové nouze. Ta v ČR ohrožuje až 1,6 milionu lidí. Zákon se zaměřuje především na rodiny s dětmi a seniory, u kterých nejvíce hrozí ztráta běžného bydlení. Samosprávám nabízí vyzkoušené nástroje pro řešení bytové situace obyvatel a jejich předvídatelné financování. Z dlouhodobého hlediska přinese státnímu rozpočtu úspory na nákladech spojených s bytovou nouzí. Příprava zákona je součástí programového prohlášení vlády a také široké reformy MMR – Bydlení pro život, která má dlouhodobě zvýšit dostupnost bydlení v zemi.

Při přípravě návrhu MMR a MPSV úzce spolupracovaly se zástupci samospráv a neziskového sektoru. Výraznou podporu mu vyjádřily například Karlovarský a Ústecký kraj, které se dlouhodobě potýkají s větším podílem obyvatel v bytové nouzi. „Zákon o podpoře bydlení je dlouhodobá systémová změna, kterou nemá smysl chystat na jediné volební období. Z toho důvodu pro nás bylo důležité najít společnou řeč a získat co nejširší podporu mezi různými partnery. Do přípravy jsme zapojili například Svaz měst a obcí ČR, Asociaci krajů a celou řadu neziskových organizací. Jsou to hlavně obce, které budou nástroje zákona využívat, proto jsme se jim snažili co nejvíce vyjít vstříc,“ shrnul dva roky intenzivních příprav místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš.

Jedním z několika cílů zákona je postupně snížit počet lidí v bytové nouzi ze současných 154 tisíc. Ze dvou třetin jde o rodiny s dětmi, kterých v nevyhovujících podmínkách vyrůstá zhruba 61 tisíc. „Zákon o podpoře bydlení cílí na pomoc rodinám i jednotlivcům, kteří i v důsledku dopadů mnoha krizí, jimiž naše země v uplynulých letech prošla, stále častěji řeší problémy s udržením nebo i získáním bydlení. Pomocí nástrojů, které zákon zavádí, chceme omezit počty dětí v azylových domech nebo seniorů na ubytovnách. Chceme pomoci i dětem odcházejícím z ústavní péče, které složitě hledají bydlení, když se osamostatňují. Stejně tak lidé se zdravotním postižením. To všechno jsou skupiny, které dnes končí v lepším případě v zařízeních, jejichž provoz nás stojí násobně víc než podpora při získání bydlení a následné zabydlení. V horším případě končí tito lidé na ulici, kde stát potom hradí zvýšené náklady v rámci zdravotní péče a výjezdů záchranných složek. To vše máme podloženo daty a zkušenostmi z konkrétních projektů, včetně těch, které už roky pilotuje MPSV,“ přiblížil návrh zákona ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka.

Pouze vyčíslené náklady veřejných rozpočtů na bytovou nouzi ročně převyšují čtyři miliardy korun. Jde například o částky vynaložené na hospitalizaci nebo náhradní péči o děti. Nevyčíslené náklady spojené například s kriminalitou nebo závislostmi odborníci odhadují i násobně vyšší. „Pokud včas nepřijdeme se souborem systémových opatření, budou podle analytiků výdaje spojené s bytovou nouzí rychle růst. Zákon o podpoře bydlení se svým důrazem na prevenci a prověřenými nástroji takové řešení nabízí,“ uvedl Bartoš.

Zákon počítá se vznikem kontaktních míst v obcích s rozšířenou působností, která budou poskytovat poradenství směřující k prevenci ztráty bydlení. Případná podpůrná opatření pracovníci kontaktního místa přizpůsobí konkrétní situaci domácnosti. Ve své oblasti také mapují bytovou nouzi nebo obchod s chudobou – takto

získaná data jsou klíčová pro utváření politiky bydlení na centrální úrovni.

Dalším nástrojem zákona je dobrovolný systém garancí pro soukromé majitele bytů a finančních příspěvků pro obce, které pronajmou své byty lidem v bytové nouzi. Výběh konkrétních nájemníků je vždy na poskytovateli. Může se jednat například o seniory nebo domácnosti s dětmi. Ministerstvo pro místní rozvoj s ohledem na vlastní průzkumy mezi pronajímateli očekává, že se ročně do systému zapojí až tři tisíce bytů. Zájem dříve vyjádřilo 34 % dotázaných obcí a 50 % dotázaných soukromých majitelů. Třetím nástrojem je pak asistence v bydlení, která podpořeným domácnostem pomůže udržet si bydlení a zároveň minimalizuje rizika pro majitele a sousedy. „Kontaktní místa pro bydlení nebo garance pro soukromé pronajímatele už roky fungují například v Plzni, Ostravě a řadě dalších měst. Velké samosprávy je čím dál častěji zřizují a nabízejí samy zkrátka proto, že to dlouhodobě má dobré výsledky. Zákon o podpoře bydlení je šance, jak tyto nástroje zpřístupnit lidem plošně po celé ČR,“ dodal Bartoš. Návrhem zákona se teď budou zabývat poslanci a poslankyně. S jeho účinností počítají MMR a MPSV ve druhé polovině příštího roku.

Zákon o podpoře bydlení je součástí širší reformy Bydlení pro život, kterou realizuje MMR. V jejím rámci resort finančně podporuje přípravu bytových projektů obcí a Státní fond podpory investic (SFPI) samosprávám nabízí i praktické poradenství. Veřejnou podporu dostupných bytů s nižším, než tržním nájemným umožnila dubnová notifikace, kterou MMR vyjednalo s Evropskou komisí. Už v září díky tomu nabídne SFPI Dostupné bydlení, ve kterém budou k dispozici 4,5 miliardy korun na zvýhodněné úvěry. V příštím roce se k němu přidá Národní rozvojová banka se svými nástroji za 3,5 miliardy korun.

[12. 6. 2024]

VÝZVA

Redakce časopisu Urbanismus a územní rozvoj vyzývá k zasílání článků do č. 6/2024 k tématu

KOORDINACE ROZVOJE V ÚZEMÍ

V případě zájmu o publikaci článku k danému tématu zašlete příspěvek na adresu redakce@uur.cz.

Termín pro odevzdání recenzovaných příspěvků do recenzního řízení je **26. srpna 2024**, termín pro nerecenzované příspěvky je **8. září 2024**. Číslo 6/2024 bude vydáno v prosinci tohoto roku.

Redakce přijímá recenzované/nerecenzované články i k jiným tématům souvisejícím se zaměřením časopisu. Pro informační rubriku redakce uvítá zaslání relevantních zpráv, recenzí publikací nebo záznamů z odborných akcí.

Pokyny pro publikování naleznete zde: <https://www.uur.cz/casopis-uaur/pro-autory-for-authors/>.

U&UR

UUR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR